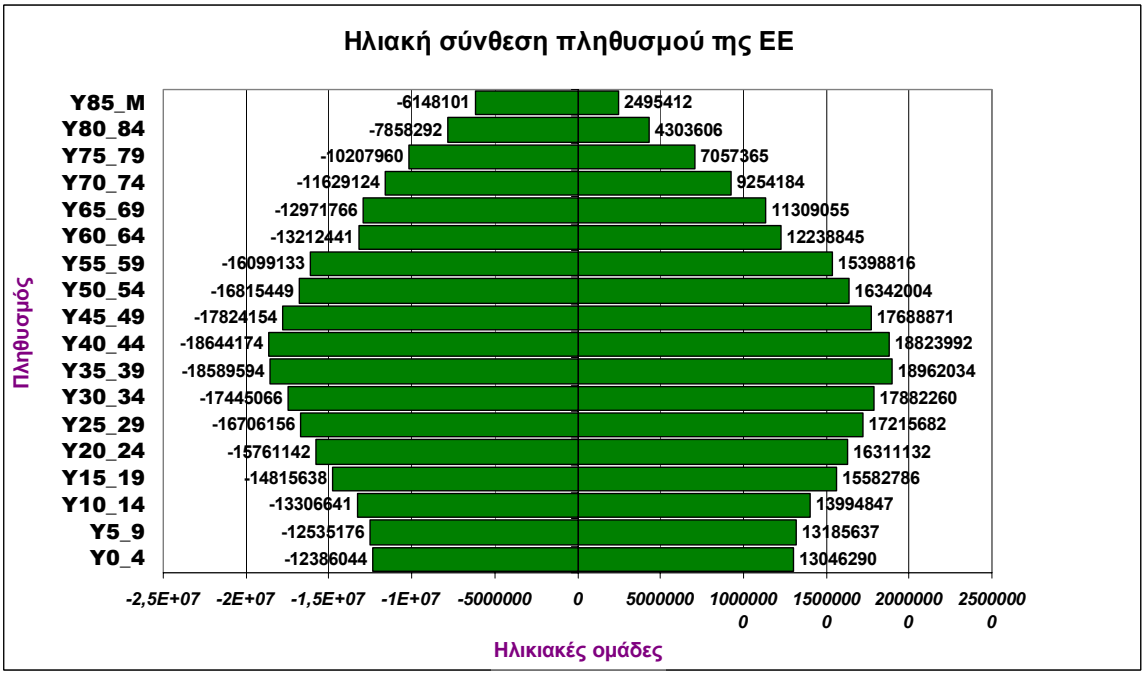
ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Γεωγραφίας

«Δημογραφικοί δείκτες στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 και χαρτογραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων»

Πτυχιακή εργασία της Κυριαζή Μαρίας Α.Μ. 20316

Αθήνα, Οκτώβριος 2009

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Τμήμα Γεωγραφίας

«Δημογραφικοί δείκτες στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 και χαρτογραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων»

Πτυχιακή εργασία της Κυριαζή Μαρίας Α.Μ. 20316

Τριμελής επιτροπή: Τραγάκη Αλεξάνδρα, Χαλκιάς Χρίστος, Ροβολής Αντώνης

Επιβλέπων καθηγητής: Τραγάκη Αλεξάνδρα

Αθήνα, Οκτώβριος 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙΛΗΨΗ
ΑΓΓΛΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ (ABSTRACT)
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΧΑΡΤΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ **15**

Ι ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
Ι 1 Φυσική κίνηση
Ι 1.1 Φυσική κίνηση και δημογραφική μετάβαση **18**
Ι 1.2 Κατηγοριοποίηση των χωρών- μελών και ανάλυση των διαγραμμάτων **22**
Ι 1.3 Γαμηλιότητα **26**
Ι 1.4 Διαχρονική εξέλιξη και Γεωγραφική Ανάλυση **30**
Ι 1.5 Συμπέρασμα **32**
Ι 2 Πληθυσμιακή εξέλιξη **33**
Ι 2.1 Εισαγωγή **33**
Ι 2.2 Η παγκόσμια κατάσταση **34**
Ι 2.3 Η πληθυσμιακή εξέλιξη στην Ευρώπη **36**
Ι 2.4 Το μεταναστευτικό ισοζύγιο στην Ευρώπη **42**
Ι 2.5 Διαχρονική εξέλιξη και Γεωγραφική Ανάλυση **44**

ΙΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
ΙΙ 1 Ηλικιακή δομή **47**
ΙΙ 1.1 Εισαγωγή **47**
ΙΙ 1.2 Ανάλυση Διαγραμμάτων και Πινάκων – Συμπεράσματα **47**
ΙΙ 2 Σύνθεση κατά φύλο **53**
ΙΙ 2.1 Εισαγωγή **53**
ΙΙ 2.2 Ανάλυση Διαγραμμάτων και Χαρτών – Συμπεράσματα **54**
ΙΙ 3 Ηλικιακή διάμεσος **60**
ΙΙ 3.1 Υπολογισμός και ανάλυση των αποτελεσμάτων **60**
ΙΙ 3.2 Διαχρονική εξέλιξη και Γεωγραφική Ανάλυση **66**

ΙΙΙ ΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
ΙΙΙ 1 Γονιμότητα **69**
ΙΙΙ 1.1 Παγκόσμια κατάσταση **69**
ΙΙΙ 1.2 Μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού **71**
ΙΙΙ 1.2.α Το φαινόμενο της αύξησης της μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού στην Ευρώπη **71**
ΙΙΙ 1.2.β Διαχρονική εξέλιξη και Γεωγραφική Ανάλυση **76**

III 1.3 Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού **79**
III 1.3.α Συγκρίσεις και Συμπεράσματα **79**
III 1.3.β Διαχρονική εξέλιξη και Γεωγραφική Ανάλυση **85**

III 1.4 Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα **87**
III 1.4.α Εισαγωγή **87**
III 1.4.β Προσδοκώμενος και πραγματικός αριθμός παιδιών **88**
III 1.4.γ Συγκρίσεις του αριθμού παιδιών στην ΕΕ27 μεταξύ του 1990 και του 2006 και Γεωγραφική Ανάλυση **92**

III 1.5 Αίτια χαμηλής γονιμότητας **97**

III 1.6 Επίλογος **102**

III 2 Θνησιμότητα **103**

III 2.1 Προσδόκιμο ζωής **104**

III 2.1 α Προσδόκιμο ζωής και ποιότητα ζωής **104**
III 2.1 β Προσδόκιμα ζωής στην Ευρώπη **106**
III 2.1.γ Διαχρονική εξέλιξη και Γεωγραφική Ανάλυση **114**
III 2.1.δ Το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού **116**
III 2.1.ε Οι επιπτώσεις **119**
ΠΛΑΙΣΙΟ: Δείκτες Ανάπτυξης **122**

III 2.2 Βρεφική Θνησιμότητα **125**

III 2.2.α Αίτια βρεφικής θνησιμότητας **125**
III 2.2.β Η κατάσταση της βρεφικής θνησιμότητας στην Ευρώπη το διάστημα 1990-2006 **127**
III 2.2.γ Διαχρονική και Γεωγραφική Εξέλιξη **131**
III 2.2.δ Δίπολο Ανατολικής – Δυτικής Ευρώπης **133**

IV Τελικές ομαδοποιήσεις **137**

V Συμπεράσματα **143**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1 Ποσοστό γεννήσεων εκτός γάμου για το 2006

Πίνακας 2 Εξέλιξη παγκόσμιου πληθυσμού (σε%)

Πίνακας 3 Ο ρυθμός φυσικής κίνησης στο διάστημα 1990- 2006

Πίνακας 4 Χώρες με πληθυσμιακή αύξηση 1990-2006

Πίνακας 5 Χώρες με πληθυσμιακή μείωση 1990- 2006

Πίνακας 6 Μεταναστευτικό ισοζύγιο για τις χώρες της ΕΕ27 το 2006

Πίνακας Α Ο κατάλογος των βασικών δεικτών κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης σύμφωνα με το UNRISD

Πίνακας Β Δείκης Ανθρώπινης Ανάπτυξης – Στοιχεία του 2008

Πίνακας 7 Η ηλικιακή δομή του πληθυσμού των χωρών- μελών της ΕΕ27 εκφρασμένη σε ποσοστό το 1990

Πίνακας 8 Η ηλικιακή δομή του πληθυσμού των χωρών- μελών της ΕΕ27 εκφρασμένη σε ποσοστό το 2006

Πίνακας 9 Διαφορά αύξησης ηλικιακής διαμέσου στο διάστημα 1990 - 2006

Πίνακας 10 Στατιστικά συμπεράσματα

Πίνακας 11 Η ηλικιακή διάμεσος στο διάστημα 1990- 2006

Πίνακας 12 Διαφορά αύξησης μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 ανάμεσα στο 1990 και το 2005

Πίνακας 13 Μεγαλύτερες και μικρότερες τιμές για το 1990 και το 2005

Πίνακας 14 Στατιστικά συμπεράσματα

Πίνακας 15 Διαφορά αύξησης μέσης ηλικίας απόκτησης παιδιού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 στο διάστημα 1990- 2006

Πίνακας 16 Στατιστικά συμπεράσματα

Πίνακας 17 Προσδοκώμενος αριθμός παιδιών για γυναίκες κάτω των 35 ετών, 35-54 ετών, και άνω των 55 ετών το 2002

Πίνακας 18 Χώρες με αύξηση αριθμού παιδιών

Πίνακας 19 Χώρες με μείωση αριθμού παιδιών

Πίνακας 20 Στατιστικά συμπεράσματα

Πίνακας 21 Προσδόκιμο ζωής: Χώρες με συνεχόμενη αύξηση

Πίνακας 22 Προσδόκιμο ζωής: Χώρες με μείωση τα τελευταία χρόνια

Πίνακας 23 Προσδόκιμο ζωής: Χώρες με αυξομειώσεις

Πίνακας 24 Διαφορά αύξησης στο προσδόκιμο ζωής των δύο φύλων μεταξύ του 1990 και του 2006

Πίνακας 25 Στατιστικά συμπεράσματα (2006)

Πίνακας 26 Προσδόκιμο ζωής για τις γυναίκες στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Πίνακας 27 Προσδόκιμο ζωής για τους άνδρες στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Πίνακας 28 Διαφορά στο προσδόκιμο ζωής ανάμεσα στις γυναίκες και τους άνδρες στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 (Γυναίκες- Άνδρες)

Πίνακας 29 Αιτίες θανάτου κατά ηλικία (% του συνόλου των αιτιών) σε διαφορετικές χώρες του κόσμου (ΠΟΥ)

Πίνακας 30 Στατιστικά συμπεράσματα

Πίνακας 31 Διαφορά μείωσης βρεφικής θνησιμότητας στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 στο διάστημα 1990- 2006

Πίνακας 32 Ποσοστά για το 1990

Πίνακας 33 Ομαδοποίηση χωρών- μελών της ΕΕ27 για το 1990

Πίνακας 34 Ποσοστά για το 2006

Πίνακας 35 Ομαδοποίηση χωρών- μελών της ΕΕ27 για το 2006

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα Ι. 1 The second demographic transition

Διάγραμμα Ι. 2 Πρώτη και δεύτερη δημογραφική μετάβαση

Διάγραμμα Ι. 3 Φυσική κίνηση χωρών με θετικό πρόσημο

Διάγραμμα Ι. 4 Φυσική κίνηση χωρών με αυξομειώσεις

Διάγραμμα Ι. 5 Φυσική κίνηση χωρών με αρνητικό πρόσημο

Διάγραμμα Ι. 6 Η φυσική κίνηση του πληθυσμού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990 και το 2006

Διάγραμμα Ι. 7 Μεταβολή τη μέση ηλικία γυναικών κατά τον πρώτο γάμο, 1985 2001

Διάγραμμα Ι. 8 Γεννήσεις εκτός γάμου

Διάγραμμα Ι. 9 Πληθυσμιακή εξέλιξη στο διάστημα 1750 έως 2150

Διάγραμμα Ι. 10 ΕΕ25: Πληθυσμός ανά χώρα

Διάγραμμα ΙΙ. 1 Η ηλικιακή δομή του πληθυσμού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

Διάγραμμα ΙΙ. 2 Η ηλικιακή δομή του πληθυσμού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Διάγραμμα ΙΙ. 3 Ο πληθυσμός ανά ηλικιακή ομάδα στην ΕΕ27 το 1990 και το 2006

Διάγραμμα ΙΙ. 4 Αναλογία ανδρών ανά 100 γυναίκες στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

Διάγραμμα ΙΙ. 5 Αναλογία ανδρών ανά 100 γυναίκες στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Διάγραμμα ΙΙ. 6 Η ηλικιακή διάμεσος του πληθυσμού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27

Διάγραμμα ΙΙΙ. 1 Μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού το 1990 και το 2005

Διάγραμμα ΙΙΙ. 2 Διαφορά αύξησης μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 στο διάστημα 1990- 2005

Διάγραμμα ΙΙΙ. 3 Διαφορά αύξησης μέσης ηλικίας απόκτησης παιδιού στις χώρες -μέλη της ΕΕ27 στο διάστημα 1990- 2006

Διάγραμμα ΙΙΙ. 4 Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού το 1990 και το 2006

Διάγραμμα ΙΙΙ. 5 Μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού και μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού το 1990 και το 2005

Διάγραμμα ΙΙΙ. 6 Πραγματικός και προσδοκώμενος αριθμός παιδιών για τις γυναίκες με ολοκληρωμένη γονιμότητα (40 -64 ετών)

Διάγραμμα ΙΙΙ. 7 Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα το 1990 και το 2006

Διάγραμμα ΙΙΙ. 8 Προσδόκιμο ζωής για τις χώρες- μέλη της ΕΕ27 τα έτη 1990 και 2006

Διάγραμμα ΙΙΙ. 9 Ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού το 1990

Διάγραμμα ΙΙΙ. 10 Ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού το 2006

Διάγραμμα ΙΙΙ. 11 Η βρεφική θνησιμότητα στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990 και το 2006

Διάγραμμα ΙΙΙ. 12 Διαφορά αύξησης στη βρεφική θνησιμότητα στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 στο διάστημα 1990- 2006

Διάγραμμα IV. 1 Δενδρόγραμμα για το 1990

Διάγραμμα IV. 2 Δενδρόγραμμα για το 2006

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1 Ο ρυθμός φυσικής κίνησης για τις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

Χάρτης 2 Ο ρυθμός φυσικής κίνησης για τις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Χάρτης 3 Η πληθυσμιακή εξέλιξη στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 στο διάστημα 1990 -2006

Χάρτης 4 Η Κατά φύλο Σύνθεση (Δείκτης Λόγου των Φύλων) στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

Χάρτης 5 Η Κατά φύλο Σύνθεση (Δείκτης Λόγου των Φύλων) στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Χάρτης 6 Η αναλογία πληθυσμού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

Χάρτης 7 Η αναλογία πληθυσμού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Χάρτης 8 Η ηλικιακή διάμεσος του πληθυσμού στις χώρες - μέλη της ΕΕ27 το 1990

Χάρτης 9 Η ηλικιακή διάμεσος του πληθυσμού στις χώρες - μέλη της ΕΕ27 το 2006

Χάρτης 10 Η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

Χάρτης 11 Η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2005

Χάρτης 12 Η μέση ηλικία απόκτησης παιδιού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

Χάρτης 13 Η μέση ηλικία απόκτησης παιδιού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Χάρτης 14 Ο αριθμός παιδιών ανά γυναίκα στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

Χάρτης 15 Ο αριθμός παιδιών ανά γυναίκα στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Χάρτης 16 Το προσδόκιμο ζωής για τις γυναίκες στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Χάρτης 17 Το προσδόκιμο ζωής για τους άνδρες στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Χάρτης 18 Το προσδόκιμο ζωής και για τα δύο φύλλα στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Χάρτης 19 Το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

Χάρτης 20 Το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Χάρτης 21 Η ομαδοποίησης των χωρών - μελών της ΕΕ27 το 1990 σύμφωνα με τη μέθοδο Ward's

Χάρτης 22 Η ομαδοποίησης των χωρών - μελών της ΕΕ27 το 2006 σύμφωνα με τη μέθοδο Ward's

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή μελέτη έγινε με σκοπό να μελετηθούν οι γρήγορες αλλαγές των δημογραφικών δεικτών που έλαβαν μέρος τα τελευταία χρόνια στον ευρωπαϊκό χώρο. Η διαδικασία της μελέτης και τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξα με βοήθησαν να δω με έναν διαφορετικό τρόπο το «πόσο» η καθημερινότητα μπορεί εν τέλει να επηρεάσει τη δημογραφία και κατά συνέπεια το ευρωπαϊκό γίγνεσθαι.

Για την εκπόνηση αυτής της πτυχιακής θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κ. Τραγάκη Αλεξάνδρα που με την πολύτιμη συμβολή της και τον σχολαστικό της έλεγχο σε κάθε στάδιο της μελέτης συντέλεσε ώστε να επιτευχθεί το ακόλουθο αποτέλεσμα. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ Χαλκιά Χρίστο, καθηγητή μου και μέλος της επιτροπής για την συνέπεια του στις απαντήσεις στις τις απορίες μου σχετικά με τη χαρτογραφική απεικόνιση των δεδομένων.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους ανθρώπους που με στήριξαν και ειδικά τους φίλους μου, που με την εμπειρία τους στο θέμα της πτυχιακής μελέτης και όχι μόνο, με βοήθησαν στην εκπόνηση της δικής μου πτυχιακής.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τις δημογραφικές μεταβολές που συντελέστηκαν στο διάστημα 1990- 2006 στις χώρες- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27.

Οι μεταβολές αυτές επικεντρώνονται στην εξέλιξη, την κατάσταση και την κίνηση του πληθυσμού. Οι δημογραφικοί δείκτες που μελετήθηκαν αφορούν κυρίως στην πληθυσμιακή εξέλιξη, τη γονιμότητα, τη θνησιμότητα και τη δομή του πληθυσμού. Σε κάθε κεφάλαιο παρατίθενται θεματικοί χάρτες μέσα από τους οποίους γίνεται προσπάθεια για χωρική ομαδοποίηση των χωρών- μελών στις δύο πιο σημαντικές χρονολογίες στο διάστημα μελέτης: την αρχική (1990) και την τελική (2006).

Το γενικό συμπέρασμα της πτυχιακής παρουσιάζει το «πόσο» μεταβλήθηκαν οι δημογραφικοί δείκτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 στο διάστημα αυτών των δεκαεφτά ετών, το «αν» οι αλλαγές στις τιμές των δημογραφικών δεικτών κάνουν τις χώρες- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 να αντιδρούν απέναντι σε αυτές μαζικά ή μεμονωμένα και τέλος το «πώς» διαμορφώνεται σήμερα ο ευρωπαϊκός χώρος από δημογραφικής άποψης.

ABSTRACT

This thesis discusses the demographic changes which occurred in the time-span of 1990-2006 in the member-countries of the European Union of the 27.

These changes centre upon the evolution, the condition and the growth/decline of the population. The demographic rates studied concern mostly the growth rate, the fertility, the mortality and the contexture of the population. Thematic maps are presented in each chapter, through which an attempt is made for the territorial categorization of the member-countries during the two most important dates in the time-span of this study: the beginning one (1990) and the final one (2006).

The general conclusion of the thesis presents “how much” the demographic rates of the European Union of the 27 have changed, “if” the changes in these demographic rates make the member-countries of the European Union of the 27 respond to them in the mass or individually and, finally, “how” the European space evolves today from α demographic point of you.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

CV: Coefficient of variation /Συντελεστής μεταβλητότητας
ή Δείκτης μεταβλητικότητας

EHEMMU: European Health Expectancy Monitoring Unit/
Ευρωπαϊκή Μονάδα Παρακολούθησης Υγείας

HDI: Human Development Index

TFR: Total Fertility Rate/ Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα

UNRISD: United Nations Research Institute on Social Development

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΔΑΑ: Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης

ΕΕ27: Ευρωπαϊκή Ένωση των 27

ΕΣΣΔ: Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών

ΠΟΥ: Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 είναι ένα σύνολο χωρών που μπορεί να ανήκουν στην ίδια «ομάδα» αλλά παρουσιάζουν ανομοιογένεια κυρίως στα οικονομικά και κοινωνικά θέματα.

Η βελτίωση των συνθηκών ζωής που λαμβάνει χώρα από το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου και μετά, επιφέρει αλλαγές στους δημογραφικούς δείκτες. Ειδικά τα τελευταία χρόνια όπου η ποιότητα ζωής είναι καλύτερη από ποτέ, οι αλλαγές είναι γρηγορότερες και εντονότερες. Βασικός στόχος της πτυχιακής μελέτης είναι το «πόσο» γρήγορα γίνονται πλέον οι αλλαγές, οι λόγοι για τους οποίους γίνονται, η ανάλυση της αντίδρασης όλων των χωρών- μελών απέναντι σε αυτές ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση και ποιες χώρες παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά. Οι δημογραφικοί δείκτες που επιλέχθηκαν είναι οι πιο αντιπροσωπευτικοί προκειμένου να καλυφθεί ολόκληρο το φάσμα των αλλαγών.

Το πρώτο κεφάλαιο εξετάζει την Εξέλιξη του πληθυσμού. Συγκεκριμένα αναφέρεται στους δείκτες της φυσικής κίνησης και της πληθυσμιακής εξέλιξης. Το υποκεφάλαιο της φυσικής κίνησης αναφέρεται στον τρόπο υπολογισμού της φυσικής κίνησης και του ρυθμού φυσικής κίνησης, στη συνέχεια γίνεται αναφορά στην παγκόσμια κατάσταση για να καταλήξουμε στην ΕΕ27 το 1990 και το 2006. Αφού μελετηθούν οι τιμές, οι χώρες κατηγοριοποιούνται με φάση την αύξηση ή την μείωση που παρουσίασαν. Επίσης μελετάται ο δείκτης της γαμηλιότητας στην ΕΕ27 όπως και οι γεννήσεις εκτός γάμου.

Το υποκεφάλαιο της πληθυσμιακής αύξησης ακολουθεί την ίδια δομή με το υποκεφάλαιο της φυσικής κίνησης. Προκειμένου να οδηγηθούμε σε κάποια συμπεράσματα γίνεται μία σύγκριση ανάμεσα στην πληθυσμιακή εξέλιξη του 1990 και του 2006 και στην φυσική κίνηση στο διάστημα αυτών των χρόνων. Επίσης γίνεται αναφορά στο μεταναστευτικό ισοζύγιο. Έτσι γίνεται αντιληπτός ο ρόλος που παίζει η μετανάστευση στις διάφορες χώρες-μέλη. Στο τέλος και των δύο υποκεφαλαίων παραθέτονται χάρτες με την ομαδοποίηση των χωρών για την αρχική και τελική χρονιά.

Το δεύτερο κεφάλαιο ασχολείται με την Κατάσταση του πληθυσμού. Οι δείκτες που εξετάζονται είναι η ηλικιακή δομή, η σύνθεση κατά φύλο και η ηλικιακή διάμεσος. Στο υποκεφάλαιο της ηλικιακής δομής παραθέτονται πίνακες για το 1990 και το 2006 με τα ποσοστά των πληθυσμών στις κύριες ηλικιακές ομάδες τόσο σε επίπεδο χωρών όσο και σε επίπεδο ομάδων (Κεντρική Ευρώπη, Νότια Ευρώπη κτλ.). Στο τέλος τα αποτελέσματα ανάγονται σε

επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο υποκεφάλαιο της σύνθεσης κατά φύλο αναλύεται ο Δείκτης Λόγου των Φύλων και κατά επέκταση η Αναλογία του πληθυσμού. Επίσης παρουσιάζονται θεματικοί χάρτες που απεικονίζουν τις τιμές και των δύο δεικτών για τις δύο χρονιές. Στο τρίτο υποκεφάλαιο αναλύεται η ηλικιακή διάμεσος. Γίνεται αναφορά σε όλες τις τιμές που εμφάνισε από το 1990 έως το 2006 και στο τέλος του υποκεφαλαίου εμφανίζονται θεματικοί χάρτες με τις ομαδοποιήσεις των χωρών.

Το επόμενο κεφάλαιο αφορά στην Κίνηση του πληθυσμού και χωρίζεται σε δύο μεγάλα υποκεφάλαια: την γονιμότητα και την θνησιμότητα.

Η γονιμότητα περιλαμβάνει τον δείκτη της μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού, την μέση ηλικία απόκτησης παιδιού και τον αριθμό παιδιών ανά γυναίκα. Η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού και η μέση ηλικία απόκτησης παιδιού έχουν την ίδια δομή. Αφού γίνει μια αναφορά της γονιμότητας σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσω πινάκων και διαγραμμάτων γίνεται προσπάθεια για τον εντοπισμό των αλλαγών που συντελέστηκαν και την ανάλυση της σημερινής κατάστασης. Κατά την ανάλυση του δείκτη του αριθμού παιδιών ανά γυναίκα εξετάζεται ο προσδοκώμενος και ο πραγματικός αριθμός παιδιών που αποκτά μια γυναίκα και στη συνέχεια αναλύεται η πορεία του δείκτη στο διάστημα αυτών των δεκαεφτά χρόνων. Στο τέλος του υποκεφαλαίου αναλύονται τα αίτια της χαμηλής γονιμότητας ενώ αναφέρονται και κάποια συμπεράσματα. Στο τέλος της ανάλυσης των παραπάνω δεικτών παραθέτονται χάρτες με τις τιμές των χωρών για τις χρονιές 1990 και 2006.

Το υποκεφάλαιο της θνησιμότητας περιλαμβάνει το προσδόκιμο ζωής και τη βρεφική θνησιμότητα. Στο δείκτη του προσδόκιμου ζωής αναφέρονται οι εξελίξεις στην ποιότητα ζωής και το πόσο έχουν επιδράσει στο προσδόκιμο ζωής. Στη συνέχεια αναλύεται η σημερινή κατάσταση για τους άνδρες, τις γυναίκες αλλά και για τα δύο φύλλα μαζί. Επίσης περιλαμβάνει δύο μικρότερα κεφάλαια τα οποία αφορούν στη πληθυσμιακή γήρανση και στις επιπτώσεις της αύξησης της τιμής του δείκτη. Μετά το τέλος του υποκεφαλαίου του προσδόκιμου ζωής ακολουθεί ένα πλαίσιο που αναφέρεται στους Δείκτες Ανάπτυξης και δείχνει πόσο σημαντικός είναι ο δείκτης του προσδόκιμου ζωής στην ποιότητα ζωής. Ο τελευταίος δείκτης ανάλυσης, η βρεφική θνησιμότητα, ξεκινά με την ανάλυση των αιτιών της χαμηλής γονιμότητας τα τελευταία χρόνια και ακολουθεί η ανάλυση της κατάστασης για το 1990 και για το 2006. Στο τέλος της ανάλυσης και των δύο δεικτών παραθέτονται και πάλι χάρτες με τις τιμές των χωρών για τις χρονιές 1990 και 2006.

Το προτελευταίο κεφάλαιο αφορά στις τελικές ομαδοποιήσεις των χωρών έχοντας λάβει υπόψη τους σημαντικότερους δείκτες ενώ το τελευταίο συγκεντρώνει και παραθέτει τα γενικά συμπεράσματα.

Τέλος αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι για αρκετές χώρες δεν υπήρχαν τιμές για διάφορες χρονιές. Για αυτό τον λόγο και μερικές συγκρίσεις δεν έγιναν μεταξύ πρώτης και τελευταίας χρονιάς μελέτης αλλά πρώτης και προτελευταίας ή δεύτερης και τελευταίας κτλ. Επίσης προκειμένου να μην υπάρχουν πολλά κενά ώστε η ανάλυση να είναι πιο ακριβής, χρησιμοποιήθηκαν δύο πηγές. Η χρήση όμως δύο πηγών ελλοχεύει κάποια σφάλματα καθώς ενδεχομένως να παρουσιάζουν μικρές αποκλίσεις στις τιμές. Τις περισσότερες φορές οι αποκλίσεις είναι ελάχιστες επομένως δεν θα πρέπει να υπάρχει ανησυχία για την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων.

Ι ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Ι 1 Φυσική κίνηση

Ι 1.1 Φυσική κίνηση και δημογραφική μετάβαση

Ως φυσική κίνηση ενός πληθυσμού ορίζεται η μεταβολή του πληθυσμού μιας περιοχής μελέτης που οφείλεται στη διαφορά των γεννήσεων από τους θανάτους.

Φυσική κίνηση = Γεννήσεις - Θάνατοι

Ο δείκτης αυτός αποτυπώνει τη δυναμική ενός πληθυσμού. Η φυσική κίνηση αυξάνεται όσο μεγιστοποιείται η διαφορά μεταξύ των γεννήσεων και των θανάτων. Το σταθερά θετικό ποσοστό φυσικής κίνησης είναι το προσδοκώμενο για κάθε χώρα. Όμως, όπως είναι αναμενόμενο, η φυσική κίνηση δεν μπορεί να παραμένει σταθερή για κάθε έτος. Τα τελευταία χρόνια έχει αναδειχθεί σε κυρίαρχο αναπτυξιακό ζήτημα η ταυτότητα της φυσικής ευρωστίας των πληθυσμών στο σύνολο των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης[1].

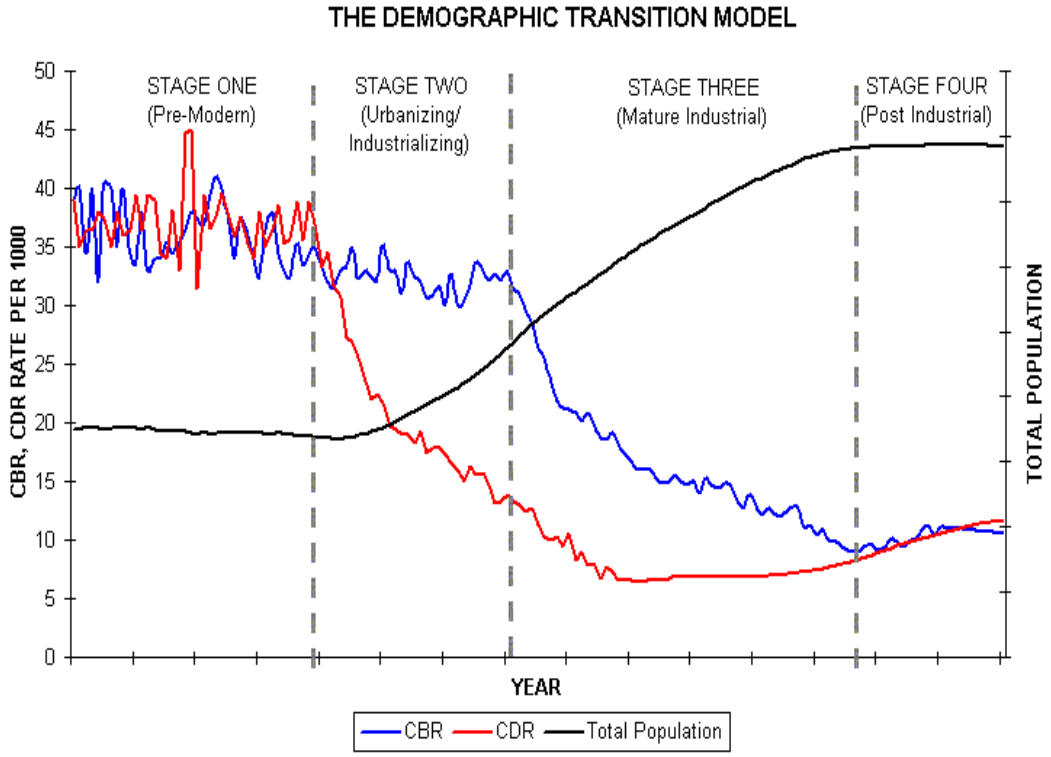
Μέχρι τις αρχές του 18ου αιώνα ο ευρωπαϊκός πληθυσμός αυξανόταν με χαμηλό ρυθμό. Με την βελτίωση των συνθηκών υγείας και πρόνοιας, την καλύτερη κοινωνική μέριμνα και την ανάδειξη καλύτερου τρόπου διαβίωσης, ο πληθυσμός άρχισε να αυξάνεται ταχύτερα με τους θανάτους να μειώνονται και τις γεννήσεις να παραμένουν σε σχετικά υψηλό επίπεδο. Ακόμα και μετά τους δύο παγκόσμιους πολέμους του 20ου αιώνα που καταγράφηκαν σημαντικές απώλειες για τον ευρωπαϊκό πληθυσμό, η φυσική κίνηση παρέμεινε σταθερά θετική καθώς συνέχιζε να γεννιέται μεγάλος αριθμός παιδιών[2].

Τα δεδομένα της ανάπτυξης άλλαξαν τις τελευταίες δεκαετίες. Παρόλο που ο δείκτης θνησιμότητας μειώνεται σταθερά και το προσδόκιμο ζωής αυξάνεται, ο δείκτης γονιμότητας ακολουθεί σταθερά καθοδική πορεία. Όσο λοιπόν αυξάνεται το προσδόκιμο ζωής τόσο μειώνεται ο αριθμός των θανάτων. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την μείωση των γεννήσεων λόγω πολιτικών και κοινωνικών αιτιών οδηγούν στην πληθυσμιακή γήρανση των χωρών.

[1] Φυσική κίνηση, Εύρεση στις 05 Μαρτίου 2009, στην ιστοσελίδα: http://www.demography-lab.prd.uth.gr/DDAoG/edu/case/1/pop-ax3.htm. Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο: http//:www.google. com.gr
[2] Lorant K., «The demographic challenge in Europe», Brussels, April 2005, σελ. 6

Όλα τα μέλη της ΕΕ27 πέρασαν σχεδόν ταυτόχρονα τις διάφορες φάσεις της δημογραφικής μετάβασης[3] για να καταλήξουν στο τελευταίο στάδιο. Το πρώτο στάδιο, που αναφέρεται ως πρώιμο στάδιο υψηλής στασιμότητας, είχε ως αποτέλεσμα τα ποσοστά γεννητικότητας και θνησιμότητας να είναι ιδιαίτερα υψηλά και το φυσικό ισοζύγιο σχετικά χαμηλό. Το δεύτερο στάδιο ή αλλιώς πρώιμο στάδιο ανάπτυξης, άρχισε με την πτωτική πορεία της θνησιμότητας και οφείλεται κυρίως στην βελτίωση των συνθηκών διατροφής (και όχι ακόμη στις προόδους της ιατρικής και της δημόσιας υγείας). Αντιθέτως η γονιμότητα δεν εμφάνισε κάμψη, με αποτέλεσμα τα ποσοστά φυσικής αύξησης να εκτινάσσονται στα ύψη.

Διάγραμμα Ι. 1

**Σημείωση:CBR: Crude Birth Rate(Αδρός δείκτης γεννήσεων), CDR: Crude Death Rate(Αδρός δείκτης θανάτων),Total Population: Συνολικός πληθυσμός*
***Πηγή*: Τραγάκη Α., «Δημογραφική μετάβαση», Σημειώσεις για το μάθημα 'Οικονομία και Πολιτική του πληθυσμού'.

Στη διάρκεια του τρίτου σταδίου, που ορίζεται ως όψιμο στάδιο ανάπτυξης, η θνησιμότητα συνέχισε την πτωτική της πορεία με την συνεισφορά των προόδων της ιατρικής και της δημόσιας υγείας. Παράλληλα η γεννητικότητα άρχισε να πέφτει (όχι όμως ακόμη εξαιτίας της εμφάνισης-διάδοσης των συγχρόνων μεθόδων αντισύλληψης). Οι συγκλίνουσες

[3] Η Δημογραφική Μετάβαση είναι ένα μοντέλο που περιγράφει τη διαχρονική πληθυσμιακή εξέλιξη.

πλέον πορείες των δύο βασικών αυτών συντελεστών της φυσικής κίνησης, οδηγούν προφανώς στην ταχεία συρρίκνωση του ετήσιου ποσοστού φυσικής αύξησης. Το τέταρτο και τελευταίο στάδιο της δημογραφικής μετάβασης στο οποίο βρίσκονται σήμερα οι χώρες μέλη της ΕΕ27, είναι στάδιο χαμηλής στασιμότητας όπου η γεννητικότητα και η θνησιμότητα εξισορροπούνται πλέον, σε χαμηλά επίπεδα (γύρω στο 10 ‰) και το ποσοστό φυσικής αύξησης τείνει να γίνει μηδενικό.[4]

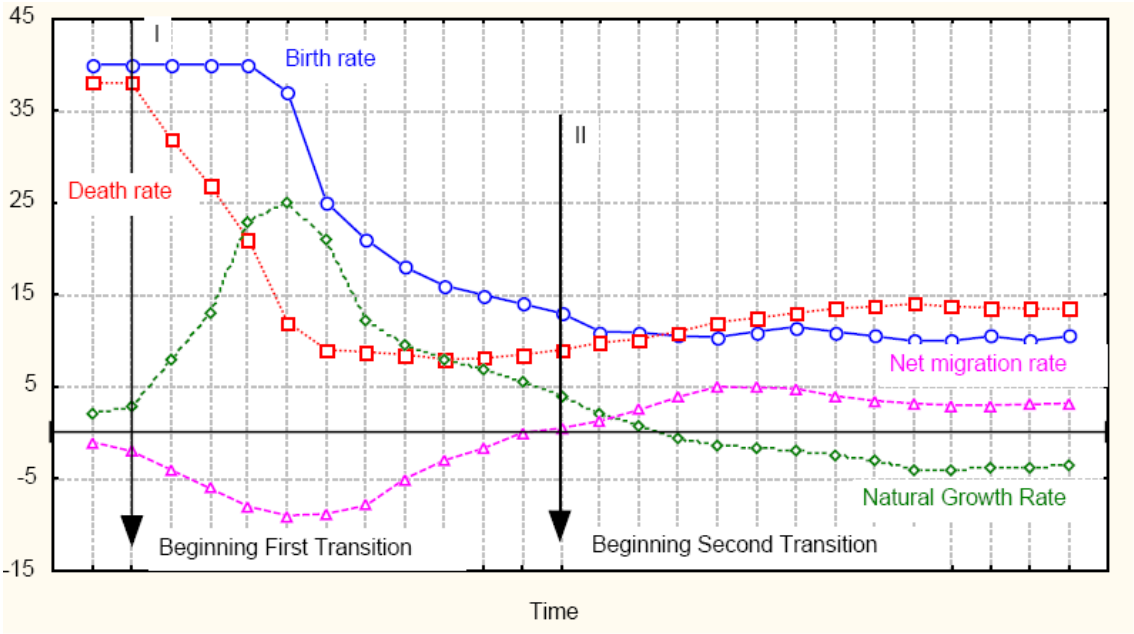
Η δημογραφική μετάβαση παρέμεινε κυρίαρχη θεωρητική τάση μέχρι τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες[5]. Από το 1965 και μετά, στο σύνολο των ανεπτυγμένων περιοχών του πλανήτη, εμφανίζεται ταυτόχρονα, μια δραστική μείωση της γονιμότητας και η σταθεροποίησή της για μια τουλάχιστον εικοσιπενταετία κάτω από το επίπεδο αναπλήρωσης των γενεών. Οι δημογραφικές αυτές εξελίξεις οριοθετούν για πολλούς μια «Δεύτερη Δημογραφική Μετάβαση» στο βαθμό που καμία χώρα δεν κατόρθωσε να ανακάμψει το δείκτη γονιμότητας σε επίπεδα που να επιτρέπουν την πλήρη αναπαραγωγή των γενεών της. Τα χαρακτηριστικά αυτής της Δεύτερης Δημογραφικής είναι διαφορετικά από εκείνα της Πρώτης Δημογραφικής Μετάβασης και είναι τα εξής: η αύξηση της μέσης ηλικίας απόκτησης παιδιού τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άνδρες, οι ευκαιρίες για τεκνοποίηση που μειώνονται λόγω της αύξησης των διαζυγίων, το ποσοστό των γυναικών που δεν αποκτούν παιδιά και οι οικογένειες στις οποίες ο αριθμός των παιδιών ξεπερνάει τα 4. Το αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η μακροπρόθεσμη μείωση της γονιμότητας[6].

Ωστόσο κάποιοι υποστηρίζουν ότι δεν περνάει ολόκληρη η ΕΕ27 αυτή τη «Δεύτερη Δημογραφική μετάβαση». Οι Chawla M., Betcherman G και Banerji A. υποστηρίζουν ότι:

«οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης βιώνουν μια τρίτη μετάβαση, μια μετάβαση που επικαλύπτει τις πρόσφατες πολιτικές και οικονομικές μεταβάσεις των χωρών αυτών» (Chawla M., Betcherman G και Banerji A, «From Red to Gray - The "Third Transition" of Aging Populations in Eastern Europe and the Former Soviet Union», chapter summary).

[4] Κοτζαμάνης Β., «Δημογραφική μετάβαση», σελ. 2 (Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων) και Τραγάκη Α., «Δημογραφική μετάβαση», Σημειώσεις για το μάθημα 'Οικονομία και Πολιτική του πληθυσμού'.
[5] Οι πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες αντιπροσωπεύουν την πρώτη φάση της δημογραφικής μετάβασης στην οποία σημειώθηκε το baby boom, μια 'έκρηξη' γεννήσεων, που διήρκεσε για μία εικοσαετία.
[6] Κοτζαμάνης Β., «Δημογραφική μετάβαση», σελ. 1 (Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων) και Lesthaeghe R., «Second Demographic Transition», Vrije Universiteit Brussel (VUB), σελ. 3

Διάγραμμα Ι. 2 Πρώτη και Δεύτερη Δημογραφική μετάβαση

*Πηγή: D. J. van de Kaa, Herrenalb B., «Second Demographic Transition: concepts, dimensions, new evidence», 23-28 June 2001

Παρόλα αυτά όλα τα κράτη παρουσιάζουν αυξομειώσεις στις γεννήσεις και τους θανάτους τους από χρόνο σε χρόνο. Οι αυξομειώσεις αυτές μπορεί να είναι είτε έντονες είτε ομαλές. Οι τελευταίες, επειδή παραμένουν σταθερές ως προς την φυσική τους κίνηση, παρουσιάζουν σχεδόν μηδενική κίνηση των γεννήσεων και των θανάτων, παρουσιάζουν δηλαδή μια εκκολαπτόμενη γήρανση του πληθυσμού τους.

Επιπρόσθετα, κάποιες χώρες σε συγκεκριμένα έτη παρουσιάζουν άλλοτε οριακά θετική φυσική κίνηση, άλλοτε οριακά αρνητική φυσική κίνηση και άλλοτε και τα δύο. Οι χώρες με οριακά θετική φυσική κίνηση είναι η Ισπανία, η Αυστρία και η Πορτογαλία. Από την άλλη, οι χώρες με οριακά αρνητική φυσική κίνηση είναι μόνο η
Γερμανία για μία και μόνο χρονιά. Περισσότερες είναι οι χώρες που λόγω αυξομειώσεων στον ρυθμό φυσικής κίνησης παρουσιάζουν και τα δύο. Αυτές είναι η Σλοβακία, η Πολωνία, η Σλοβενία, η Ελλάδα και η Ιταλία (βλέπε: Διαγράμματα **Ι.1** και **Ι.2** σελ. 19 και σελ. 21)**.**

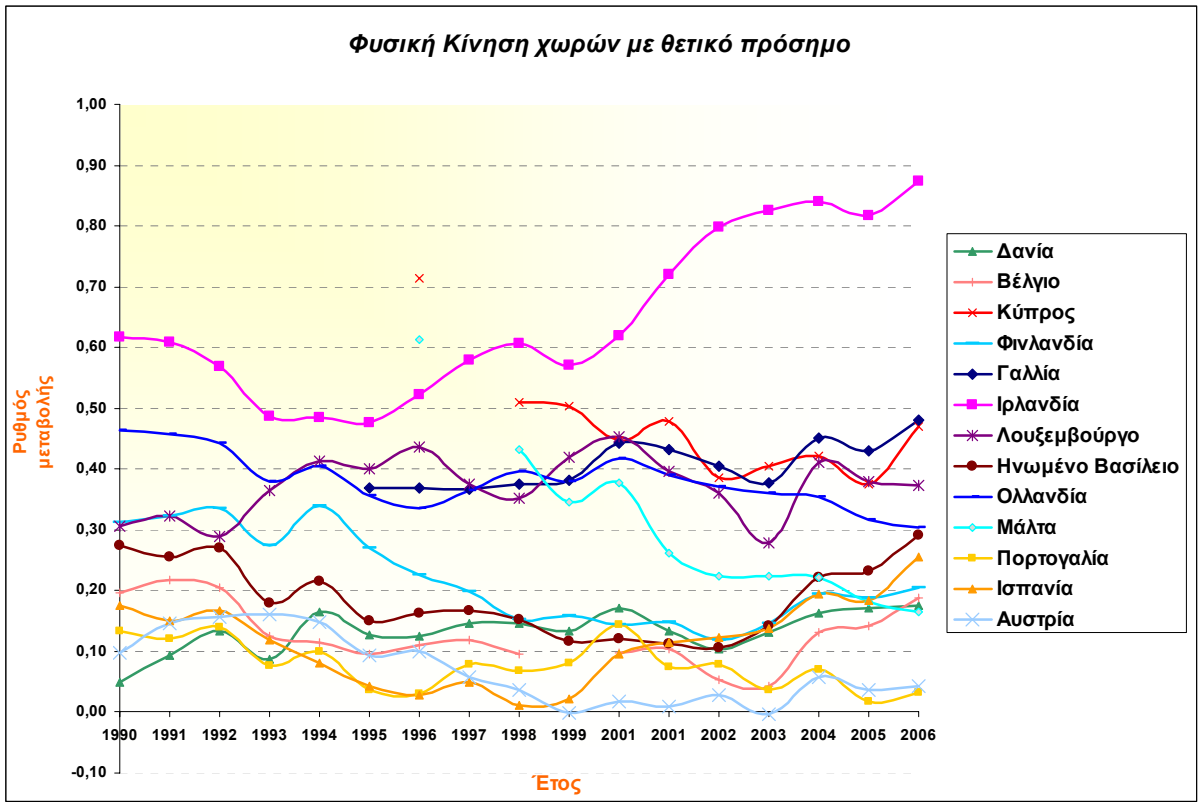
Ι 1.2 Κατηγοριοποίηση των χωρών- μελών και ανάλυση των διαγραμμάτων

Καθώς λοιπόν είναι ευρέως γνωστό ότι ο δείκτης της γονιμότητας είναι σε πτώση τα τελευταία χρόνια τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο τα αποτελέσματα είναι αναμενόμενα. Οι πίνακες που αφορούν στους δείκτες της φυσικής κίνησης και της πληθυσμιακής εξέλιξης επιβεβαιώνουν τον κανόνα. Το 59,23% των χωρών της ΕΕ27 έχει αρνητικό ρυθμό φυσικής κίνησης μεταξύ του 1990 και του 2006 ενώ θετικό ρυθμό φυσικής κίνησης έχει το 40,77% των χωρών .

Στα ακόλουθα διαγράμματα ο ρυθμός της φυσικής κίνησης προκύπτει ως το πηλίκο του πληθυσμού προς τη διαφορά των γεννήσεων από τους θανάτους εκφρασμένο σε ποσοστό επί τοις 100. Δηλαδή ο ρυθμός φυσικής κίνησης προκύπτει από τον τύπο

Ρυθμός φυσικής κίνησης = {Συνολικός πληθυσμός / (Γεννήσεις – Θάνατοι) } * 100

Διάγραμμα Ι. 3

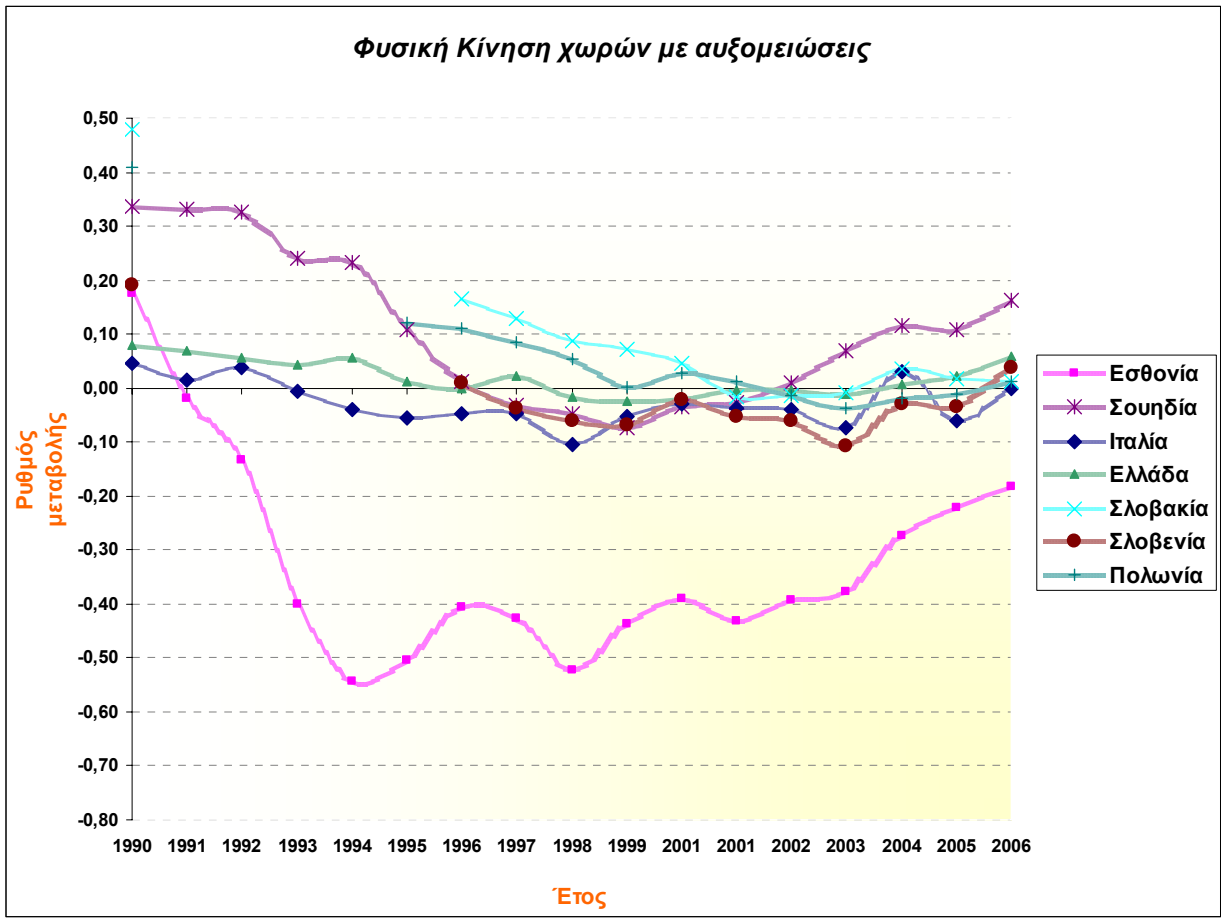
**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Οι χώρες με θετικό πρόσημο στον ρυθμό φυσικής κίνησης παρουσιάζονται στο Διάγραμμα **Ι.3** (βλέπε σελ. 22)**.** Εκείνες με την μικρότερη αυξομείωση του ρυθμού φυσικής τους

κίνησης στην διάρκεια των δεκαεφτά μελετώμενων ετών είναι η Αυστρία (0,1%- 0,16%), η Δανία (0,05%- 0,17%) και η Πορτογαλία (0,04%-0,14%). Οι τελευταίες παρουσιάζουν θετική και σχετικά ομαλή φυσική αύξηση μεταξύ του 0% και του 0,20% και οι αυξομειώσεις δεν ξεπερνούν το 0,15%. Η Ισπανία (0,02%- 0,25%) και το Βέλγιο (0,04%- 0,22%), ακολουθούν και αυτές ομαλή τάση φυσικής αύξησης και οι αυξομειώσεις κυμαίνονται από 0% έως 25% αλλά συνεχίζουν να έχουν χαμηλό ρυθμό φυσικής κίνησης. Η Γαλλία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία και η Κύπρος δεν παρουσιάζουν αυξομειώσεις στη φυσική κίνηση μεγαλύτερες του 0,20% αλλά συνεχίζουν να έχουν φυσική αύξηση μεγαλύτερη των προηγούμενων χωρών. Αντίθετα, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Μάλτα και η Φινλανδία παρόλο που εξακολουθούν να έχουν φυσική αύξηση παρουσιάζουν μείωση του ρυθμού φυσικής κίνησης.

Η χώρα με τον μεγαλύτερο ρυθμό θετικής φυσικής κίνησης είναι η Ιρλανδία. Η φυσική της αύξηση τα τελευταία χρόνια ακολουθεί καλπάζουσα ανοδική πορεία με το ποσοστό από 0,62% το 1990 να έχει ανέλθει στο 0,87% το 2006 λόγω της αύξησης του προσδόκιμου ζωής.

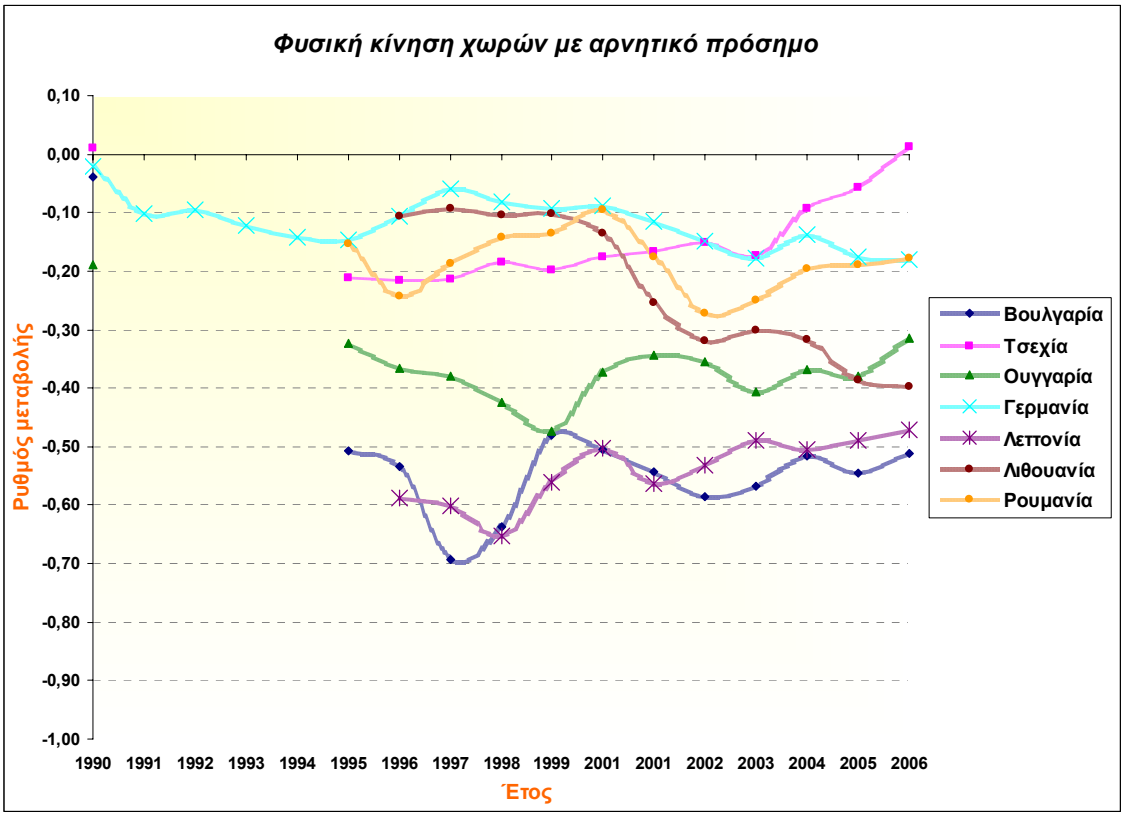
Διάγραμμα Ι. 4

* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Η Ελλάδα (0,08%- -0,02%) είναι μία από τις χώρες με οριακά θετική και σε κάποιες περιπτώσεις οριακά αρνητική φυσική κίνηση και μαζί με την Ιταλία ακολουθεί παρόμοια περίπου πορεία στον δείκτη φυσικής κίνησης μόνο που ο ρυθμός της Ιταλίας δεν είναι θετικός αλλά αρνητικός. Η Πολωνία (0,12%- -0,04%) και η Σλοβακία (0,17%- -0,01%) παρουσιάζουν την ίδια γραμμή τάσης φυσικής κίνησης και οι αυξομειώσεις του δείκτη δεν ξεπερνούν και στις δύο το 0,16%. Ακόμα, έντονη φυσική μείωση σημείωσε η Σουηδία στο διάστημα 1996-2002, αλλά η μεγαλύτερη και αξιοσημείωτη φυσική μείωση σημειώθηκε από το 1990 έως το 1994 στην Εσθονία και ήταν της τάξης του 0,72%. Μεταβολή στον δείκτη δεν παρατηρήθηκε πριν το 1995 αλλά ακόμα και τώρα παρά την φυσική αύξηση που σημειώνει τα τελευταία 12 χρόνια ο ρυθμός φυσικής κίνησης είναι ακόμα αρνητικός (Βλέπε: Διάγραμμα **I.4** σελ.23).

Διάγραμμα I. 5

* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

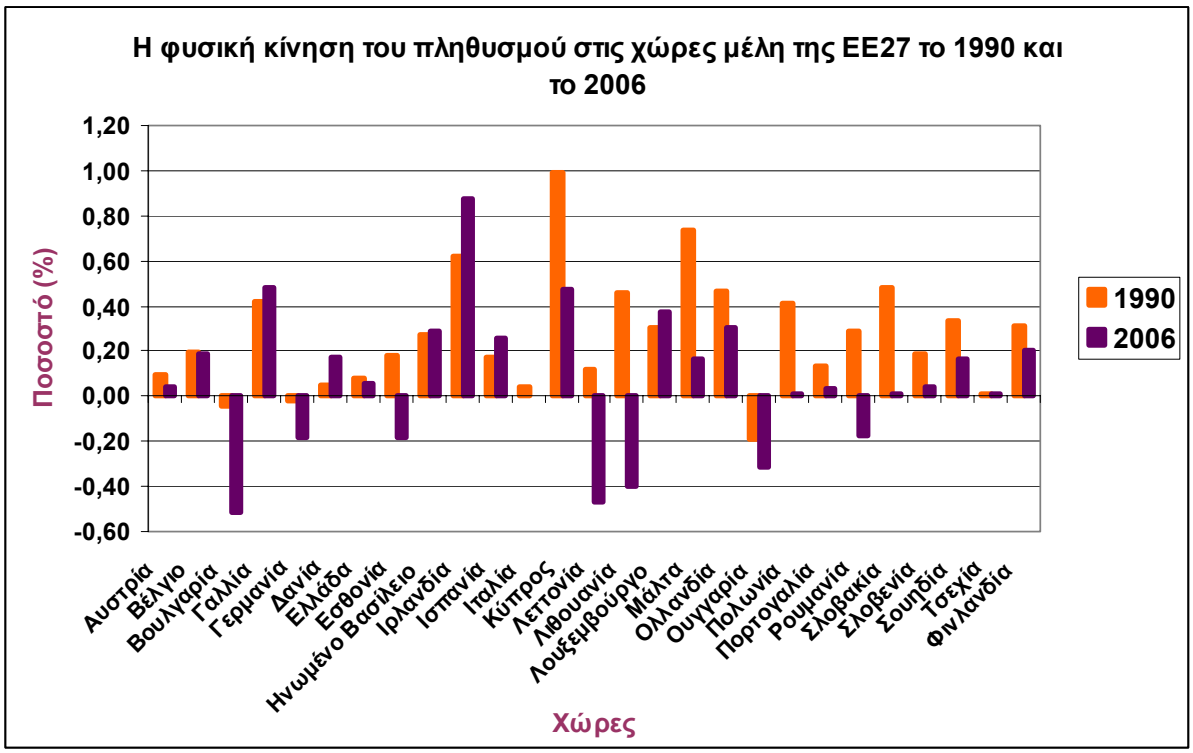
Όσον αφορά στις χώρες με αρνητικό πρόσημο στον ρυθμό φυσικής κίνησης αυτές είναι η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Ουγγαρία, η Γερμανία, η Λετονία, η Λιθουανία και η Ρουμανία (Βλέπε: Διάγραμμα **I.5** σελ.24). Παρόλο που οι περισσότερες παρουσιάζουν κάποια φυσική αύξηση τα τελευταία χρόνια συνεχίζουν να έχουν αρνητικό ρυθμό φυσικής κίνησης. Την μεγαλύτερη φυσική αύξηση παρουσιάζει η Τσεχία που από το 1999 (-0,21%) και μετά ακολουθεί ανοδική πορεία έτσι ώστε το 2006 (0,01%) να έχει πλέον θετικό ρυθμό φυσικής κίνησης. Η Λιθουανία

ακολούθησε την αντίθετη πορεία από την Τσεχία. Ενώ είχε ήδη αρνητικό ρυθμό κίνησης το 1996 απ' όπου υπάρχουν και τα πρώτα στοιχεία, μέσα σε 10 χρόνια παρουσίασε φυσική μείωση της τάξης του 0,28% και ίσως να παρουσίασε την μεγαλύτερη φυσική μείωση απ' όλες τις χώρες της ΕΕ27.

Η Γερμανία είναι η χώρα που βρίσκεται πιο κοντά στον άξονα του x'x γεγονός που σημαίνει ότι ακολουθεί σχετικά ομαλή, στην προκειμένη περίπτωση αρνητική πορεία στον δείκτη φυσικής κίνησης με μεγαλύτερη τιμή την -0,06% και ότι ο ρυθμός δεν παρουσιάζει μεγάλες αυξομειώσεις από χρονιά σε χρονιά. Το ίδιο περίπου ισχύει και με την Ρουμανία στην οποία ο ρυθμός φυσικής κίνησης κυμαίνεται από -0,15% έως -0,27% για το 2003. Οι αυξομειώσεις στην φυσική κίνηση της Ουγγαρίας κυμαίνονται ανάμεσα στο -0,30% και το -0,50% ενώ η Λετονία και η Βουλγαρία παρουσιάζουν τους μεγαλύτερους αρνητικούς ρυθμούς φυσικής κίνησης παρόλο που τα τελευταία χρόνια έχει καταγραφεί μια προσπάθεια φυσικής αύξησης (Βλέπε: Διάγραμμα **I.5** σελ. 24).

Εν ολίγοις, οι περισσότερες χώρες παρουσιάζουν καμπή στην πορεία της φυσικής τους κίνησης για το διάστημα 1990- 2006 που ερμηνεύεται είτε ως μια συνεχόμενη αύξηση είτε ως μια συνεχόμενη μείωση και που άλλοτε είναι πιο έντονη (Σουηδία, Αυστρία) και άλλοτε πιο ομαλή (Βέλγιο, Ισπανία, Ηνωμένο Βασίλειο). Σε κάποιες χώρες οι αυξήσεις ή οι μειώσεις είναι πιο απότομες και αφορούν σποραδικές χρονιές όπως στην Βουλγαρία, την Ουγγαρία, το Λουξεμβούργο, την Λετονία και την Ρουμανία ενώ κάποιες άλλες παρουσιάζουν ομαλότητες σε όλη την πορεία του δείκτη φυσικής κίνησης όπως η Γερμανία, η Δανία, η Ελλάδα, η Γαλλία, η Ολλανδία, η Πορτογαλία και η Σλοβενία. Οι χώρες με την μεγαλύτερη φυσική αύξηση τα τελευταία χρόνια είναι η Ιρλανδία και η Τσεχία ενώ αντίθετα οι χώρες με την μεγαλύτερη φυσική μείωση είναι η Κύπρος, η Εσθονία, η Φινλανδία, η Λιθουανία, η Μάλτα, η Πολωνία και η Σλοβακία.

Διάγραμμα Ι. 6

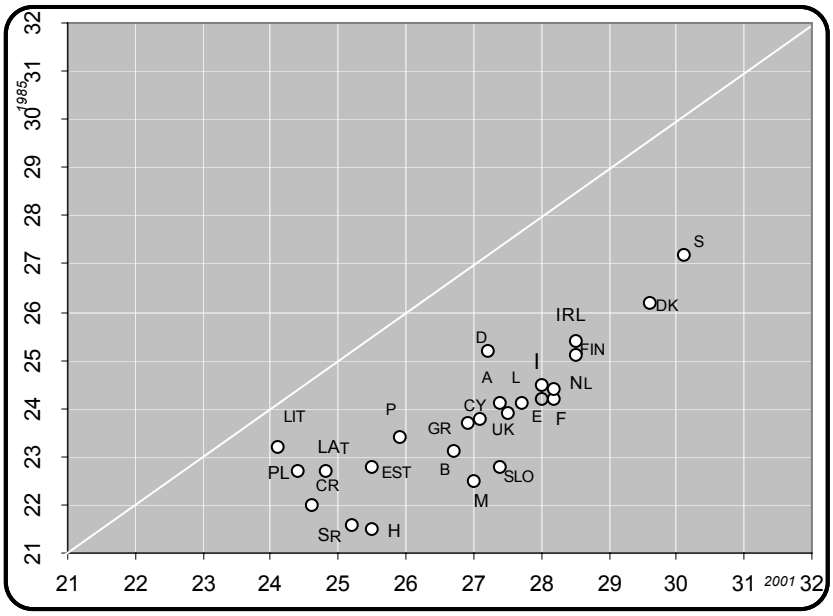

* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Ι 1.3 Γαμηλιότητα

Ένας ακόμα δείκτης που επηρεάζει έμμεσα τη φυσική κίνηση και ίσως μπορεί να ερμηνεύσει εν μέρει την πρόσφατη εξέλιξή της είναι εκείνος της γαμηλιότητας. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται συνεχής μείωση του αριθμού των ατόμων που αποφασίζουν να τελέσουν πρώτο γάμο και μάλιστα σε ηλικίες όλο και μεγαλύτερες (Βλέπε: Διάγραμμα **Ι.7** σελ.27). Η δυσκολία της σύγχρονης κοινωνίας να τελέσει γάμο μαζί με την ολοένα και μεγαλύτερη ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού είναι δύο λόγοι που συμβάλλουν στην υπογονιμότητα.

Διάγραμμα Ι. 7: Μεταβολή στη μέση ηλικία γυναικών κατά τον πρώτο γάμο, 1985-2001

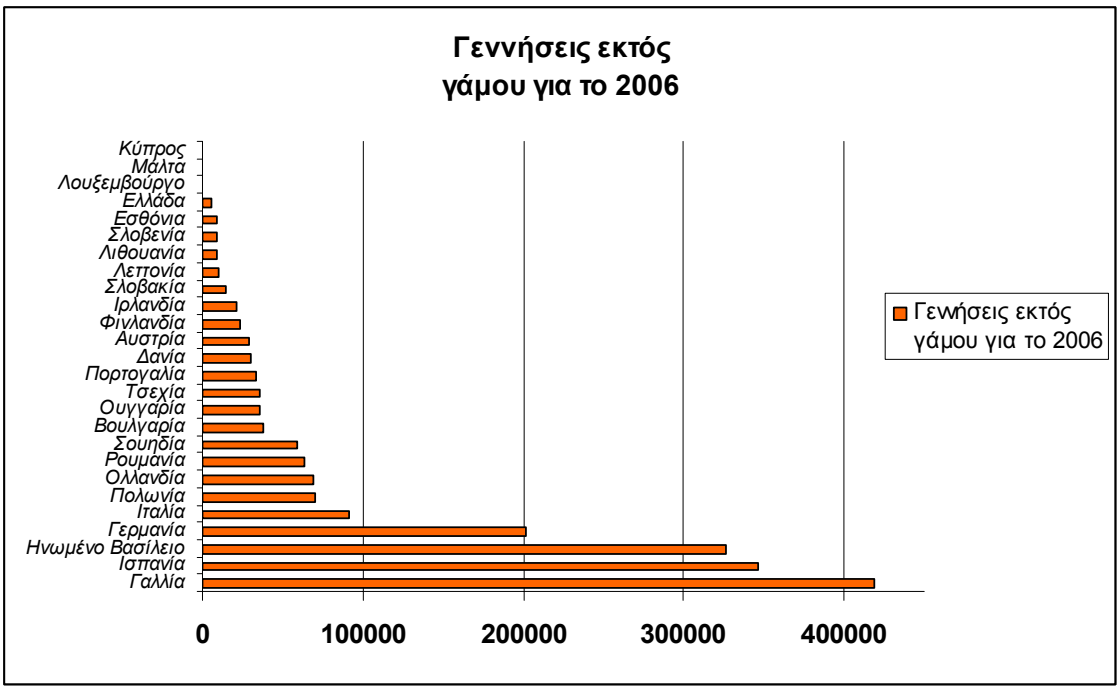

*Πηγή: Τραγάκη Α., «Το Δημογραφικό Προφίλ της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

Έτσι, με την σύγχρονη τάση για μείωση των γάμων και ταυτόχρονη κατάληξη ενός μεγάλου ποσοστού στο διαζύγιο επηρεάζεται ο δείκτης γονιμότητας και έμμεσα η φυσική κίνηση. Βέβαια η επίδραση της γαμηλιότητας στη γονιμότητα διαφοροποιείται σημαντικά από χώρα σε χώρα λόγω κοινωνικών, θρησκευτικών και πολιτισμικών αντιλήψεων. Για παράδειγμα στην Ελλάδα, για την δημιουργία οικογένειας και απόκτησης παιδιών βασική προϋπόθεση είναι η τέλεση γάμου. Γενικότερα υπολογίζεται ότι μετά το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα το ποσοστό των παιδιών εκτός γάμου είναι 30 παιδιά στις 100 γεννήσεις[7]. Οι διαφοροποιήσεις των γεννήσεων από χώρα σε χώρα παρουσιάζονται αντιπροσωπευτικότερα στο Διάγραμμα **Ι.8** (Βλέπε: σελ.28).

[7] Lorant K., «The demographic challenge in Europe», Brussels, April 2005, σελ. 10

Διάγραμμα Ι. 8

* *Πηγή δεδομένων*:Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Η Γαλλία, Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γερμανία είχαν το 2006 τις περισσότερες γεννήσεις εκτός γάμου. Η Γαλλία είχε περίπου 400.000 γεννήσεις, η Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο γύρω στις 350.000 γεννήσεις και η Γερμανία γύρω στις 200.000. Στις υπόλοιπες χώρες που ακολουθούν, οι γεννήσεις εκτός γάμου μειώνονται απότομα κάτω από τις 100.000. Οι χώρες με τις λιγότερες γεννήσεις εκτός γάμου (λιγότερες από 1000) είναι η Κύπρος και η Μάλτα.

Βέβαια μεταξύ διαφορετικών χωρών, οι γεννήσεις εκτός γάμου δεν είναι συγκρίσιμες αν δεν ληφθεί υπόψη ο συνολικός πληθυσμός της κάθε χώρας και γι' αυτό είναι καλύτερα να ερμηνεύονται ως ποσοστό του συνόλου (Βλέπε: Πίνακα **1** σελ.29). Έτσι, λαμβάνοντας υπόψη τον συνολικό πληθυσμό των χωρών τα αποτελέσματα διαφοροποιούνται κατά κάποιο τρόπο.

Πίνακας 1	Ποσοστό γεννήσεων εκτός γάμου για το 2006
Ισπανία	71,62%
Εσθόνια	58,24%
Σουηδία	55,47%
Βουλγαρία	50,79%
Γαλλία	50,49%
Σλοβενία	47,24%
Δανία	46,36%
Ηνωμένο Βασίλειο	43,66%
Λεττονία	43,36%
Φινλανδία	40,55%
Αυστρία	37,16%
Ολλανδία	37,06%
Ουγγαρία	35,59%
Τσεχία	33,32%
Ιρλανδία	33,15%
Πορτογαλία	31,61%
Γερμανία	29,96%
Λιθουανία	29,64%
Ρουμανία	28,97%
Λουξεμβούργο	28,82%
Σλοβακία	27,49%
Μάλτα	22,29%
Πολωνία	18,89%
Ιταλία	16,23%
Κύπρος	5,60%
Ελλάδα	5,28%

*Σημείωση: Δεν υπάρχουν στοιχεία για το Βέλγιο τη συγκεκριμένη χρονιά

** *Πηγή δεδομένων*:: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Η Ισπανία και η Εσθονία έχουν την πρώτη θέση στον αριθμό των γεννήσεων εκτός γάμου και ακολουθούν η Σουηδία, η Βουλγαρία και η Γαλλία με ποσοστά μεγαλύτερα του 50%. Είναι ευρέως γνωστό ότι στις χώρες αυτές (με εξαίρεση την Εσθονία και την Βουλγαρία), όπως επίσης και στη Δανία, στο Ηνωμένο Βασίλειο και ιδιαίτερα στη Σουηδία, η αντιμετώπιση για τις γεννήσεις εκτός γάμου είναι παραδειγματική για την υπόλοιπη Ευρώπη. Η ενθάρρυνση του κράτους είναι αξιοσημείωτη και οι προκαταλήψεις σχεδόν μηδαμινές. Τις λιγότερες γεννήσεις εκτός γάμου συνεχίζει να έχει η Κύπρος ενώ προστίθεται και η Ελλάδα. Οι δύο τελευταίες ασπάζονται τις ίδιες κοινωνικές, πολιτικές και θρησκευτικές αντιλήψεις και είναι αναμενόμενο να παρουσιάζουν κοινά αποτελέσματα.

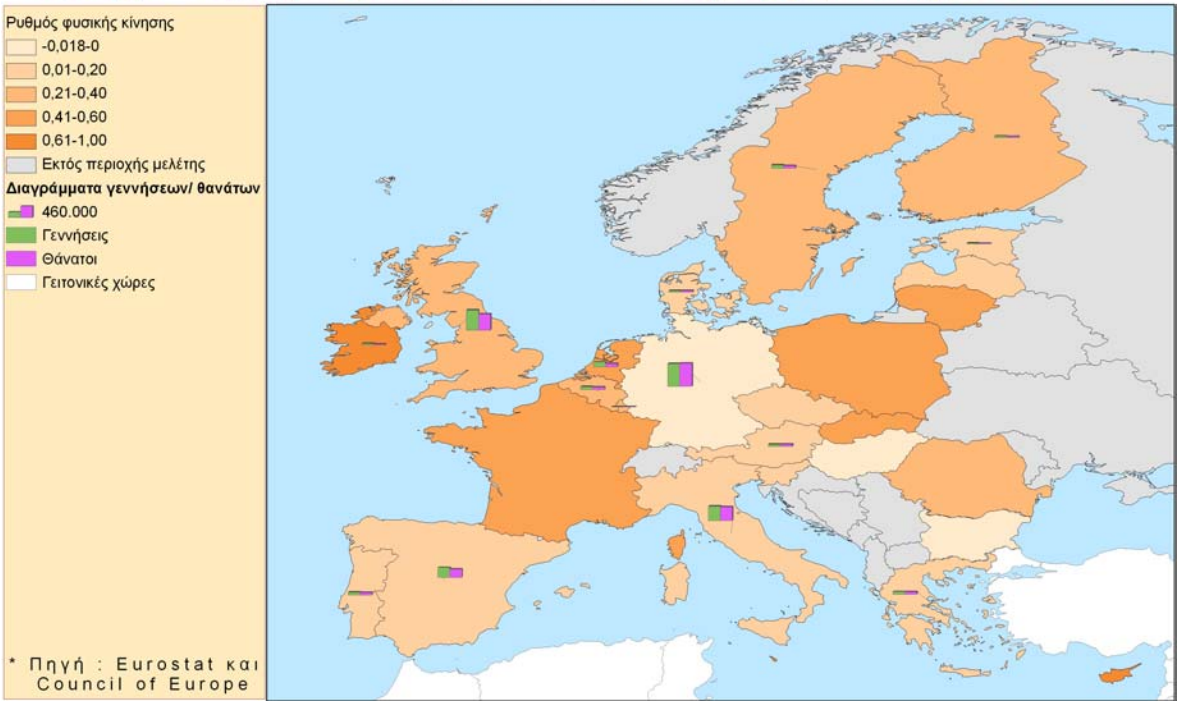
Ι 1.4 Διαχρονική εξέλιξη και Γεωγραφική Ανάλυση

Αναπαριστώντας χωρικά τον ρυθμό φυσικής κίνησης μπορούν να ομαδοποιηθούν καλύτερα οι χώρες της ΕΕ27. Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη τις τιμές της φυσικής κίνησης για το 1990 και το 2006 προκύπτουν οι Χάρτες **1** και **2** και είναι πιο εύκολο να γίνει αντιληπτή η πορεία και η εξέλιξη του δείκτη.

Το 1990, η Ουγγαρία έχει τον χαμηλότερο αρνητικό ρυθμό κίνησης στην ΕΕ27 (-0,019% -0%) ενώ αρνητικό ρυθμό φυσικής κίνησης έχει ακόμα η Γερμανία και η Βουλγαρία (Βλέπε: Χάρτη **1** σελ.31) . Στην δεύτερη κλάση ανήκουν οι χώρες της Νότιας Ευρώπης[8], δηλαδή η Ελλάδα, η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ιταλία, χώρες της Κεντρικής Ευρώπης[9], η Αυστρία, η Σλοβενία και η Τσεχία, μία χώρα της Δυτικής Ευρώπης[10] το Βέλγιο, αλλά και μία χώρα της Βόρειας[11] Ευρώπης, η Δανία, με τον ρυθμό της φυσικής τους κίνησης να κυμαίνεται από 0,01% έως 0,20%. Στην επόμενη κλάση ανήκουν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ρουμανία, η Φινλανδία, το Λουξεμβούργο και η Σουηδία.. Ο ρυθμός φυσικής τους κίνησης είναι μεταξύ του 0,21% και του 0,40%. Η επόμενη κλάση, με ρυθμό φυσικής κίνησης από 0,41% έως 0,60%, περιλαμβάνει τη Γαλλία, την Ολλανδία, την Πολωνία, την Σλοβακία και την Λιθουανία. Τέλος, οι χώρες με τον υψηλότερο ρυθμό φυσικής κίνησης, που είναι πάνω από 0,61%, είναι η Ιρλανδία, η Κύπρος και η Μάλτα. Πάντως είναι εμφανές ότι εκτός από τις Μεσογειακές χώρες που ανήκουν στην ίδια κλάση, χώρες που συνορεύουν ή χώρες με κοινά γεωγραφικά χαρακτηριστικά δεν ανήκουν σε ίδιες κλάσεις κι έτσι είναι δύσκολη η ομαδοποίηση των χωρών –μελών με βάση το γεωγραφικό παράγοντα τουλάχιστον για το 1990.

[8] Νότια Ευρώπη: Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα Κύπρος
[9] Κεντρική Ευρώπη: Αυστρία, Τσεχία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ουγγαρία, Γερμανία
[10] Δυτική Ευρώπη: Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο
[11] Βόρεια Ευρώπη: Ιρλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Δανία, Σουηδία, Φινλανδία

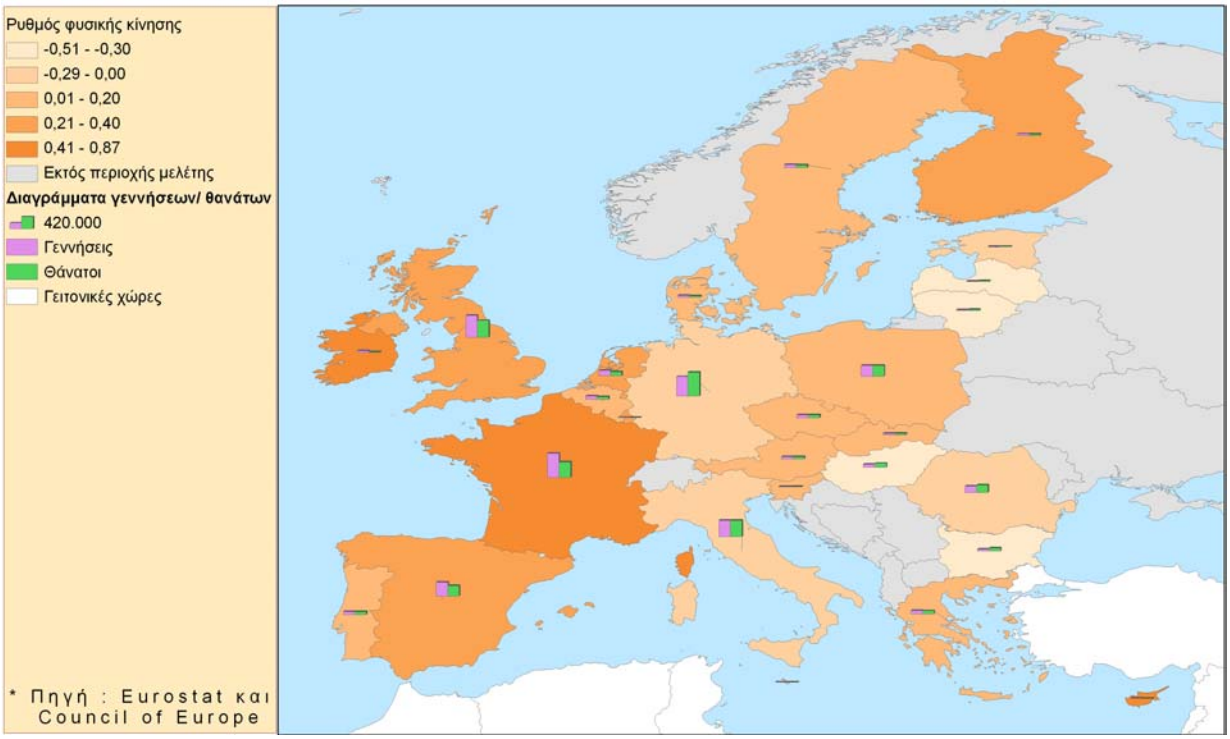
Χάρτης 1 Ο ρυθμός φυσικής κίνησης για τις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

Όσον αφορά τον επόμενο χάρτη του 2006 τα αποτελέσματα διαφοροποιούνται πολύ (Βλέπε: Χάρτη **2** σελ.32). Αρχικά παρατηρείται ότι ο αριθμός των χωρών με αρνητικό ρυθμό φυσικής κίνησης έχει αυξηθεί και μάλιστα είναι τόσο μεγαλύτερος ώστε οι χώρες με αρνητικό ρυθμό δεν μπορούν να ταξινομηθούν σε μία μόνο κλάση. Έτσι έχουμε μία παραπάνω κλάση με αρνητικούς ρυθμούς και μία κλάση λιγότερη με θετικούς ρυθμούς. Στην μικρότερη κλάση αρνητικού ρυθμού (-0,51% έως 0,30%) ανήκουν χώρες της Ανατολικής[12] και Κεντρικής Ευρώπης: η Βουλγαρία, η Λιθουανία, η Λετονία και η Ουγγαρία. Στην αμέσως επόμενη κλάση αρνητικής κίνησης (-0,29% έως 0%) ανήκουν η Γερμανία, η Εσθονία και η Ρουμανία. Οι χώρες με την μικρότερη θετική φυσική κίνηση (0,1% έως 0,2%) είναι η Μάλτα, το Βέλγιο, η Πορτογαλία, η Σλοβενία, η Ελλάδα, η Δανία, η Σουηδία, η Τσεχία, η Αυστρία και η Σλοβακία. Η αμέσως επόμενη κλάση με ποσοστά από 0,21% έως 0,40% περιλαμβάνει την Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ολλανδία, το Λουξεμβούργο και η Φινλανδία. Τέλος, οι χώρες με την μεγαλύτερη φυσική κίνηση για το 2006 είναι η Γαλλία, η Ιρλανδία και η Κύπρος.

[12] Ανατολική Ευρώπη: Λετονία, Λιθουανία, Εσθονία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Πολωνία

Χάρτης 2 Ο ρυθμός φυσικής κίνησης για τις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Γενικά παρατηρείται ότι παρόλο που τα τελευταία χρόνια υπάρχει τάση φυσικής μείωσης για τις περισσότερες χώρες υπάρχουν και χώρες που συνεχίζουν να αυξάνουν την φυσική τους κίνηση με ποσοστά άνω του 0,40%. Οι ομαδοποιήσεις αλλάζουν από χρονιά σε χρονιά και πλέον οι χώρες δεν ακολουθούν τις ίδιες τάσεις με τις γειτονικές τους. Το γεγονός αυτό κάνει πιο δύσκολη την ομαδοποίηση των χωρών και την ερμηνεία των λόγων για τους οποίους συμβαίνει η αλλαγή αυτή.

Ι 1.5 Συμπέρασμα

Αυτό που παρατηρείται με το πέρασμα των χρόνων είναι ότι γίνεται όλο και πιο δύσκολο να ομαδοποιηθούν οι χώρες βάση τη γεωγραφική τους θέσης και των άλλων χαρακτηριστικών που εμφανίζουν. Για παράδειγμα το 1990, οι χώρες με κοινά γεωγραφικά χαρακτηριστικά όπως οι χώρες της εμφάνιζαν παρόμοιες ηλικίες απόκτησης πρώτου παιδιού και μπορούσαν να ομαδοποιηθούν στην ίδια κλάση.

Εν κατακλείδι, στην πλειοψηφία των χωρών (70-80%) της ΕΕ27 παρατηρείται είτε μείωση είτε στασιμότητα τόσο στη μείωση των θανάτων όσο και στην μείωση των γεννήσεων. Το αποτέλεσμα είναι να μειώνεται σταδιακά ο πληθυσμός και ταυτόχρονα να γηράσκει. Η αλλαγή στην δομή του πληθυσμού, όσον αφορά στον αρνητικό ρυθμό φυσικής κίνησης, μπορεί

να γίνεται είτε σταδιακά είτε απότομα. Το ίδιο ισχύει και για τις χώρες με θετικό ρυθμό φυσικής κίνησης. Λίγες είναι οι χώρες που εξαιτίας πολιτικών ή κοινωνικών συνθηκών παρουσίασαν καθαρή και ευδιάκριτη αύξηση του πληθυσμού τους. Αλλά αυτές οι εξαιρέσεις θα μπορούσαν όμως να χρησιμοποιηθούν ως υπόδειγμα αν η Ευρώπη θέλει να βρεθεί κάποια λύση αντιμετώπισης της μείωσης του πληθυσμού της[13].

Ι 2 Πληθυσμιακή εξέλιξη

Ι 2. 1 Εισαγωγή

Ο δείκτης της πληθυσμιακής εξέλιξης είναι ένας άλλος δείκτης υπολογισμού της μεταβολής ενός πληθυσμού. Η πληθυσμιακή εξέλιξη διαφοροποιείται από την φυσική κίνηση στο ότι εκτός από τις γεννήσεις και τους θανάτους, συμπεριλαμβάνει και τη μεταναστευτική κίνηση. Ο τύπος δηλαδή υπολογισμού της πληθυσμιακής εξέλιξης εκφράζεται ως εξής:

Πληθυσμιακή εξέλιξη = Φυσική κίνηση + Μεταναστευτικό ισοζύγιο

Η μετανάστευση, είτε πρόκειται για ρεύματα εκροής είτε για ρεύματα εισροής προς την περιοχή μελέτης, συχνά αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την διαμόρφωση του μεγέθους του πληθυσμού. Έτσι, οι δύο δείκτες, παρόλο που σκοπό έχουν να δείξουν την μεταβολή του πληθυσμού ενδέχεται να παρουσιάσουν ανόμοια ή και αντίθετα αποτελέσματα.

Η γονιμότητα, η θνησιμότητα και η διεθνής μετανάστευση αποτελούν τα δημογραφικά φαινόμενα που καθορίζουν τη πληθυσμιακή εξέλιξη. Έτσι, οι αλλαγές σε κάποιο από αυτά τα χαρακτηριστικά καθορίζει τον μελλοντικό μέγεθος του πληθυσμού και επηρεάζει αλλαγές στην σύνθεση του πληθυσμού ως προς την ηλικία και το φύλο.

Σε μερικές ευρωπαϊκές χώρες η πληθυσμιακή εξέλιξη οδήγησε είτε σε μηδενική αύξηση πληθυσμού είτε ακόμα και σε μείωση του πληθυσμού, ιδιαίτερα σε χώρες με μεγάλα ρεύματα εκροής μεταναστών όπως πχ η Πολωνία. Αντίθετα, σε πολλές χώρες της δυτικής Ευρώπης μόνο η μετανάστευση εξισορρόπησε το χαμηλό ποσοστό θνησιμότητας με τον διογκωμένο αριθμό

[13] Lorant K., «The demographic challenge in Europe», Brussels, April 2005, σελ. 9-10

των γεννήσεων. Το κοινό χαρακτηριστικό πάντως όλων των χωρών μελών είναι ότι ο πληθυσμός τους γηράσκει[14].

Ι 2. 2 Η παγκόσμια κατάσταση

Η πληθυσμιακή εξέλιξη κατά τα τελευταία 50 χρόνια χαρακτηρίζεται από τη χωρίς προηγούμενο αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, τη σημαντική μεταβολή στην κατανομή του πληθυσμού μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών και τη σταδιακή επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης μετά το 1970.

Οι δέκα πολυπληθέστερες χώρες σήμερα είναι η Κίνα, Ινδία, ΗΠΑ, Ινδονησία, Βραζιλία, Ρωσία, Πακιστάν, Μπαγκλαντές, Ιαπωνία και Νιγηρία. Συνολικά συγκεντρώνουν το 60% του παγκόσμιου πληθυσμού. Χαρακτηριστικό τους είναι ο μεγάλος αριθμός γεννήσεων και το χαμηλό προσδόκιμο ζωής. Έτσι, λόγω των συχνών θανάτων και του υψηλού αριθμού γεννήσεων ο πληθυσμός ανανεώνεται συνεχώς και υπάρχει μεγάλο ποσοστό σε εργάσιμη ηλικία. Δυστυχώς, ενώ η πορεία του πληθυσμού ευνοεί την ανάπτυξη μιας χώρας οι συγκεκριμένες δεν μπορούν να εκμεταλλευτούν τα προνόμια που προσφέρει αυτό το γεγονός[15].

Το κύριο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι χώρες αυτές είναι ο έλεγχος της πληθυσμιακής τους εξέλιξης. Μερικές από αυτές εφάρμοσαν κάποιες πολιτικές με στόχο τον περιορισμό της συνεχής τους αύξησης μέσα από την μείωση της γονιμότητας. Οι πιο διαδεδομένες ήταν της Ινδίας και της Κίνας.

Η πληθυσμιακή πολιτική της Ινδίας, υλοποιήθηκε μέσα από την θέσπιση του προγράμματος New Population Programme, και μάλλον δεν έχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Η μείωση του συνθετικού δείκτη γονιμότητας αν και αναμφισβήτητη (από 6 παιδιά ανά γυναίκα το 1951 έπεσε στα 5,1 το 2000) κρίνεται ως ανεπαρκής προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του προγράμματος (2,1 παιδιά ανά γυναίκα μέχρι το 2010). Δύσκολα επιτεύξιμος κρίνεται επίσης ο στόχος για τη μείωση της βρεφικής θνησιμότητας. Ο οικογενειακός προγραμματισμός περιλαμβάνει ακόμα επιμέρους στόχους όπως εκπαίδευση των γυναικών, συμμετοχή τους στην εργασία, εμβολιασμός παιδιών, προώθηση αντισυλληπτικών μεθόδων. Η πρόοδος που

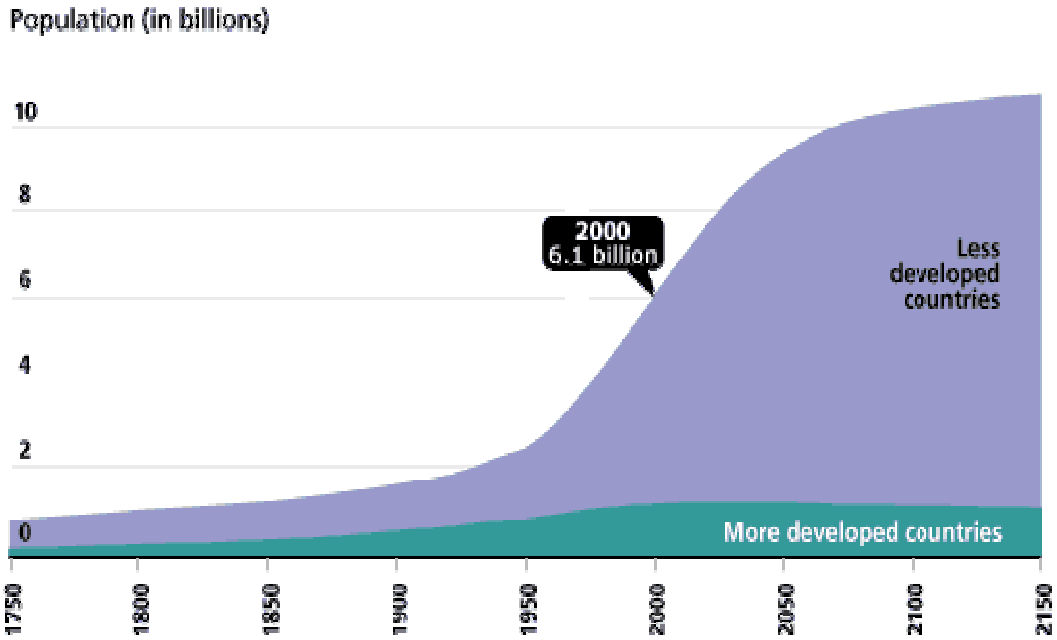
[14] Council of Europe Publishing, «Recent demographic developments in Europe, F-67075 Strasbourg Cedex, December 2002, σελ. 9

[15] Τραγάκη Α. «Πληθυσμιακές Προβολές: εκτιμήσεις και προβληματισμοί», (Σημειώσεις για το μάθημα 'Οικονομία και Πολιτική του Πληθυσμού')

καταγράφεται σε όλους αυτούς τους τομείς είναι αργή σε σχέση με το χρονοδιάγραμμα που έχει τεθεί.

Η πολιτική που ακολούθησε η Κίνα ήταν πιο αμφιλεγόμενη αλλά είχε αδιαμφισβήτητα ορατά αποτελέσματα. Με την εφαρμογή της «πολιτικής του ενός παιδιού» κατάφερε να ελέγξει την πληθυσμιακή αύξηση φθάνοντας στο 1,26 δις το 2000 έναντι του προβλεπόμενου 1,6 δις. Ο αριθμός παιδιών ανά γυναίκα μειώθηκε από 5,8 το 1970 σε λιγότερα από 2 το 2001. Παράλληλα, πρόοδος σημειώθηκε στη μείωση της βρεφικής και επιλόχειας θνησιμότητας και στην αύξηση του προσδόκιμου ζωής. Ο τρόπος επιβολής της πολιτικής αυτής, που θεωρήθηκε ότι καταπατεί τα ανθρώπινα δικαιώματα, προκάλεσε έντονες αντιδράσεις από πληθυσμιακές ομάδες εντός και εκτός των συνόρων της χώρας, που πιέζουν για επανεξέταση της[16].

Διάγραμμα Ι. 9: Πληθυσμιακή εξέλιξη στο διάστημα 1750 έως 2150

**Πηγή*:Τραγάκη Α. «Πληθυσμιακές Προβολές: εκτιμήσεις και προβληματισμοί», (Σημειώσεις για το μάθημα 'Οικονομία και Πολιτική του Πληθυσμού')

Σήμερα στον κόσμο εντοπίζεται μεγάλη ανισοκατανομή του πληθυσμού. Από το 1950 και μετά άρχισε να συντελείται μία σημαντική μεταβολή στη σχέση αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών. Μέχρι το 2050 εντυπωσιακή θα είναι πλέον η εκτιμώμενη πληθυσμιακή συρρίκνωση της Ευρώπης σε σχέση με τον πληθυσμό που απαριθμούσε πριν τους δύο πρώτους παγκόσμιους πολέμους (Πίνακας **2** σελ. 36).

[16] Τραγάκη Α., «Σημειώσεις για το μάθημα Οικονομία και πολιτική του Πληθυσμού», σελ. 7-8

Η Αφρική θα καταφέρει να διπλασιάσει σχεδόν το μερίδιό της στον παγκόσμιο πληθυσμό ενώ η Ασία αντιπροσωπεύει σταθερά τα 2/3 του παγκόσμιου πληθυσμού. Δεν είναι λοιπόν τυχαίο ότι οι πολυπληθέστερες χώρες του κόσμου, με εξαίρεση τις ΗΠΑ, εντοπίζονται στις δύο αυτές ηπείρους (Ινδία, το Πακιστάν, η Νιγηρία, η Αιθιοπία, η Ινδονησία, το Μπαγκλαντές, το Ζαΐρ, το Ιράν)[17].

Πίνακας 2 Εξέλιξη παγκόσμιου πληθυσμού (σε %.)

	Ιστορικά στοιχεία		*Προβολές (βασικό σενάριο)*	
	1950	2000	2025	2050
Ανεπτυγμένες	32,2	19,7	15,4	12,7
Αναπτυσσόμενες	67,8	80,3	84,6	87,3
Αφρική	8,87	13,1	17,11	21,46
Ασία	55,5	60,6	60,2	58,2
Βορ. Αμερική	6,8	5,2	4,8	4,7
Λατινική Αμερική	6,6	8,6	8,8	8,6
Ευρώπη	21,7	12,0	8,6	6,5
Ωκεανία	0,5	0,5	0,5	0,5

*Πηγή:Τραγάκη Α. «Πληθυσμιακές Προβολές: εκτιμήσεις και προβληματισμοί», (Σημειώσεις για το μάθημα 'Οικονομία και Πολιτική του Πληθυσμού')

Ι 2. 3 Η πληθυσμιακή εξέλιξη στην Ευρώπη

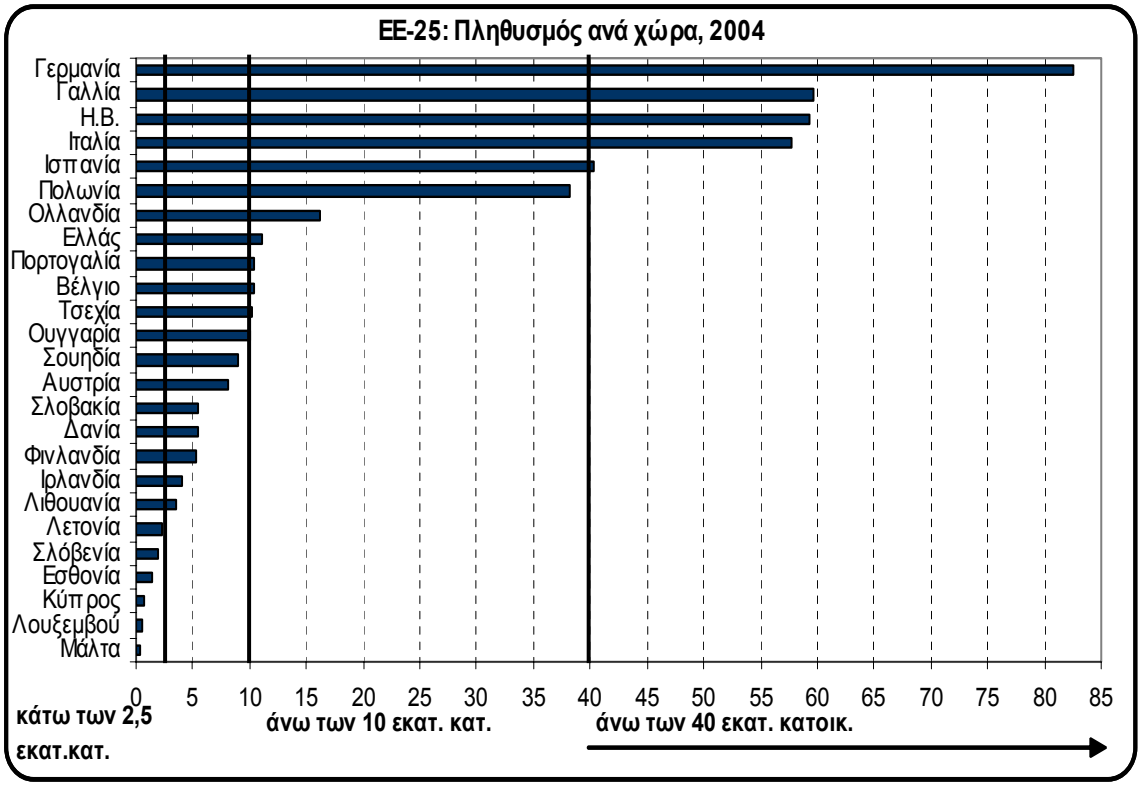
Στην Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο λαμβάνει χώρα το αντίθετο από την Ασία και την Αφρική. Ως συνέπεια της μειωμένης γονιμότητας και θνησιμότητας ο πληθυσμός γηράσκει. Το ποσοστό του πληθυσμού άνω των 65 ετών από 5,2% το 1950 ανήλθε στο 6,9% το 2000 ενώ το 2050 εκτιμάται ότι θα ξεπεράσει το 15,6%. Οι περιοχές όπου το φαινόμενο είναι ιδιαίτερα έντονο είναι η Ευρώπη, η Ιαπωνία και η Κίνα. Η τελευταία αντιμετωπίζει την κρίση της γήρανσης του πληθυσμού της με την υιοθέτηση του οικογενειακού προγραμματισμού για τον έλεγχο των γεννήσεων και κατά επέκταση για την ανάπτυξή της[18].

[17] Τραγάκη Α. «Πληθυσμιακές Προβολές: εκτιμήσεις και προβληματισμοί», (Σημειώσεις για το μάθημα 'Οικονομία και Πολιτική του Πληθυσμού')

[18] Τραγάκη Α. «Πληθυσμιακές Προβολές: εκτιμήσεις και προβληματισμοί», (Σημειώσεις για το μάθημα 'Οικονομία και Πολιτική του Πληθυσμού')

Στον ευρωπαϊκό κόσμο και σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, στις αρχές της δεκαετίας του 1990 οι χώρες-μέλη της ΕΕ είχαν συνολικά πληθυσμό 470.388.225 κατοίκους ενώ το 2006 ο πληθυσμός αυξήθηκε στους 492.975.207 κατοίκους μέλη, δηλαδή παρατηρήθηκε μία αύξηση πληθυσμού της τάξης του 4,8% ανάμεσα στις δύο χρονιές. Δεν συμβάλλουν όμως όλες οι χώρες το ίδιο στην πληθυσμιακή εξέλιξη του πληθυσμού. Με τα δεδομένα του 2006, δεκατέσσερις χώρες- μέλη έχουν πληθυσμό λιγότερο από 10 εκατομμύρια από τις οποίες οι τρείς έχουν πληθυσμό λιγότερο από 1 εκατομμύριο (Κύπρος, Λουξεμβούργο και Μάλτα). Έξι έχουν πληθυσμό μεταξύ δέκα και είκοσι εκατομμύρια. Οι 8 πιο πολυπληθέστερες χώρες της ΕΕ27 για το 2006 είναι η Γερμανία (82,44 εκατομμύρια), η Γαλλία (62,998 εκατομμύρια), το Ηνωμένο Βασίλειο (60,393 εκατομμύρια), η Ιταλία (58,752 εκατομμύρια), η Ισπανία (43,76 εκατομμύρια), η Πολωνία (38,157 εκατομμύρια), η Ρουμανία (21,611 εκατομμύρια) και η Ολλανδία (16,334 εκατομμύρια)[19].

Διάγραμμα Ι. 10

*Πηγή: Τραγάκη Α., «Το Δημογραφικό Προφίλ της Ευρωπαϊκής Ένωσης», (Σημειώσεις για το μάθημα 'Οικονομία και Πολιτική του Πληθυσμού')

[19] Council of Europe Publishing, «Recent demographic developments in Europe, F-67075 Strasbourg Cedex, December 2002, σελ. 11-13 και Pearce D., Bovagnet F., «The demographic situation in the European Union», National Statistics, σελ. 7 και σελ. 10-11

Η χώρα με την μεγαλύτερη πληθυσμιακή αύξηση είναι η Κύπρος (Βλέπε: Πίνακα **4** σελ. 40). Από το 1990 σημειώνει υψηλά επίπεδα φυσικής κίνησης (Βλέπε: Πίνακα **3** σελ.39) και η μετανάστευση δεν συμβάλλει σχεδόν καθόλου στην αύξηση του πληθυσμού της. Το Λουξεμβούργο, η Ιρλανδία και η Μάλτα είναι οι επόμενες χώρες με την μεγαλύτερη πληθυσμιακή αύξηση. Και οι τρεις χώρες έχουν υψηλό βιοτικό επίπεδο, υψηλά προσδόκιμα ζωής, οικονομική ευημερία και δεν σημειώνουν μεγάλη εισροή μεταναστών. Η διαφορά της Ιρλανδίας με τις άλλες δύο χώρες είναι ότι δέχεται μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών. Όμως παρόλη την υψηλή μεταναστευτικής της εισροή (Βλέπε: Πίνακα **6** σελ.43) είναι και η χώρα με την μεγαλύτερη φυσική αύξηση ανάμεσα στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 (Βλέπε: Πίνακας **3** σελ.39). Ωστόσο η Μάλτα είναι από τις λίγες χώρες που τα τελευταία χρόνια έχει μειώσει την φυσική της αύξηση. Παρόλα αυτά συνεχίζει να αυξάνει τον πληθυσμό της με ποσοστό αύξησης γύρω στο 0,22%.

Πίνακας 3 Ο ρυθμός Φυσικής Κίνησης στο διάστημα 1990-2006 *Πηγή: Eurostat και Council of Europe, 2009																	
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Αυστρία	0,10	0,15	0,16	0,16	0,15	0,09	0,10	0,06	0,04	0,00	0,02	0,01	0,03	0,00	0,06	0,04	0,04
Βέλγιο	0,20	0,22	0,21	0,13	0,12	0,09	0,11	0,12	0,10		0,10	0,10	0,05	0,04	0,13	0,14	0,19
Βουλγαρία	-0,04					-0,51	-0,54	-0,69	-0,64	-0,48	-0,51	-0,54	-0,58	-0,57	-0,52	-0,55	-0,51
Γαλλία	0,42					0,37	0,37	0,37	0,38	0,38	0,44	0,43	0,40	0,38	0,45	0,43	0,48
Γερμανία	-0,02	-0,10	-0,10	-0,12	-0,14	-0,15	-0,11	-0,06	-0,08	-0,09	-0,09	-0,11	-0,15	-0,18	-0,14	-0,18	-0,18
Δανία	0,05	0,09	0,13	0,09	0,16	0,13	0,13	0,15	0,15	0,13	0,17	0,13	0,10	0,13	0,16	0,17	0,18
Ελλάδα	0,08	0,07	0,06	0,04	0,06	0,01	0,00	0,02	-0,02	-0,02	-0,02	0,00	0,00	-0,01	0,01	0,02	0,06
Εσθόνια	0,18	-0,02	-0,13	-0,40	-0,54	-0,51	-0,41	-0,43	-0,52	-0,44	-0,39	-0,43	-0,39	-0,38	-0,27	-0,22	-0,18
Ηνωμένο Βασίλειο	0,27	0,26	0,27	0,18	0,22	0,15	0,16	0,17	0,15	0,12	0,12	0,11	0,11	0,14	0,22	0,23	0,29
Ιρλανδία	0,62	0,61	0,57	0,49	0,49	0,48	0,52	0,58	0,61	0,57	0,62	0,72	0,80	0,83	0,84	0,82	0,87
Ισπανία	0,18	0,15	0,17	0,12	0,08	0,04	0,03	0,05	0,01	0,02	0,10	0,11	0,12	0,14	0,20	0,18	0,25
Ιταλία	0,05	0,02	0,04	-0,01	-0,04	-0,05	-0,05	-0,05	-0,10	-0,05	-0,03	-0,04	-0,04	-0,07	0,03	-0,06	0,00
Κύπρος	0,99					0,76	0,71		0,51	0,50	0,45	0,48	0,38	0,40	0,42	0,38	0,47
Λετονία	0,12					-0,70	-0,59	-0,60	-0,65	-0,56	-0,50	-0,56	-0,53	-0,49	-0,50	-0,49	-0,47
Λιθουανία	0,46					-0,11	-0,11	-0,09	-0,10	-0,10	-0,14	-0,25	-0,32	-0,30	-0,32	-0,39	-0,40
Λουξεμβούργο	0,31	0,32	0,29	0,36	0,41	0,40	0,44	0,38	0,35	0,42	0,45	0,40	0,36	0,28	0,41	0,38	0,37
Μάλτα	0,74					0,51	0,61		0,43	0,35	0,38	0,26	0,22	0,22	0,22	0,18	0,17
Ολλανδία	0,46	0,46	0,44	0,38	0,41	0,36	0,34	0,36	0,40	0,38	0,42	0,39	0,37	0,36	0,35	0,32	0,30
Ουγγαρία	-0,19					-0,32	-0,37	-0,38	-0,42	-0,47	-0,37	-0,34	-0,35	-0,41	-0,37	-0,38	-0,31
Πολωνία	0,41					0,12	0,11	0,08	0,05	0,00	0,03	0,01	-0,01	-0,04	-0,02	-0,01	0,01
Πορτογαλία	0,13	0,12	0,14	0,08	0,10	0,04	0,03	0,08	0,07	0,08	0,14	0,07	0,08	0,04	0,07	0,02	0,03
Ρουμανία	0,29					-0,15	-0,24	-0,19	-0,14	-0,14	-0,09	-0,17	-0,27	-0,25	-0,20	-0,19	-0,18
Σλοβακία	0,48					0,16	0,17	0,13	0,09	0,07	0,04	-0,02	-0,01	-0,01	0,04	0,02	0,01
Σλοβενία	0,19					0,00	0,01	-0,04	-0,06	-0,07	-0,02	-0,05	-0,06	-0,11	-0,03	-0,03	0,04
Σουηδία	0,34	0,33	0,33	0,24	0,23	0,11	0,01	-0,03	-0,05	-0,07	-0,03	-0,03	0,01	0,07	0,12	0,11	0,16
Τσεχία	0,01					-0,21	-0,22	-0,21	-0,18	-0,20	-0,18	-0,17	-0,15	-0,17	-0,09	-0,06	0,01
Φινλανδία	0,31	0,32	0,34	0,27	0,34	0,27	0,23	0,20	0,15	0,16	0,14	0,15	0,12	0,15	0,19	0,19	0,21

Ακολουθεί η Γαλλία που ενώ έχει σχετικά υψηλή εισροή μεταναστών παρουσιάζει και σταθερά φυσική αύξηση. Το ίδιο συμβαίνει και με το Ηνωμένο Βασίλειο όπου η πληθυσμιακή του εξέλιξη ακολουθεί τους ρυθμούς της φυσικής τους αύξησης που είναι ανάμεσα στο 5% και το 10%. Η Ολλανδία από την άλλη ενώ είναι η δεύτερη χώρα σε εκροή μεταναστών μετά την Πολωνία παρουσιάζει υψηλή φυσική αύξηση. Η Πορτογαλία και το Βέλγιο μπορεί να έχουν διαφορετικό αριθμό μεταναστών – το Βέλγιο βρίσκεται υψηλοτέρα στη λίστα εισροής μεταναστών- αλλά την πληθυσμιακή τους αύξηση επηρεάζει κατά κύριο λόγο η φυσική τους κίνηση.

Πίνακας 4	
Χώρες με πληθυσμιακή αύξηση 1990-2006	
Λόγω φυσικής κίνησης	
Κύπρος	33,84%
Λουξεμβούργο	23,67%
Ιρλανδία	20,02%
Μάλτα	14,92%
Γαλλία	11,35%
Ολλανδία	9,68%
Πορτογαλία	5,74%
Δανία	5,69%
Βέλγιο	5,67%
Ηνωμένο Βασίλειο	5,66%
Φινλανδία	5,65%
Σλοβακία	1,92%
Πολωνία	0,31%
Λόγω μεταναστευτικής κίνησης	
Ισπανία	12,70%
Ελλάδα	9,92%
Αυστρία	8,12%
Σουηδία	6,11%
Γερμανία	4,20%
Ιταλία	3,63%
Σλοβενία	0,35%

*Πηγή δεδομένων: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Η Δανία και η Φινλανδία έχουν περίπου το ίδιο ποσοστό φυσικής κίνησης και τον ίδιο αριθμό μεταναστών (γύρω στις 10.000 άτομα). Την χαμηλότερη πληθυσμιακή αύξηση λόγω φυσικής κίνησης παρουσιάζουν η Σλοβακία και η Πολωνία με ποσοστά από 0% έως 2%. Η Πολωνία έχει την μεγαλύτερη εκροή μεταναστών από όλες τις χώρες μέλη της ΕΕ27 αλλά η συνεχής οριακή θετική φυσική της κίνηση βοήθησε ώστε το ποσοστό πληθυσμιακής της εξέλιξης να είναι θετικό. Αντίθετα η Σλοβακία έχει μικρή εισροή μεταναστών αλλά παρουσιάζει και εκείνη οριακή θετική φυσική κίνηση σε ολόκληρο σχεδόν το διάστημα από το 1990 έως το 2006 οπότε το ποσοστό της πληθυσμιακής της εξέλιξης είναι αναμενόμενα θετικό αλλά χαμηλό.

Η μεγαλύτερη εισροή μεταναστών εμφανίζεται στην Ισπανία και είναι ο βασικός παράγοντας μεγέθυνσης του πληθυσμού της αφού η φυσικής της κίνηση δεν παρουσιάζει αξιοσημείωτη αύξηση. Η Αυστρία και η Ελλάδα που ακολουθούν κυμαίνονται σε παρόμοιο ποσοστό αύξησης. Η Ελλάδα συγκεντρώνει περισσότερους μετανάστες από την Αυστρία αλλά και οι δύο στηρίζονται στην εισροή μεταναστών για την πληθυσμιακή τους αύξηση. Η πληθυσμιακή επίσης αύξηση της Σουηδίας και της Ιταλίας είναι υψηλές λόγω των μεταναστών αφού η φυσικής τους κίνηση είναι σχεδόν για κάθε έτος είτε αρνητικά οριακή είτε θετικά οριακή.

Η περίπτωση της Γερμανίας είναι μοναδική καθώς είναι η μόνη χώρα που επηρεάζεται τόσο από την μεταναστευτική κίνηση. Ενώ παρουσιάζει φυσική μείωση, ο αριθμός των μεταναστών που εισέρχονται σε αυτή επιδρά στη πληθυσμιακή της εξέλιξη και οδηγεί σε πληθυσμιακή αύξηση.

Πίνακας 5	
Χώρες με πληθυσμιακή μείωση 1990-2006	
Λόγω φυσικής κίνησης	
*Βουλγαρία**	-11,96%
Εσθονία	-14,38%
Τσεχία	-1,07%
Λόγω μεταναστευτικής κίνησης και φυσικής κίνησης	
Λετονία	-14,00%
Λιθουανία	-7,86%
Ρουμανία	-6,90%
Ουγγαρία	-2,87%
Δεν υπάρχουν στοιχεία για την μεταναστευτική της κίνησης	

* Πηγή δεδομένων:: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Οι χώρες που σημείωσαν πληθυσμιακή μείωση είναι πολύ λιγότερες από εκείνες που σημείωσαν αύξηση (Βλέπε: Πίνακα **5** σελ.41). Η μεγαλύτερη παρατηρήθηκε στην Εσθονία και οφείλεται καθαρά στην φυσική μείωση του πληθυσμού της καθώς η εισροή μεταναστών είναι αμελητέα (164 άτομα). Η Τσεχία επίσης δεν επηρεάζεται από την εισροή μεταναστών αν και το ποσοστό είναι σχετικά μεγάλο σε σχέση με τον πληθυσμό της χώρας καθώς για πολλά χρόνια η Τσεχία εμφάνιζε καθαρή φυσική μείωση.

Οι υπόλοιπες χώρες παρουσιάζουν φυσική μείωση και λόγω της απώλειας του πληθυσμού τους αλλά και λόγω της φυσικής μείωσης. Και οι τέσσερις χώρες Λετονία, Λιθουανία, Ρουμανία και Ουγγαρία, πάσχουν από την μεταναστευτική εκροή του εγχώριου πληθυσμού τους ενώ παράλληλα διατηρούν μια συνεχόμενη φυσική μείωση. Βέβαια, είναι φανερό ότι η φυσική μείωση και η εκροή μεταναστών είναι δείκτες που αλληλοεξαρτώνται. Η φυσική μείωση μιας χώρας είναι τις περισσότερες φορές απόρροια της εκροής του πληθυσμού της.

Εν ολίγοις, η Ισπανία παρόλο που έχει χαμηλή φυσική αύξηση η κατάσταση της μεταναστευτικής της κίνησης οδηγεί στην πληθυσμιακή της αύξηση. Η Γερμανία είναι η μόνη χώρα που ενώ έχει φυσική μείωση η πληθυσμιακή της εξέλιξη είναι θετική και Ολλανδία και η Πολωνία παρουσιάζουν φυσική αύξηση παρόλο που εμφανίζουν την μεγαλύτερη εκροή μεταναστών. Τέλος, η Κύπρος και η Εσθονία παρουσιάζουν αντίστοιχα την μεγαλύτερη και την μικρότερη πληθυσμιακή εξέλιξη και δεν επηρεάζονται από μεταναστευτικά ρεύματα.

Ι 2. 4 Το μεταναστευτικό ισοζύγιο στην Ευρώπη

Όσον αφορά στην πληθυσμιακή εξέλιξη, η μετανάστευση των ανατολικών χωρών προς τις δυτικές χώρες της ΕΕ27 είναι ο καθοριστικός παράγοντας που μετέτρεψε τη διαφορά μεταξύ των γεννήσεων και των θανάτων από αρνητική σε μία τελικά αύξηση του πληθυσμού. Τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, ο αριθμός των ατόμων που διασχίζει τα σύνορα για μια καλύτερη ζωή αυξάνεται σταθερά. Η πληθυσμιακή αύξηση δημιουργεί μεταναστευτικά ρεύματα από τις χώρες υψηλών ρυθμών προς τις χώρες με χαμηλότερους ρυθμούς πληθυσμιακής αύξησης. Αυτό δικαιολογεί την χρονική αντιστροφή των μεταναστευτικών ρευμάτων. Παράλληλα δημιουργεί ρεύματα από την ύπαιθρο προς τα αστικά κέντρα.

Στις αρχές του 21ου αιώνα και με δεδομένη την παγκοσμιοποίηση και την προσπάθεια για διατήρηση ανοιχτών συνόρων, ένας στους 35 ανθρώπους στον κόσμο θεωρείται μετανάστης[20]. Η παγκόσμια μετανάστευση επηρεάζει σχεδόν κάθε χώρα είτε πρόκειται για χώρα προέλευσης, είτε για χώρα μετάβασης, είτε για χώρα προορισμού. Ενώ η πλειοψηφία των κρατών που τροφοδοτούν τον κόσμο με μετανάστες είναι αναπτυσσόμενες και χώρες οικονομικής μετάβασης, οι χώρες που τους απορροφούν είναι οι βιομηχανοποιημένες χώρες της δυτικής Ευρώπης και οι ΗΠΑ[21].

Πίνακας 6 Μεταναστευτικό ισοζύγιο για τις χώρες της ΕΕ27 το 2006	
Ισπανία	641199
Ιταλία	377458
Ηνωμένο Βασίλειο	247262
Γαλλία	90115
Ιρλανδία	66749
Βέλγιο	53357
Σουηδία	50769
Ελλάδα	39995
Τσεχία	34720
Αυστρία	29379
Πορτογαλία	26044
Γερμανία	25814
Ουγγαρία	21309
Φινλανδία	10600
Δανία	10118
Κύπρος	8666
Σλοβενία	6267
Λουξεμβούργο	5353
Σλοβακία	3854
Ουγγαρία	3608
Μάλτα	2135
Εσθονία	164
Λετονία	-2451
Λιθουανία	-4857
Ρουμανία	-6483
Ολλανδία	-25903
Πολωνία	-36134

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

[20] Ο όρος μετανάστης εδώ χρησιμοποιείται για να δηλώσει παροδικές ή οριστικές μεταναστεύσεις όπως πρόσφυγες, οικονομικούς μετανάστες, αιτούντες ασύλου και παλιννοστούντες.
[21] Lorant K., «The demographic challenge in Europe», Brussels, April 2005, σελ. 10

Επίσης, ένα μεγάλο ποσοστό που δεν απορροφάται από τις αναπτυγμένες χώρες παραμένει στις αναπτυσσόμενες χώρες της πρώιμης Σοβιετικής Ένωσης και στις Βαλκανικές χώρες. Οι περισσότεροι μετανάστες προέρχονται από την Νότια Ασία και την Αφρική όπως την Ινδία, το Πακιστάν, την Νιγηρία, το Μπαγκλαντές, η Τουρκία, το Ιράκ και το Ιράν και ο βασικός λόγος της μετανάστευσής τους δεν είναι τόσο η σανίδα σωτηρίας που τους προσφέρει η Ευρώπη αλλά οι όλο και χειρότερες καταστάσεις διαβίωσης στις χώρες τους.

Για το 2006, σε ευρωπαϊκό επίπεδο η Ισπανία είναι εκείνη με τον μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών (Βλέπε: Πίνακα **6** σελ. 43). Ο αριθμός των μεταναστών δεν αφορά μόνο ρεύματα εισροής που προέρχονται από τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ27 αλλά από ολόκληρο τον κόσμο. Ακολουθούν η Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο με τον αριθμό των μεταναστών να ξεπερνάει τις 200.000. Η Γαλλία, η Ιρλανδία, το Βέλγιο και η Σουηδία συγκεντρώνουν αριθμό μεταναστών από 50.000 έως 100.000 άτομα, η Ελλάδα, η Τσεχία, η Αυστρία, η Πορτογαλία, η Γερμανία, η Φινλανδία, η Δανία και η Ουγγαρία από 50.000 έως 10.000 και η Κύπρος, η Σλοβενία, το Λουξεμβούργο, η Σλοβακία, η Ουγγαρία και η Μάλτα συγκεντρώνουν ποσοστό μεταναστών κάτω από 10.000 με την Εσθονία να εμφανίζει αριθμό μεταναστών εισροής μόνο 164 άτομα.

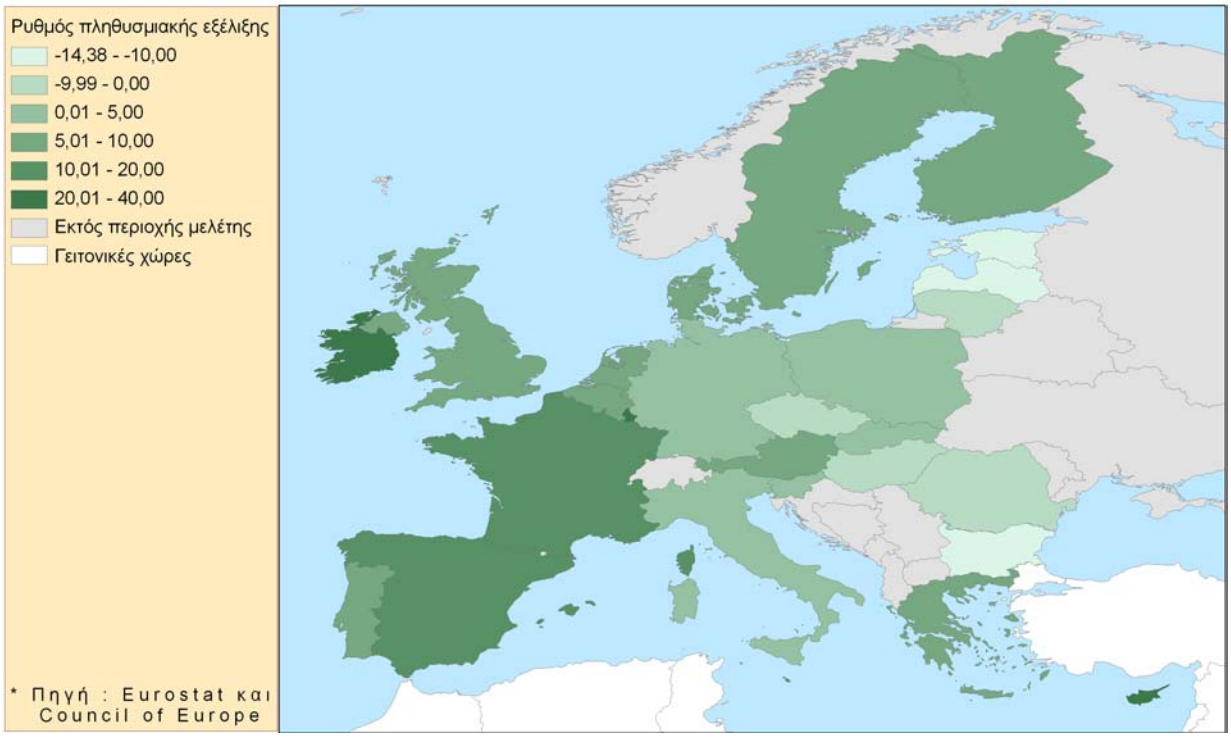
Αντίθετα, οι χώρες με την μεγαλύτερη εκροή μεταναστών είναι η Πολωνία και η Ολλανδία και ακολουθούν η Ρουμανία, η Λιθουανία και η Λετονία Η Ρουμανία και η Πολωνία είναι κατά βάση αναπτυσσόμενες χώρες που τροφοδοτούν την Ευρώπη και κυρίως την Βαλκανική χερσόνησο με μεγάλο αριθμό μεταναστών. Η Λετονία και η Λιθουανία τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν μικρή ύφεση στις οικονομίες τους ενώ στην Ολλανδία οι λόγοι εκροής μεταναστών δεν είναι απαραίτητα οικονομικοί. Ο αριθμός μεταναστών μπορεί να οφείλεται σε «μετάθεση» υπαλλήλων πολυεθνικών σε κάποια άλλη χώρα για εργασιακά ζητήματα, φοιτητές που επιστρέφουν στην χώρα τους καθώς η Ολλανδία διαθέτει αναγνωρισμένα πανεπιστήμια κτλ

Ι 2. 5 Διαχρονική εξέλιξη και Γεωγραφική Ανάλυση

Εν κατακλείδι, μελετώντας την χωρική απεικόνιση των αποτελεσμάτων πληθυσμιακής εξέλιξης μπορεί να γίνει μια προσπάθεια ομαδοποίησης των χωρών ανάλογα με το ποσοστό της πληθυσμιακής τους εξέλιξης (βλέπε: Χάρτη **3** σελ.45). Οι χώρες με την μεγαλύτερη πληθυσμιακή μείωση είναι η Εσθονία, η Βουλγαρία και η Λετονία με το ποσοστό να κυμαίνεται από -14,38% έως -10%. Η επόμενη κλάση χωρών που παρουσιάζει μείωση περιλαμβάνει την Τσεχία, την Ρουμανία, την Ουγγαρία και την Λιθουανία και κυμαίνεται από -9,99% έως 0%.

Οι επόμενες κλάσεις αφορούν την πληθυσμιακή αύξηση και είναι τέσσερις. Η κλάση με την μικρότερη πληθυσμιακή αύξηση κυμαίνεται από 0,01% έως 5% και περιλαμβάνει την Ιταλία, την Γερμανία, την Πολωνία, την Σλοβενία και την Σλοβακία. Η επόμενη ομάδα χωρών είναι και η μεγαλύτερη και περιλαμβάνει χώρες που το ποσοστό πληθυσμιακής τους αύξησης ήταν από 5,01% έως 10%. Οι χώρες που ανήκουν σε αυτήν την κλάση είναι χώρες της Νότιας Ευρώπης: η Πορτογαλία και η Ελλάδα, της Δυτικής Ευρώπης: η Ολλανδία και το Βέλγιο, της Κεντρικής Ευρώπης; η Αυστρία αλλά και της Βόρειας Ευρώπης: η Φινλανδία, η Σουηδία, η Δανία και η Αγγλία.. Οι επόμενες κλάσεις περιλαμβάνουν χώρες με υψηλά ποσοστά πληθυσμιακής αύξησης και χωρίζονται σε 2 κατηγορίες. Σε εκείνη που η αύξηση ήταν από 10%-20% και στην οποία ανήκουν η Ισπανία, η Γαλλία και η Μάλτα και εκείνη με το ποσοστό αύξησης από 20,01% έως 40% που περιλαμβάνει την Ιρλανδία, την Κύπρο και το Λουξεμβούργο.

Χάρτης 3 Η πληθυσμιακή εξέλιξη στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 στο διάστημα 1990- 2006

Σύμφωνα με τα τωρινά στοιχεία συμπεραίνεται ότι υπάρχει μια μετατόπιση της πληθυσμιακής αύξησης από την Ανατολική προς την Δυτική Ευρώπη, με εξαίρεση την Κύπρο. Υπάρχουν επίσης χώρες με συνεχιζόμενη πληθυσμιακή μείωση αλλά και χώρες με υψηλά ποσοστά πληθυσμιακής αύξησης. Οι περισσότερες χώρες το διάστημα 1990-2006 σημείωσαν αύξηση μεταξύ 5% και 10%. Η μεταναστευτική κίνηση παίζει σημαντικότερο ρόλο στην πληθυσμιακή εξέλιξη απ' ότι η γονιμότητα και η θνησιμότητα. Για τις περισσότερες χώρες μέλη

της Ε227 το υψηλό προσδόκιμο ζωής είναι γεγονός και η υπογεννητικότητα απειλεί πλέον τον ευρωπαϊκό χώρο.

Η παρούσα δημογραφική κατάσταση αναμένεται να ισχύσει και για τα επόμενα χρόνια και ο αριθμός του πληθυσμού άνω των 65 ετών προβλέπεται να αυξηθεί δημιουργώντας προβλήματα και δοκιμασίες στις σύγχρονες κοινωνίες. Μόνο τα μεταναστευτικά ρεύματα μπορούν να αλλάξουν την πορεία της Ευρώπης γιατί εκτός από την είσοδο περισσότερου πληθυσμού στην Ευρώπη, σημειώνεται και μείωση της υπογεννητικότητας λόγω του ότι οι μετανάστες γεννούν πολλά παιδιά.

ΙΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΙΙ 1. Ηλικιακή δομή

ΙΙ 1. 1 Εισαγωγή

Η κατανομή ενός πληθυσμού κατά φύλλο και ηλικία είναι αναμφισβήτητα η βάση για οποιαδήποτε ανάλυση αφού από την κατανομή εξαρτώνται και επηρεάζονται άμεσα και έμμεσα πολλά οικονομικά, κοινωνικά, δημογραφικά και περιβαλλοντικά φαινόμενα και μεγέθη όπως ο σχολικός πληθυσμός , το εργατικό δυναμικό κοκ.

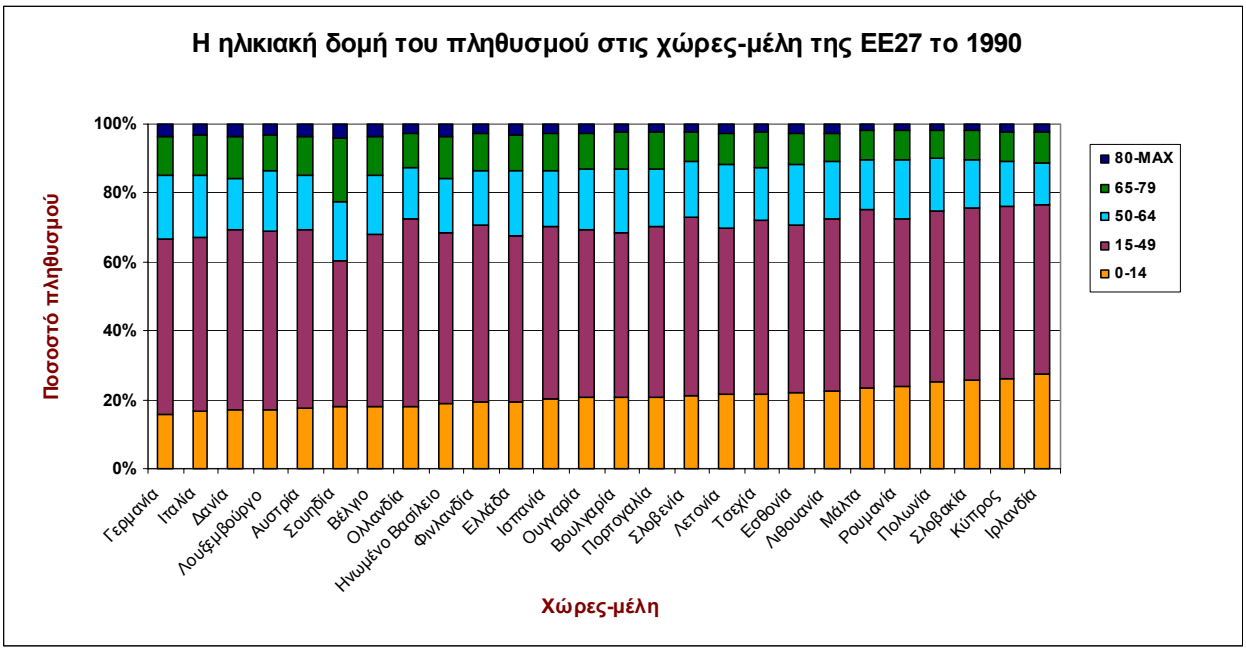
Η ηλικιακή δομή εκφρασμένη είτε ως πίνακας είτε ως πυραμίδα ηλικιών δίνει τις ίδιες πληροφορίες για τις ηλικιακές ομάδες. Οι υπερκείμενες ηλικιακές ομάδες αναμένεται να είναι μικρότερες σε τιμή ή ποσοστό από τις υποκείμενες επειδή οι πρώτες ανήκουν σε παλαιότερες γενεές και κατά συνέπεια έχουν υποστεί μακροχρονιότερα από τις δεύτερες την επίδραση της θνησιμότητας. Η ηλικιακή δομή όμως δεν επηρεάζεται μόνο από την θνησιμότητα. Αντικατοπτρίζει επίσης τις εξελίξεις που έχουν σημειωθεί σε γεννητικότητα ή γονιμότητα καθώς και την μεταναστευτική κίνηση του πληθυσμού. Έτσι, διάφορες μεταπτώσεις στον αριθμό των γεννήσεων σε κάποια χρονική στιγμή θα μεταβάλλει τις τιμές των ηλικιακών ομάδων. Κάτι ανάλογο θα συμβεί και με την περίπτωσης μιας ξαφνικής μεταναστευτικής εισροής ή εκροής. Άλλα γεγονότα που έχουν επίδραση στην ηλικιακή δομή είναι οι πόλεμοι, οι λιμοί κα. Οτιδήποτε λοιπόν συμβαίνει σε ένα πληθυσμό σημαδεύει το παρελθόν και προδιαγράφει το μέλλον καθώς θα απεικονίζεται στην πυραμίδα ή τον πίνακα για μεγάλο χρονικό διάστημα [22].

ΙΙ 1. 2 Ανάλυση Διαγραμμάτων και Πινάκων - Συμπεράσματα

Παρακάτω παρατίθενται οι πίνακες με την ηλικιακή δομή για το 1990 και το 2006 (Βλέπε: Πίνακα **7** σελ.49 και Πίνακα **8** σελ. 51). Στους πίνακες αυτούς παρουσιάζονται όλες οι χώρες- μέλη της ΕΕ27 ομαδοποιημένες ανάλογα με την γεωγραφική τους θέση. Οι ηλικιακές ομάδες είναι και αυτές ομαδοποιημένες σε 5 κλάσεις: από 0-14 είναι ο πληθυσμός των παιδιών που δεν εργάζεται, οι κλάσεις από 15-49 και 50-64 είναι το εργατικό δυναμικό των χωρών και οι κλάσεις από 65-79 και 80-MAX ο γεροντικός πληθυσμός.

[22] Παπαδάκης Μ. , Τσίμπος Κ., *Δημογραφική Ανάλυση Αρχές- Μέθοδοι- Υποδείγματα*, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2004, σελ.337-338

Διάγραμμα ΙΙ. 1

*Σημείωση: Δεν υπάρχουν τιμές για τη Γαλλία το 1990.
* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Το 1990 στην Βόρεια Ευρώπη η μέση τιμή για την κλάση 0-14 είναι 17,77%, για την κλάση 15-49 50,35%, για την κλάση 50-64 15,72% για την κλάση 65-79% ενώ οι υπερήλικοι γέροντες αγγίζουν σε ποσοστό το 3,32%. Ο πιο γερασμένος πληθυσμός από τις χώρες της Βόρειας Ευρώπης είναι η Σουηδία ενώ η Δανία έχει το μικρότερο πληθυσμό παιδιών κάτω των 14 ετών. (Βλέπε: Πίνακα **7** σελ. 49 και Διάγραμμα **ΙΙ.1** σελ.48). Αντίθετα ο νεανικότερος πληθυσμός στη Βόρεια Ευρώπη είναι αυτός της Ιρλανδίας με το ποσοστό των παιδιών κάτω των 14 ετών να ξεπερνά το 27%. Η Ανατολική Ευρώπη εμφανίζει το μεγαλύτερο ποσοστό πληθυσμού στην κλάση από 15-49 και είναι 48,79%, ο πληθυσμός των παιδιών είναι κανονικός ενώ μικρό ποσοστό πληθυσμού έχουν οι κλάσεις από 65- 79 και από 80- MAX. Η νεανικότερος πληθυσμός είναι αυτός της Πολωνίας ενώ ο πιο γερασμένος αυτός της Βουλγαρίας χωρίς όμως να παρουσιάζουν μεγάλη διαφορά μεταξύ τους.

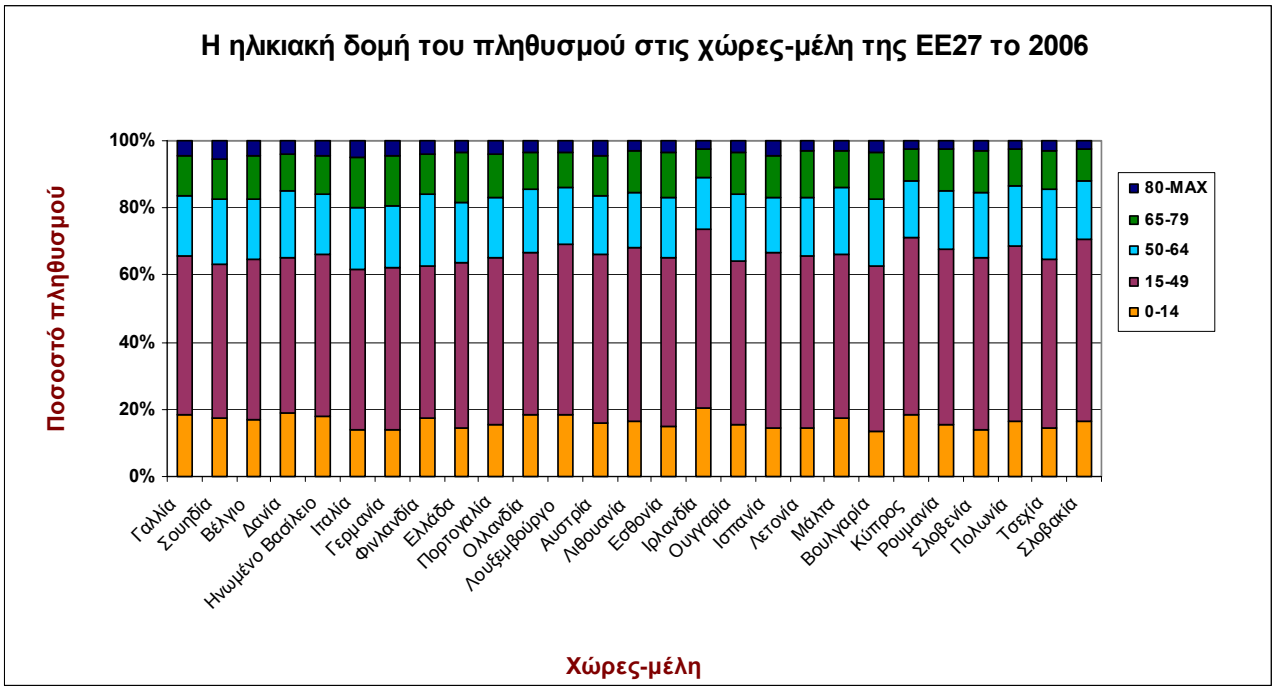
Πίνακας 7 Η ηλικιακή δομή του πληθυσμού των χωρών- μελών της ΕΕ27 εκφρασμένη σε ποσοστό για το 1990						
	0-14	**15-49**	**50-64**	**65-79**	**80-MAX**	**ΣΥΝΟΛΟ**
Βόρεια Ευρώπη:						
Ιρλανδία	27,36	49,00	12,25	9,25	2,14	100%
Ηνωμένο Βασίλειο	7,01	56,97	17,98	13,90	4,13	100%
Δανία	17,15	52,00	15,26	11,92	3,67	100%
Σουηδία	18,00	42,24	17,28	18,58	3,90	100%
Φινλανδία	19,34	51,54	15,81	10,52	2,78	100%
Σύνολο:	88,86	251,76	78,58	64,18	16,61	
Μέση τιμή:	**17,77**	**50,35**	**15,72**	**12,84**	**3,32**	100%
Δυτική Ευρώπη:						
Γαλλία						
Βέλγιο	18,11	49,85	17,22	11,35	3,47	100%
Ολλανδία	18,23	54,35	14,62	9,92	2,87	100%
Λουξεμβούργο	17,24	51,90	17,46	10,34	3,06	100%
Σύνολο:	53,58	156,11	49,30	31,61	9,40	
Μέση τιμή:	**17,86**	**52,04**	**16,43**	**10,54**	**3,13**	100%
Ανατολική Ευρώπη:						
Λετονία	21,43	48,59	18,15	9,06	2,76	100%
Λιθουανία	22,57	49,78	16,84	8,13	2,69	100%
Εσθονία	22,29	48,38	17,77	9,04	2,52	100%
Βουλγαρία	20,54	47,77	18,73	10,83	2,13	100%
Ρουμανία	23,73	48,69	17,31	8,54	1,73	100%
Πολωνία	25,27	49,55	15,22	7,97	1,98	100%
Σύνολο:	135,84	292,76	104,02	53,57	13,80	
Μέση τιμή:	**22,64**	**48,79**	**17,34**	**8,93**	**2,30**	100%
Κεντρική Ευρώπη:						
Αυστρία	17,53	51,67	15,88	11,37	3,54	100%
Τσεχία	21,74	50,49	15,30	10,04	2,43	100%
Σλοβακία	25,45	50,37	13,91	8,25	2,02	100%
Σλοβενία	20,95	51,80	16,65	8,39	2,21	100%
Ουγγαρία	20,54	48,96	17,26	10,74	2,50	100%
Γερμανία	15,98	50,50	18,62	11,20	3,71	100%
Σύνολο:	147,27	287,36	92,34	57,33	15,71	
Μέση τιμή:	**24,54**	**47,89**	**15,39**	**9,55**	**2,62**	100%
Νότια Ευρώπη:						
Ισπανία	20,23	49,95	16,39	10,58	2,85	100%
Πορτογαλία	20,82	49,25	16,71	10,77	2,45	100%
Ελλάδα	19,54	47,87	18,93	10,70	2,95	100%
Ιταλία	16,79	50,35	18,14	11,57	3,15	100%
Μάλτα	23,61	51,66	14,37	8,45	1,91	100%
Κύπρος	26,02	50,29	12,85	8,55	2,29	100%
Σύνολο:	127,02	299,36	97,38	60,63	15,61	
Μέση τιμή:	**21,17**	**49,89**	**16,23**	**10,11**	**2,60**	100%

*Σημείωση: Δεν υπάρχουν τιμές για τη Γαλλία το 1990.
**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Στη Δυτική Ευρώπη και οι 3 χώρες παρουσιάζουν παρόμοιες τιμές στις διάφορες κλάσεις. Ο νεανικότερος πληθυσμός είναι αυτός της Ολλανδίας ενώ ο πιο γερασμένος του Βελγίου. Στην Κεντρική Ευρώπη από την άλλη η σύνθεση του πληθυσμού διαφέρει πολύ από χώρα σε χώρα. Ο νεανικότερος πληθυσμός είναι εκείνος της Σλοβακίας ενώ τον πιο γερασμένο πληθυσμό έχει η Γερμανία και η Αυστρία καθώς παρουσιάζουν ίδιο ποσοστό ατόμων άνω των 65 ετών. Η Κεντρική Ευρώπη, σε σχέση με τις υπόλοιπες ομάδες χωρών, έχει το μεγαλύτερο ποσοστό πληθυσμού στην κλάση 0-14. Τα υπόλοιπα ποσοστά πληθυσμού της είναι 47,89%, 15,39%, 9,55% και 2,62% για τις κλάσεις 15-49, 50-64, 65-79 και 80- MAX. Όσον αφορά στην Νότια Ευρώπη τον μεγαλύτερο ποσοστό σε ηλικιωμένα άτομα έχει ο πληθυσμός της Ιταλίας ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό σε πληθυσμό παιδιών έχει η Κύπρος.

Το 2006 η Ιρλανδία συνεχίζει να έχει τον νεανικότερο πληθυσμού τόσο για την Βόρεια Ευρώπη όσο και για ολόκληρη της ΕΕ27. Γενικότερα στην Βόρεια Ευρώπη αυξήθηκε και το ποσοστό του πληθυσμού της κλάσης από 0,14 αλλά και το ποσοστό των υπερήλικων από 80 και άνω. Επίσης μειώθηκε το ποσοστό με ηλικίες από 15-49 ετών (Βλέπε: Πίνακα **8** σελ. 51 και Διάγραμμα **ΙΙ.2** σελ.50). Η χώρα με τον μεγαλύτερο γεροντικό πληθυσμό στη Βόρεια Ευρώπη είναι, όπως και το 1990, η Σουηδία..

Διάγραμμα ΙΙ. 2

* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Πίνακας 8 Η ηλικιακή δομή του πληθυσμού των χωρών- μελών της ΕΕ27 εκφρασμένη σε ποσοστό για το 2006						
	0-14	**15-49**	**50-64**	**65-79**	**80-MAX**	**ΣΥΝΟΛΟ**
Βόρεια Ευρώπη:						
Ιρλανδία	20,47	52,95	15,45	8,41	2,71	100%
Ηνωμένο Βασίλειο	17,85	48,36	17,77	11,60	4,42	100%
Δανία	18,72	46,24	19,88	11,06	4,11	100%
Σουηδία	17,25	45,75	19,70	11,92	5,38	100%
Φινλανδία	17,26	45,66	21,08	11,96	4,04	100%
Σύνολο:	91,55	238,95	93,89	54,96	20,66	
Μέση τιμή:	**18,31**	**47,79**	**18,78**	**10,99**	**4,13**	
Δυτική Ευρώπη:						100%
Γαλλία	18,59	47,32	17,86	11,61	4,62	100%
Βέλγιο	17,09	47,65	18,05	12,78	4,43	100%
Ολλανδία	18,27	48,45	19,01	10,67	3,59	100%
Λουξεμβούργο	18,44	50,63	16,86	10,83	3,24	100%
Σύνολο:	72,39	194,05	71,78	45,89	15,89	
Μέση τιμή:	**18,10**	**48,51**	**17,94**	**11,47**	**3,97**	
Ανατολική Ευρώπη:						100%
Λετονία	14,32	51,24	17,64	13,60	3,21	100%
Λιθουανία	16,47	51,72	16,48	12,38	2,95	100%
Εσθονία	15,06	50,31	17,90	13,46	3,28	100%
Βουλγαρία	13,57	49,08	20,14	13,92	3,29	100%
Ρουμανία	15,55	52,24	17,41	12,28	2,52	100%
Πολωνία	16,22	52,24	18,24	10,60	2,70	100%
Σύνολο:	91,17	306,83	107,81	76,24	17,95	
Μέση τιμή:	**15,20**	**51,14**	**17,97**	**12,71**	**2,99**	
Κεντρική Ευρώπη:						100%
Αυστρία	15,88	50,05	17,59	12,11	4,37	100%
Τσεχία	14,65	50,12	21,03	11,07	3,14	100%
Σλοβακία	16,59	53,83	17,83	9,30	2,43	100%
Σλοβενία	14,14	51,01	19,23	12,42	3,20	100%
Ουγγαρία	15,42	48,72	20,08	12,31	3,48	100%
Γερμανία	14,13	48,25	18,37	14,79	4,46	100%
Σύνολο:	90,81	301,98	114,14	71,99	21,08	
Μέση τιμή:	**15,13**	**50,33**	**19,02**	**12,00**	**3,51**	
Νότια Ευρώπη:						100%
Ισπανία	14,49	52,22	16,59	12,30	4,40	100%
Πορτογαλία	15,56	49,57	17,74	13,20	3,92	100%
Ελλάδα	14,32	49,55	17,61	14,91	3,61	100%
Ιταλία	14,10	47,82	18,35	14,61	5,12	100%
Μάλτα	17,24	48,93	20,14	10,76	2,93	100%
Κύπρος	18,42	52,92	16,61	9,43	2,62	100%
Σύνολο:	94,14	301,01	107,03	75,21	22,61	
Μέση τιμή:	**15,69**	**50,17**	**17,84**	**12,54**	**3,77**	

* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Αφού το διάστημα μελέτης είναι 17 χρόνια, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι στη Δυτική Ευρώπη ο αριθμός των παιδιών κάτω των 14 ετών μειώθηκε, και μειώθηκε ο αριθμός των γεννήσεων. Το ποσοστό του εργατικού δυναμικού δεν παρουσίασε μεγάλες αλλαγές αλλά αυξήθηκε το ποσοστό των ηλικιωμένων. Η πιο γερασμένη χώρα στην Δυτική Ευρώπη είναι το Βέλγιο και η πιο νεανική η Γαλλία. Στην Ανατολική Ευρώπη το 2006 το ποσοστό του πληθυσμού 0-14 παρουσίασε έντονη μείωση (από 22,64% σε 15,20%) και αυξήθηκε τόσο το ποσοστό των ηλικιωμένων όσο και των υπερήλικων. Η κλάση που παρέμεινε σχετικά σταθερή είναι η κλάση από 50-64 ετών. Ο νεανικότερος πληθυσμός αυτής της ομάδας χωρών είναι η Λιθουανία ενώ ο πιο γερασμένος είναι αυτός της Βουλγαρίας η οποία έχει και την μικρότερη τιμή ποσοστού πληθυσμού στην πρώτη κλάση, δηλαδή από 0-14. Το ίδιο ισχύει και στην Κεντρική αλλά και στη Νότια Ευρώπη. Οι γεννήσεις μειώθηκαν ενώ ο γεροντικός πληθυσμός αυξήθηκε. Η Γερμανία παρουσιάζει τον μικρότερο νεανικό πληθυσμό και συγχρόνως είναι η πιο γερασμένη χώρα της Κεντρικής Ευρώπης. Ο νεανικότερος πληθυσμός είναι εκείνος της Σλοβενίας. Στη Νότια Ευρώπη η πιο γερασμένη χώρα είναι η Ιταλία ενώ εκείνη με τον νεανικότερο πληθυσμό η Κύπρος.

Γενικότερα, στην ΕΕ27 στο διάστημα 1990-2006, η μόνη μείωση που παρατηρήθηκε ήταν εκείνη των γεννήσεων – εφόσον μειώθηκε η κλάση από 0-14 – ενώ όλες οι υπόλοιπες κλάσεις υλικών παρουσίασαν αύξηση με την μεγαλύτερη να εντοπίζεται στην κλάση από 65-79. Αξιοσημείωτη είναι και η αύξηση του πληθυσμού των υπερήλικων. Η αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων είναι αποτέλεσμα της παράτασης της διάρκειας ζωής (Βλέπε: Διάγραμμα **II.3** σελ.53).

Διάγραμμα ΙΙ. 3

* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Εν κατακλείδι, οι χώρες που παρουσίασαν τις μεγαλύτερες και τις μικρότερες τιμές για το 1990 είναι περίπου οι ίδιες και για το 2006. Η Ιρλανδία είχε και έχει τον νεανικότερο πληθυσμό, ο πιο γερασμένος πληθυσμός για το 1990 είναι η Γερμανία ενώ για το 2006 η Ιταλία. Η Βουλγαρία είχε το 2006 τον μικρότερο νεανικό πληθυσμό. Επίσης την ίδια χρονιά η Γαλλία είχε το μεγαλύτερο ποσοστό εργατικού δυναμικού ενώ η Σλοβενία το μικρότερο.

Όσον αφορά τις ομάδες χωρών, για το 1990 τον νεανικότερο πληθυσμό είχε η Κεντρική Ευρώπη και το μεγαλύτερο ποσοστό ηλικιωμένων η Βόρεια Ευρώπη. Αντίθετα, για το 2006 τον νεανικότερο πληθυσμό είχε η Βόρεια Ευρώπη ενώ τον πιο γερασμένο η Νότια. Το μεγαλύτερο ποσοστό εργατικού δυναμικού για το 1990 είχε η Βόρεια Ευρώπη ενώ για το 2006 είχε η Κεντρική Ευρώπη. Αυτό ήταν αναμενόμενο αφού για το 1990 η Κεντρική Ευρώπη ήταν η ομάδα χωρών με το νεανικότερο πληθυσμό ο οποίος τα επόμενα χρόνια βγήκε στην αγορά εργασίας.

ΙΙ 2. Σύνθεση κατά φύλο

ΙΙ 2. 1 Εισαγωγή

Η σύνθεση του πληθυσμού κατά φύλο και ειδικότερα η ποσοτική σχέση των ανδρών έναντι των γυναικών, συνήθως εκτιμάται με τρία βασικά δημογραφικά μέτρα: τον Δείκτη

ελλείμματος (ή Πλεονάσματος) Ανδρών, τον Δείκτη Αναλογίας Ανδρών και τον Δείκτη Λόγου (Σχέσης) των Φύλων. Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζουμε τον τελευταίο δείκτη ο οποίος εκφράζει πόσοι άνδρες αντιστοιχούν σε 100 γυναίκες. Ο Δείκτης Λόγου των Φύλων δίνεται από την σχέση:

$$\mathbf{sr = (P_m / P_f)*100}$$

όπου:

$\mathbf{P_m}$ = ο πληθυσμός των ανδρών και

$\mathbf{P_f}$ = ο πληθυσμός των γυναικών [23]

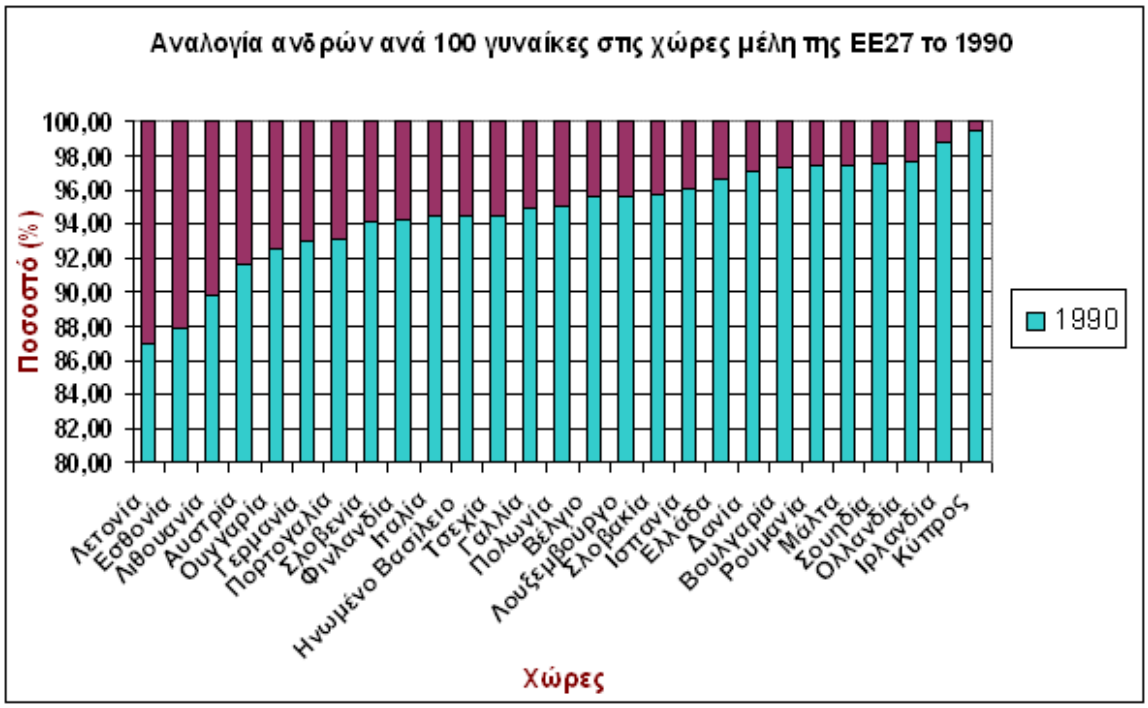
ΙΙ 2. 2 Ανάλυση Διαγραμμάτων και Χαρτών – Συμπεράσματα

Η αναλογία των ανδρών και των γυναικών δεν είναι ίδια για κάθε χώρα και φυσικά μπορεί να αλλάζει από χρονιά σε χρονιά.

Το 1990 η ποσοτική σχέση μεταξύ ανδρών και γυναικών κυμαίνεται από 85 έως 99 άνδρες ανά 100 γυναίκες (Βλέπε: Διάγραμμα **ΙΙ.4** σελ.55). Την χαμηλότερη αναλογία ανδρών και γυναικών παρουσιάζει η Λετονία (86,90 άνδρες ανά 100 γυναίκες). Χαμηλές τιμές έχουν ακόμα η Εσθονία, η Λιθουανία και η Αυστρία Αντίθετα την μεγαλύτερη αναλογία παρουσιάζει η Κύπρος (99,49 άνδρες ανά 100 γυναίκες). Υψηλές τιμές έχουν επίσης η Ιρλανδία, η Σουηδία και η Ολλανδία..

[23] Παπαδάκης Μ. , Τσίμπος Κ., *Δημογραφική Ανάλυση Αρχές- Μέθοδοι- Υποδείγματα*, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2004, σελ. 352

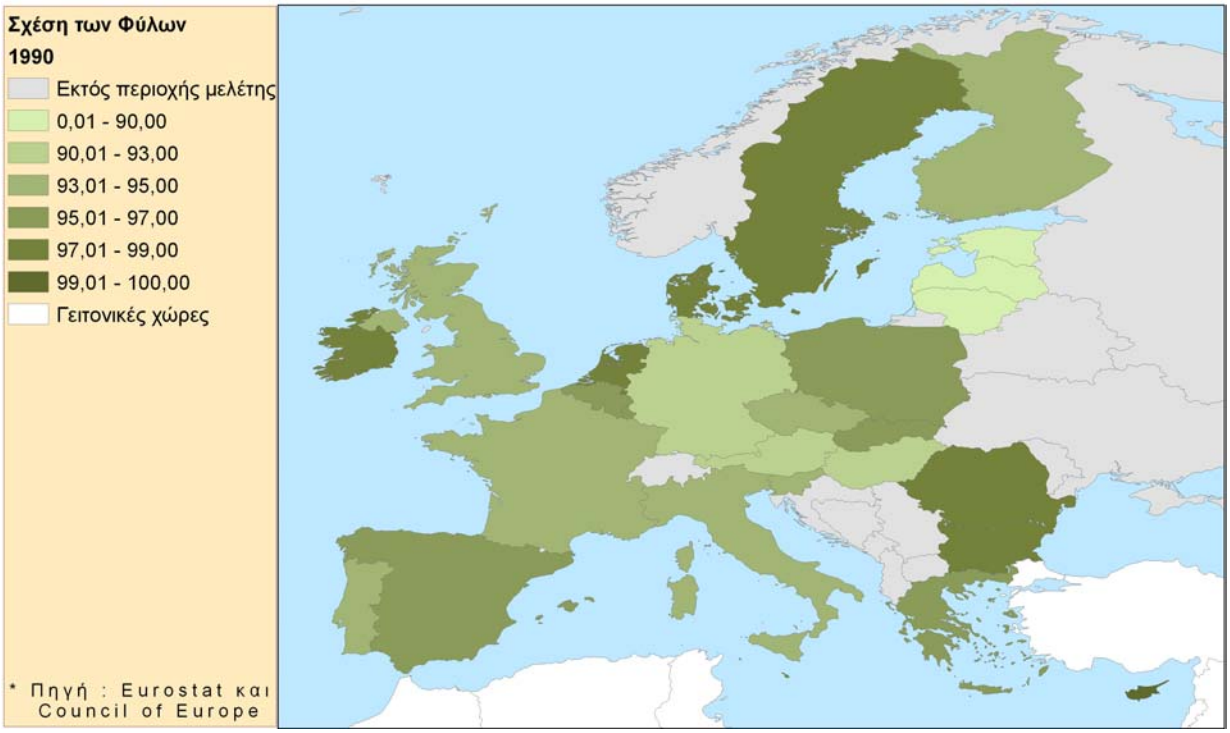
Διάγραμμα ΙΙ. 4

* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

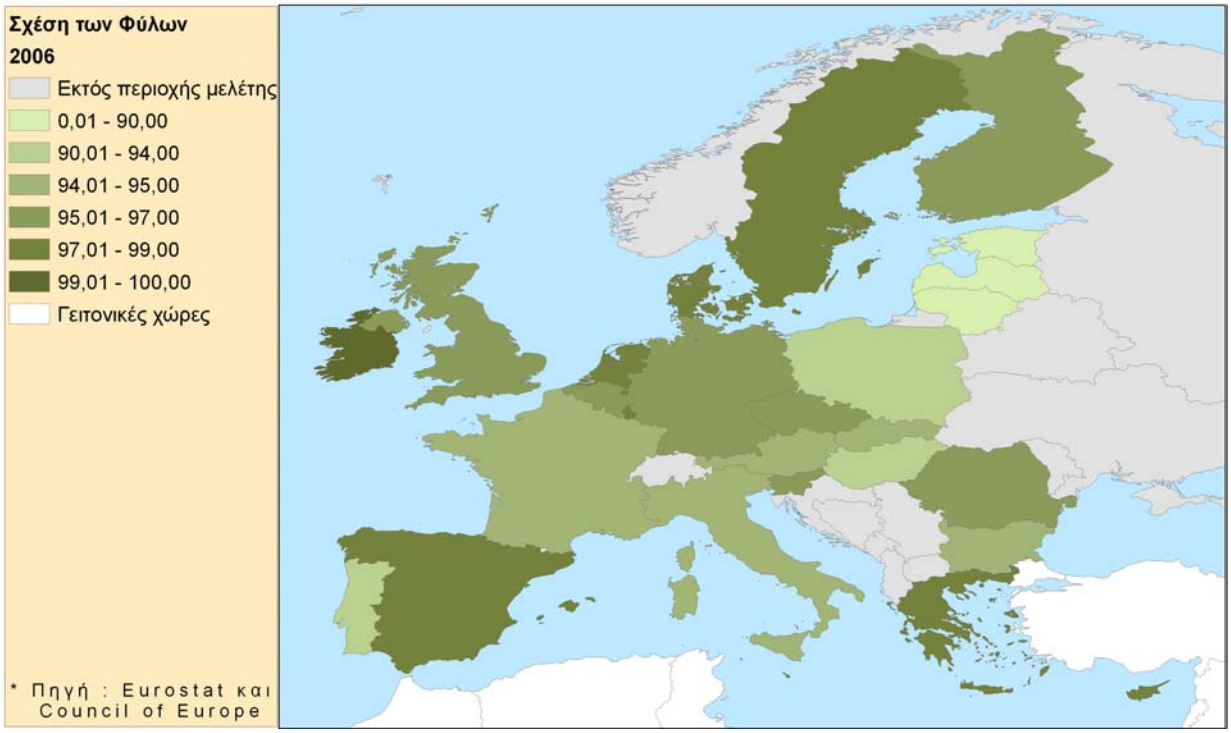
Στον Χάρτη **4** (Βλέπε: σελ.56) ομαδοποιούνται καλύτερα οι χώρες με βάση την αναλογία μεταξύ ανδρών και γυναικών. Αναλογία χαμηλότερη των 90 ανδρών ανά 100 γυναίκες έχουν τρεις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης η Λετονία, η Λετονία και η Λιθουανία. Ποσοστό από 90,01 έως 93 άνδρες έχουν η Αυστρία, η Γερμανία και η Ουγγαρία Η επόμενη κλάση περιλαμβάνει την Πορτογαλία, την Σλοβενία, την Φινλανδία, την Ιταλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Τσεχία και τη Γαλλία και κυμαίνεται από 93,01 έως 95 άνδρες ανά 100 γυναίκες. Αναλογία ανδρών από 95,01 έως 97 παρουσιάζει η Πολωνία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, η Ισπανία, η Ελλάδα και η Σλοβακία. Οι δύο τελευταίες κλάσεις αφορούν αναλογίες φύλων από 97,01 άνδρες ανά 100 γυναίκες και άνω. Από 97,01 έως 99 άνδρες ανά 100 γυναίκες είχαν το 1990 η Δανία, η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Μάλτα, η Σουηδία, η Ολλανδία και η Ιρλανδία. Τέλος σχεδόν τον ίδιο αριθμό ανδρών και γυναικών παρουσιάζει η Κύπρος. Γενικότερα, τα χαμηλότερα ποσοστά ανδρών σε σχέση με τις γυναίκες έχει η Κεντρική και η Ανατολική Ευρώπη.

Χάρτης 4 Η Κατά φύλο Σύνθεση (Δείκτης Λόγου των Φύλων) στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 στο διάστημα το 1990

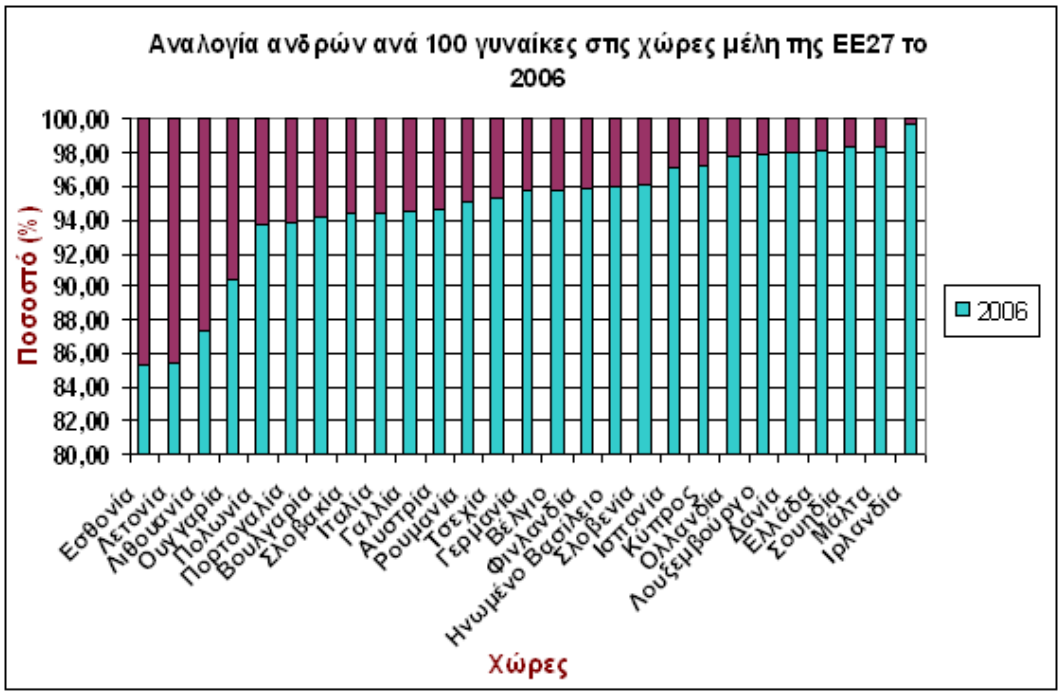
Το 2006 χαμηλές τιμές στην αναλογία των ανδρών ανά 100 γυναίκες εμφανίζονται σε περισσότερες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης σε σχέση με το 1990 (Βλέπε: Χάρτη **5** σελ.57). Η Κεντρική Ευρώπη ωστόσο αύξησε το ποσοστό των ανδρών ανά 100 γυναίκες. Το χαμηλότερο ποσοστό ανδρών συνεχίζουν να έχουν η Λετονία, η Λιθουανία και η Εσθονία.. Αναλογία ανδρών από 90,01 έως 94 τοις εκατό έχουν η Ουγγαρία, η Πολωνία και η Πορτογαλία. Η επόμενη κλάση έχει τιμές από 94,01 έως 95 τοις εκατό και περιλαμβάνει τη Βουλγαρία, τη Σλοβακία, την Ιταλία, τη Γαλλία, και την Αυστρία..

Χάρτης 5 Η Κατά φύλο Σύνθεση (Δείκτης Λόγου των Φύλων) στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 στο διάστημα το 2006

Η Ρουμανία, η Τσεχία, η Γερμανία, το Βέλγιο, η Φινλανδία, η Σλοβενία και το Ηνωμένο Βασίλειο ανήκουν στην κλάση με τιμές όπου η αναλογία ανδρών προς τις γυναίκες είναι από 95,01 έως 97 τοις εκατό. Οι κλάσεις που ακολουθούν αφορούν ποσοστά ανδρικού πληθυσμού πάνω από 97 ανά 100 γυναίκες. Σε αυτές τις κλάσεις ανήκουν κυρίως χώρες της Νότιας και της Βόρειας Ευρώπης. Πιο συγκεκριμένα οι χώρες αυτές είναι η Ισπανία, η Ελλάδα, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Δανία, η Σουηδία, η Μάλτα και η Ιρλανδία. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανδρών ανά 100 γυναίκες για το 2006 εμφανίζει η Ιρλανδία ενώ το μικρότερο η Λετονία (Βλέπε: Διάγραμμα **ΙΙ.5** σελ. 58)

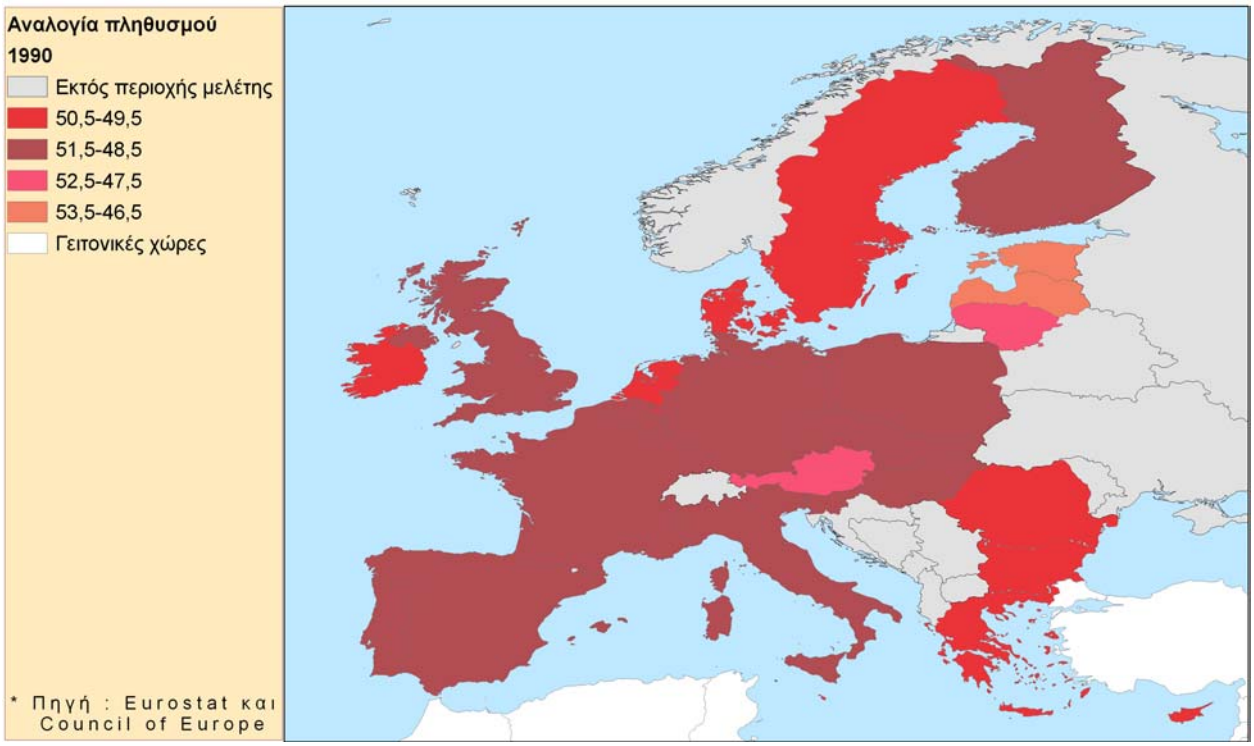
Διάγραμμα ΙΙ. 5

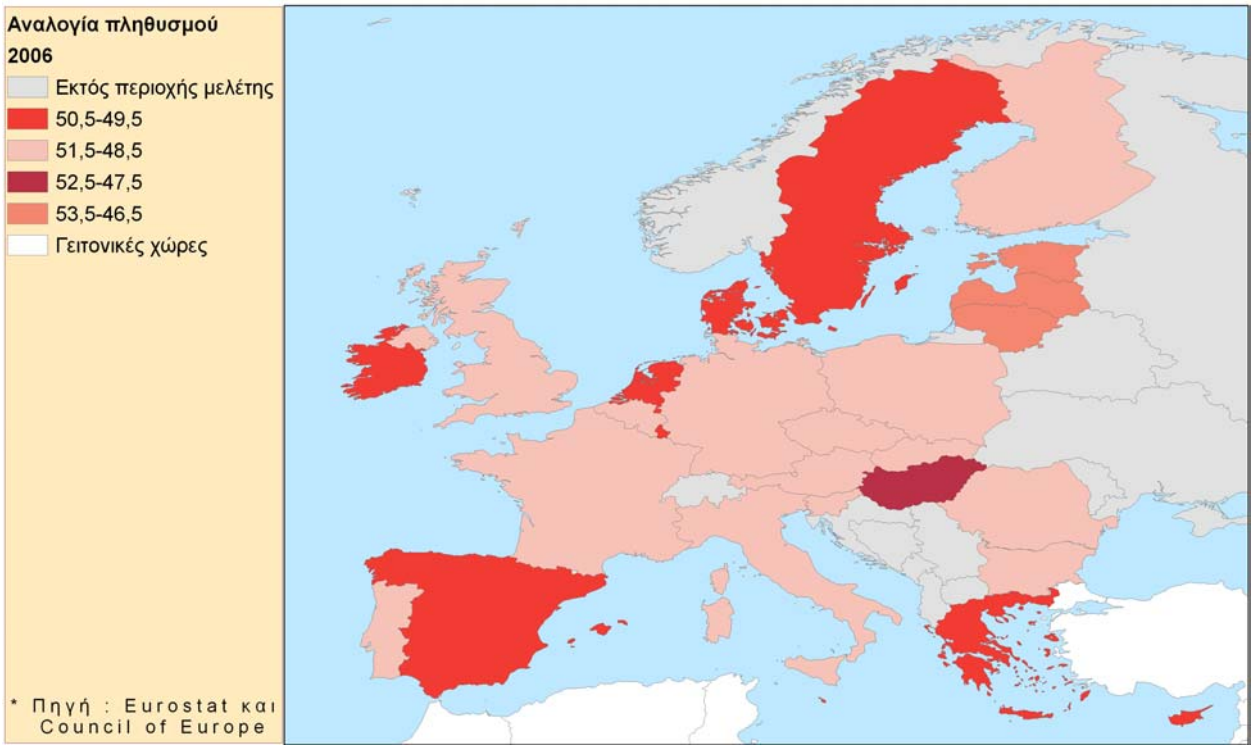
* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Οι αλλαγές στην αναλογία ανδρών και γυναικών από έτος σε έτος είναι ουσιαστικά αλλαγές στην αναλογία του πληθυσμού. Έτσι και για το 1990 και για το 2006 η αναλογία πληθυσμού των περισσότερων χωρών ήταν 51,5 γυναίκες και 48,5 άνδρες (Βλέπε: Χάρτη **6** σελ.59 και Χάρτη **7** σελ.59). Το 1990 λίγες χώρες είχαν αναλογία πληθυσμού 50,5 γυναίκες και 49,5 άνδρες, δύο είχαν αναλογία 53,5 γυναίκες- 46,5 άνδρες και άλλες δύο είχαν αναλογία 52,5 γυναίκες- 47,5 άνδρες. Το 2006 οι περισσότερες χώρες διατήρησαν αυτή την αναλογία. Εκείνες που άλλαξαν την αναλογία πληθυσμού τους είναι η Ισπανία, η Αυστρία, το Λουξεμβούργο, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία και η Βουλγαρία.

Χάρτης 6 Η αναλογία πληθυσμού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

Χάρτης 7 Η αναλογία πληθυσμού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Οι λόγοι που κάποιες χώρες παρουσιάζουν μικρότερο ποσοστό ανδρών σε σχέση με κάποιες άλλες είναι η κυρίως κοινωνικοί όπως αποτέλεσμα πολέμων ή συρράξεων. Στην προκειμένη περίπτωση είναι ενδεχομένως αποτέλεσμα της μετανάστευσης καθώς η Ανατολική Ευρώπη τροφοδοτεί την υπόλοιπη Ευρώπη με οικονομικούς μετανάστες. Από την Ανατολική

Ευρώπη εξαίρεση αποτελούν η Ρουμανία και η Βουλγαρία που ενώ αποτελούν βασικές πηγές εκροής μεταναστών το ποσοστό ανδρών σε σχέση με τις γυναίκες είναι σχετικά υψηλό αφού οι μετανάστες είναι κυρίως γυναίκες. Το γεγονός ότι οι γυναίκες είναι πάντα περισσότερες από τους άνδρες σε έναν πληθυσμό είναι θέμα γενετικό. Οι γυναίκες έχουν προβάδισμα στις γεννήσεις και ταυτόχρονα μεγαλύτερη δυνατότητα επιβίωσης σε σχέση με τους άνδρες.

ΙΙ 3. Ηλικιακή διάμεσος

ΙΙ 3. 1 Υπολογισμός και ανάλυση των αποτελεσμάτων

Ως ηλικιακή διάμεσος ορίζεται η τιμή που είναι μεγαλύτερη από το 50% των τιμών των ηλικιών ενός πληθυσμού[24]. Η μελέτη της ηλικιακής διαμέσου ενός πληθυσμού σε διάφορες χρονολογίες δίνει στοιχεία για το πώς εξελίσσεται ο πληθυσμός στη διάρκεια του χρόνου. Για τις χώρες- μέλη της ΕΕ27 ο δείκτης αυτός είναι πολύ σημαντικός καθώς δείχνει αν όντως ο πληθυσμός της ΕΕ27 των 27 γηράσκει ή όχι με το πέρασμα του χρόνου.

Ο υπολογισμός της διαμέσου είναι διαφορετικός για τις διακριτές και τις συνεχείς μεταβλητές. Στην περίπτωση που εξετάζουμε έχουμε μια συνεχή μεταβλητή οι τιμές της οποίας έχουν ταξινομηθεί σε κλάσεις και θεωρούμε ότι οι παρατηρήσεις κάθε ταξικού διαστήματος είναι ομοιόμορφα κατανεμημένες σε αυτό. Έτσι, αν η συχνότητα κάθε κλάσης $[e_{i-1}, e_i)$ είναι f_i τότε η ηλικιακή διάμεσος δίνεται από τον τύπο:

$$M = e_{i-1} + \frac{e_i - e_{i-1}}{f_i}\left(\frac{n}{2} - F_{i-1}\right)$$ [25]

Όπου:

$e_i - e_{i-1}$ **:** τα όρια της κλάσης

f_i : η συχνότητα της κλάσης που είναι στην πραγματικότητα ο πληθυσμός της κλάσης

n/2 :το μισό του πληθυσμού

[24] Ηλικιακή διάμεσος, «Περιγραφική Στατιστική» σελ. 2 Εύρεση στις 12 Σεπτεμβρίου 2009 στην ιστοσελίδα: http://www.unipi.gr/faculty/kpolitis/desstat/mathima2.pdf , Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο: http//:www.google. com.gr

[25] Υπολογισμός διαμέσου για κλάσεις, σελ. 5 Εύρεση στις 24 Νοεμβρίου 2008 στην ιστοσελίδα: http://statistics.scientist.gr/231.pdf, Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο: http//:www.google. com.gr

e_{i-1}: το κατώτατο όριο της πρώτης κλάσης της οποίας η αθροιστική συχνότητα είναι μεγαλύτερη από n/2 και

F_{i-1} : η αθροιστική συχνότητα της αμέσως προηγούμενης κλάσης.

Με αυτόν τον τρόπο υπολογίστηκε η ηλικιακή διάμεσος όλων των χωρών – μελών για όλες τις χρονιές (Βλέπε: Πίνακα **11** σελ.65). Η βασική διαπίστωση είναι ότι για όλες τις χώρες, στη διάρκεια των 17 αυτών χρόνων, η ηλικιακή διάμεσος βαίνει συνεχώς αυξανόμενη. Καμία χώρα δεν σημείωσε αυξομειώσεις ή κάποια ξαφνική μείωση σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Αυτό σημαίνει ότι δεν σημειώθηκε κάποια ξαφνική αύξηση σε κάποια ηλικιακή ομάδα μικρότερη από εκείνη στην οποία ανήκει η ηλικιακή διάμεσος ενώ ταυτόχρονα ο πληθυσμός των μεγαλύτερων ηλικιακών ομάδων συνέχισε να αυξάνεται.

Η αύξηση δεν ήταν ομοιόμορφη για όλες τις χώρες. Σε κάποιες η αύξηση έγινε γρηγορότερα από ότι σε κάποιες άλλες. Η Σλοβενία για παράδειγμα αύξησε την ηλικιακή της διάμεσο κατά 6,28 χρόνια ενώ αντίθετα η μικρότερη αύξηση σημειώθηκε στο Λουξεμβούργο (βλέπε: Πίνακα **9** σελ.62). Η διαφορά αυτή δείχνει ότι ο πληθυσμός της Σλοβενίας γηράσκει γρηγορότερα από τον πληθυσμό του Λουξεμβούργου. Απότομη αύξηση ηλικιακής διαμέσου (> 5 χρόνια) σημείωσαν ακόμα η Μάλτα, η Λιθουανία, η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Ιταλία. Ωστόσο, το μεγαλύτερο ποσοστό χωρών σημείωσε αύξηση από 4-5 χρόνια. Οι χώρες αυτές είναι η Γερμανία, η Ολλανδία, η Λετονία, η Εσθονία, η Φινλανδία, η Αυστρία, η Κύπρος, η Πολωνία, η Σλοβακία, η Ελλάδα, η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Ιρλανδία, το Βέλγιο και η Γαλλία. Οι μικρότερες διαφορές στην αύξηση εντοπίστηκαν στην Σουηδία, την Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ουγγαρία και το Λουξεμβούργο και ήταν χαμηλότερες από 4 χρόνια..

Πίνακας 9	
Διαφορά αύξησης ηλικιακής διαμέσου στο διάστημα 1990-2006	
Σλοβενία	6,28
Μάλτα	5,65
Λιθουανία	5,49
Πορτογαλία	5,45
Ισπανία	5,31
Ιταλία	5,02
Γερμανία	4,93
Ολλανδία	4,9
Λετονία	4,87
Εσθονία	4,73
Φινλανδία	4,73
Αυστρία	4,69
Κύπρος	4,66
Πολωνία	4,63
Σλοβακία	4,49
Ελλάδα	4,37
Ρουμανία	4,36
Βουλγαρία	4,25
Ιρλανδία	4,21
Βέλγιο	4,11
Γαλλία	4,03
Τσεχία	3,81
Σουηδία	3,64
Δανία	3,19
Ηνωμένο Βασίλειο	3,15
Ουγγαρία	2,59
Λουξεμβούργο	1,95

* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Ο υπολογισμός των στατιστικών δεικτών κάνει ευκολότερη την ανάλυση των μεταβολών που συνέβησαν στο διάστημα 1990- 2005 (βλέπε: Πίνακα **10** σελ.63).

«Ο αριθμητικός μέσος είναι ο πιο γνωστός μέσος και η πιο ενδιαφέρουσα παράμετρος μιας κατανομής. Το σημείο στο οποίο αντιστοιχεί η τιμή του αριθμητικού μέσου, στον άξονα των τιμών μιας μεταβλητής Χ, είναι το σημείο στο οποίο μπορούμε να θεωρήσουμε ότι βρίσκεται συγκεντρωμένη όλη η μάζα της μεταβλητής, είναι δηλαδή το σημείο αδράνειας ή το κέντρο βάρους της συγκεκριμένης κατανομής»[26].

[26] Παπαδημητρίου Γ, *Περιγραφική Στατιστική,* Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 2001, σελ. 229

Πίνακας 10 Στατιστικά συμπεράσματα		
	1990	**2006**
Αριθμητικός μέσος	34,41	38,84
Διακύμανση	4,93	4,8
Τυπική απόκλιση	2,22	2,19
Δείκτης μεταβλητότητας (CV)	0,082 ή 8,2%	0,08 ή 8,1%

* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Ο αριθμητικός μέσος δηλαδή είναι μια παράμετρος που μπορεί να χρησιμοποιηθεί εύκολα ώστε να δείξει διαφορές και ομοιότητες σε ένα ή δύο δείγματα. Εκτός από τον αριθμητικό μέσο για την σύγκριση των διαφορών μεταξύ των δύο χρονολογιών (1990 και 2005) κρίνεται απαραίτητη και η εξέταση κάποιων μέτρων διασποράς ή μεταβλητότητας, δηλαδή μέτρων που εκφράζουν τις αποκλίσεις των τιμών μιας μεταβλητής γύρω από τα κέντρα κεντρικής τάσης. Τα μέτρα διασποράς που χρησιμοποιούνται στην προκειμένη περίπτωση είναι η διακύμανση, η τυπική απόκλιση και σχετική τυπική απόκλιση ή αλλιώς δείκτης μεταβλητότητας (CV).

Η διακύμανση ή διασπορά της κατανομής είναι η μέση τετραγωνική απόκλιση των τιμών από την μέση τιμή (αριθμητικός μέσος). Η διακύμανση δεν είναι πάντα αξιόπιστη παράμετρος διασποράς καθώς δεν εκφράζεται με τις ίδιες μονάδες που εκφράζονται οι παρατηρήσεις. Η θετική τετραγωνική ρίζα της διακύμανσης μας δίνει την τυπική απόκλιση και αποτελεί ένα νέο μέτρο διασποράς. Η διακύμανση και η τυπική απόκλιση μας δίνουν δηλαδή την ίδια πληροφορία: την κατανομή των δειγμάτων γύρω από την μέση τιμή.[27]

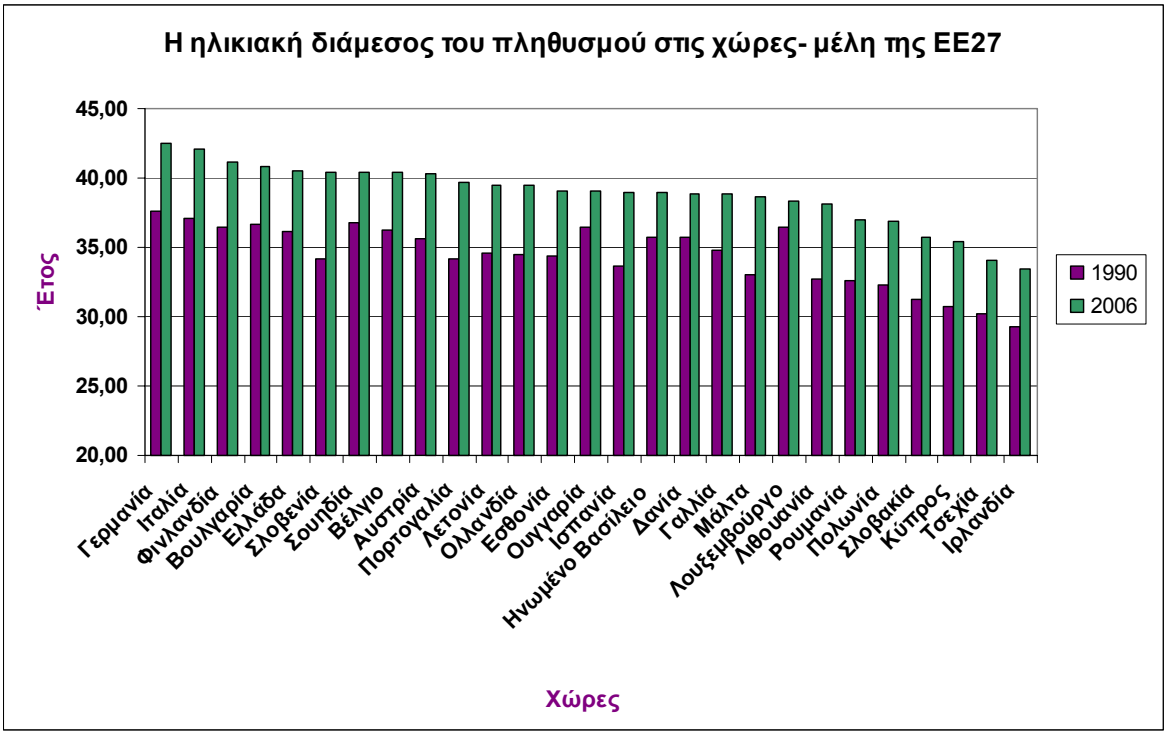
Σύμφωνα με τον αριθμητικό μέσο λοιπόν που μεταβλήθηκε από 34,41 το 1990 σε 38,84 το 2006 διαπιστώνεται ότι η μέση αύξηση ήταν γύρω στα 4 χρόνια για όλες τις χώρες- μέλη. Από την άλλη η τυπική απόκλιση και η διακύμανση δεν μεταβλήθηκαν αρκετά, καθώς και τις δύο χρονιές οι περισσότερες τιμές του δείγματος δεν απείχαν πολύ από τον μέσο όρο. Για αυτόν τον λόγο δεν άλλαξε και η ομοιογένεια του δείγματος.

Την μικρότερη τιμή ηλικιακής διαμέσου για το 1990 είχε η Ιρλανδία (29,22) ενώ την μεγαλύτερη για την ίδια χρονιά είχε η Γερμανία (37,62). Το ίδιο ισχύει και το 2006. Η

[27] Παπαδημητρίου Γ, *Περιγραφική Στατιστική,* Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 2001, σελ. 295 και Αδαμόπουλος Λ, Δαμιανού Χ, Σβέρκος Α, *Μαθηματικά και Στοιχεία Στατιστικής*, Γ' Ενιαίου Λυκείου, ΥΠΕΠΘ, Αθήνα 2001, σελ.91-95

Ιρλανδία και η Γερμανία συγκεντρώνουν αντίστοιχα την μικρότερη και την μεγαλύτερη τιμή (Βλέπε: Διάγραμμα **ΙΙ.6** σελ.64). Η διαφορά της διαμέσου ανάμεσα στις δύο χώρες αντικατοπτρίζει και τη δομή του πληθυσμού τους. Συμπεραίνουμε δηλαδή ότι η Ιρλανδία και το 1990 και το 2006 είχε μεγαλύτερο ποσοστό νεανικού πληθυσμού από ότι η Γερμανία.

Διάγραμμα ΙΙ. 6

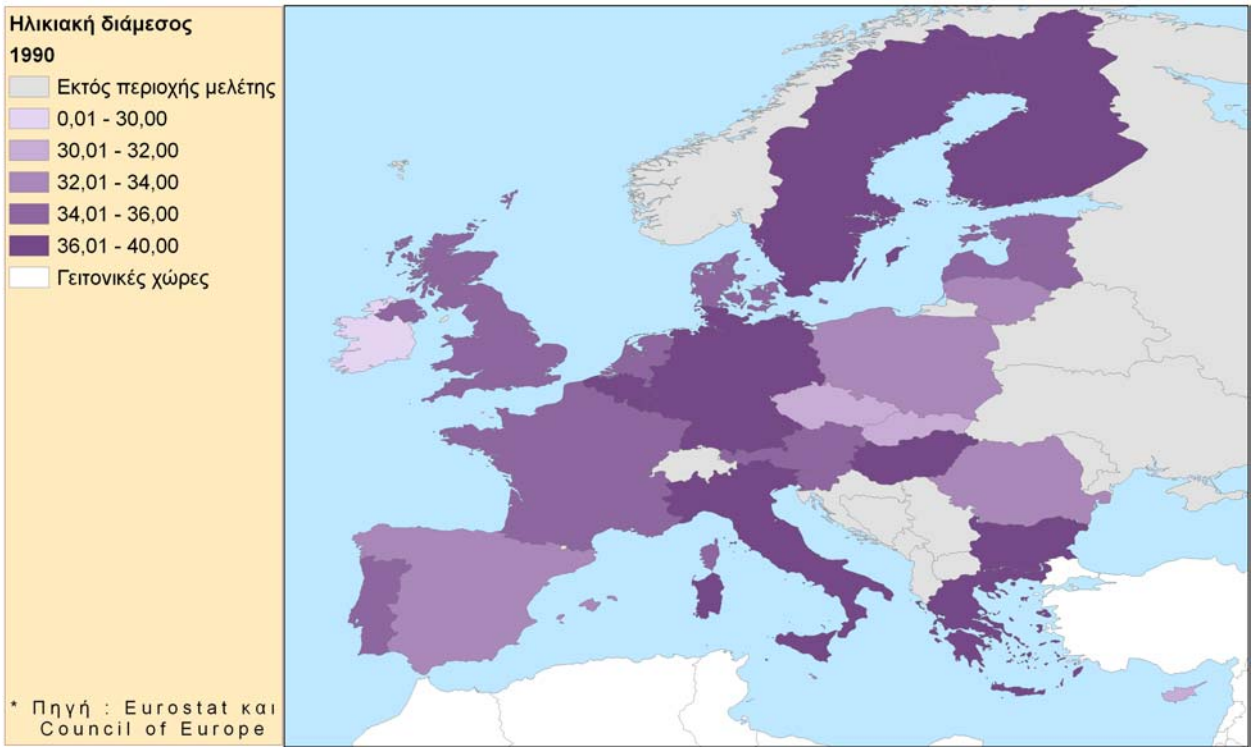
* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Πίνακας 11 Η Ηλικιακή διάμεσος στο διάστημα 1990-2006 *Πηγή δεδομένων: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009																		
	1990	**1991**	**1992**	**1993**	**1994**	**1995**	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
Αυστρία	35,61	35,63	35,67	35,81	36,05	36,37	36,71	37,08	37,45	37,81	38,19	38,57	38,93	39,25	39,59	39,93	40,30
Βέλγιο	36,30	36,51	36,73	36,96	37,21	37,49	37,78	38,05	38,33	38,62	38,91	39,17	39,42	39,68	39,97	40,21	40,41
Βουλγαρία	36,63	36,98	37,34	37,64	37,86	38,10	38,34	38,57	38,79	39,01	39,21	39,72	40,24	40,44	40,62	40,77	40,88
Γαλλία		34,83	35,11	35,40	35,72	36,03	36,33	36,62	36,91	37,19	37,44	37,68	37,91	38,13	38,38	38,63	38,86
Γερμανία	37,62	37,71	37,81	37,94	38,17	38,43	38,69	38,97	39,30	39,63	39,98	40,39	40,80	41,22	41,66	42,10	42,55
Δανία	35,68	35,84	36,03	36,24	36,47	36,67	36,87	37,11	37,37	37,61	37,84	38,05	38,22	38,38	38,54	38,71	38,87
Ελλάδα	36,11	36,31	36,50	36,69	36,87	37,05	37,25	37,49	37,74	37,99	38,27	38,64	39,06	39,42	39,74	40,09	40,48
Εσθονία	34,35	34,63	35,06	35,56	35,98	36,35	36,70	37,02	37,31	37,59	37,86	38,10	38,34	38,56	38,76	38,94	39,08
Ηνωμένο Βασίλειο	35,78	35,87	36,00	36,16	36,34	36,52	36,72	36,95	37,18	37,42	37,67	37,92	38,16	38,37	38,56	38,74	38,93
Ιρλανδία	29,22	29,55	29,88	30,24	30,59	30,94	31,27	31,62	31,95	32,24	32,52	32,76	32,96	33,14	33,29	33,38	33,43
Ισπανία	33,68	34,03	34,38	34,75	35,16	35,60	36,03	36,45	36,87	37,27	37,61	37,90	38,13	38,33	38,55	38,77	38,99
Ιταλία	37,05	37,46	37,84	38,12	38,41	38,73	39,04	39,34	39,62	39,91	40,24	40,59	40,94	41,23	41,48	41,77	42,07
Κύπρος	30,71	31,07	31,42	31,69	31,90	32,12	32,36	32,61	32,87	33,14	33,41	33,89	34,40	34,71	34,93	35,12	35,37
Λετονία	34,59	34,80	35,22	35,64	35,95	36,22	36,55	36,91	37,27	37,62	37,97	38,31	38,59	38,84	39,08	39,29	39,46
Λιθουανία	32,68	32,88	33,09	33,35	33,67	34,02	34,41	34,82	35,21	35,57	35,93	36,30	36,68	37,05	37,44	37,83	38,17
Λουξεμβούργο	36,42	36,47	36,51	36,56	36,65	36,74	36,85	37,01	37,18	37,33	37,27	37,28	37,54	37,76	37,96	38,17	38,37
Μάλτα	32,97	33,30	33,61	33,93	34,29	34,77	35,22	35,52	35,81	36,09	36,41	36,74	37,08	37,41	37,74	38,21	38,62
Ολλανδία	34,53	34,78	35,04	35,32	35,62	35,95	36,27	36,59	36,89	37,18	37,46	37,71	37,98	38,29	38,65	39,04	39,43
Ουγγαρία	36,43	36,69	36,88	37,04	37,25	37,50	37,75	37,97	38,16	38,33	38,51	38,67	38,77	38,88	38,99	39,07	39,02
Πολωνία	32,29	32,56	32,83	33,14	33,46	33,79	34,10	34,38	34,68	34,97	35,23	35,49	35,76	36,04	36,33	36,62	36,92
Πορτογαλία	34,19	34,66	35,01	35,36	35,69	36,06	36,41	36,76	37,11	37,46	37,83	38,16	38,43	38,69	38,99	39,32	39,64
Ρουμανία	32,61	32,99	33,37	33,59	33,81	34,00	34,16	34,30	34,44	34,54	34,60	34,81	35,37	36,02	36,47	36,77	36,97
Σλοβακία	31,28	31,50	31,72	31,96	32,23	32,52	32,82	33,11	33,40	33,73	34,08	34,34	34,57	34,85	35,14	35,45	35,77
Σλοβενία	34,16	34,57	35,01	35,40	35,77	36,03	36,31	36,75	37,17	37,59	37,99	38,41	38,83	39,24	39,64	40,05	40,44
Σουηδία	36,78	36,74	38,36	38,38	38,39	38,46	38,64	38,84	39,04	39,23	39,40	39,54	39,67	39,81	40,00	40,24	40,42
Τσεχία	30,22	30,47	30,67	30,86	31,02	31,20	31,43	31,70	32,00	32,31	32,60	32,85	33,06	33,28	33,55	33,82	34,03
Φινλανδία	36,43	36,71	36,98	37,24	37,50	37,80	38,12	38,44	38,75	39,05	39,36	39,67	39,99	40,31	40,61	40,90	41,16

ΙΙ 3. 2 Διαχρονική εξέλιξη και Γεωγραφική Ανάλυση

Το 1990 χώρες με κοινά γεωγραφικά χαρακτηριστικά δεν παρουσιάζουν κοντινές ή παρόμοιες τιμές στον δείκτη της ηλικιακής διαμέσου (Βλέπε: Χάρτη **8** σελ.66). Έτσι σε κάθε ομάδα δεν ανήκουν απαραίτητα χώρες που συνορεύουν μεταξύ τους. Στην πρώτη κλάση ανήκει μόνο η Ιρλανδία με τιμή διαμέσου τα 29,22 χρόνια. Στην επόμενη κλάση ανήκουν η Τσεχία, η Κύπρος και η Σλοβακία με τιμές να κυμαίνονται από 30,01 έως 32 χρόνια. Η επόμενη κλάση με όρια από 32,01 έως 34 χρόνια περιλαμβάνει κυρίως χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, τη Λιθουανία, τη Πολωνία , τη Βουλγαρία όπως επίσης την Ισπανία και τη Μάλτα. Η προτελευταία κλάση αφορά ηλικίες από 34,01 έως 36 χρόνια και σε αυτήν περιλαμβάνονται η Γαλλία, η Εσθονία, η Λετονία, η Ολλανδία, η Σλοβενία, η Πορτογαλία, η Αυστρία, η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η τελευταία κλάση περιλαμβάνει τις χώρες- μέλη με τις μεγαλύτερες ηλικιακές διαμέσους, δηλαδή από 36 χρόνια και άνω. Σε αυτή ανήκουν η Ιταλία, η Ελλάδα, το Βέλγιο, η Γερμανία, η Σουηδία, η Φινλανδία, η Ουγγαρία και η Βουλγαρία.

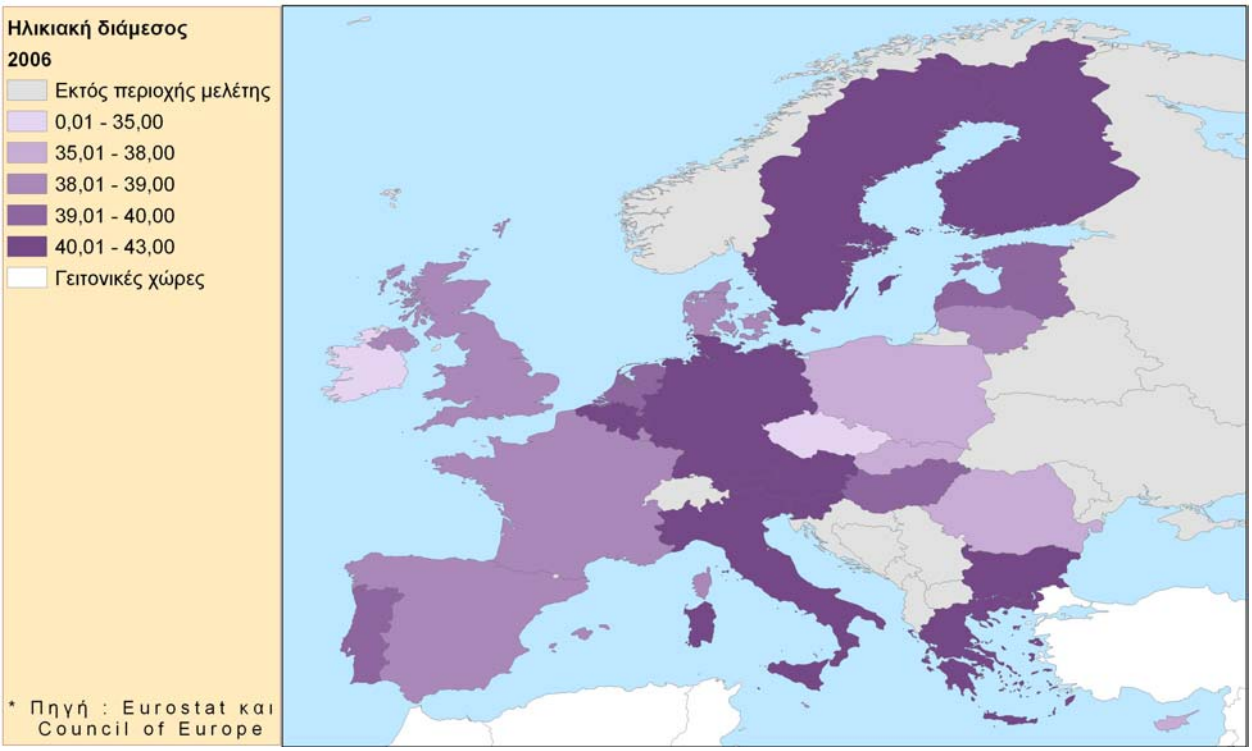
Χάρτης 8 Η ηλικιακή διάμεσος στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

Αντίθετα, το 2006 χώρες που συνορεύουν μεταξύ τους παρουσιάζουν και παρόμοιες τιμές στην ηλικιακή διάμεσο (Βλέπε: Χάρτη **9** σελ.67). Έτσι είναι πιο εύκολο να γίνει μια ομαδοποίηση των χωρών με βάση τη χωρική τους θέση. Η πρώτη κλάση περιλαμβάνει τις δύο χώρες με τις μικρότερες τιμές, την Τσεχία και την Ιρλανδία που είναι κάτω των 35 χρόνων. Η επόμενη κλάση έχει τιμές από 35,01 έως 38 χρόνια και περιλαμβάνει χώρες της Ανατολικής

Ευρώπης δηλαδή την Πολωνία, τη Σλοβακία, τη Ρουμανία αλλά και την Κύπρο. Η Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Δανία, η Γαλλία, η Μάλτα, το Λουξεμβούργο και η Λιθουανία αποτελούν την επόμενη κλάση και οι ηλικιακές τους διάμεσοι κυμαίνονται από 38,01 έως 39 χρόνια. Η κλάση αυτή περιλαμβάνει κυρίως χώρες της Βορειοδυτικής Ευρώπης. Τιμή ηλικιακής διαμέσου από 39,01 έως 40 χρόνια έχουν η Πορτογαλία, η Λετονία, η Ολλανδία, η Εσθονία και η Ουγγαρία. Η τελευταία κλάση ξεπερνάει τα 40 χρόνια σε σχέση με τον προηγούμενο χάρτη στον οποίο ήταν η μεγαλύτερη τιμή που είχε καταγραφεί. Η κλάση αυτή μάλιστα περιλαμβάνει και μεγάλο αριθμό χωρών. Οι χώρες αυτές είναι κυρίως χώρες της Βόρειας και της Κεντρικής Ευρώπης δηλαδή η Σουηδία, η Φινλανδία, η Γερμανία, η Ιταλία, η Βουλγαρία, η Ελλάδα, η Σλοβενία, το Βέλγιο και η Αυστρία.

Χάρτης 9 Η ηλικιακή διάμεσος στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Συμπερασματικά, η αύξηση της ηλικιακής διαμέσου είναι αποτέλεσμα δύο αιτιών. Αφενός γιατί ο νεότερος πληθυσμός από την ηλικιακή ομάδα στην οποία βρίσκεται η ηλικιακής διαμέσου δεν είναι αρκετά μεγάλος σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Ο μόνος τρόπος αύξησης είναι μια σημαντική έξαρση των γεννήσεων. Κάτι τέτοιο δεν συνέβη σε καμία χώρα κι έτσι συμπεραίνουμε ότι οι γεννήσεις είτε μένουν στάσιμες είτε μειώνονται. Αφετέρου διότι αυξάνεται ο πληθυσμός που είναι μεγαλύτερος από την ηλικιακή ομάδα στην οποία βρίσκεται η ηλικιακή διάμεσος. Αυτό μπορεί να συμβεί με

τρεις τρόπους: α) με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής μέσω της οποίας αυξάνονται τα άτομα άνω των 80 ετών, β) με την έλευση μεταναστών μεγαλύτερης ηλικίας από την ηλικιακή διάμεσο και γ) με την μείωση των θανάτων. Η αύξηση λοιπόν της ηλικιακής διαμέσου μπορεί να οφείλεται είτε σε έναν είτε και στους δύο παράγοντες μαζί.

Σύμφωνα με τους Chawla M., Betcherman G και Banerji A. *«μέχρι το 2025, η ηλικιακή διάμεσος θα έχει αυξηθεί τουλάχιστον κατά 10 χρόνια από ότι είναι τώρα στις μισές περίπου από τις χώρες της EE27*» (The Demographic Transition in Eastern Europe and the Former Soviet Union, chapter summary). Στις 17 από τις 27 χώρες, ο πληθυσμός θα συρρικνωθεί σημαντικά μέχρι το 2025. Ο αριθμός ηλικιωμένων είναι ήδη υψηλός σε πολλές χώρες και θα συνεχίσει να αυξάνεται κατά τη διάρκεια των επόμενων δύο δεκαετιών. Παραδείγματος χάριν, στην Πολωνία, το ποσοστό του πληθυσμού άνω των 65 ετών προβλέπεται να αυξηθεί από 13% το 2005 σε 21% το 2025 και στη Σλοβενία η αύξηση θα είναι από 16% σε 24% στη διάρκεια της ίδιας περιόδου[28].

Την ίδια εξέλιξη στην ηλικιακή διάμεσο υποστηρίζει και ο William H. Frey, αναλυτής στο Brookings Institution, όπου προβλέπει ότι η ηλικιακή διάμεσος στην Ευρώπη θα αυξηθεί από 37,7 χρόνια που ήταν το 2003 σε 52,3 χρόνια μέχρι το 2050[29].

[28] Chawla M., Betcherman G και Banerji A., «The Demographic Transition in Eastern Europe and the Former Soviet Union», chapter summary
[29] Richard Bernstein (2003). "Aging Europe Finds Its Pension Is Running Out" . The New York Times. Retrieved 2007-12-15.

III ΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

III 1. Γονιμότητα

Ο όρος γονιμότητα δηλώνει την αναπαραγωγική ικανότητα ενός πληθυσμού και παραπέμπει στην αναπαραγωγική ικανότητα του γυναικείου φύλου. Εκφράζει δηλαδή τον αριθμό των γεννήσεων πληθυσμό γυναικών αναπαραγωγικής ηλικίας (15-49 ετών) σε ετήσια βάση. Συχνά ο όρος γονιμότητα συγχέεται με τον όρο της γεννητικότητας και στην πραγματικότητα δεν διαφέρουν και πολύ. Ο όρος γεννητικότητα χρησιμοποιείται για να δηλώσει τη συχνότητα των γεννήσεων σε ένα πληθυσμό. Πιο συγκεκριμένα ο δείκτης της γεννητικότητας ή αλλιώς Αδρός δείκτης Γεννήσεων (CBR) δίνει την αναλογία των γεννήσεων σε πληθυσμό 1.000 ατόμων σε ετήσια βάση.[30]

Στο κεφάλαιο αυτό επιδιώκεται η εμβάθυνση στη γονιμότητα, καθώς είναι πιο πολυδιάστατος παράγοντας από την γεννητικότητα καθαυτή, και η ανάλυση των λόγων για τους οποίους έχει μειωθεί τόσο στην Ευρώπη όσο και στον υπόλοιπο κόσμο.

Ειδικότερα για τις χώρες σε μετάβαση, η απότομη μείωση της γονιμότητας αποτελεί το βασικό δημογραφικό χαρακτηριστικό της δεκαετίας του 1990. Το έντονο αίσθημα ανασφάλειας για το παρόν και το μέλλον ως απόρροια των ραγδαίων πολιτικών και οικονομικών μεταβολών, αποτυπώθηκε άμεσα στη δημογραφική συμπεριφορά των πληθυσμών. Προς το παρόν, είκοσι περίπου χρόνια αργότερα, δε διαφαίνονται σημάδια ανάκαμψης.

III 1.1 Η παγκόσμια κατάσταση

Οι ανεπτυγμένες χώρες, και κυρίως οι Ευρωπαϊκές, φαίνονται προβληματισμένες απέναντι στους ρυθμούς φυσικής αύξησης και τα επίπεδα γεννητικότητας που καταγράφουν ειδικά την τελευταία δεκαετία. Συγκεκριμένα στην Ελλάδα και τις υπόλοιπες Μεσογειακές χώρες καταγράφεται ο χαμηλότερος αριθμός παιδιών ανά γυναίκα. Οι πολιτικές ενίσχυσης της χαμηλής γονιμότητας διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Ως κοινός άξονας πολιτικής παρουσιάζεται

[30] Παπαδάκης Μ. , Τσίμπος Κ., *Δημογραφική Ανάλυση Αρχές- Μέθοδοι- Υποδείγματα*, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2004, σελ.251 και Κοτζαμάνης Β., «Γεννητικότητα- Γονιμότητα», (Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων)

η προσπάθεια συμφιλίωσης της γυναικείας εργασίας με την οικογένεια. Παραδείγματα ανάλογων πολιτικών είναι η επιμήκυνση της άδειας μητρότητας, η ίδρυση περισσότερων βρεφονηπιακών σταθμών, η καθιέρωση του ολοήμερου σχολείου, η προώθησης της μερικής απασχόλησης και η ελαστικότητα του ωραρίου των γυναικών καθώς και ο καταμερισμός των ευθυνών μεταξύ των γονέων. Η επιτυχία των πολιτικών αυτών εξαρτάται τόσο από τη διάρκεια όσο και από τη συνέπεια εφαρμογής τους από το κάθε κράτος αλλά κυρίως από τις συνέργιες που αναπτύσσονται με την αγορά εργασίας και την κοινωνία .

Σε αντίθεση με τις ανεπτυγμένες χώρες, ο στόχος των πληθυσμιακών πολιτικών που ασκούν οι αναπτυσσόμενες χώρες είναι ο περιορισμός του ρυθμού πληθυσμιακής αύξησης μέσα από τη μείωση της γονιμότητας. Οι περισσότερες πολιτικές φιλοδοξούν να πετύχουν το στόχο μέσα από την επέκταση υπηρεσιών οικογενειακού προγραμματισμού, τη βελτίωση της υγειονομικής περίθαλψης και τη βελτίωση της θέσης της γυναίκας.

Εμπειρικά αποδεικνύεται ότι τα μέτρα αυτά γίνονται περισσότερο αποτελεσματικά όταν εφαρμόζονται μέσα σε ένα πλαίσιο οικονομικών και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων. Οι πιο ολοκληρωμένες και αποτελεσματικές μέθοδοι προωθούν μια σειρά κοινωνικών αλλαγών. Εστιάζονται στη βελτίωση της θέσης της γυναίκας στην οικογένεια και την κοινωνία (εκπαίδευση) και στην αποδυνάμωση των κινήτρων απόκτησης μεγάλης οικογένειας. Παράλληλα προωθούν τη βελτίωση των υγειονομικών συνθηκών ώστε να μειώνεται ο κίνδυνος κατά τον τοκετό και να περιορίζονται σημαντικά η βρεφική και η παιδική θνησιμότητα. Σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία, η μείωση της βρεφικής θνησιμότητας ακολουθείται πάντα από αξιοσημείωτη πτώση της γονιμότητας. [31]

Ο στόχος δηλαδή των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών είναι διαφορετικός. Αφενός οι πρώτες προσπαθούν να αυξήσουν τον δείκτη της γονιμότητας και αφετέρου οι δεύτερες προσπαθούν να περιορίσουν τις υπεράριθμες γεννήσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα πολιτικών μέτρων για την αύξηση της γονιμότητας στην περίπτωση των Ευρωπαϊκών χωρών είναι η Ρουμανία.

«*Το 1966 στην προσπάθειά της να ανακόψει την πτωτική τάση της γονιμότητας απαγόρεψε τις εκτρώσεις και την προσφυγή σε οποιαδήποτε αντισυλληπτική μέθοδο. Ως αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής ήταν ο δείκτης γονιμότητας να εκτιναχθεί από το 14‰ στο 27‰ μέσα σε ένα έτος. Η διάρκεια όμως της ανάκαμψης ήταν πολύ σύντομη λόγω της απουσίας υποστηρικτικών*

[31] Τραγάκη Α, Σημειώσεις για το μάθημα 'Οικονομία και πολιτική του πληθυσμού', σελ. 6-8

παραμέτρων σε επίπεδο οικονομίας, εργασίας, συνθηκών διαβίωσης και κοινωνίας αλλά και εξαιτίας του καταναγκαστικού τρόπου εφαρμογής των όποιων μέτρων». [32]

Σε επίπεδο αναπτυσσόμενων- μη ευρωπαϊκών χωρών χαρακτηριστικές περιπτώσεις πληθυσμιακών πολιτικών είναι η Ινδία και η Κίνα. Η Ινδία ακολούθησε ένα πρόγραμμα που ονομαζόταν New Population Programme με σκοπό τον περιορισμό των ανεξέλεγκτων γεννήσεων. Μπορεί ο αριθμός των παιδιών ανά γυναίκα να μειώθηκε από 6 παιδιά το 1951 σε 5,1 το 2000 αλλά μάλλον τα αποτελέσματα ήταν περιορισμένα. Επίσης σημαντική πληθυσμιακή πολιτική είναι εκείνη που ακολούθησε η Κίνα γνωστή και ως η πολιτική του ενός παιδιού. Αν και αμφιλεγόμενη αλλά και δραστικότερη ο αριθμός των παιδιών ανά γυναίκα μειώθηκε από 5,8 το 1970 σε λιγότερα από 2 το 2001[33].

ΙΙΙ 1.2 Μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού

ΙΙΙ 1.2.α Το φαινόμενο της αύξησης της μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού στην Ευρώπη

Οι παράγοντες που έχουν αρνητική επίδραση στο φαινόμενο της υπογεννητικότητας στην σημερινή Ευρώπη είναι δύο. Ο πρώτος παράγοντας είναι η πρόθεση των σύγχρονων γυναικών να καθυστερούν τη σύναψη ή να παραμένουν εκτός γάμου. Ο δεύτερος και κυριότερος παράγοντας είναι η ολοένα αυξανόμενη μέση ηλικία απόκτησης παιδιού.[34]

Από το 1960 και έπειτα, στις περισσότερες χώρες η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού για τις γυναίκες αυξάνεται σταθερά. Τα τρία τέταρτα του 20ου αιώνα πολλές χώρες, λόγω των επιπτώσεων των παγκόσμιων πολέμων αντιμετώπισαν το πρόβλημα της αποδημίας. Η εκροή εργατικού δυναμικού συνέβαλε στη γήρανση και την αποδυνάμωση του πληθυσμού, αποστέρησε τη χώρα από νέους ανθρώπους, επισώρευσε ηλικιωμένους ανίκανους για εργασία και συνέβαλε στη μείωση της γεννητικότητας.

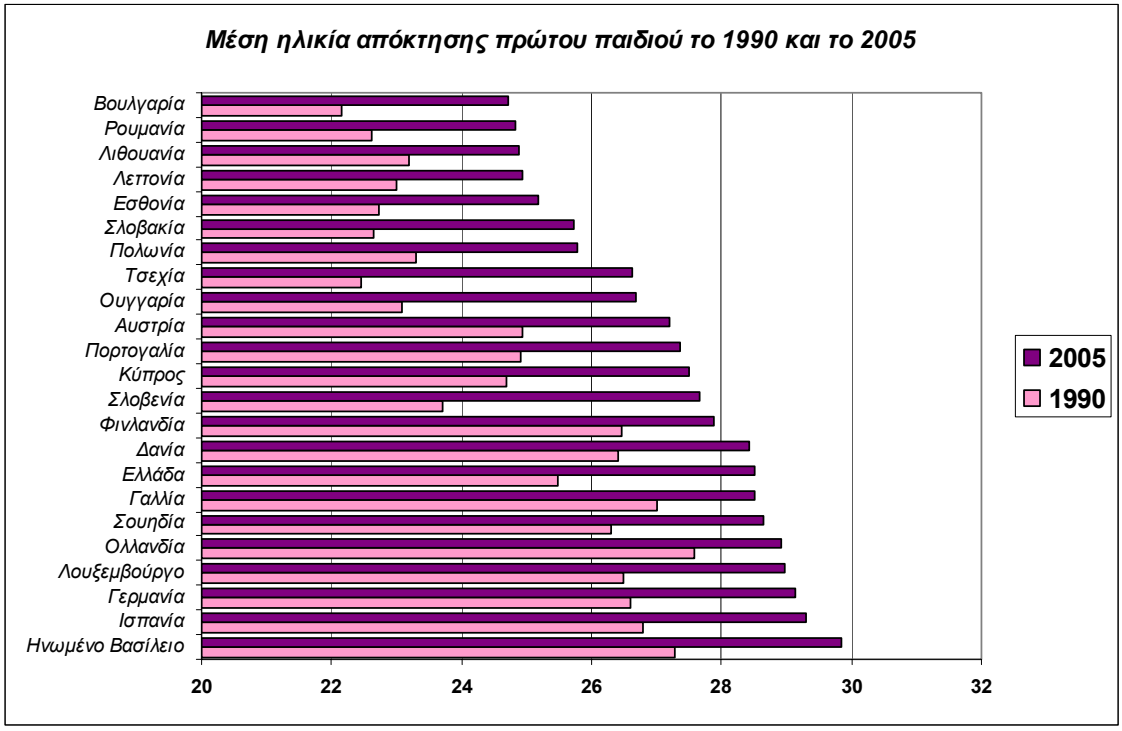
Παράλληλα, την ίδια εποχή λόγω έλλειψης ατόμων για εργασία πολλές γυναίκες «βγήκαν» στην αγορά εργασίας προκειμένου να επιζήσουν και να καλύψουν τις ελλείψεις που

[32] Τραγάκη Α, Σημειώσεις για το μάθημα 'Οικονομία και πολιτική του πληθυσμού', σελ. 7
[33] Αναλυτικότερα βλέπε κεφάλαιο «Πληθυσμιακή Εξέλιξη», σελ. 33
[34] Λώλης Δ., «Οι διαστάσεις του δημογραφικού προβλήματος», www.iatrikionline.gr/IB_88/eidiko.htm

προκάλεσε πρώτον η απώλεια εκατομμυρίων ατόμων, και κυρίως ανδρών, εξαιτίας των δύο πολέμων και δεύτερον η αποδημία του ανδρικού πληθυσμού. Από τότε και έπειτα η σύγχρονη γυναίκα εργάζεται, σπουδάζει καθυστερώντας την απόκτηση παιδιών με συνέπεια αλυσιδωτές μεταβολές σχετικά με τη δημογραφική εξέλιξη και σύνθεση του πληθυσμού.

Από τότε και έπειτα η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού και γενικότερα η μέση ηλικία απόκτησης παιδιού στην ΕΕ27[35] αυξάνεται σταθερά. Χρόνο με την χρόνο η αύξηση είναι γρηγορότερη και ειδικά μέσα στο διάστημα 1990- 2006 η διαφορά της μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού φτάνει έως και τα 4,17 χρόνια.

Διάγραμμα ΙΙΙ. 1

Σημείωση: Στο διάγραμμα δεν απεικονίζεται το Βέλγιο, η Ιταλία και η Ιρλανδία λόγω έλλειψης στοιχείων για το 2005.
* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Στο Διάγραμμα **ΙΙΙ.1** (βλέπε: σελ.72) η διαφορά στην ηλικία φαίνεται εντονότερα. Την μεγαλύτερη μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού για το 1990 είχε η Ολλανδία ενώ για το 2005[36] είχε το Ηνωμένο Βασίλειο . Στην Ολλανδία σημειώθηκε αύξηση της μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού κατά 1,32 χρόνια ενώ στο Ηνωμένο Βασίλειο η μέση ηλικία

[35] Στη μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού για τις ΕΕ27 δεν λαμβάνεται υπόψη η Μάλτα λόγω έλλειψης στοιχείων.
[36] Ως τελευταία χρονιά σύγκρισης λαμβάνεται το 2005 και όχι το 2006 καθώς για την δεύτερη χρονιά τα στοιχεία δεν ήταν επαρκή.

αυξήθηκε κατά 2,56 χρόνια. Αντίθετα η μικρότερη μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού κατά την περίοδο 1990 - 2005 παρατηρήθηκε στην Βουλγαρία, όπου όμως καταγράφηκε η μεγαλύτερη αύξηση - (κατά 2,57 χρόνια).

Πίνακας 12	***Διαφορά αύξησης μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 ανάμεσα στο 1990 και το 2005***
Τσεχία	4,17
Σλοβενία	3,95
Ουγγαρία	3,58
Σλοβακία	3,09
Ελλάδα	3,01
Κύπρος	2,80
Βουλγαρία	2,57
Ηνωμένο Βασίλειο	2,56
Γερμανία	2,54
Ισπανία	2,51
Πολωνία	2,49
Λουξεμβούργο	2,46
Πορτογαλία	2,46
Εσθονία	2,44
Σουηδία	2,35
Αυστρία	2,26
Ρουμανία	2,21
Δανία	2,00
Λετονία	1,95
Λιθουανία	1,69
Γαλλία	1,50
Φινλανδία	1,40
Ολλανδία	1,32

Σημείωση: Στον πίνακα δεν απεικονίζεται το Βέλγιο, η Ιταλία και η Ιρλανδία λόγω έλλειψης στοιχείων για το 2005.
* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Οι χώρες που αύξησαν την ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού (βλέπε: Πίνακα **12** σελ. 73) από 1 έως και 2 χρόνια, δηλαδή είχαν την μικρότερη αύξηση, είναι η Ολλανδία, η Φινλανδία, η Γαλλία, η Λιθουανία, η Λετονία και η Δανία. Οι χώρες που σημείωσαν την μεγαλύτερη αύξηση δηλαδή από 3 χρόνια και πάνω είναι η Τσεχία, η Σλοβενία, η Ουγγαρία, η Σλοβακία και η Ελλάδα. Οι υπόλοιπες χώρες σημείωσαν αύξηση περίπου 2 χρόνια.

Διάγραμμα ΙΙΙ. 2

Σημείωση: Στο ραβδόγραμμα δεν συμπεριλαμβάνονται το Βέλγιο, η Ιταλία και η Ιρλανδία λόγω έλλειψης στοιχείων για το 2005.
* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Για το 1990 (βλέπε: Πίνακα **13** σελ.74) οι μεγαλύτερες τιμές εντοπίστηκαν σε ολόκληρη σχεδόν τη Δυτική και την Νότια Ευρώπη, δηλαδή στην Ολλανδία, τη Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιταλία και την Ισπανία ενώ ο μικρότερες σημειώθηκαν σε χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης όπως στην Σλοβακία, την Ρουμανία και την Τσεχία, σε χώρες που συνορεύουν με την Βαλτική Θάλασσα δηλαδή την Εσθονία και σε μία χώρα της Βαλκανικής χερσονήσου τη Βουλγαρία Το 2005 τα δεδομένα δεν διαφοροποιούνται και πολύ.

Πίνακας 13			
Οι 5 μεγαλύτερες τιμές για το 1990		*Οι 5 μικρότερες τιμές για το 1990*	
Ολλανδία	***27,59***	***Εσθονία***	***22,74***
Ηνωμένο Βασίλειο	***27,28***	***Σλοβακία***	***22,64***
Γαλλία	***29,14***	***Ρουμανία***	***22,63***
Ιταλία	***26,86***	***Τσεχία***	***22,46***
Ισπανία	***26,80***	***Βουλγαρία***	***22,15***
Οι 5 μεγαλύτερες τιμές για το 2005		*Οι 5 μικρότερες τιμές για το 2005*	
Ηνωμένο Βασίλειο	***29,84***	***Εσθονία***	***25,18***
Ισπανία	***29,31***	***Λετονία***	***24,95***
Γερμανία	***29,14***	***Λιθουανία***	***24,89***
Λουξεμβούργο	***28,96***	***Ρουμανία***	***24,84***
Ολλανδία	***28,91***	***Βουλγαρία***	***24,72***

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Την πρώτη θέση κατέχουν και πάλι το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ισπανία και η Ολλανδία και ενώ εισέρχονται και κάποιες ακόμα όπως η Γερμανία και το Λουξεμβούργο. Στις χώρες με την μικρότερη μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού οι χώρες συνεχίζουν να είναι οι ίδιες κατά πλειοψηφία με την διαφορά ότι η Τσεχία αντικαθιστάται από την Λιθουανία και η Σλοβακία από την Λετονία. Γεωγραφικά, η Δυτική Ευρώπη συγκεντρώνει ως επί των πλείστων υψηλότερες τιμές μέσης ηλικίας απόκτησης παιδιού από την Ανατολική Ευρώπη. Το 2005 η μικρή ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού είναι χαρακτηριστικό όλων των χωρών που συνορεύουν βόρεια με την Βαλτική.

Πίνακας 14 Στατιστικά συμπεράσματα	**1990**	**2005**
Αριθμητικός μέσος	24,78	27,27
Διακύμανση	3,28	2,6
Τυπική απόκλιση	1,81	1,61
Δείκτης μεταβλητότητας (CV)	0,08 8%	0,07 7%

Σημείωση: Στις μετρήσεις δεν συμπεριλαμβάνονται το Βέλγιο, η Ιταλία και η Ιρλανδία λόγω έλλειψης στοιχείων για το 2005.
* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Χρησιμοποιώντας το ίδιο δείγμα αλλά για δύο διαφορετικές χρονιές διαπιστώθηκε η αύξηση στην μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού η οποία αγγίζει τα 3 χρόνια. Το ίδιο μπορεί να διαπιστωθεί και από το Διάγραμμα **ΙΙΙ.2** (βλέπε: σελ.74) στο οποίο φαίνεται ότι η επικρατούσα τιμή στην αύξηση της ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού είναι από 2 έως 3 χρόνια. Η αύξηση αυτή θα μπορούσε να θεωρηθεί μεγάλη καθώς το διάστημα που εξετάζεται είναι σχετικά μικρό.

Στο παρόν δείγμα παρατηρείται ότι το 1990 η κατανομή γύρω από τον αριθμητικό μέσο είναι πιο "διάσπαρτη" από ότι είναι το 2006. Αυτό συμβαίνει διότι ανάμεσα στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και τις χώρες της υπόλοιπης Ευρώπης και κυρίως της Δυτικής και της Βόρειας υπάρχουν μεγάλες διαφορές στην μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού, διαφορές που αγγίζουν μέχρι και τα 5 χρόνια (βλέπε: Πίνακα **14** σελ.75).

Σημαντικό επίσης μέτρο διασποράς είναι και ο CV που εκφράζεται «διαιρώντας την τυπική απόκλιση δια της μέσης τιμής και πολλαπλασιάζοντας το πηλίκο επί τοις εκατό[37]». Ο CV χρησιμοποιείται συχνά σε δείγματα καθώς βοηθά στη σύγκριση ομάδων τιμών, που είτε εκφράζονται σε διαφορετικές μονάδες μέτρησης είτε εκφράζονται στην ίδια μονάδα μέτρησης

[37] Παπαδημητρίου Γ, *Περιγραφική Στατιστική,* Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 2001, σελ.315

αλλά έχουν σημαντικά διαφορετικές τιμές. Επίσης χρησιμοποιείται για να δείξει αν ένα δείγμα είναι ομοιογενές. Όσο μικραίνει η τιμή του CV τόσο πιο ομοιογενές είναι το δείγμα. [38]

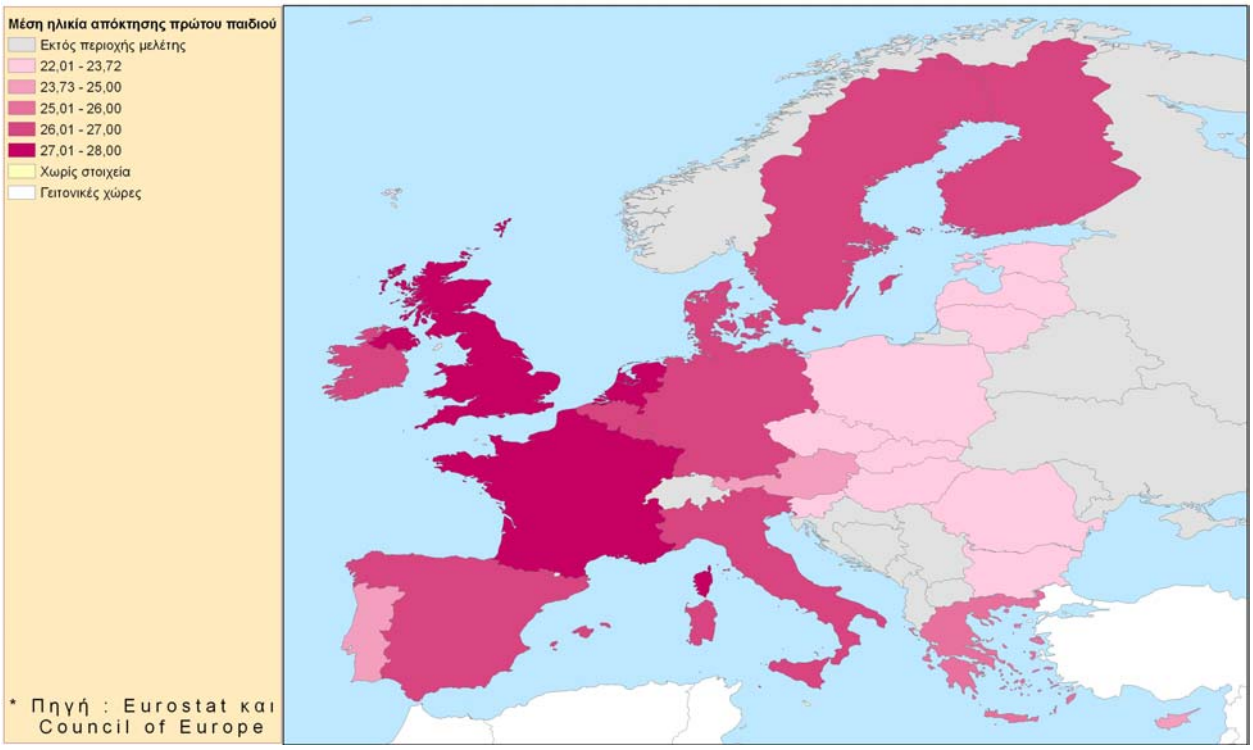
Χρησιμοποιώντας τον CV για να δούμε την ομοιογένεια του δείγματός μας διαπιστώνουμε ότι το 2005 (7%) το δείγμα είναι περισσότερο ομοιογενές από το 1990 (8%). Αυτό σημαίνει ότι με την πάροδο του χρόνου οι διάφορες χώρες προχωρούν προς τα ίδια κοινωνικά πρότυπα και ασπάζονται παρόμοιες πεποιθήσεις, ιδιαίτερα εκείνες των Δυτικών χωρών (εφόσον οι μέσες ηλικίες απόκτησης πρώτου παιδιού αυξάνονται).

ΙΙΙ 1.2. β Διαχρονική εξέλιξη και Γεωγραφική Ανάλυση

Αναλύοντας τα δεδομένα χωρικά μπορεί να γίνει ευκολότερα μια ομαδοποίηση των χωρών- μελών για τη μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού πριν από 17 χρόνια και συγκριμένα το 1990 (βλέπε: Χάρτη **10** σελ.77). Οι χώρες όπου καταγράφονται οι χαμηλότερες ηλικίες τεκνοποίησης είναι εκείνες της Ανατολικής Ευρώπης καθώς και χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού κυμαίνεται από 20 έως 23 χρονών. οι χώρες που περιλαμβάνονται είναι η Εσθονία, η Λετονία, η Ρουμανία, η Τσεχία, η Σλοβακία και η Βουλγαρία.

[38] Αδαμόπουλος Λ, Δαμιανού Χ, Σβέρκος Α, *Μαθηματικά και Στοιχεία Στατιστικής*, Γ' Ενιαίου Λυκείου, ΥΠΕΠΘ, Αθήνα 2001, σελ.96-97

Χάρτης 10 Η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

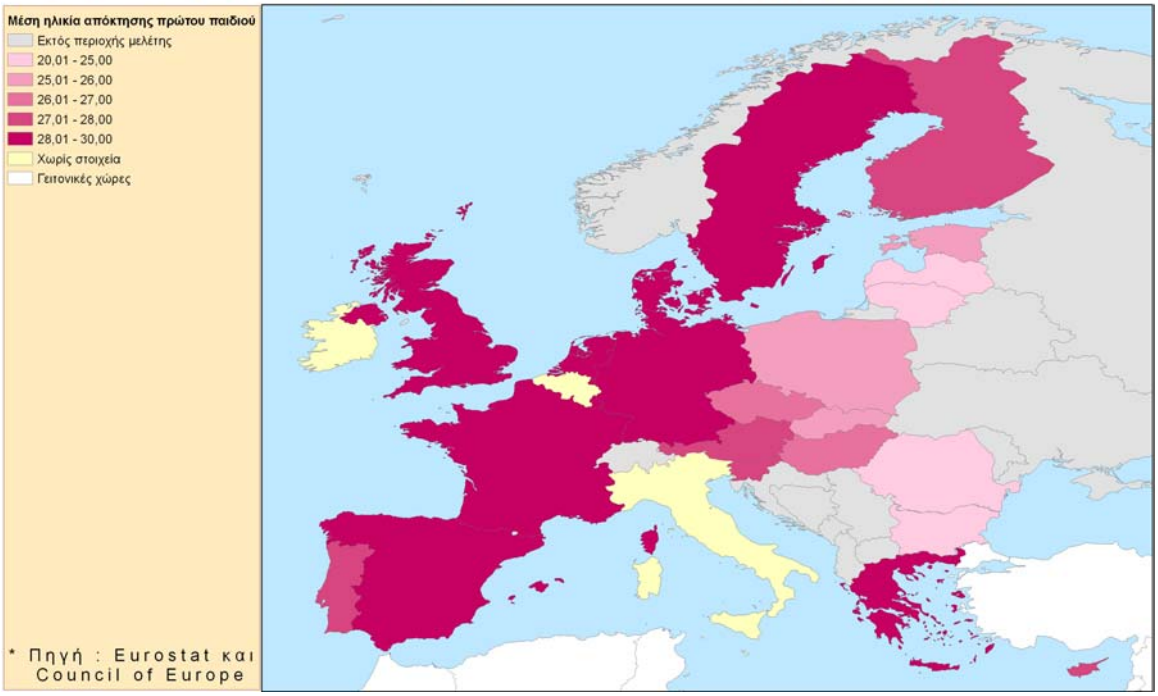

Σε ηλικία από 23,01 έως 24 ήταν το 1990 η μέση ηλικία των γυναικών που αποκτούσαν παιδί στη Λιθουανία, την Πολωνία, την Ουγγαρία και τη Σλοβενία. Και σε αυτή την κλάση οι ηλικίες αφορούν γυναίκες σε χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης. Η επόμενη κλάση αφορά ηλικίες από 24,01 έως 26 χρονών και περιλαμβάνει την Αυστρία και τρεις χώρες της Νότιας Ευρώπης: την Ελλάδα, την Πορτογαλία και την Κύπρο. Εκτός από την Ελλάδα και την Κύπρο που ασπάζονται τις ίδιες πολιτισμικές πεποιθήσεις οι χώρες αυτές δεν έχουν κάποιο κοινό γνώρισμα ως προς τη γεωγραφική τους θέση αλλά ίσως ως προς τα κοινωνικοοικονομικά τους χαρακτηριστικά. Η επόμενη ομάδα περιλαμβάνει χώρες της Δυτικής, της Βόρειας, της Νότιας αλλά και της Κεντρικής Ευρώπης. Οι χώρες αυτές είναι η Σουηδία, το Βέλγιο, η Δανία, η Φινλανδία, το Λουξεμβούργο, η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Ισπανία και η Ιταλία. Η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού κυμαίνεται από 26,01 έως και 27 ετών. Οι μεγαλύτερες ηλικίες εντοπίζονται στη Δυτική και Βόρεια Ευρώπη και συγκεκριμένα στη Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ολλανδία.

Εντούτοις, το 2005 τα δεδομένα ως προς τις χώρες με την μικρότερη ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού παραμένουν σχεδόν τα ίδια (βλέπε: Χάρτη **11** σελ.78). Στη Λετονία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία παρόλο που η μέση ηλικία απόκτησης παιδιού για τις γυναίκες είναι σχεδόν 2 χρόνια μεγαλύτερη από ότι το 1990, οι χώρες αυτές συνεχίζουν να ανήκουν στην κλάση με τις μικρότερες μέσες ηλικίες στην απόκτηση παιδιού. Στην κλάση αυτή προστέθηκε

επίσης η Λιθουανία, η Εσθονία μεταπήδησε στην επόμενη κλάση ενώ η Τσεχία «ανέβηκε» δύο κλάσεις πάνω καθώς αύξησε τη μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού κατά 4 περίπου χρόνια. Στην επόμενη κλάση των ηλικιών από 25,01 έως 26 ανήκουν η Πολωνία, η Εσθονία, και η Σλοβακία. Ενώ το 1990 η κλάση από 26,01 έως 27 ετών περιελάμβανε εννέα χώρες, τώρα περιλαμβάνει μόνο δύο τη Τσεχία και την Ουγγαρία. Για ακόμα μία φορά στις κλάσεις με τις μικρότερες μέσες ηλικίες απόκτησης παιδιού συναντώνται χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Ανεβαίνοντας όμως κλάσεις, οι χώρες παύουν να συσχετίζονται γεωγραφικά.

Χάρτης 11 Η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2005

Οι χώρες που ανήκουν στην κλάση με ηλικίες από 27,01 μέχρι 28 ετών είναι η Σλοβενία, η Αυστρία, η Σλοβενία, η Φινλανδία και η Κύπρος. Για το 2005 προστέθηκαν επιπλέον δύο κλάσεις, από 28,01 μέχρι 29 ετών και από 29,01 έως 30 ετών. Η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού στην Ολλανδία, το Λουξεμβούργο, τη Σουηδία, την Γαλλία, την Ελλάδα και τη Δανία είναι από 28,01 έως 29 ενώ την μεγαλύτερη μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού στην Ευρώπη κατέχει η Ισπανία, η Γερμανία και φυσικά το Ηνωμένο Βασίλειο.

Συμπερασματικά παρόλο που η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού αυξήθηκε περίπου κατά δύο χρόνια (βλέπε: Πίνακα **14** σελ.75), οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης συνεχίζουν να παρουσιάζουν χαμηλή μέση ηλικία. Η ανακατανομή των χωρών στις διάφορες κλάσεις ηλικιών αφορά χώρες της Δυτικής, Κεντρικής, Νότιας και Βόρειας Ευρώπης. Παρ' όλες

όμως τις διαφοροποιήσεις ανά χώρα εμφανίζεται, με το πέρασμα του χρόνου, μια ομοιογένεια στις ηλικίες όλων των χωρών στην μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού.

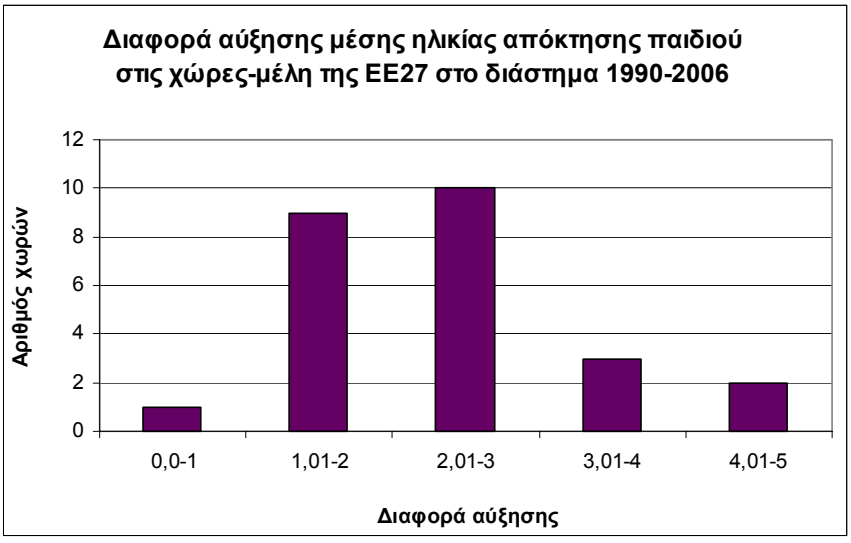
ΙΙΙ 1.3 Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού

ΙΙΙ 1.3.α Συγκρίσεις και Συμπεράσματα

Η καθυστέρηση στην απόκτηση και ανατροφή παιδιών είναι φαινόμενο κοινό στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών με άμεσες επιπτώσεις τόσο στη μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού όσο και στη μέση ηλικία απόκτησης παιδιού γενικότερα.

Κάνοντας μία πρώτη σύγκριση μεταξύ της αρχικής (1990) και της τελικής (2006) χρονιάς στο διάστημα μελέτης παρατηρείται ότι η μέση ηλικία απόκτησης παιδιού αυξήθηκε περίπου από 2 έως 3 χρόνια (βλέπε: Διάγραμμα **ΙΙΙ.3** σελ.79). Οι περισσότερες χώρες παρουσίασαν αυτή την αύξηση στη μέση ηλικία απόκτησης παιδιού ενώ πολλές ήταν και οι χώρες στις οποίες η αύξηση ήταν από 1 έως 2 χρόνια. Χαρακτηριστική είναι, όπως και για την μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού έτσι και στην μέση ηλικία απόκτησης παιδιού, η ξαφνική αύξηση της στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης που φτάνει έως και 5 περίπου χρόνια. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία είχαν και έχουν τη χαμηλότερη μέση ηλικία απόκτησης παιδιού παρόλο που η δεύτερη σημείωσε την μεγαλύτερη αύξηση ανάμεσα στις δύο χρονιές (βλέπε: Πίνακα **15** σελ.81)

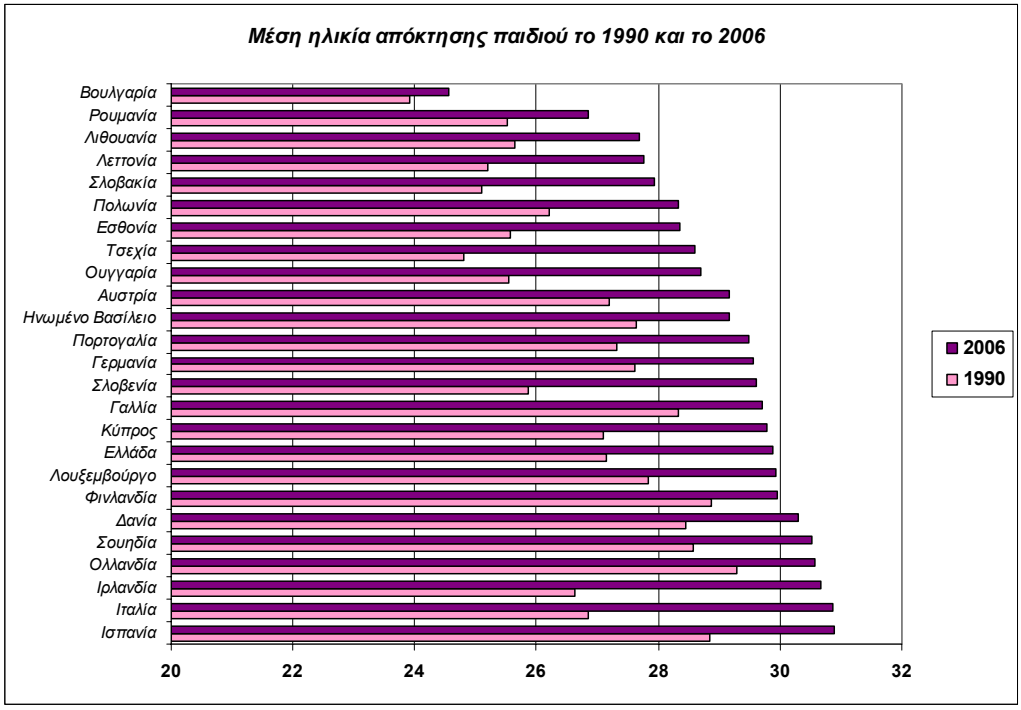
Διάγραμμα ΙΙΙ. 3

Σημείωση: Στο διάγραμμα δεν απεικονίζεται το Βέλγιο και η Μάλτα λόγω έλλειψης στοιχείων για το 2006.

* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Διάγραμμα ΙΙΙ. 4

Σημείωση: Στο διάγραμμα δεν απεικονίζεται το Βέλγιο και η Μάλτα λόγω έλλειψης στοιχείων για το 2006.

* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Ακολουθούν χώρες της Ανατολικής Ευρώπης ενώ οι ηλικίες αυξάνονται όσο κινούμαστε προς τις χώρες της Δυτικής, της Νότιας και της Βόρειας Ευρώπης. Επίσης, ενώ το 1990 τις μεγαλύτερες τιμές κατείχαν η Ισπανία, η Γαλλία και η Ολλανδία σήμερα οι μεγαλύτερες μέσες ηλικίες συναντώνται στην Ισπανία, την Ιρλανδία και την Ιταλία (βλέπε: Διάγραμμα **ΙΙΙ.4** σελ.80).

Πίνακας 15	***Διαφορά αύξησης μέσης ηλικίας απόκτησης παιδιού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 ανάμεσα στο 1990 και το 2005***
Ιρλανδία	4,04
Ιταλία	4,01
Τσεχία	3,79
Σλοβενία	3,76
Ουγγαρία	3,15
Σλοβακία	2,84
Εσθονία	2,79
Ελλάδα	2,72
Κύπρος	2,69
Λετονία	2,56
Πορτογαλία	2,17
Πολωνία	2,13
Λουξεμβούργο	2,11
Λιθουανία	2,05
Ισπανία	2,03
Αυστρία	1,97
Σουηδία	1,95
Γερμανία	1,94
Δανία	1,84
Ηνωμένο Βασίλειο	1,52
Γαλλία	1,4
Ρουμανία	1,33
Ολλανδία	1,29
Φινλανδία	1,08
Βουλγαρία	0,64

Σημείωση: Στον πίνακα δεν απεικονίζεται το Βέλγιο και η Μάλτα λόγω έλλειψης στοιχείων για το 2006.

* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Οι μεγαλύτερες διαφορές, εντοπίζονται στην Τσεχία, που είχε και την μεγαλύτερη διαφορά αύξησης στην ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού, στην Ιταλία και την Ιρλανδία. Ειδικά οι δύο τελευταίες είχαν σχετικά χαμηλή μέση ηλικία απόκτησης παιδιού το 1990 αλλά τώρα κατέχουν την δεύτερη και την τρίτη θέση αντίστοιχα στην κατάταξη για το 2006. Μεγάλη επίσης διαφορά στην ηλικία εμφανίστηκε στην Ουγγαρία και την Σλοβενία. Μικρότερη αλλά σημαντική διαφορά στην ηλικία παρατηρήθηκε στη Σλοβακία, την Εσθονία, την Ελλάδα, την Κύπρο, την Λετονία, την Πορτογαλία, την Πολωνία, το Λουξεμβούργο, την Λιθουανία και την Ισπανία. Λιγότερο σημαντική ήταν στην Αυστρία, την Σουηδία, τη Γερμανία, τη Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γαλλία, τη Ρουμανία, την Ολλανδία και την Φινλανδία ενώ σχεδόν αμελητέα ήταν στη Βουλγαρία.

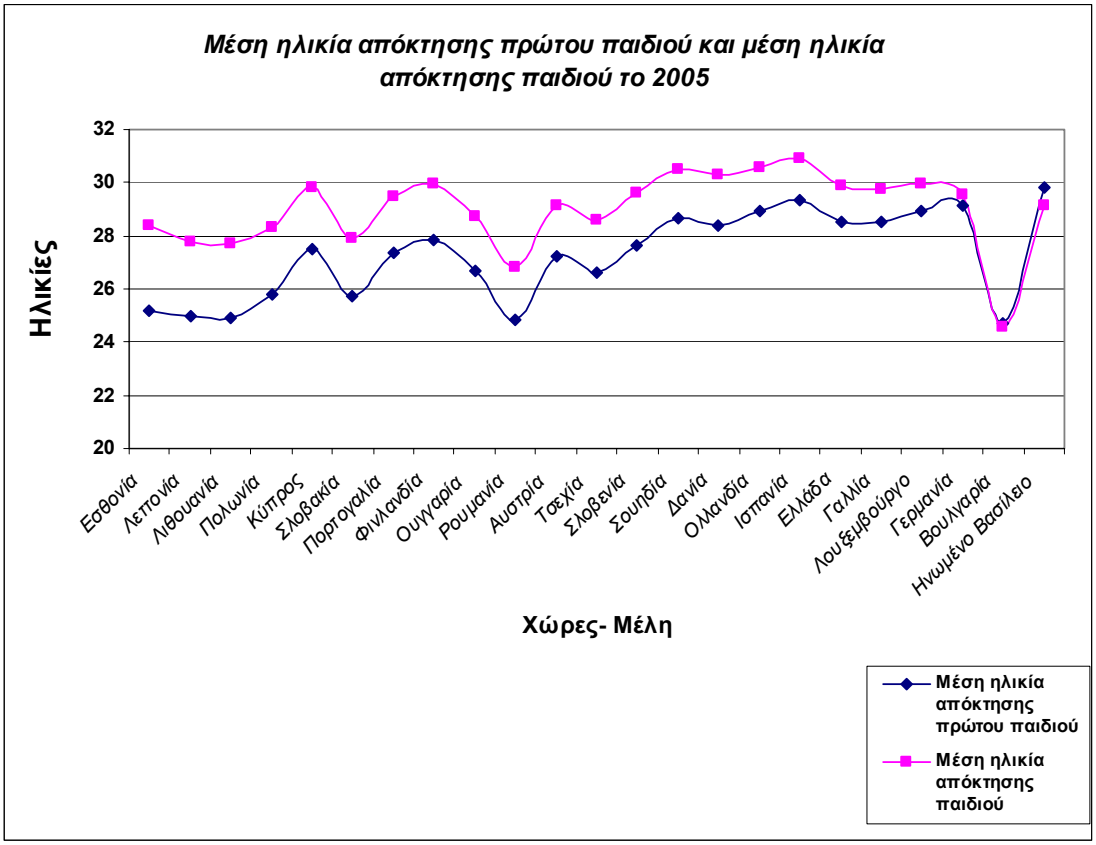
Πίνακας 16 Στατιστικά συμπεράσματα		
	1990	**2006**
Αριθμητικός μέσος	26,84	29,16
Διακύμανση	2,04	2,00
Τυπική απόκλιση	1,43	1,41
Σχετική τυπική απόκλιση (CV)	0,06	0,06

Σημείωση: Στις μετρήσεις δεν συμπεριλαμβάνονται το Βέλγιο και η Μάλτα λόγω έλλειψης στοιχείων για το 2006.
* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Οι αριθμητικοί μέσοι για την μέση ηλικία απόκτησης παιδιού το 1990 και το 2006 διαφέρουν μεταξύ τους κατά 3 περίπου χρόνια όπως ισχύει και στη μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού (βλέπε: Πίνακας **16** σελ.82). Η διακύμανση και η τυπική απόκλιση για την μέση ηλικία απόκτησης παιδιού είναι παρόμοιες και για τις δύο χρονιές, απέχουν δηλαδή σχεδόν το ίδιο από τον μέσο όρο. Για αυτό το λόγο και το δείγμα των ηλικιών για τη μέση ηλικία απόκτησης παιδιού το 1990 και το 2006 παρουσίασε την ίδια ομοιογένεια, δεν παρουσίασε δηλαδή μεγάλες διαφορές στις ηλικίες.

Οι διαφορές στη μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού δεν συμπίπτουν απόλυτα με την μέση ηλικία απόκτησης παιδιού (βλέπε: Διάγραμμα **III.5** σελ.83). Μπορεί κάποιες χώρες, όπως η Γερμανία, να παρουσίασαν σχεδόν την ίδια ηλικία και στους δύο δείκτες αλλά κάποιες άλλες όπως πχ η Εσθονία παρουσίασαν διαφορετικές τιμές με μεγάλες μάλιστα αποκλίσεις. Συνήθως όσο καθυστερούν οι γυναίκες να αποκτήσουν παιδί τόσο μειώνεται η διαφορά μεταξύ της ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού και της ηλικίας απόκτησης παιδιού. Για αυτό τον λόγο και στις χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης (κατά πλειοψηφία) όπου οι γυναίκες αποκτούν παιδί σε μικρότερη ηλικία σε σύγκριση με την υπόλοιπη ΕΕ27, οι διαφορά μεταξύ των δύο δεικτών είναι μεγαλύτερη. Αντίθετα, στις υπόλοιπες χώρες, με εξαίρεση την Βουλγαρία, η διαφορά ανάμεσα στους δύο δείκτες είναι μικρή.

Διάγραμμα ΙΙΙ. 5

Σημείωση: Στο διάγραμμα δεν απεικονίζεται το Βέλγιο, η Ιταλία, η Ιρλανδία και η Μάλτα λόγω έλλειψης στοιχείων για το 2005.

* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Έτσι και σύμφωνα με τον Διάγραμμα **ΙΙ.4** (βλέπε: σελ.80) αλλά και τη γεωγραφική ανάλυση παρακάτω, οι γυναίκες στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης αποκτούν γρηγορότερα παιδί από ότι στις υπόλοιπες. Η μέση ηλικία απόκτησης παιδιού συνδέεται άμεσα με την εκπαίδευση και έμμεσα με το βιοτικό επίπεδο της χώρας.

Συνήθως όταν η γυναίκα μεταθέτει την μητρότητα είναι για λόγους επαγγελματικούς που μπορεί να σχετίζεται με την ολοκλήρωση των σπουδών ή την προσπάθεια για εύρεση εργασίας. Στις χώρες της Βόρειας και κυρίως της Δυτικής Ευρώπης η χειραφέτηση και η επαγγελματική καταξίωση της γυναίκας είναι πρωταρχικός της ρόλος. Επίσης στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης όπου η γυναίκα συναγωνίζεται στον επαγγελματικό τομέα το ανδρικό φύλο και διεκδικεί την ισότητα, η μητρότητα είναι κάτι που συνεχώς αναβάλλεται αφού η απόκτηση παιδιού δεν είναι πρωταρχικός στόχος και ταυτόχρονα δεν απαιτεί και την τέλεση γάμου.

Αντίθετα στην Ανατολική Ευρώπη, όπως η Βουλγαρία και η Ρουμανία, οι οικονομικές ανάγκες μιας οικογένειας σε πολλές από αυτές τις χώρες δεν επιτρέπουν στις γυναίκες την ίδια

αναμονή στην επαγγελματική καταξίωση με αυτή που αντιστοιχεί στις γυναίκες στην Δυτική Ευρώπη. Ενώ πολλές γυναίκες εισέρχονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τα κοινωνικά πρότυπα και τα οικονομικά standards τις οδηγούν νωρίς στο γάμο και στην απόκτηση παιδιού.

Η εκπαίδευση και η επαγγελματική θέση αποτελούν μεταβλητές με σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του δείκτη της γονιμότητας. Κατά πλειοψηφία, οι άνθρωποι ολοκληρώνουν την εκπαίδευσή τους προτού αρχίσουν την τεκνοποίηση και το εκπαιδευτικό επίπεδό τους δεν αλλάζει με την δημιουργία μιας οικογένειας. Έτσι ο παράγοντας της εκπαίδευσης μπορεί να θεωρηθεί ως μέτρο που έχει και αναδρομική και σύγχρονη ισχύ. Επιπλέον, κοινωνικοοικονομικά και σχετικά με αυτά στοιχεία δείχνουν ότι ο ισχυρότερος προάγγελος για την επίτευξη της γονιμότητας είναι η εκπαίδευση.

Η εκπαίδευση χρησιμοποιείται συχνά ως δείκτης που καταδεικνύει την κοινωνική θέση. Αυτές οι αρκετά ισχυρές σχέσεις μεταξύ της εκπαίδευσης και της επίτευξης της γονιμότητας δείχνουν την πιθανή επιρροή των πιέσεων που ασκεί η εκπαίδευση στις εκβάσεις της γονιμότητας. Λαμβάνοντας υπόψη δηλαδή την εκπαίδευση ως το μέτρο για την κοινωνική θέση της γυναίκας μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι οι πιο εύποροι έχουν λιγότερα παιδιά από άλλους λιγότερο εύπορους, ενώ οι λιγότερο εύποροι (και ιδιαίτερα οι λιγότερο εύποροι στις φτωχότερες χώρες) είναι πιθανότερο να έχει περισσότερα παιδιά από όσα επιθυμούν [39]).

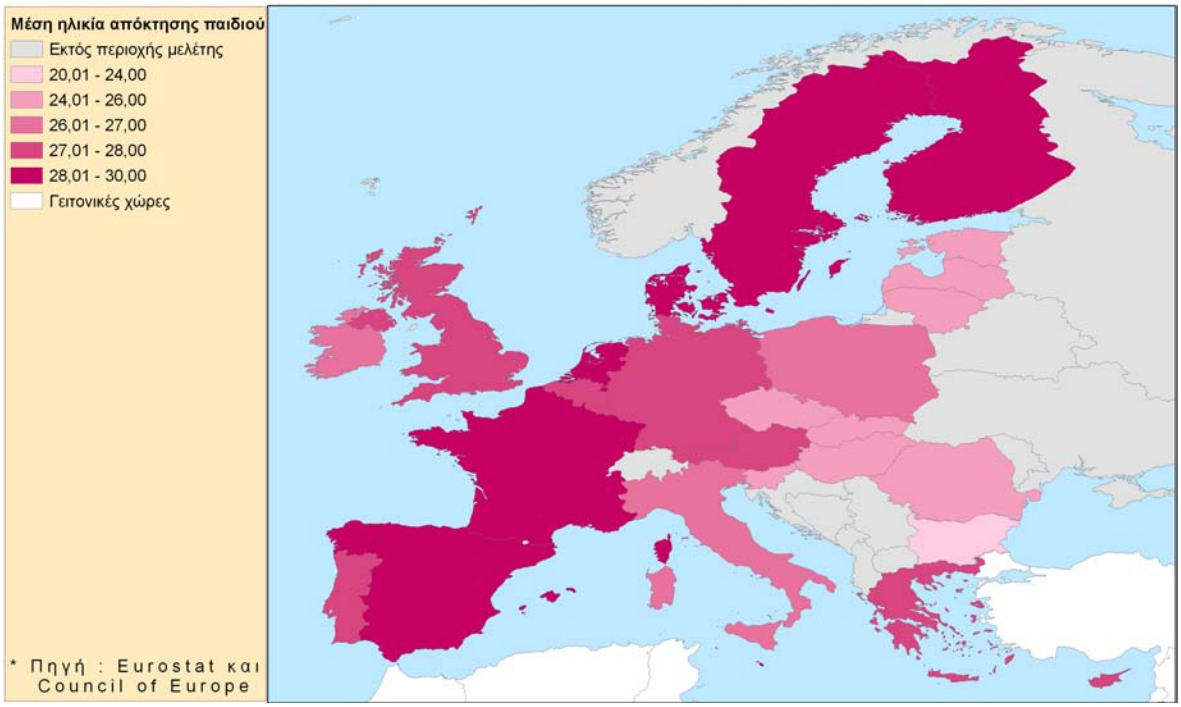
Σημαντικότερη απόρροια της σύγκρισης μεταξύ της μέσης ηλικίας απόκτησης παιδιού και της μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού είναι ότι όσο καθυστερεί μια γυναίκα να αποκτήσει παιδί τόσο μικραίνει και η διαφορά ηλικίας ανάμεσα σε δύο γεννήσεις. Αναλυτικότερα, μια γυναίκα που αποφασίζει να κάνει παιδί σε μικρή ηλικία έχει περιθώριο στο να αποφασίσει το αν και πότε θα αποκτήσει δεύτερο ή και τρίτο. Μια γυναίκα όμως που αποκτά παιδί σε μεγαλύτερη ηλικία αν αποφασίσει για επόμενο έχει λιγότερα χρόνια για την υλοποίηση των στόχων της κυρίως λόγω βιολογικών παραγόντων. Έτσι όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία απόκτησης παιδιού τόσο μικρή είναι και η διαφορά ηλικίας μεταξύ των παιδιών. Παράλληλα, η ολοένα και αυξανόμενη μέση ηλικία απόκτησης παιδιού έχει αντίκτυπο και στον αριθμό των παιδιών που τελικά θα καταφέρει να αποκτήσει μια γυναίκα.

[39]Fahey T. και Spıder Z., «Fertility and family issues in an enlarged Europe», Economic and Social Research Institute, Dublin, and Demographic Research Institute, Budapest, σελ. 44- 47

ΙΙΙ 1.3. β Διαχρονική εξέλιξη και Γεωγραφική Ανάλυση

Στην ΕΕ-27, το 1990 η πλειοψηφία των χωρών αποκτούσε παιδί σε ηλικία άνω των 26 ετών και μέχρι τα 30 είχαν σχεδόν συμπληρώσει τον αριθμό των παιδιών που επιθυμούσαν (Βλέπε: Χάρτη **12** σελ.85). Πιο συγκεκριμένα, την νεαρότερη ηλικία στην απόκτηση παιδιού – 20 με 24 χρονών- παρουσιάζει μόνο η Βουλγαρία. Από 24,01 έως 26 ετών είχαν μέση ηλικία απόκτησης παιδιού οι γυναίκες στην Ρουμανία, την Ουγγαρία, την Σλοβενία, την Σλοβακία, την Τσεχία, την Εσθονία, την Λετονία και την Λιθουανία. Για ακόμα μία φορά, όπως και στη μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης συγκεντρώνουν τις χαμηλότερες μέσες ηλικίες. Σε λίγο μεγαλύτερη ηλικία, δηλαδή από 26,1 έως 27 ετών, ήταν η μέση ηλικία που αποκτούσαν παιδιά οι γυναίκες στην Πολωνία, την Ιρλανδία και την Ιταλία. Η Γερμανία, το Λουξεμβούργο, το Βέλγιο, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Πορτογαλία, η Αυστρία, η Ελλάδα και η Κύπρος είναι οι χώρες με μέση ηλικία απόκτησης παιδιού τα 27,01 με 28 χρόνια. Τέλος, οι χώρες με την μεγαλύτερη μέση ηλικία απόκτησης παιδιού που αγγίζει και τα 30 χρόνια είναι η Γαλλία, η Δανία, η Σουηδία, η Μάλτα, η Ισπανία, η Φινλανδία και η Ολλανδία. Οι χώρες της Δυτικής Ευρώπης και της Σκανδιναβικής χερσονήσου κατέχουν τα πρωτεία στη χειραφέτηση των γυναικών και στις γεννήσεις εκτός γάμου.

Χάρτης 12 Η μέση ηλικία απόκτησης παιδιού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

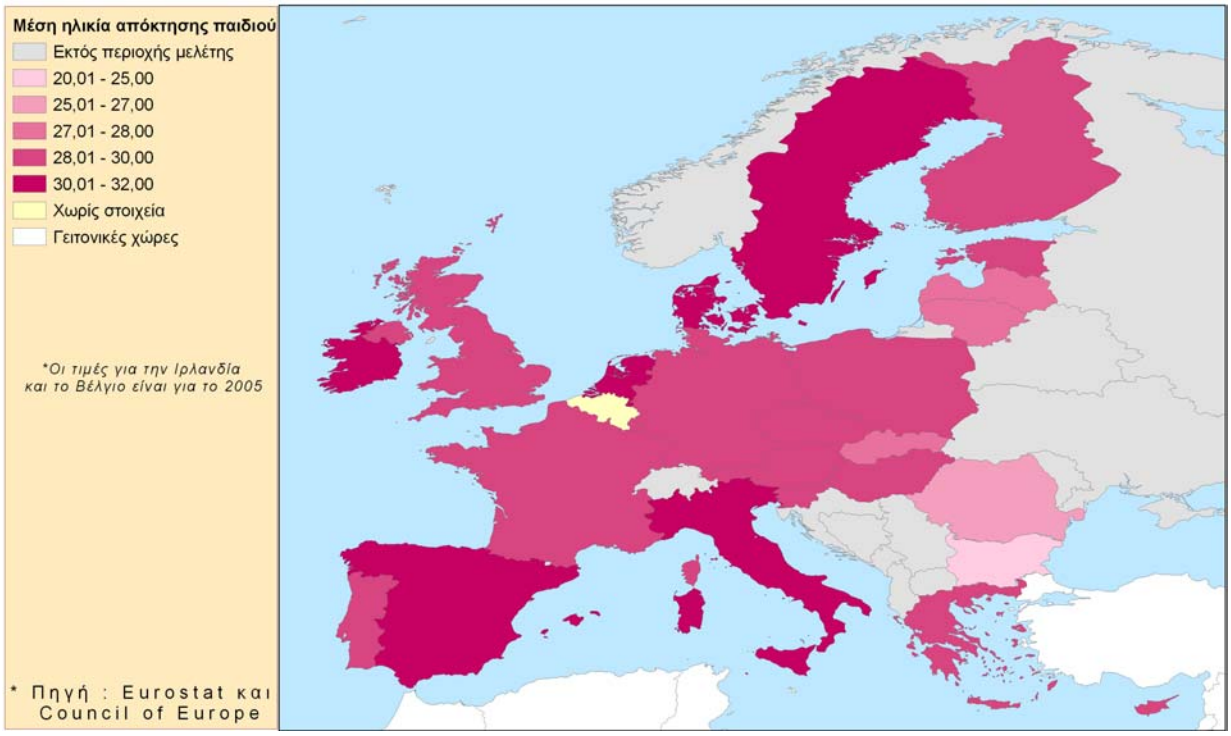

Με μια πρώτη ματιά στο 2006 φαίνεται ότι σε σύγκριση με το 1990 οι χώρες στις οποίες οι γυναίκες έχουν μέση ηλικία απόκτησης παιδιού κάτω των 27 ετών μειώθηκαν αξιοσημείωτα

(Βλέπε: Χάρτης **13** σελ.86). Η μόνη χώρα στην οποία η μέση ηλικία απόκτησης παιδιού είναι από 20 έως 25 ετών είναι η Βουλγαρία ενώ από 25 έως 27 ετών είναι η μέση ηλικία που απέκτησαν παιδιά οι γυναίκες στην Ρουμανία. Όπως και το 1990 έτσι και το 2006 αυτές οι τρεις χώρες συνεχίζουν να εμφανίζουν την μικρότερη μέση ηλικία στην απόκτηση παιδιού. Στην Σλοβακία, την Λετονία και την Λιθουανία η μέση ηλικία απόκτησης παιδιού είναι 2 χρόνια μεγαλύτερη από εκείνη το 1990 και κυμαίνεται από 27 έως 28 χρονών.

Είναι επίσης εμφανές ότι σε πολλές ανατολικές χώρες οι γυναίκες αποκτούν παιδιά σε ηλικίες ίδιες με εκείνες των γυναικών σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Έτσι η Ουγγαρία, η Εσθονία, η Πολωνία, η Τσεχία και η Σλοβενία ανήκουν πλέον στην ίδια κατηγορία με την Κύπρο, την Ελλάδα, την Αυστρία, την Πορτογαλία, την Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, το Λουξεμβούργο και την Γαλλία όπου η μέση ηλικία απόκτησης παιδιού είναι από 28,01 έως 30 έτη ενώ την μεγαλύτερη ηλικία απόκτησης παιδιού, από 30,01 έως 32 έτη, έχουν η Δανία, η Σουηδία, η Ισπανία, η Φινλανδία, η Ολλανδία, η Ιταλία, και η Ιρλανδία.

Χάρτης 13 Η μέση ηλικία απόκτησης παιδιού στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Εν ολίγοις, όσον αφορά στη μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού αλλά και στη μέση ηλικία απόκτησης παιδιού έχουν παρατηρηθεί τα ίδια συμπεράσματα. Στο διάστημα αυτό των 17 ετών, οι δύο δείκτες στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 αυξήθηκαν από 2 έως 3 χρόνια. Η ομοιογένεια

του δείγματος για τον δείκτη της μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού μεταβλήθηκε ενώ η ομοιογένεια στον δείκτη της μέσης ηλικίας απόκτησης παιδιού παράμεινε ο ίδιος. Οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης αν και αύξησαν την μέση ηλικία που αποκτούν παιδιά συνεχίζουν να διατηρούν ηλικίες χαμηλότερες του μέσου όρου και αυτό γιατί οι χώρες της Δυτικής Ευρώπης συνεχίζουν και αυτές την αύξηση των ηλικιών που πλέον ξεπερνούν και το 30 έτος.

ΙΙΙ 1.4 Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα

ΙΙΙ 1.4. α Εισαγωγή

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ευρώπη είναι η μείωση της γονιμότητας και κατά συνέπεια η γεννητικότητα και συνδέεται με πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες.

Το φαινόμενο της υπογεννητικότητας αναφέρθηκε ως πρόβλημα για πρώτη φορά από τον ιστορικό Πολύβιο. Ο ιστορικός αυτός σημείωσε ότι στην αρχαία Ελλάδα υπήρχε αρνησιπαιδία και ολιγανθρωπία και ότι ο εγωισμός και η φιλοχρηματία ωθούσε τους ανθρώπους να ανατρέφουν μόνο ένα ή το πολύ δύο παιδιά ώστε να μη δαπανούν μεγάλα ποσά για την ανατροφή τους[40].

Μερικές χιλιάδες χρόνια αργότερα εμφανίζεται ένας ακόμα αναλυτής να υποστηρίξει τα λεγόμενα του αρχαίου ιστορικού γενικεύοντας την κατάσταση ως πρόβλημα όχι μόνο της Ελλάδας αλλά ολόκληρης της Ευρώπης. Ο Gary S. Becker λοιπόν με το βιβλίο του **'An economic analysis of Fertility'** που εκδόθηκε το 1960 υποστήριξε ότι ένα ζευγάρι αποφασίζει για το πόσα παιδιά θα αποκτήσει με βάση τις σχετικές προτιμήσεις του για τα παιδιά, το άμεσο κόστος των παιδιών σε σχέση με άλλα αγαθά και το συνολικό του εισόδημα, με στόχο να επιτύχει τον καλύτερο συνδυασμό και των άλλων αγαθών. Με άλλα λόγια υποστήριξε ότι οι άνθρωποι προτιμούν να αυξάνουν την ποιότητα πάρα την ποσότητα των παιδιών τους.[41].

Από την μεταπολεμική περίοδο και μετά η γονιμότητα και γενικότερα η γεννητικότητα γνώρισαν φθίνουσα πορεία. Για πρώτη φορά μετά τη μεταπολεμική περίοδο, και συγκεκριμένα το 1996, εντοπίστηκε χώρα στην οποία ο αριθμός των ηλικιωμένων ξεπέρασε εκείνων των νέων.

[40] Λώλης Δ., «Οι διαστάσεις του δημογραφικού προβλήματος», ιστοσελίδα: www.iatrikionline.gr/IB_88/eidiko.htm
[41] Οι λόγοι αναφέρονται εκτενέστερα στο υποκεφάλαιο «Τα αίτια της γονιμότητας», σελ. 97

Η χώρα αυτή ήταν η Ιταλία. Το 1998 η κατάσταση έχει αισθητά χειροτερέψει αφού οι γεννήσεις υπολείπονται των θανάτων σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες[42].

ΙΙΙ 1.4. β Προσδοκώμενος και πραγματικός αριθμός παιδιών

Ο αριθμός παιδιών ανά γυναίκα είναι ο μέσος αριθμός παιδιών που μπορούν να γεννηθούν από μία γυναίκα στη διάρκεια της ζωής της. [43] Ο αριθμός παιδιών ανά γυναίκα προκύπτει από τον Δείκτη Ολικής Γονιμότητας (TFR)[44].

«Ο δείκτης ολικής γονιμότητας δίνει τον αριθμό των παιδιών που προσδοκάται να φέρει στον κόσμο μια πλασματική γενεά 1.000 γυναικών, αν ακολουθήσει το αναλυτικό πρότυπο γονιμότητας ενός ημερολογιακού έτους, (...) χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η επίδραση της θνησιμότητας. Αν διαιρέσουμε τον δείκτη TFR με το 1.000 προκύπτει ο μέσος αριθμός παιδιών ανά γυναίκα, που αποτελεί άμεσα κατανοητό μέτρο της συνολικής γονιμότητας σε ατομικό επίπεδο.»[45]

Υπάρχει μια μακροχρόνια παράδοση στην έρευνα για τη σχέση μεταξύ της ζήτησης για παιδιά που προκύπτει από τα ιδανικά, τις προτιμήσεις, τις προθέσεις και τις επιθυμίες και τη συμπεριφορά της γονιμότητας. Στην Ευρώπη, έχει υπάρξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ των μεταβαλλόμενων φιλοδοξιών για το μέγεθος της οικογένειας και την πτώση της γονιμότητας στα όρια της αναπλήρωσης των γενεών. Για καιρό φαινόταν ότι το ιδανικό των δύο παιδιών παρέμεινε αρκετά ισχυρό ακόμα κι αν η πραγματική γονιμότητα μειωνόταν κάτω από το όριο της αναπλήρωσης. Αλλά τα τελευταία χρόνια τα δεδομένα έχουν αλλάξει. Ανησυχία έχει προκληθεί αφού σε μερικές ευρωπαϊκές χώρες για τους νέους ακόμη και το ιδανικό των δύο παιδιών αρχίζει να εξασθενίζει και αντικαθίσταται από τις προτιμήσεις για ακόμα μικρότερα οικογενειακά μεγέθη. [46]

Σημαντικό επίσης είναι ότι στην πραγματικότητα ο αριθμός των παιδιών που επιθυμεί μια γυναίκα δεν ταυτίζεται πάντα με τον αριθμό των παιδιών που τελικά αποκτά. Η εκδοχή αυτή

---

[42] Λώλης Δ., «Οι διαστάσεις του δημογραφικού προβλήματος», ιστοσελίδα: www.iatrikionline.gr/IB_88/eidiko.htm

[43] TFR, Εύρεση στις 05 Σεπτεμβίου 2009, στην ιστοσελίδα: http://en.wikipedia.org/wiki/Total_Fertility_Rate. Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο: http//:www.google. com.gr

[44] Δείκτης Ολικής Γονιμότητας: υπολογίζεται ως το άθροισμα των ειδικών κατά ηλικία δεικτών γονιμότητας όλης της αναπαραγωγικής περιόδου.

[45] Παπαδάκης Μ. , Τσίμπος Κ., *Δημογραφική Ανάλυση Αρχές- Μέθοδοι- Υποδείγματα*, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2004, σελ.256

[46] Fahey T. και Spıder Z., «Fertility and family issues in an enlarged Europe», Economic and Social Research Institute, Dublin, and Demographic Research Institute, Budapest, σελ. 26

μπορεί να δώσει κάποιο ελαφρυντικό στις γυναίκες της Ευρώπης καθώς η πτώση της γονιμότητας δεν οφείλεται στο ότι δεν επιθυμούν να αποκτήσουν παιδιά αλλά στο ότι αναγκάζονται να αποκτήσουν λιγότερα από εκείνα που επιθυμούν λόγω άλλων παραγόντων.

Η γενική ιδέα που ισχύει στην Ευρώπη ανάμεσα στις νεότερες και τις μεγαλύτερες σε ηλικία γυναίκες είναι ότι ο αριθμός γυναικών παιδιών που θεωρούν ότι είναι ο ιδανικός είναι κατά μέσο όρο υψηλότερος από τον αριθμό που γεννούν πραγματικά.. Η Ελλάδα έχει ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα για τον μέσο αριθμό των παιδιών που επιθυμεί να αποκτήσει μία γυναίκα αλλά τελικά αποκτά λιγότερα Σε μερικές χώρες με χαμηλή γονιμότητα όπως η Ισπανία, ο αριθμός των παιδιών που αποκτά μια γυναίκα δεν είναι πολύ λιγότερος από τον προσδοκώμενο. Η ιδέα λοιπόν ότι η γυναίκα αποκτά λιγότερα παιδιά από ότι επιθυμεί είναι γεγονός[47].

Ο πίνακας **17** (βλέπε: σελ.90) συγκρίνει τον προσδοκώμενο αριθμό παιδιών που έχουν οι γυναίκες ανάλογα με την ηλικία τους στις χώρες των ΕΕ27. Οι ηλικίες χωρίζονται σε τρεις ομάδες: η πρώτη αφορά στις γυναίκες κάτω των 35 ετών, η δεύτερη αφορά σε γυναίκες από 35-54 ετών και η τρίτη από 55 και άνω. Αυτό που είναι εμφανές με την πρώτη ματιά είναι ότι η κάθε ηλικία έχει διαφορετικές προσδοκίες για τον αριθμό των παιδιών. Η πρώτη κατηγορία που αφορά γυναίκες που μόλις ξεκίνησαν ή ξεκινούν την τεκνοποίηση περιλαμβάνει μικρό αριθμό παιδιών.

Αντίθετα η τελευταία κατηγορία αφορά γυναίκες που δεν μπορούν να αποκτήσουν παιδί πλέον αλλά παρόλα αυτά ο αριθμός των παιδιών που προσδοκούν είναι μεγαλύτερος. Αυτό σημαίνει ότι σχεδόν όλες οι γυναίκες μεγαλώνοντας θα προτιμούσαν να έχουν περισσότερα παιδιά από όσα τελικά απέκτησαν.

Οι διαφορές στον προσδοκώμενο μέγεθος οικογένειας που εντοπίζονται σε όλες τις χώρες, με εξαίρεση την Κύπρο και την Ιρλανδία, ξεκινούν από 0,1 και φθάνουν μέχρι 0,75 δηλαδή η διαφορά στον αριθμό των παιδιών είναι γύρω στη μισή μονάδα.. Η Κύπρος και η Ιταλία είναι οι μόνες χώρες όπου η διαφορά για προσδοκώμενο αριθμό παιδιών ανάμεσα στην μικρότερη και την μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα ξεπερνάει τη μονάδα.

[47] Fahey T. και Spıder Z., «Fertility and family issues in an enlarged Europe», Economic and Social Research Institute, Dublin, and Demographic Research Institute, Budapest, σελ. 29-37

Πίνακας 17: Προσδοκώμενος αριθμός παιδιών για γυναίκες κάτω των 35 ετών, 35- 54 ετών και άνω των 55 ετών το 2002.

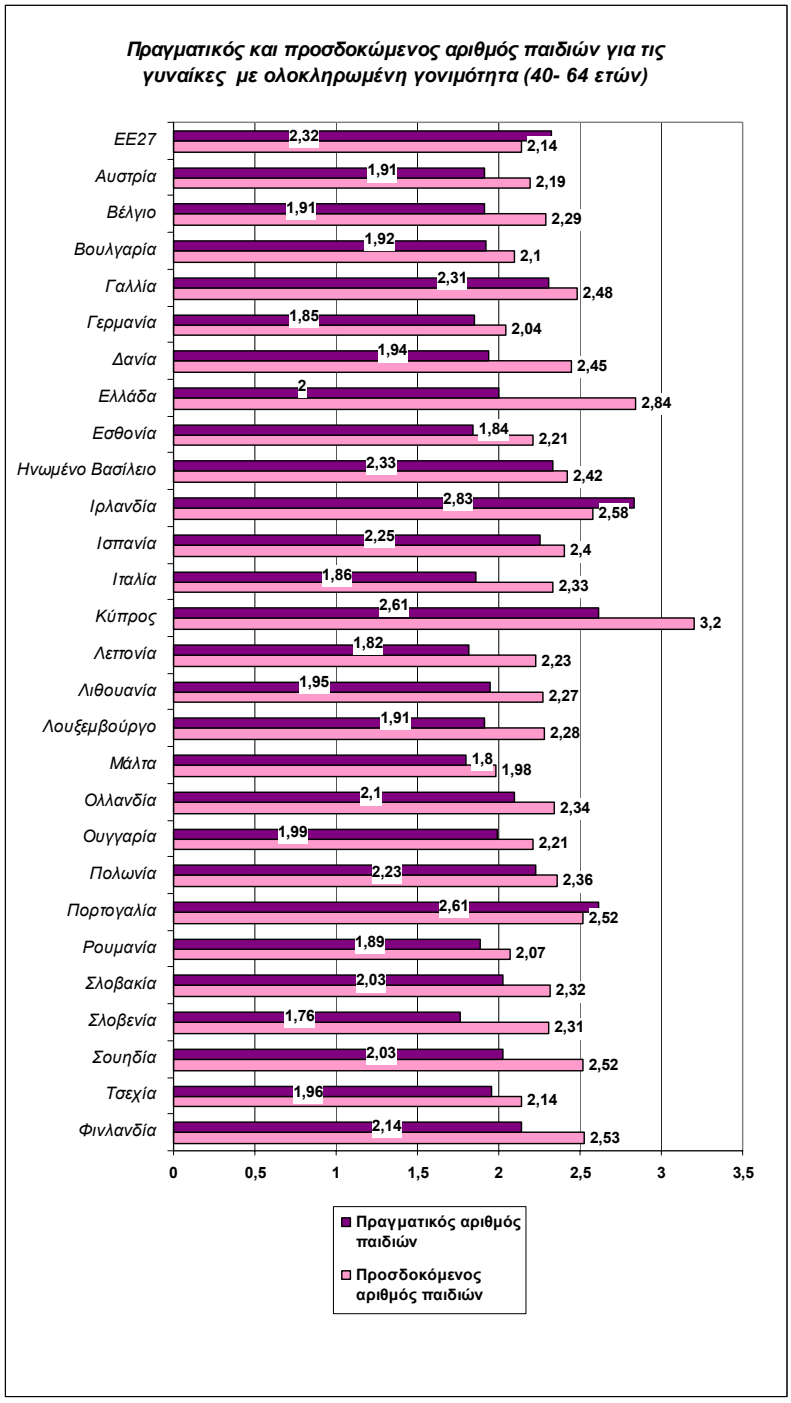
	Ηλικιακές ομάδες			
	κάτω των 35 ετών	35-54 ετών	55+	Διαφορά
	Προσδοκώμενο μέγεθος οικογένειας			
Αυστρία	1,72	1,92	2,41	-0,69
Βέλγιο	2,19	2,22	2,42	-0,23
Βουλγαρία	2,06	2,03	2,15	-0,09
Γαλλία	2,56	2,54	2,46	0,1
Γερμανία	1,74	1,98	2,13	-0,39
Δανία	2,44	2,37	2,57	-0,13
Ελλάδα	2,28	2,58	3,03	-0,75
Εσθονία	2,15	2,23	2,16	-0,01
Ηνωμένο Βασίλειο	2,44	2,47	2,67	-0,23
Ιρλανδία	2,58	2,83	3,68	-1,1
Ισπανία	2,07	2,38	2,6	-0,53
Ιταλία	2,12	2,27	2,63	-0,51
Κύπρος	2,52	3,08	3,77	-1,25
Λετονία	2,03	2,19	2,38	-0,35
Λιθουανία	2,05	2,19	2,43	-0,38
Λουξεμβούργο	2,02	2,39	2,33	-0,31
Μάλτα	1,85	1,98	2,58	-0,73
Ολλανδία	2,08	2,28	2,6	-0,52
Ουγγαρία	2	2,26	2,25	-0,25
Πολωνία	2,14	2,28	2,63	-0,49
Πορτογαλία	2,03	2,52	2,57	-0,54
Ρουμανία	1,85	2,09	2,33	-0,48
Σλοβακία	2,09	2,27	2,38	-0,29
Σλοβενία	2,02	2,22	2,48	-0,46
Σουηδία	2,44	2,5	2,51	-0,07
Τσεχία	1,97	2,17	2,3	-0,33
Φινλανδία	2,46	2,49	2,85	-0,39
ΕΕ27	**2,14**	**2,32**	**2,57**	**-0,42**

* *Πηγή:* Fahey T. και Spıder Z., «Fertility and family issues in an enlarged Europe», Economic and Social Research Institute, Dublin, and Demographic Research Institute, Budapest, σελ. 27

Η έκταση της μείωσης προτίμησης για το προσδοκώμενο αριθμό παιδιών δεν είναι και τόσο μεγάλη ώστε να ισχυριστεί κανείς ότι το ιδανικό των δύο παιδιών έχει εγκαταλειφθεί για τις νεότερες γυναίκες, αν και η προτίμηση αυτή έχει εμφανιστεί σε μερικές χώρες. Σε 5 από τις 28 χώρες οι γυναίκες μεταξύ 18- 35 ετών παρουσιάζουν προσδοκώμενο αριθμό παιδιών με μέσο όρο κάτω των 2 παιδιών (Τσεχία, Ρουμανία, Μάλτα, Αυστρία και Γερμανία). Σε άλλες τρεις

χώρες, (Γαλλία, Ιρλανδία και Κύπρος) ο προσδοκώμενος αριθμός παιδιών για τις νεότερες γυναίκες υπερβαίνει το 2.5 [48].

Διάγραμμα ΙΙΙ. 6

* Πηγή: Fahey T. και Spıder Z., «Fertility and family issues in an enlarged Europe», Economic and Social Research Institute, Dublin, and Demographic Research Institute, Budapest, σελ. 31

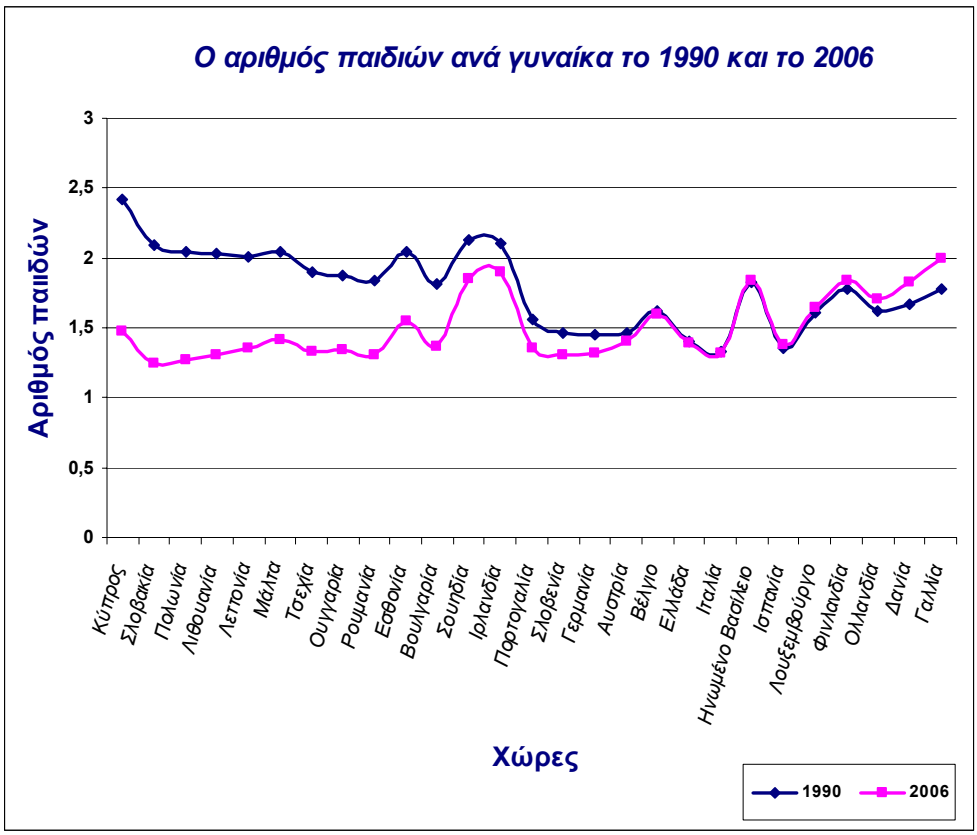
[48] Fahey T. και Spıder Z., «Fertility and family issues in an enlarged Europe», Economic and SocialResearch Institute, Dublin, and Demographic Research Institute, Budapest, σελ. 26

Στο Διάγραμμα **ΙΙΙ.6** (βλέπε: σελ.91) απεικονίζονται ο προσδοκώμενος αριθμός παιδιών που επιθυμούσαν και ο πραγματικός αριθμός των παιδιών που τελικά απέκτησαν οι γυναίκες το 2002 έχοντας ολοκληρώσει την περίοδο γονιμότητας. Η Ιρλανδία και η Πορτογαλία είναι οι δύο χώρες με τον μεγαλύτερο πραγματικό αριθμό παιδιών και ταυτόχρονα είναι οι μόνες χώρες όπου ο μέσος πραγματικός αριθμός παιδιών υπερβαίνει το μέσο προσδοκώμενο αριθμό παιδιών. Σε όλες τις άλλες χώρες τα αποτελέσματα των γεννήσεων στην πλειοψηφία υπολείπονται αυτά των προσδοκώμενων, αν και η έκταση του ελλείμματος ποικίλλει από χώρα σε χώρα. Η μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ προσδοκώμενων και πραγματικών παιδιών εντοπίζεται στην Ελλάδα, όπου το ιδανικό είναι 2.84 και ο πραγματικός αριθμός παιδιών είναι 2.0. Μεγάλη διαφορά στον αριθμό των παιδιών έχει και η Κύπρος. Από την άλλη η μικρότερη διαφορά εντοπίζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου το προσδοκώμενο είναι 2.42 και ο πραγματικός αριθμός παιδιών είναι 2.33.

ΙΙΙ 1.4.γ Συγκρίσεις του αριθμού παιδιών στην ΕΕ27 μεταξύ του 1990 και του 2006 και Γεωγραφική Ανάλυση

Ο αριθμός των παιδιών που γεννήθηκαν κατά μέσο όρο στην ΕΕ27 το 2006 έχει διαφοροποιηθεί σε σχέση με το 1990 και δυστυχώς η διαφορά είναι στο ότι οι γεννήσεις μειώνονται όλο και περισσότερο. Οι περισσότερες χώρες σημείωσαν μείωση των γεννήσεων, κάποιες άλλες διατήρησαν σταθερό τον αριθμό των παιδιών ενώ λίγες ήταν εκείνες που σημείωσαν αύξηση.

Διάγραμμα ΙΙΙ. 7

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Στο διάγραμμα **ΙΙΙ.7** (βλέπε: σελ.93) και στους πίνακες **18** (βλέπε: σελ.94) και **19** (βλέπε:σελ.94) αποτυπώνονται οι διαφοροποιήσεις που έλαβαν χώρα στο διάστημα 1990- 2006. Το 70,37 των χωρών σημείωσαν μείωση των γεννήσεων με την μεγαλύτερη να εμφανίζεται στην Κύπρο όπου ο αριθμός των παιδιών μειώθηκε κατά 0,95 . Η δεύτερη μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στη Σλοβακία και άγγιζε το 0,85. Το 1990 η Κύπρος ήταν η μόνη χώρα που ξεπερνούσε κατά πολύ τον αριθμό παιδιών που απαιτούνται για την αναπλήρωση των γενεών και ακολουθούσε η Σουηδία και η Ιρλανδία ενώ η Σλοβακία μόλις που άγγιζε το όριο. Το 2006 ούτε αυτές οι δύο χώρες ούτε καμία άλλη χώρα στην ΕΕ27 προσεγγίζει το ιδανικό των 2,1 παιδιών. Οι χώρες που εμφανίζουν παρόμοιο ή και ίδιο αριθμό παιδιών για το 1990 και το 2006 είναι η Αυστρία, η Ελλάδα, η Ιταλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ισπανία, το Λουξεμβούργο και η Φινλανδία. Αύξηση σημείωσαν μόνο 3 χώρες: η Ολλανδία, η Δανία και η Γαλλία.

Πίνακας 18

Χώρες με αύξηση αριθμού παιδιών
Ολλανδία
Δανία
Γαλλία

Πηγή δεδομένων: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Πίνακας 19

Χώρες με μείωση αριθμού παιδιών
Κύπρος
Σλοβακία
Πολωνία
Λιθουανία
Λετονία
Μάλτα
Τσεχία
Ουγγαρία
Ρουμανία
Εσθονία
Βουλγαρία
Σουηδία
Ιρλανδία
Πορτογαλία
Σλοβενία
Γερμανία

Πηγή δεδομένων: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Σε όλη την πορεία από το 1990 μέχρι τώρα η αλλαγή στον αριθμό των παιδιών δεν ήταν ομαλή για όλες τις χώρες. Η πορεία των χωρών στο διάστημα αυτών των 17 χρόνων μπορεί να χωριστεί σε κατηγορίες.

Η πρώτη κατηγορία αφορά στις χώρες με σταδιακή αύξηση και σε αυτή την κατηγορία ανήκουν οι 3 χώρες που αναφέρθηκαν προηγουμένως – Δανία, Γαλλία και Ολλανδία καθώς είναι οι μόνες στις οποίες σημειώθηκε συνολική αύξηση από το 1990 έως το 2006. Η επόμενη κατηγορία αφορά στις χώρες με σταδιακή μείωση και περιλαμβάνει την Κύπρο, την Ρουμανία και τη Σλοβακία. Αυτό σημαίνει ότι η μεγάλη μείωση του αριθμού των παιδιών που σημειώθηκε στην Κύπρο και την Σλοβακία δεν είναι αποτέλεσμα των δύο ή τριών τελευταίων χρόνων αλλά μιας σταθερής καθοδικής πορείας 17 χρόνων.

Η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει την Αυστρία, το Βέλγιο, την Φινλανδία, την Ιρλανδία, την Πορτογαλία, το Λουξεμβούργο, την Αγγλία και την Σλοβενία και αφορά τις χώρες όπου ο αριθμός των παιδιών παρουσίασε ομαλότητα και δεν παρουσιάστηκε κάποια σημαντική μείωση ή αύξηση. Η τέταρτη κατηγορία αφορά στις χώρες εκείνες που παρουσίασαν κάποια απότομη μείωση για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, συνήθως τα πρώτα έξι με δέκα, και μετά

διατήρησαν είτε μια ομαλότητα είτε σημείωσαν κάποια αύξηση. Οι χώρες αυτές είναι η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Λιθουανία, η Λετονία και η Σουηδία. Τέλος, η πέμπτη κατηγορία περιλαμβάνει τις χώρες όπου το διάγραμμα της πορείας τους παρουσίασε καμπυλότητα, δηλαδή μία μείωση αλλά μικρότερη της προηγούμενης κατηγορίας. Οι χώρες που παρουσίασαν αυτή τη μικρή μείωση στα μέσα περίπου των μελετώμενων ετών είναι η Γερμανία, η Ισπανία, η Ελλάδα, η Ιταλία και η Πολωνία.

Οι στατιστικοί δείκτες για το 1990 και το 2006 είναι παρόμοιοι. Μπορεί ο TFR να μειώθηκε κατά πολύ αλλά η μείωση ήταν καθολική, αφορούσε δηλαδή όλες τις χώρες της ΕΕ27. Έτσι και ο CV του 1990 και του 2006 δείχνουν την ίδια ομοιογένεια στο δείγμα. Ο αριθμητικός μειώθηκε από 1,79 σε 1,50 αριθμό παιδιών ανά γυναίκα ενώ η διακύμανση και η τυπική απόκλιση είχαν ελάχιστες διαφορές (βλέπε: Πίνακα **20** σελ. 95).

Πίνακας 20 Στατιστικά συμπεράσματα

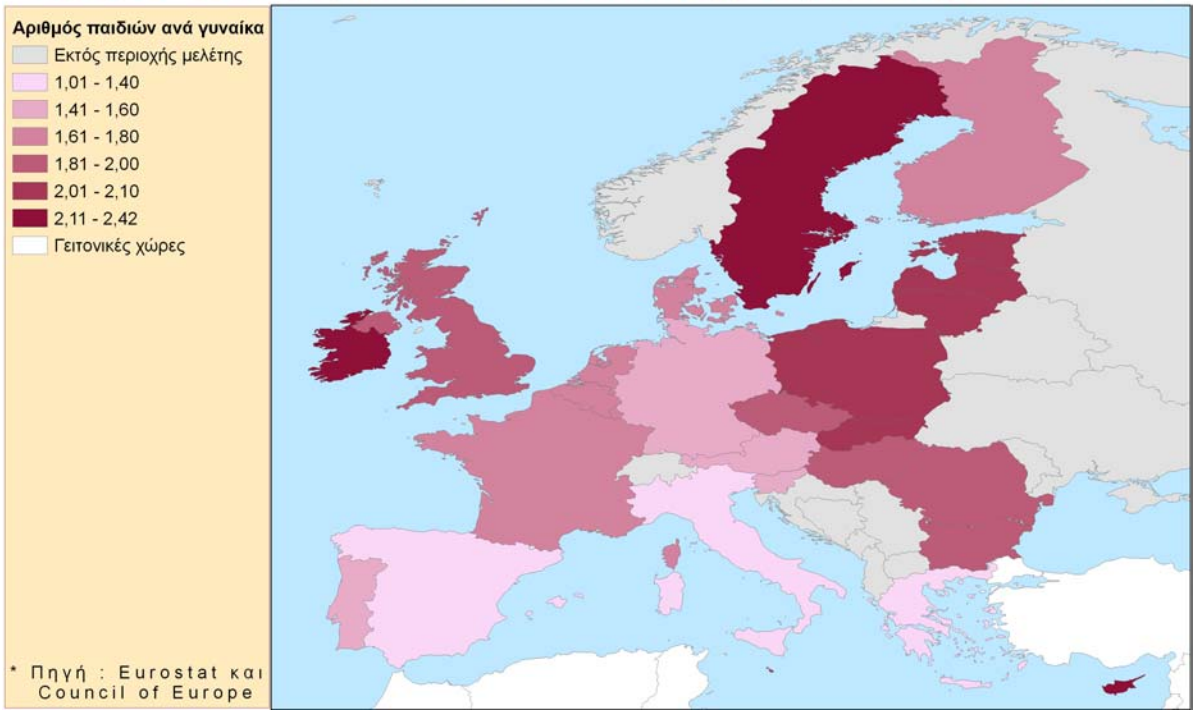
	1990	**2006**
Αριθμητικός μέσος	1,79	1,50
Διακύμανση	0,08	0,05
Τυπική απόκλιση	0,28	0,23
Σχετική τυπική απόκλιση (CV)	0,00	0,01 ή 1%

* *Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Όσον αφορά στη γεωγραφική ανάλυση με βάση τον αριθμό των παιδιών για τις 2 χρονιές, 1990 και 2006, οι ομαδοποιήσεις των χωρών διαφοροποιούνται. Οι ομαδοποιήσεις δεν έγιναν με βάση ποιες χώρες σημείωσαν αύξηση ή μείωση αλλά με βάση τον αριθμό των παιδιών που απέκτησαν οι γυναίκες ανά χώρα.

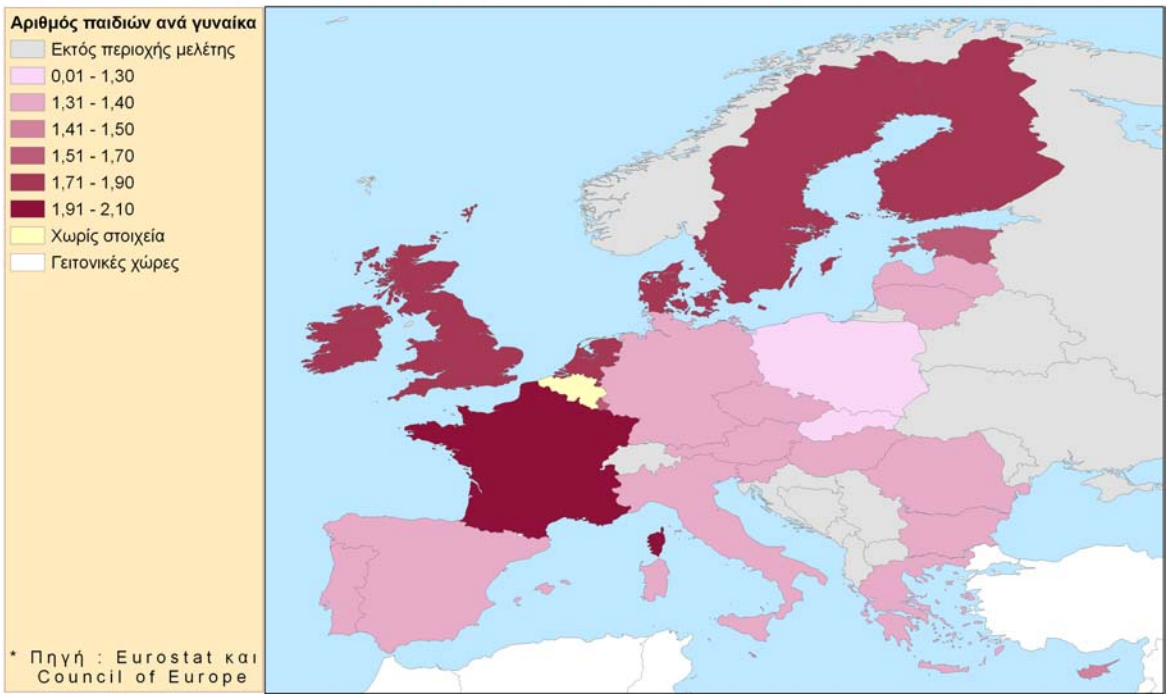
Το 1990 (Βλέπε: Χάρτη **14** σελ.96) παρατηρείται ότι χώρες με παρόμοια γεωγραφικά χαρακτηριστικά παρουσίασαν και ανάλογο αριθμό των παιδιών. Πιο συγκεκριμένα τον μικρότερο μέσο αριθμό παιδιών το 1990, από 1,21 έως 1,40 εμφάνισαν οι Μεσογειακές Ευρωπαϊκές χώρες, Ελλάδα, Ιταλία και Ισπανία. Λίγο μεγαλύτερο αριθμό παιδιών, από 1,41 έως 1,60, παρουσίασαν τρεις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης: η Γερμανία, η Σλοβενία και η Αυστρία και μία χώρα της Νότιας Ευρώπης, η Πορτογαλία.

Χάρτης 14 Ο αριθμός παιδιών ανά γυναίκα στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

Η επόμενη κατηγορία περιλαμβάνει περισσότερες χώρες και κυμαίνεται από 1,61 έως 1,80 μέσο αριθμό παιδιών. Οι χώρες αυτές είναι χώρες της Δυτικής και Βόρειας Ευρώπης και πιο συγκεκριμένα είναι η Γαλλία, η Ολλανδία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, η Δανία και η Φινλανδία. Από 1,81 έως και 2 παιδιά μέσο όρο απέκτησαν η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Ουγγαρία, η Τσεχία και η Αγγλία. Όλες εκτός από την Αγγλία είναι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Περισσότερα από 2 παιδιά εμφανίζουν χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, η Πολωνία, η Σλοβακία, η Λιθουανία, η Λετονία και η Εσθονία αλλά και η Μάλτα. Τέλος τον μεγαλύτερο αριθμό παιδιών, ο οποίος υπερβαίνει και τον αριθμό που απαιτείται για την αναπλήρωση των γενεών, εμφανίζουν η Ιρλανδία, η Σουηδία και η Κύπρος. Συμπερασματικά, ο μικρότερος αριθμός παιδιών εμφανίζεται στις Μεσογειακές Ευρωπαϊκές χώρες, γύρω στα 1,7 παιδιά γεννιούνται στην Δυτική Ευρώπη ενώ ο μεγαλύτερος αριθμός παιδιών εμφανίζεται στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης καθώς επίσης και στην Σουηδία, την Κύπρο και την Ιρλανδία.

Χάρτης 15 Ο αριθμός παιδιών ανά γυναίκα στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Δεκαεφτά χρόνια αργότερα τα πράγματα στην Ευρώπη είναι τελείως διαφορετικά (Βλέπε: Χάρτη **15** σελ. 97). Ο μέσος αριθμός παιδιών έχει μειωθεί, μετά βίας φτάνει τα 2 ανά οικογένεια, ενώ καμία από τις χώρες της Ευρώπης δεν αγγίζει τον αριθμό των παιδιών που απαιτείται για την αναπλήρωση των γενεών. Οι ανακατατάξεις στην Ευρώπη είναι εμφανείς. Από 1,21 έως 1,30 παιδιά έχουν δύο χώρες της Ανατολικής Ευρώπης: η Πολωνία και η Σλοβακία. Από 1,31 έως 1,4 παιδιά συνεχίζουν να εμφανίζουν οι Ευρωπαϊκές Μεσογειακές χώρες –Ελλάδα, Ιταλία και Ισπανία, πολλές χώρες της Κεντρικής Ευρώπης όπως η Αυστρία, η Γερμανία, η Τσεχία, η Ουγγαρία, και Σλοβενία αλλά και της Ανατολικής Ευρώπης – Λετονία, Λιθουανία, Βουλγαρία και Ρουμανία – καθώς και η Πορτογαλία. Από 1,4 έως 1,5 παιδιά εμφανίζει μόνο η Μάλτα. Το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία και η Εσθονία έχουν μέσο αριθμό παιδιών από 1,51 έως 1,7. Η επόμενη κατηγορία περιλαμβάνει την Δανία, την Φινλανδία, την Ιρλανδία, την Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο όπου ο μέσος αριθμός παιδιών κυμαίνεται από 1,71 έως 1,9 παιδιά. Η μόνη χώρα με μέσο αριθμό παιδιών τα 2 είναι η Γαλλία.

III 1.5 Αίτια χαμηλής γονιμότητας

Τα αίτια της χαμηλής γονιμότητας στην Ευρώπη δύναται να αναζητηθούν σε δημογραφικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτισμικούς λόγους. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση ωστόσο, οι διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις παρέχουν τα μέσα για την ανάλυση της

γονιμότητας και προσπαθούν να προσδιορίσουν τους κύριους τύπους μεταβλητών που πιθανόν να έχουν μια επιρροή στην μείωσή της. Οι οικονομικές αιτίες είναι ίσως εκείνες που δίνουν την λογικότερη εξήγηση όπως η ανεργία και ο καταναλωτισμός.

Οικονομικά- Δημογραφικά

Οι οικονομικές προσεγγίσεις στη γονιμότητα θεωρούν τις εκβάσεις της γονιμότητας, δηλαδή τις γεννήσεις των παιδιών, παρόμοιες με όλες τις οικονομικές εκβάσεις οι οποίες εμπεριέχουν την αλληλεπίδραση μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης. Η ζήτηση στη γονιμότητα αντιστοιχεί σε εκείνους τους παράγοντες που επηρεάζουν τον αριθμό παιδιών όπου τα άτομα ή τα ζευγάρια επιθυμούν να αποκτήσουν. Αυτοί περιλαμβάνουν το κόστος και τη διαθεσιμότητα για τη φροντίδα των παιδιών, την κοινωνική και την οικονομική ενίσχυση του κράτους για τις πολύτεκνες οικογένειες, το κόστος της κατοικίας, το διαθέσιμο εισόδημα για την γέννηση και ανατροφή τους καθώς και την πολιτιστική τους αξιολόγηση. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών στις αναπτυγμένες χώρες, οι παράγοντες αυτοί τείνουν γενικά να αυξήσουν το κόστος των παιδιών και να πιέσουν έτσι τη γονιμότητα. Από την άλλη πλευρά, η προσφορά αντιστοιχεί στους παράγοντες εκείνους που αναγκάζουν τα ζευγάρια (ή τα άτομα) να έχουν περισσότερα ή λιγότερα παιδιά από όσα θα ήθελαν να έχουν.

Εντούτοις, από την πλευρά της ζήτησης, η εισοδηματική αύξηση μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα στον αριθμό των παιδιών δεδομένου ότι επιτρέπει στους ανθρώπους την ευκολότερη αντιμετώπιση σε ότι αφορά το κόστος των παιδιών. Υπάρχουν όμως και θεωρητικά προβλήματα. Πρώτον δεν είναι γνωστό αν το πρόσθετο εισόδημα αφιερώνεται στην γέννηση ενός παιδιού και όχι σε αγαθά ή δραστηριότητες και δεύτερον ότι ακόμα κι αν το πρόσθετο εισόδημα ξοδευθεί για τα παιδιά, δεν είναι δεδομένο ότι θα ξοδευθεί για τεκνοποίηση ενός ακόμα παιδιού ή για την καλυτέρευση της ποιότητας ζωής του ήδη υπάρχοντος. Είναι δύσκολο να προβλεφθούν οι επιλογές που θα κάνουν οι άνθρωποι με την αύξηση του εισοδήματος, έτσι υπάρχει ιδιαίτερη ασάφεια ως προς ποια αποτελέσματα στη γονιμότητα αναμένεται να επιλύσει η ενίσχυση των οικονομικών παραγόντων.

Από την πλευρά της προσφοράς ο γενικότερος παράγοντας που αναγκάζει τη γυναίκα να μεταβάλει την επιθυμία για τον αριθμό των παιδιών που θέλει να αποκτήσει είναι η μη σχεδιασμένη ή ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη στην οποία η μητέρα τελικά αποφασίζει να μην κάνει άμβλωση και να φέρει το παιδί στον κόσμο.[49]

[49] Fahey T. και Spıder Z., «Fertility and family issues in an enlarged Europe», Economic and SocialResearch Institute, Dublin, and Demographic Research Institute, Budapest, σελ. 23-25

Ένας επιπλέον παράγοντας πέρα από τη σημασία των οικονομικών επιρροών έχει να κάνει με την κρατική ενίσχυση των οικογενειών ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών τους. Όταν ένα κράτος ενισχύει οικονομικά και κοινωνικά πολύτεκνες οικογένειες δίνεται μία ώθηση στα ζευγάρια ή στα άτομα να θέλουν να αποκτήσουν περισσότερα παιδιά. Βέβαια αυτό δεν ισχύει πάντα. Η Ιρλανδία έχει σχετικά φτωχή κρατική παροχή για τις οικογένειες με πολλά παιδιά σε σχέση με τα επίπεδα κρατικής παροχής άλλων ευρωπαϊκών χωρών αλλά εντούτοις έχει υψηλή γονιμότητα σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη της ΕΕ27.

Η οικονομική προσέγγιση που παίζει τον τελικό ρόλο στην απόφαση για τον αριθμό των παιδιών είναι το ύψος της ανεργίας στη χώρα. Η χαμηλή γεννητικότητα αυξάνει διαχρονικά τον αριθμό των ηλικιωμένων ατόμων στο σύνολο του πληθυσμού επηρεάζοντας όλους τους τομείς της οικονομίας και της οικογενειακής και κοινωνικής ζωής όπως επίσης και τη λειτουργία της αγοράς εργασίας. Τα τελευταία χρόνια εισέρχονται ετησίως στο εργατικό δυναμικό λιγότερα άτομα από όσα εξέρχονται λόγω συνταξιοδότησης, θανάτου ή άλλων αιτίων. Κατά συνέπεια, η δημογραφική είσοδος των νέων δεν καλύπτει πλήρως τα εξερχόμενα άτομα. Υπολογίζεται ότι από τους αποχωρούντες από το εργατικό δυναμικό οι περισσότεροι είναι αγράμματοι ή έχουν τελειώσει μέχρι και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση ενώ μικρό ποσοστό από αυτούς έχουν ολοκληρώσει δευτεροβάθμια ή τριτοβάθμια εκπαίδευση. Από τους νέους που εισέρχονται στο εργατικό δυναμικό ισχύει το αντίθετο. Το μεγαλύτερο ποσοστό έχει συμπληρώσει την δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση ενώ το ποσοστό των αγράμματων είναι πολύ μικρό και εντοπίζεται κυρίως στις χώρες οικονομικής μετάβασης. Το φαινόμενο αυτό αντανακλάται στη σχετικά υψηλή ανεργία των πτυχιούχων της τριτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και στην κάλυψη πολλών θέσεων ανειδίκευτης εργασίας από μετανάστες. Τα δημογραφικά ελλείμματα δεν θα καλυτερεύσουν στο μέλλον[50].

Κοινωνικά- Πολιτισμικά

Ένας ακόμα οικονομικός παράγοντας με κοινωνική διάσταση και επιπτώσεις είναι η σύγχρονη γυναικά στην αγορά εργασίας. Παραδείγματος χάριν, όταν ο Becker διατύπωσε το 1981 την επικρατούσα θεωρία του σχετικά με τη σχέση μεταξύ των οικονομικών παραγόντων και των οικογενειακών σχεδίων για την απόκτηση παιδιού κατέληξε σε μια αλληλεπιδρώμενη σχέση μεταξύ της υψηλής γυναικείας απασχόλησης και της χαμηλής γονιμότητας. Η σχέση φάνηκε να είναι αρκετά ισχυρή στις αναπτυγμένες χώρες την δεκαετία του 1980. Οι μετρήσεις το 1970 έδειξαν ότι ο συσχετισμός μεταξύ του συνολικού ποσοστού γονιμότητας (Α) και του

[50]Λώλης Δ., «Οι διαστάσεις του δημογραφικού προβλήματος»,ιστοσελίδα: www.iatrikionline.gr/IB_88/eidiko.htm, σελ.7-9.

ποσοστού γυναικείας απασχόλησης σε 21 χώρες του ΟΟΣΑ ήταν σημαντικός και αρνητικός. Αλλά μέχρι το 1996 η σχέση είχε αλλάξει και είχε γίνει έντονα θετική (ρ = .714) (Brewster και Rindfuss, 2000). Όμως, στη δεκαετία του '90 εμφανίστηκε το αντίθετο στις μεσογειακές χώρες της Ευρώπης. Τα χαμηλότερα ποσοστά γονιμότητας εντοπίστηκαν εκεί που υπήρχαν και τα χαμηλότερα ποσοστά γυναικείας απασχόλησης.

Εφόσον λοιπόν η σύγχρονη γυναίκα εργάζεται, μεταθέτει την γονιμότητα με αποτέλεσμα να αυξάνεται η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού. Το ίδιο συμβαίνει και με την γαμηλιότητα όπου οι άνθρωποι τείνουν να παντρεύονται αργότερα ή και καθόλου. Η μέση ηλικία του γάμου έχει αυξηθεί μέχρι και πέντε περίπου έτη από τα μέσα της δεκαετίας του '70, αν και η επίδραση στη γονιμότητα έχει διατηρηθεί σταθερή μέσα από την αύξηση των συναινετικών ενώσεων, των συμφώνων κοινής συμβίωσης και του αριθμού των γεννήσεων εκτός γάμου. Σε μερικές κοινωνίες όμως όπου βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία παιδιού είναι η τέλεση γάμου, η μείωση των γάμων έχει αντίκτυπο στη γονιμότητα.

Η αφόρητη μοναξιά του σύγχρονου ανθρώπου, οι δυσκολίες στο επαγγελματικό περιβάλλον της γυναίκας οδηγούν εκτός από την μείωση της γαμηλιότητας και στην αύξηση των διαζυγίων. Το διαζύγιο δεν έχει επιπτώσεις μόνο στη γαμηλιότητα αλλά και στην γονιμότητα. Σύμφωνα με μια έρευνα στην Ελλάδα, τα τελευταία 50 χρόνια, η αναλογία των διαζευγμένων ατόμων στο σύνολο του πληθυσμού δεκαπλασιάστηκε, εμφανίζοντας τάση συνεχούς αύξησης. Συγκεκριμένα, η σχέση των διαζευγμένων προς τους παντρεμένους, από 1 προς 108 που ήταν το 1951, αυξήθηκε στο 1 προς 40 το 1991. Το φαινόμενο αυτό δεν εμφανίζεται μόνο στον ελληνικό χώρο αλλά και στην υπόλοιπη Ευρώπη και κυρίως στην Βόρεια και την Δυτική. Σε κάποιες χώρες βέβαια όπου η τέλεση γάμου δεν είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση παιδιού, ο δείκτης της γονιμότητας αυξάνεται λόγω των γεννήσεων εκτός γάμου. Ωστόσο το ποσοστό δεν είναι ιδιαίτερα υψηλό για όλες τις χώρες ώστε να προκαλέσει αύξηση στον αριθμό των παιδιών[51].

Ως αποτέλεσμα των διαζυγίων και των παιδιών εκτός γάμου, ο θεσμός της οικογένειας έχει κλονισθεί. Τα τελευταία χρόνια αρχίζουν να αναπτύσσονται νέες μορφές οικογένειας, η μονογονεϊκή, που προέκυψε από τις αλλαγές των αντιλήψεων και στάσεων απέναντι στο γάμο. Η μονογονεϊκή οικογένεια δεν προκύπτει μόνο μετά από την ύπαρξη διαζυγίου σε ένα ζευγάρι αλλά και από την απόφαση ενός ατόμου να αποκτήσει παιδί χωρίς να τελέσει κάποιος γάμος. Η

51 Λώλης Δ., «Οι διαστάσεις του δημογραφικού προβλήματος»,ιστοσελίδα: www.iatrikionline.gr/IB_88/eidiko.htm σελ.5-7

τάση των ανθρώπων να παραμένουν εκτός γάμου και η αύξηση των διαζυγίων τείνουν στο συμπέρασμα ότι οι πολύτεκνες οικογένειες θα εκλείψουν.

Από την άλλη πλευρά όμως δημιουργούνται άλλου είδους οικογένειες που αντισταθμίζουν αυτή την εκδοχή. Μια μονογονεϊκή οικογένεια δεν προϋποθέτει την ύπαρξη συγκεκριμένου αριθμού παιδιών και συγκεκριμένα ενός ή δύο παιδιών όπως υπήρχε στο μυαλό των ανθρώπων για πολλά χρόνια. Είναι πολύ πιθανόν πλέον τα παιδιά που συναντώνται σε μια μονογονεϊκή οικογένεια να είναι περισσότερα από 1 ή 2 και ίσως να μην έχουν κοινό πατέρα ή μητέρα. Ένα ακόμα είδος οικογένειας που δημιουργείται τα τελευταία χρόνια προκύπτει από την ένωση δύο ατόμων που ήδη έχουν αποκτήσει οικογένεια στο παρελθόν. Τα άτομα είναι επίσης πολύ πιθανόν να έχουν και παιδιά από προηγούμενους γάμους τα οποία πλέον μεγαλώνουν μαζί μέσα στην ίδια οικογένεια. Μεγάλη πιθανότητα υπάρχει επίσης τα άτομα αυτά να αποκτήσουν και δικά τους παιδιά. Έτσι δημιουργείται μια πολύτεκνη οικογένεια όπου τα παιδιά έχουν προκύψει από διαφορετικούς γάμους.

Υπάρχουν πολλές δυσκολίες στον καθορισμό των παραγόντων που εξετάζουν τις πολιτιστικές επιρροές που δρουν στην γονιμότητα. Σε μελέτες για την μακροπρόθεσμη μείωση της γονιμότητας, ένα μεγάλο μέρος του ενδιαφέροντος για τις πολιτιστικές επιρροές προέκυψε από το θέμα της αντισύλληψης. Αυτές οι επιρροές περιέλαβαν τις θρησκευτικές απαγορεύσεις στη χρήση της αντισύλληψης καθώς επίσης και την έλλειψη γνώσης για τις αντισυλληπτικές τεχνικές[52].

Οι επιπτώσεις στην υπογεννητικότητα έχουν και οι εκτρώσεις και είναι αφενός μεν άμεσες από τη μη γέννηση των εμβρύων και αφετέρου δευτεροπαθείς, λόγω της υπογονιμότητας που προσβάλλει ένα ποσοστό γυναικών που υποβάλλονται σε εκτρώσεις. Οι εκτρώσεις θεωρούνται από πολλούς ως απαράδεκτη επιστημονική μέθοδο ελέγχου των γεννήσεων. Υπολογίζεται ότι 100.000-200.000 γυναίκες, παγκοσμίως, πεθαίνουν ετησίως από επιπλοκές των εκτρώσεων. Παρατηρείται αύξηση της συχνότητάς τους σε άγαμες γυναίκες και μείωση ανάλογη με το μορφωτικό επίπεδο. Όσο μορφωμένες είναι οι γυναίκες, τόσο λιγότερες εκτρώσεις κάνουν. Ο παράγοντας των εκτρώσεων είναι αρκετά σύνθετος και περιλαμβάνει την αλληλεπίδραση μιας σειράς άλλων παραγόντων: το επίπεδο σεξουαλικής δραστηριότητας, τη χρήση και την αποτελεσματικότητα της μεθόδου αντισύλληψης και την απόφαση αν θα γίνει ή όχι έκτρωση. Τα

[52] Fahey T. και Spıder Z., «Fertility and family issues in an enlarged Europe», Economic and SocialResearch Institute, Dublin, and Demographic Research Institute, Budapest, σελ. 25

σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα, λόγω της σεξουαλικής απελευθέρωσης, αποτελούν επίσης σημαντικούς αιτιολογικούς παράγοντες υπογονιμότητας[53].

ΙΙΙ 1.6 Επίλογος

Η συμπεριφορά στην γονιμότητα, δηλαδή η απόφαση για τεκνοποίηση ή ο αριθμός των παιδιών που θα αποφασίσει να έχει το ζευγάρι ή η γυναίκα στην περίπτωση των μονογονεϊκών οικογενειών, είναι αποτέλεσμα μιας σειράς παραγόντων και των συνδυασμών αυτών. Λαμβάνοντας υπόψη την πολυπλοκότητα που υπάρχει για το αποτέλεσμα της γονιμότητας είναι δύσκολο να καθοριστούν οι παράγοντες και οι κανόνες που αφορούν τα ιδανικά που εκείνα σχετίζονται γενικότερα με την τεκνοποίηση και ειδικότερα με το μέγεθος της οικογένειας.

Όλα οι παραπάνω αναλύσεις έχουν δείξει ότι οι προοπτικές και οι προσδοκίες για το μέγεθος της οικογένειας έχουν αλλάξει με το πέρασμα των γενεών. Οι ολιγομελείς οικογένειες μπορεί να είναι συνέπεια λόγων όπως οι αλλαγές στην ισορροπία μεταξύ των δαπανών και των κερδών που αφορούν στα παιδιά ή μπορεί να αντιπροσωπεύσουν απλώς τις πολιτιστικές αλλαγές. Όποιος όμως και να είναι ο λόγος δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι οι ολιγομελείς οικογένειες είναι αποτέλεσμα της πτώσης της γονιμότητας στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών.

Συγχρόνως το ιδανικό οικογενειακό μέγεθος που επιτυγχάνουν είναι λίγο υψηλότερο από εκείνο που υπολογίζει ο μέσος όρος των ανθρώπων. Οικονομικοί παράγοντες όπως τα οικονομικά προβλήματα, το κόστος των παιδιών και η διαθεσιμότητα της στέγασης, είναι οι πιο κοινοί λόγοι που εμποδίζουν το ζευγάρι ή το άτομο να αποκτήσει περισσότερα παιδιά. Η σημασία που δίνουν οι άνθρωποι στους οικονομικούς παράγοντες ως λόγους για την αδυναμία τους να αποκτήσουν το μέγεθος της οικογένειας που επιθυμούν βασίζεται στο γεγονός ότι οι αυξανόμενες οικονομικές πιέσεις περιορίζουν τον αριθμό των προσδοκώμενων παιδιών. Αυτό υποστηρίζει τη θεωρία ότι οι μεταβαλλόμενες οικονομικές καταστάσεις του δεύτερου μισού του τελευταίου αιώνα, έχουν καταστήσει δυσκολότερο για τις γυναίκες ή τις οικογένειες να επιτευχθεί ο αριθμός γεννήσεων που επιθυμούσαν ή επιθυμούν. Για τις γυναίκες όμως ειδικότερα, υπάρχουν δύο ακόμα σημαντικοί λόγοι που παίζουν ρόλο στην απόκτηση παιδιού και δεν έχουν οικονομική μορφή. Ο πρώτος είναι η υγεία και ο δεύτερος είναι τα προβλήματα στη σχέση τους με το άτομο που θα αποκτήσουν το παιδί.

[53] Λώλης Δ., «Οι διαστάσεις του δημογραφικού προβλήματος»,ιστοσελίδα: www.iatrikionline.gr/IB_88/eidiko.htm

Εντούτοις είναι ακόμα δύσκολο να ενοχοποιηθούν συγκεκριμένα αίτια για την πτώση γονιμότητας στις τελευταίες δεκαετίες. Τα στοιχεία τείνουν να υποστηρίξουν την άποψη ότι οι γυναίκες έχουν λιγότερα παιδιά σήμερα της επιδείνωσης του οικονομικού πλαισίου που κατά επέκταση «στενεύει» τα όρια της επιλογής για τον αριθμό των παιδιών. Ωστόσο υπάρχει και μια πιο αδύναμη εκδοχή που δίνει μία εξήγηση για την πτώση της γονιμότητας. Η εκδοχή αυτή υποστηρίζει ότι οι γυναίκες, ή και οι άνδρες, έχουν πλέον λιγότερα παιδιά λόγω της διευρυμένης επιλογής εναλλακτικών τρόπων για να σπαταλούν τον χρόνο και τους πόρους τους. Κάποιος ακόμα μπορεί να πει, ότι οι γυναίκες δεν έχουν την ίδια αντοχή και την ίδια προσμονή για παιδιά όπως είχαν οι μητέρες ή οι γιαγιάδες τους. Αλλά αυτό βέβαια μπορεί να τεκμηριωθεί μόνο όταν οι υπόλοιπες επιλογές είναι τόσο δελεαστικές και ελκυστικές που αξίζει να θυσιάσουν την επιλογή για την δημιουργία οικογένειας.

Σύμφωνα με τα δεδομένα που αναλύθηκαν για τα αποτελέσματα της γονιμότητας, η σύνθεση της γονιμότητας διαφέρει έντονα από χώρα σε χώρα. Τρία είναι τα βασικά στοιχεία που επηρέασαν περισσότερο τα αποτελέσματα στη γονιμότητα: - η ατεκνία, ο μέσος όρος ηλικίας στην απόκτηση του πρώτου παιδιού, και η επιθυμία να παραμείνουν εκτός γάμου. Και τα τρία αυτά στοιχεία όμως είχαν ξεχωριστή βαρύτητα στον δείκτη της γονιμότητας. Για παράδειγμα, σε μερικές χώρες, η αύξηση των επιπέδων ατεκνίας ήταν σημαντικός παράγοντας στη γενική πτώση γονιμότητας, αλλά σε άλλες χώρες που η ατεκνία είχε αλλάξει μετά βίας με την πάροδο του χρόνου, οι διαφορές στην αλλαγή του οικογενειακού μεγέθους ήταν η κύρια αιτία της πτώσης της γονιμότητας[54].

ΙΙΙ 2 Θνησιμότητα

Η μείωση της θνησιμότητας τις τελευταίες δεκαετίες είναι αξιοσημείωτη. Το πρώτο μισό του 21ου αιώνα η μείωση αυτή οφειλόταν στην ελαχιστοποίηση του κινδύνου θνησιμότητας για τα παιδιά και τα άτομα μέσης ηλικίας. Η θνησιμότητα είχε μειωθεί ουσιαστικά ακόμα περαιτέρω από τότε, όταν αναπτύχθηκαν οι πρώτες αποτελεσματικές θεραπείες και τα εμβόλια. Τις τελευταίες δεκαετίες όμως η θνησιμότητα έχει μειωθεί δραματικά και για τα ηλικιωμένα άτομα. Παρακάτω γίνεται αναφορά σε δύο δείκτες θνησιμότητας: το προσδόκιμο ζωής και την βρεφική θνησιμότητα.

[54] Fahey T. και Spıder Z., «Fertility and family issues in an enlarged Europe», Economic and SocialResearch Institute, Dublin, and Demographic Research Institute, Budapest, σελ.10- 21 και σελ.23-48

ΙΙΙ 2.1 Προσδόκιμο ζωής

ΙΙΙ 2.1 α Προσδόκιμο ζωής και ποιότητα ζωής

Ως προσδόκιμο ζωής ορίζεται η ηλικία μέχρι την οποία αναμένεται να φτάσει ο μισός πληθυσμός μιας συγκεκριμένης ηλικίας[55]. Στο παρόν κεφάλαιο τίθεται υπό μελέτη το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση.

Το προσδόκιμο ζωής για κάθε χώρα συνδέεται άμεσα με την ποιότητα ζωής των κατοίκων της. Η συνεχής αύξησή του τα τελευταία χρόνια οφείλεται στην καλυτέρευση των συνθηκών διαβίωσης του σύγχρονου ανθρώπου και συγκεκριμένα στην αλλαγή του τρόπου ζωής, στη προσεγμένη διατροφή και την πρόοδο στον τομέα της υγείας. Η επίτευξη των στόχων της οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής είναι οι παράμετροι στις οποίες στοχεύουν σε γενικές γραμμές όλα τα κράτη προκειμένου να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων τους. Οι βασικές διαστάσεις της ποιότητας ζωής είναι δύο: η κοινωνική ποιότητα ζωής που σχετίζεται με την διατροφή και τον τρόπο ζωής και η σχετιζόμενη με την υγεία ποιότητα ζωής[56].

«Η κοινωνική ποιότητα ζωής ορίζεται ως το μέγεθος κατά το οποίο οι πολίτες είναι ικανοί να συμμετέχουν στην κοινωνική και οικονομική ζωή των κοινωνιών όπου διαβιούν κάτω από συνθήκες που επιτρέπουν την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και των προσωπικών τους ικανοτήτων. Οι βασικές συνιστώσες της κοινωνικής ποιότητας ζωής είναι τέσσερις:

1. *Ο βαθμός της οικονομικής ασφάλειας*
2. *Το επίπεδο της κοινωνικής ένταξης*
3. *Η έκταση της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης*
4. *Το επίπεδο υγείας των πολιτών της Ευρώπης»* [57]

Η κοινωνική ποιότητα περιλαμβάνει επίσης το εισόδημα, την οικογενειακή κατάσταση, την κατοικία, την ικανοποίηση από την εργασία, το περιβάλλον, τις μεταφορές, τη διασκέδαση ακόμα και τα προϊόντα που καταναλώνουμε.

---

[55] Life expectancy, «Diet, Lifestyle and Life Expectancy» Εύρεση στις 16 Μαρτίου 2009 στην ιστοσελίδα: http://www.eufic.org/article/en/page/RARCHIVE/expid/review-diet-lifestyle-life-expectancy/ Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο:http//:www.google. com.gr

[56] Υφαντόπουλος Γ Ν. , «*Μέτρηση της ποιότητας ζωής και το ευρωπαϊκό υγειονομικό μοντέλο»,*Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, σελ. 7-9

[57] Υφαντόπουλος Γ Ν. , «*Μέτρηση της ποιότητας ζωής και το ευρωπαϊκό υγειονομικό μοντέλο»,*Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, σελ. 7

Η αύξηση του προσδόκιμου ζωής οφείλεται κατά βάση στη θεαματική βελτίωση της υγείας των Ευρωπαίων στη διάρκεια του 20ου αιώνα. Το επίπεδο υγείας στην Ευρώπη είναι ιδιαίτερα υψηλό σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο. Διαφορές ωστόσο παρουσιάζονται τόσο μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών της ΕΕ27 όσο και ανάμεσα σε κοινωνικές ομάδες κάθε πληθυσμού και δημιουργούν ανισότητες σε ότι αφορά το προσδόκιμο ζωής. Περιλαμβάνει επίσης προσωπικές προτιμήσεις, εμπειρίες, αντιλήψεις και στάσεις απέναντι στις διαστάσεις της καθημερινής ζωής[58].

Η σχετιζόμενη με την υγεία ποιότητα ζωής είναι ο δείκτης που συνδέεται αμεσότερα με το προσδόκιμο ζωής. Τις τελευταίες δεκαετίες, με την βοήθεια των σύγχρονων ιατρικών ανακαλύψεων και της υψηλής βιοϊατρικής τεχνολογίας, αυξήθηκε σημαντικά το προσδόκιμο επιβίωσης αλλά και ο μέσος όρος ζωής στις κοινωνίες δυτικού τύπου. Την δεκαετία του 1980, το προσδόκιμο ζωής για τους άντρες ήταν τα 60 χρόνια και για τις γυναίκες τα 64 χρόνια ενώ τώρα αγγίζει μέχρι και τα 80 χρόνια στην Ευρώπη και για τα δύο φύλα. Η βελτίωση του επιπέδου υγείας του πληθυσμού δεν πρέπει να αναφέρεται μόνο στην αύξηση του προσδόκιμου ζωής αλλά και στην αύξηση των χρόνων υγιούς ζωής. Η ιατρική δηλαδή, δεν πρέπει να επικεντρώνεται μόνο στην μακροζωία αλλά και στην καλυτέρευση του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων τρίτης ηλικίας[59].

Η σχετιζόμενη με την υγεία ποιότητα ζωής είναι ένας πολύτιμος δείκτης για την εκτίμηση των αλλαγών των φυσικών καταστάσεων του γενικού πληθυσμού, για τη διάθεση των πόρων και για την αξιολόγηση της επιτυχίας των πολιτικών προγραμμάτων. Οι μελλοντικοί υπολογισμοί πρέπει επίσης να λάβουν υπόψη τη δυνατότητα εφαρμογής του δείκτη στους πληθυσμούς στις χώρες της οικονομικής μετάβασης[60].

Πολλοί υποστηρίζουν επίσης ότι και η σωστή διατροφή (ιδιαίτερα η μεσογειακή) συμβάλλει επίσης στη θωράκιση του οργανισμού με αποτέλεσμα πιο μακροχρόνια και πιο ποιοτική ζωή. Κλειδιά της μακροζωίας θεωρούνται τα λαχανικά, τα φρούτα, τα ψάρια, τα όσπρια και το ελαιόλαδο καθώς και το λιγότερο άγχος. Η επιρροή της διαθεσιμότητας και της διατροφής τροφίμων στην προώθηση της υγείας έχουν αποδείξει ότι είναι παράγοντες που έχουν διαδραματίσει επίσης κάποιο ρόλο στις παρατηρηθείσες αυξήσεις στην υπολογιζόμενη διάρκεια ζωής. Τα στοιχεία αυτά δεν είναι εύκολο να επιβεβαιωθούν. Ωστόσο, έχουν υπάρξει βελτιώσεις

[58] Υφαντόπουλος Γ Ν. , «*Μέτρηση της ποιότητας ζωής και το ευρωπαϊκό υγειονομικό μοντέλο»,*Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, σελ. 7-9
[59] Robine J M.,Ritchie K., « Healthy *life expectancy: evaluation of global indicator of change in population health*», BMJ.1991 February 23; 302(6774): 457–460.
[60] Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής 2007, 24 (Συμπλ 1):6-18

στις διατροφικές συνήθειες σε πολλούς πληθυσμούς κατά τη διάρκεια της χρονικής περιόδου που συνδέεται με την αύξηση της πιθανής διάρκειας ζωής[61].

Συμπερασματικά, φαίνεται ότι βάση των αλλαγών στην υπολογιζόμενη διάρκεια ζωής, η υγεία στη σύγχρονη κοινωνία βελτιώνεται όλη την ώρα και γίνεται όλο και καλύτερη. Η πρόοδος στην ιατρική φροντίδα, οι καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, η υγιεινή, η μεγαλύτερη προσφορά τροφίμων, η βελτίωση της διατροφής και η σημασία της σωματικής δραστηριότητας μπορούν να συνδεθούν με την ανάπτυξη στο προσδόκιμο ζωής. Είναι, φυσικά, αδύνατο η αύξηση στην υπολογιζόμενη διάρκεια ζωής κατά τη διάρκεια των τελευταίων 100 ετών να αποδοθεί σε οποιοδήποτε ιδιαίτερο λόγο ή παράγοντα[62].

ΙΙΙ 2.1 β Προσδόκιμο ζωής στην Ευρώπη

Η αύξηση του προσδόκιμου ζωής οφείλεται κατά βάση στη θεαματική βελτίωση της υγείας των Ευρωπαίων στη διάρκεια του 20ου αιώνα. Το επίπεδο υγείας στην Ευρώπη είναι ιδιαίτερα υψηλό σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο. Διαφορές ωστόσο παρουσιάζονται τόσο μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών της ΕΕ27 όσο και ανάμεσα σε κοινωνικές ομάδες κάθε πληθυσμού και δημιουργούν ανισότητες σε ότι αφορά το προσδόκιμο ζωής.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις της ΠΟΥ, μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, ενώ το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση παρουσίαζε μια αργή αλλά σταθερή άνοδο, στις αρχές της δεκαετίας του 1990 μία απότομη πτώση στο προσδόκιμο ζωής των χωρών της πρώην ΕΣΣΔ προκάλεσε και την πτώση του ευρωπαϊκού προσδόκιμου ζωής.

Πιο συγκεκριμένα στη δυτική Ευρώπη παρατηρήθηκε συνεχής αύξηση του προσδόκιμου ζωής, παρά τις σημαντικές διαφορές μεταξύ των επιμέρους κρατών. Στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, το προσδόκιμο ζωής τη δεκαετία του 1970 παρέμεινε στάσιμο, ενώ στα μέσα της δεκαετίας του 1980 σημειώθηκε μία απότομη αύξηση την οποία ακολούθησε μια μείωση. Η μείωση αυτή υπήρξε ιδιαίτερα έντονη το 1993- 1994. Τέλος, στις χώρες της ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και μετά,

[61]Προσδόκιμο ζωής, Εύρεση στις 16 Μαρτίου 2009 στην ιστοσελίδα: http://www.apn.gr/uncategorized/ Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο:http//:www.google. com.gr

[62] Life expectancy, «Diet, Lifestyle and Life Expectancy» Εύρεση στις 16 Μαρτίου 2009 στην ιστοσελίδα: http://www.eufic.org/article/en/page/RARCHIVE/expid/review-diet-lifestyle-life-expectancy/ Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο:http//:www.google. com.gr

παρατηρείται μία συνεχής βελτίωση του προσδόκιμου ζωής σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες.

Τα τελευταία χρόνια, η διαφορά στο προσδόκιμο ζωής ανάμεσα στην ανατολική και τη δυτική Ευρώπη αυξήθηκε σημαντικά. Το 1995, το προσδόκιμο ζωής στις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ ήταν 11 χρόνια λιγότερα από ότι το προσδόκιμο ζωής στη δυτική Ευρώπη ενώ το 1970 η διαφορά τους ήταν μόλις 2,5 χρόνια[63].

«Με βάση την Ευρωπαϊκή Μονάδα Παρακολούθησης Υγείας (EHEMU), μεταξύ του 1995 και του 2003 το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση αυξήθηκε σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες κατά μέσο όρο 3 μήνες για τους άνδρες και 2 μήνες για τις γυναίκες σε κάθε χρονιά[64]».

Πίνακας 21

Προσδόκιμο ζωής Χώρες με συνεχόμενη αύξηση
Δανία
Εσθονία
Ισπανία
Φινλανδία
Γερμανία
Τσεχία
Αυστρία
Βέλγιο
Κύπρος
Ολλανδία
Πορτογαλία
Ιταλία
Ιρλανδία
Ελλάδα
Γαλλία
Σλοβακία
**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009*

Πίνακας 23

Προσδόκιμο ζωής Χώρες με αυξομειώσεις
Σλοβενία
Ρουμανία
Μάλτα
Ουγγαρία
Βουλγαρία
**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009*

Πίνακας 22

Προσδόκιμο ζωής Χώρες με μείωση στα τελευταία χρόνια
Λετονία
Πολωνία
Λιθουανία
Λουξεμβούργο
Ηνωμένο Βασίλειο
**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009*

[63] Τούντας Γ., Τριανταφύλου Δ., Φρισήρας Σ., «Δείκτες Υγείας στην Ευρώπη», Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής 2000, 17 (Συμπλ 1):89-100 σελ. 90-91

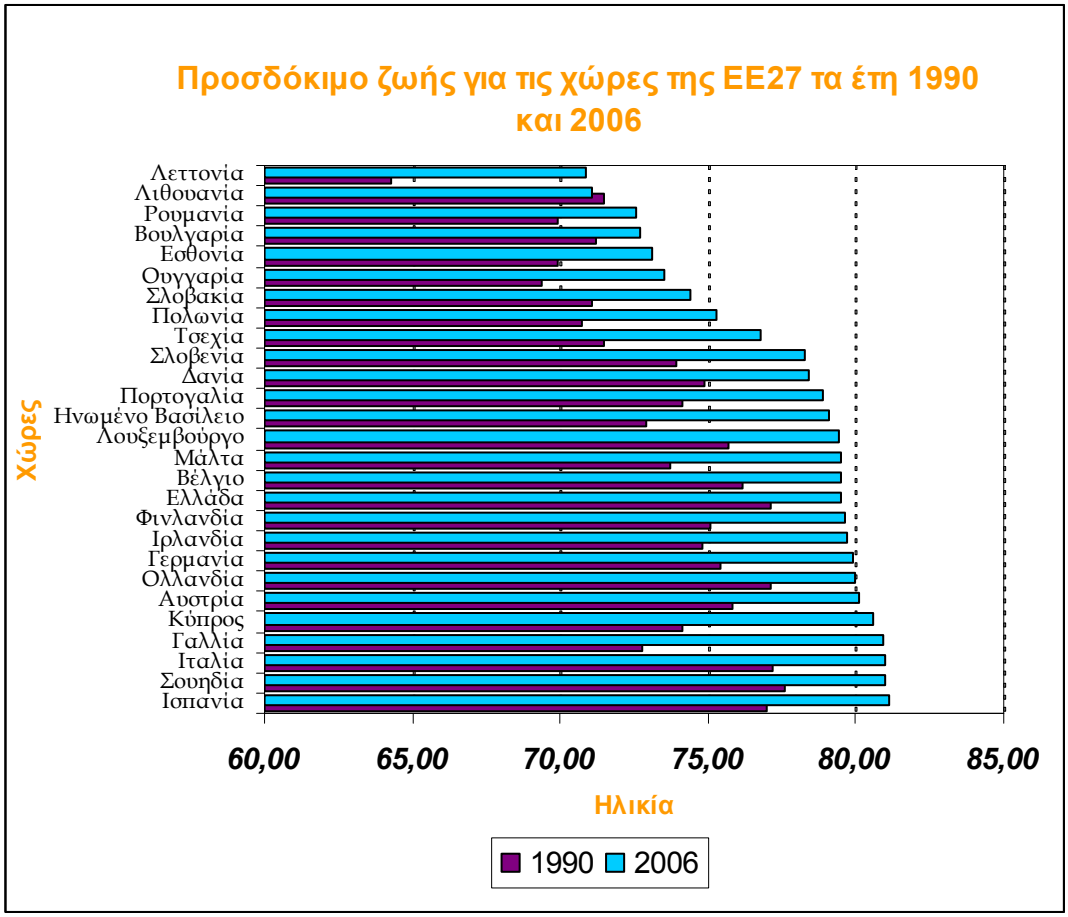
[64] Life expectancy, «Life Expectancy Of 14 Nations In Europe». Εύρεση στις 08 Απριλίου 2009, στην ιστοσελίδα: http://www.medicalnewstoday.com/articles/46767.php. Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο: http//:www.google. com.gr

Σήμερα, από το 1990 και μετά το προσδόκιμο ζωής ακολουθεί σταθερά ανοδική πορεία για όλες τις χώρες και για τα δύο φύλλα. Άλλες ακολούθησαν ομαλή συνεχόμενη αύξηση (βλέπε: Πίνακα **21** σελ.107) και σε άλλες η αύξηση ήταν σταδιακή και 'ήρθε' μετά από διάφορες αυξομειώσεις στο διάστημα 1990- 2006 (βλέπε: Πίνακα **23** σελ.107). Υπήρξαν όμως και κάποιες χώρες που τα τελευταία 2-3 χρόνια παρουσίασαν μείωση του προσδόκιμου ζωής ή και κάποια σταθερότητα και αποτελούν την εξαίρεση για τις υπόλοιπες χώρες- μέλη (βλέπε: Πίνακα **22** σελ.107). Αυτές οι χώρες είναι η Λετονία, το Λουξεμβούργο, η Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Οι λόγοι μείωσης του προσδόκιμου ζωής είναι διαφορετικοί από χώρα σε χώρα και σε μερικές η μείωση είναι τόσο μικρή που μπορεί να θεωρηθεί αμελητέα. Οι πιο έντονες μειώσεις παρουσιάστηκαν στην Πολωνία και το Λουξεμβούργο ενώ το προσδόκιμο ζωής στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Λετονία ήταν μάλλον σταθερό.

Λαμβάνοντας υπόψη την πρώτη και την τελευταία χρόνια στο διάστημα μελέτης 1990-2006 για όλες τις χώρες-μέλη της ΕΕ27 μπορούν να γίνουν συγκρίσεις σχετικά με τις αλλαγές στο προσδόκιμο ζωής αυτά τα 17 χρόνια. Στο Διάγραμμα **ΙΙΙ.8** (βλέπε: σελ.109) εμφανίζονται οι τιμές του προσδόκιμου ζωής για το 1990 και το 2006 και για τα δύο φύλα.

Με την πρώτη ματιά εύκολα παρατηρείται ότι σε σχέση με το 1990 το προσδόκιμο ζωής και για τα δύο φύλα έχει αυξηθεί σημαντικά. Η μεγαλύτερη αύξηση στο προσδόκιμο ζωής ανάμεσα στο 1990 και το 2006 παρατηρήθηκε στη Γαλλία η αύξηση του οποίου άγγιζε τα 8,10 χρόνια (Βλέπε: Πίνακα **24** σελ.110). Η αύξηση για τις υπόλοιπες χώρες κυμαίνεται από 6,6 μέχρι 1,5 χρόνια επιπλέον ζωής.

Διάγραμμα ΙΙΙ. 8

*Σημείωση: Τα στοιχεία για την Ιταλία είναι το 2004 και για το Ηνωμένο Βασίλειο το 2005.
**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Οι χώρες με αύξηση του προσδόκιμου ζωής από 5 έως 6,6 χρόνια είναι η Λετονία, η Κύπρος, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Μάλτα και η Τσεχία. Οι χώρες με αύξηση από 3,1 μέχρι και 4,9 έτη είναι η Δανία, το Λουξεμβούργο, η Σουηδία, η Σλοβακία, το Βέλγιο, η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία, η Πολωνία, η Φινλανδία, η Γερμανία, η Σλοβενία, η Αυστρία, η Ουγγαρία, η Ισπανία και η Ιταλία. Οι χώρες με αύξηση από 2 έως 3 χρόνια είναι η Ολλανδία, η Ρουμανία και η Ελλάδα Η Βουλγαρία είναι η χώρα με την μικρότερη αύξηση στο προσδόκιμο ζωής, μόλις 1,5 χρόνια. Από την άλλη υπάρχει και μία χώρα που δεν σημείωσε αύξηση στο προσδόκιμο ζωής αλλά μείωση. Αυτή είναι η Λιθουανία όπου το προσδόκιμο ζωής μειώθηκε κατά 0,4 χρόνια.

Πίνακας 24	
Διαφορά αύξησης στο προσδόκιμο ζωής των δύο φύλων μεταξύ του 1990 και του 2006	
Γαλλία	8,10
Λετονία	6,6
Κύπρος	6,5
Ηνωμένο Βασίλειο	6,2
Μάλτα	5,8
Τσεχία	5,3
Ιρλανδία	4,9
Πορτογαλία	4,8
Πολωνία	4,6
Φινλανδία	4,5
Γερμανία	4,5
Σλοβενία	4,4
Αυστρία	4,3
Ουγγαρία	4,1
Ισπανία	4,1
Ιταλία	3,8
Λουξεμβούργο	3,7
Δανία	3,5
Σουηδία	3,4
Σλοβακία	3,3
Βέλγιο	3,3
Εσθονία	3,2
Ολλανδία	2,90
Ρουμανία	2,7
Ελλάδα	2,4
Βουλγαρία	1,5
Λιθουανία	-0,4

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Σε γενικές γραμμές οι αυξήσεις στο προσδόκιμο ζωής ήταν μεγάλες, ειδικά στη Γαλλία που έφτασε τα 8 χρόνια. Η μέση αύξηση για τις περισσότερες χώρες ήταν από 4 έως 5 χρόνια επιπλέον ζωής.

Για τις γυναίκες το μεγαλύτερο προσδόκιμο ζωής εμφανίζεται στην Ισπανία και τη Γαλλία (84,4 χρόνια ζωής) και ακολουθούν η Ιταλία και Φινλανδία (βλέπε: Πίνακα **26** σελ.112). Από την άλλη το μικρότερο προσδόκιμο ζωής έχει η Ρουμανία ενώ χαμηλά στη λίστα βρίσκονται ακόμα η Λιθουανία, η Βουλγαρία και η Λετονία. Σε γενικές γραμμές πάντως, όσον αφορά στο προσδόκιμο ζωής των γυναικών, πολλές είναι οι χώρες που η πιθανή διάρκεια ζωής ξεπερνά το 80 χρόνια.. Η τιμή αυτή είναι αρκετά υψηλή και ίσως να είναι και η μεγαλύτερη

στον κόσμο. Για τους άνδρες τα μεγαλύτερα προσδόκιμα ζωής έχουν η Σουηδία, η Κύπρος και η Ιταλία ενώ τα μικρότερα η Εσθονία, η Λετονία και η Λιθουανία (βλέπε: Πίνακα **27** σελ.112).

Πίνακας 25 Στατιστικά συμπεράσματα (2006)			
	Για τους άνδρες	**Για τις γυναίκες**	**Και για τα δύο φύλλα**
Αριθμητικός μέσος	74,34	80,93	77,66
Διακύμανση	17,31	6,1	10,69
Τυπική απόκλιση	4,16	2,47	3,27
Δείκτης μεταβλητότητας (CV)	0,15 ή 15%	0,09 ή 9%	0,12 ή 12%

**Πηγή δεδομένων* : Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Οι στατιστικοί δείκτες αποτυπώνουν καλύτερα την σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 για το προσδόκιμο ζωής των ανδρών, των γυναικών και των δύο φύλων μαζί (βλέπε: Πίνακα **25** σελ.111). Κρίνοντας από την διακύμανση και την τυπική απόκλιση παρατηρούμε ότι η τιμές του προσδόκιμου ζωής στις γυναίκες είναι πιο κοντά στον αριθμητικό μέσο από ότι οι τιμές των ηλικιών των ανδρών. Αυτό σημαίνει ότι οι ηλικίες των γυναικών, σε όλες τις χώρες- μέλη, είναι παρόμοιες και έχουν λίγα χρόνια διαφοράς μεταξύ τους. Για αυτόν το λόγο και το δείγμα των ηλικιών των γυναικών είναι πιο ομοιογενές από εκείνο των ανδρών (9% έναντι 15% αντίστοιχα). Η ομοιογένεια του δείγματος και για τα δύο φύλλα είναι 12% το οποίο ήταν και αναμενόμενο αφού θα κυμαινόταν ανάμεσα στο 9% και το 15%.

Πίνακας 26	*Προσδόκιμο ζωής για τις γυναίκες στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006*
Ισπανία	84,4
Γαλλία	84,4
Ιταλία	83,8
Φινλανδία	83,1
Σουηδία	83,1
Αυστρία	82,8
Γερμανία	82,4
Κύπρος	82,4
Βέλγιο	82,3
Πορτογαλία	82,3
Ιρλανδία	82,1
Σλοβενία	82
Ολλανδία	82
Ελλάδα	81,9
Λουξεμβούργο	81,9
Μάλτα	81,9
Ηνωμένο Βασίλειο	81,1
Δανία	80,7
Τσεχία	79,9
Πολωνία	79,7
Εσθονία	78,6
Σλοβακία	78,4
Ουγγαρία	77,8
Λιθουανία	77
Βουλγαρία	76,3
Λετονία	76,3
Ρουμανία	76,2

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

Πίνακας 27	*Προσδόκιμο ζωής για τους άνδρες στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006*
Σουηδία	78,80
Κύπρος	78,80
Ιταλία	77,90
Ισπανία	77,70
Ολλανδία	77,70
Γαλλία	77,30
Ιρλανδία	77,30
Αυστρία	77,20
Γερμανία	77,20
Ελλάδα	77,20
Ηνωμένο Βασίλειο	77,10
Μάλτα	77,00
Λουξεμβούργο	76,80
Βέλγιο	76,60
Δανία	76,10
Φινλανδία	75,90
Πορτογαλία	75,50
Σλοβενία	74,50
Τσεχία	73,50
Πολωνία	70,90
Σλοβακία	70,40
Ουγγαρία	69,20
Βουλγαρία	69,20
Ρουμανία	69,20
Εσθονία	67,40
Λετονία	65,40
Λιθουανία	65,30

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe,2008-2009

Εκείνο που αξίζει επίσης να αναφερθεί είναι η διαφορά ανάμεσα στο προσδόκιμο ζωής μεταξύ ανδρών και γυναικών στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 (Βλέπε: Πίνακα **28** σελ.113). Η διαφορά αυτή κυμαίνεται από 3,6 μέχρι και 11,7 χρόνια. Οι μεγαλύτερες τιμές (άνω των 10 χρόνων) εντοπίζονται σε τρεις χώρες της Βόρειας Ευρώπης και πρώην χώρες της Σοβιετικής ένωσης, στη Λετονία, τη Λιθουανία και την Εσθονία. Μεγάλη επίσης διαφορά στο προσδόκιμο ζωής ανάμεσα σε γυναίκες και άνδρες εμφανίζει η Πολωνία και η Ουγγαρία. Αντίθετα, τις μικρότερες διαφορές ηλικιών εντοπίζουμε στην Κύπρο, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Σουηδία και την Ολλανδία. Έτσι οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι οι χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής

Ευρώπης παρουσιάζουν μεγαλύτερες διαφορές τιμών από ότι οι χώρες της Δυτικής, Νότιας και της οικονομικά αναπτυγμένης Βόρειας Ευρώπης[65]. Τα αίτια κυρίως είναι κοινωνικά.

Πίνακας 28	***Διαφορά στο προσδόκιμο ζωής ανάμεσα στις γυναίκες και τους άνδρες το 2006 στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 (Γυναίκες- Άνδρες)***
Λιθουανία	11,7
Εσθονία	11,2
Λετονία	10,9
Πολωνία	8,8
Ουγγαρία	8,6
Σλοβακία	8
Σλοβενία	7,5
Φινλανδία	7,2
Γαλλία	7,1
Βουλγαρία	7,1
Ρουμανία	7
Πορτογαλία	6,8
Ισπανία	6,7
Τσεχία	6,4
Ιταλία	5,9
Βέλγιο	5,7
Αυστρία	5,6
Γερμανία	5,2
Λουξεμβούργο	5,1
Μάλτα	4,9
Ιρλανδία	4,8
Ελλάδα	4,7
Δανία	4,6
Ολλανδία	4,3
Σουηδία	4,3
Ηνωμένο Βασίλειο	4
Κύπρος	3,6

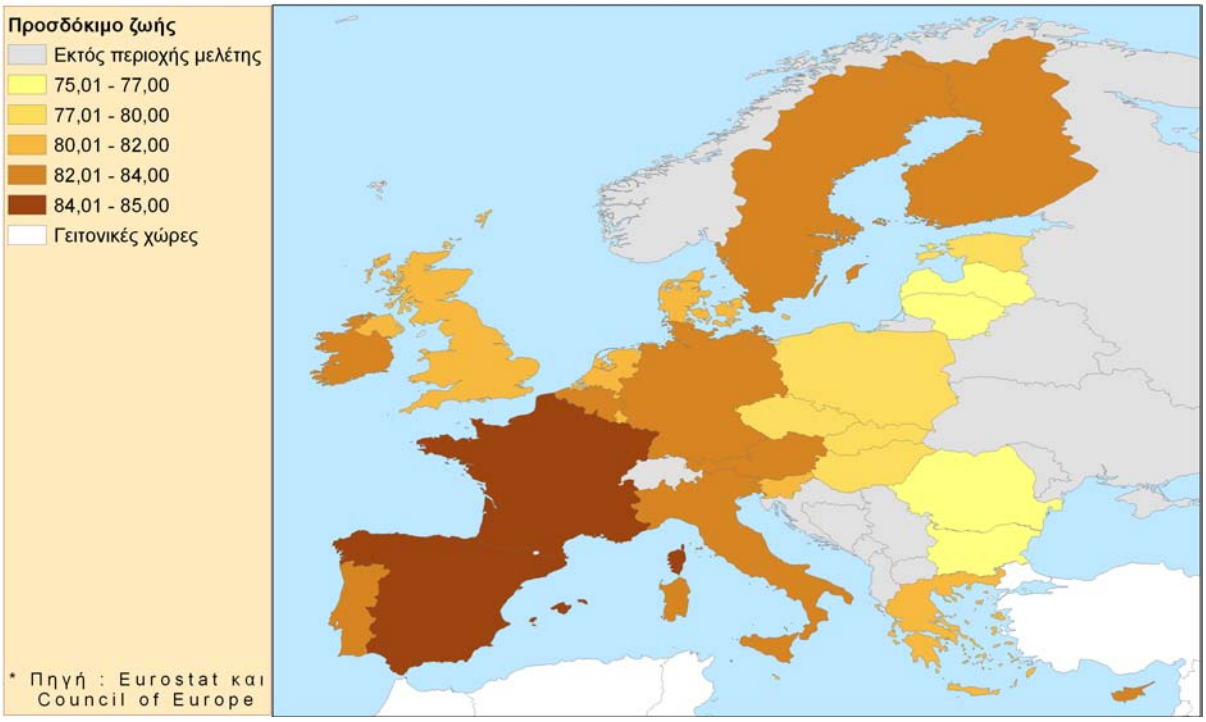
**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe,2008-2009

[65] Παρόλο που η ΕΕΕ27 είναι μια οικονομικά και κοινωνικά ανεπτυγμένη ομάδα χωρών, ακόμα κάποια μέλη της μπορούν να χαρακτηρισθούν ως χώρες οικονομικής μετάβασης.

ΙΙΙ 2.1.γ Διαχρονική εξέλιξη και Γεωγραφική Ανάλυση

Απεικονίζοντας το προσδόκιμο ζωής χωρικά η διαδικασία ομαδοποίησης των χωρών γίνεται ευκολότερη. Ο Χάρτης **16** (βλέπε: σελ.114) απεικονίζει το προσδόκιμο ζωής των γυναικών για τις χώρες μέλη της ΕΕ27. Τις μικρότερες τιμές έχουν η Λετονία, η Λιθουανία, η Βουλγαρία, και η Ρουμανία στις οποίες το προσδόκιμο ζωής φτάνει μέχρι τα 77 χρόνια ζωής. Από 77,01 μέχρι και 80 χρόνια ζωής έχουν η Εσθονία, η Πολωνία, η Τσεχία, η Ουγγαρία και η Σλοβακία ενώ οι γυναίκες της Ελλάδας, της Δανίας, της Ολλανδίας, της Σλοβενίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Μάλτας και του Λουξεμβούργου ζουν από 80,01 έως 82 χρόνια. Οι αμέσως μεγαλύτερες τιμές προσδόκιμου ζωής εμφανίζονται στην Ιρλανδία, το Βέλγιο, την Φινλανδία, την Σουηδία, την Γερμανία, την Ιταλία, την Κύπρο, την Πορτογαλία και την Αυστρία και αγγίζουν μέχρι και τα 84 χρόνια ζωής ενώ μέχρι και 85 ετών φτάνουν οι γυναίκες στην Γαλλία και την Ισπανία.

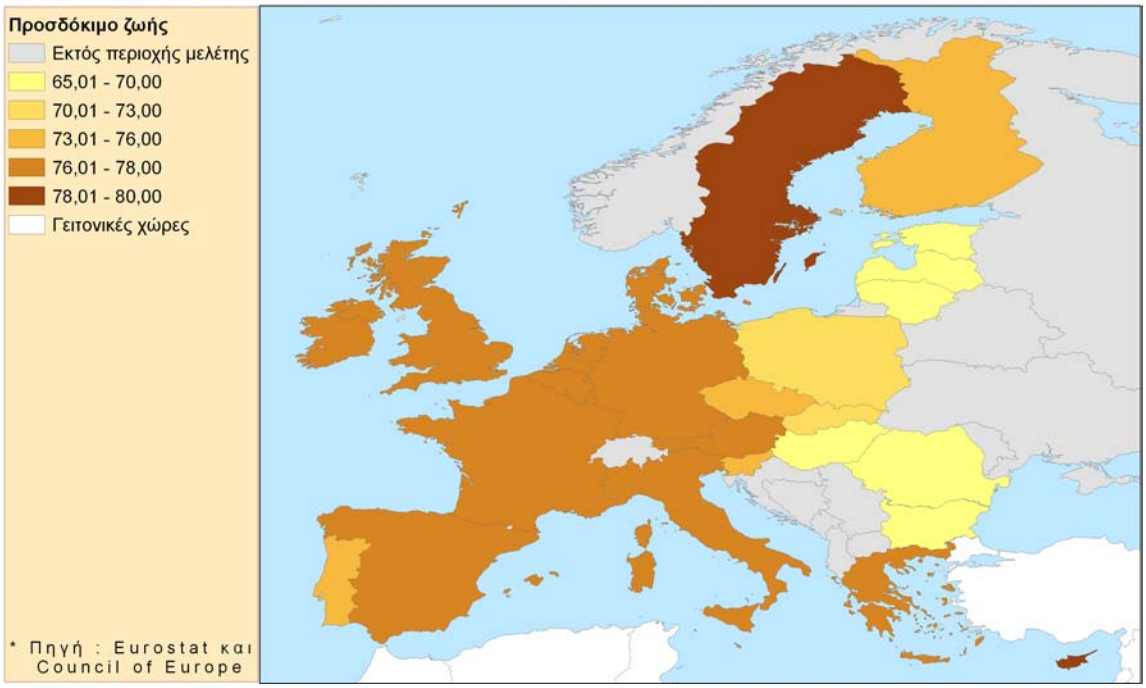
Χάρτης 16 Το προσδόκιμο ζωής των γυναικών στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Για τους άνδρες τα πράγματα είναι λίγο διαφορετικά (βλέπε: Πίνακα **27** σελ.112). Το μεγαλύτερο προσδόκιμο ζωής το έχει η Σουηδία και ακολουθούν η Κύπρος και η Ιταλία. Η Σουηδία και η Κύπρος έχουν το ίδιο προσδόκιμο ζωής. Η Κύπρος στο προσδόκιμο ζωής των γυναικών είναι περίπου στη μέση του πίνακα ενώ η Ιταλία και στους δύο πίνακες έχει την τρίτη θέση. Η μικρότερη τιμή εντοπίζεται στην Λιθουανία ενώ μικρές τιμές έχουν ακόμα η Λετονία και η Εσθονία.

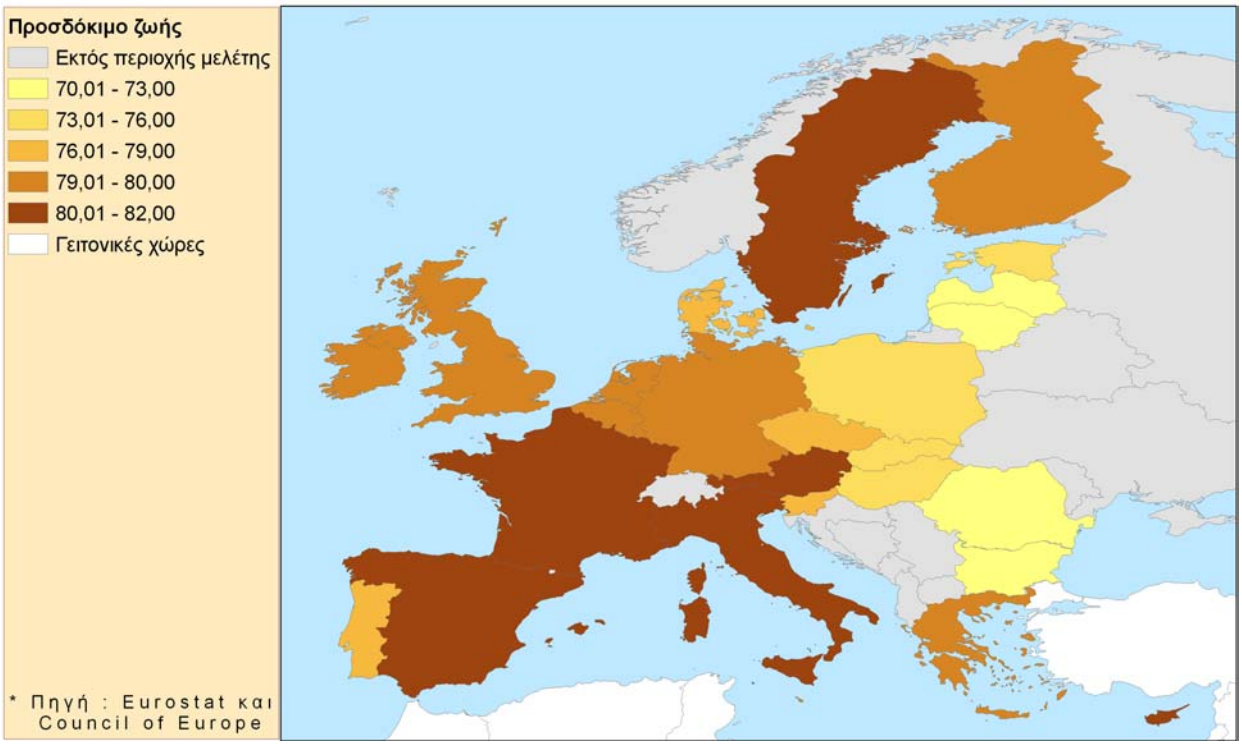
Στον Χάρτη **17** (βλέπε: σελ.115) οι κλάσεις είναι διαφορετικές από εκείνες των γυναικών καθώς οι άντρες διανύουν λιγότερα χρόνια ζωής από τις γυναίκες. Από 65 έως 70 χρόνια ζωής έχουν οι άντρες που κατοικούν στην Εσθονία, τη Λιθουανία, τη Λετονία, τη Ρουμανία, την Ουγγαρία και τη Βουλγαρία. Και η κατώτερη κλάση των γυναικών περιλαμβάνει τις ίδιες χώρες με εξαίρεση τη Βουλγαρία. Οι Πολωνοί και οι Σλοβάκοι ζουν 70,01 έως 73 χρόνια ενώ οι Τσέχοι, οι Πορτογάλοι, οι Φιλανδοί και οι Σλοβένοι ζουν από 73,01 έως 76 χρόνια. Στην επόμενη κλάση, που αναφέρεται στα 76,01 με 78 χρόνια ζωής, βρίσκονται η Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία, η Ισπανία, η Ιταλία, η Ελλάδα, το Βέλγιο, η Ολλανδία, το Λουξεμβούργο, η Γερμανία, η Αυστρία, η Δανία και η Μάλτα. Είναι η κλάση που περιλαμβάνει και τις περισσότερες χώρες. Τέλος, 78,01 με 80 χρόνια ζωής για τους άντρες προσφέρουν η Σουηδία και η Κύπρος.

Χάρτης 17 Το προσδόκιμο ζωής των ανδρών στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Αξιοσημείωτο είναι πάντως ότι το προσδόκιμο ζωής για τους άντρες και τις γυναίκες δεν βρίσκεται πάντα σε ισορροπία. Μπορεί σε κάποιες χώρες το προσδόκιμο ζωής για τους άντρες και τις γυναίκες να είναι εξίσου υψηλό όπως παραδείγματος χάριν στην Ελλάδα και το Λουξεμβούργο ή εξίσου χαμηλό όπως στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία αλλά σε κάποιες άλλες, όπως στη Φινλανδία, οι γυναίκες έχουν πολύ περισσότερα χρόνια ζωής από τους άντρες γεγονός που δημιουργεί ανισορροπίες στον πληθυσμό τρίτης ηλικίας.

Χάρτης 18 Το προσδόκιμο ζωής και για τα δύο φύλλα στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Στον Χάρτη **18** (βλέπε: σελ. 116) οι κλάσεις ξεκινούν από τα 70 και φτάνουν μέχρι τα 82 χρόνια ζωής. Η πρώτη κλάση περιλαμβάνει ηλικίες προσδόκιμου ζωής από 70 έως 73 χρόνια και σε αυτήν ανήκουν η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Λετονία και η Λιθουανία ενώ η δεύτερη κλάση που κυμαίνεται από 73,01 έως 76 χρόνια περιλαμβάνει την Πολωνία, την Σλοβακία, την Ουγγαρία και την Εσθονία. Στην επόμενη κλάση ανήκουν η Τσεχία, η Σλοβενία, η Δανία και η Πορτογαλία και κυμαίνεται από 76,01 έως 79 χρόνια ζωής. Η προτελευταία κλάση είναι η μεγαλύτερη και περιλαμβάνει τη Φινλανδία, τη Γερμανία, την Ολλανδία, το Βέλγιο, την Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ελλάδα, το Λουξεμβούργο και τη Μάλτα και αφορά από 79,01 έως 80 χρόνια ζωής. Η τελευταία κλάση αφορά τις χώρες με προσδόκιμο ζωής άνω των 80 ετών. Την ηλικία αυτή αγγίζουν οι κάτοικοι της Ισπανίας, της Ιταλίας, της Σουηδίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας, της Κύπρου και της Αυστρίας.

ΙΙΙ 2.1.δ Το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού

Η επιμήκυνση της διάρκειας ζωής ενός ανθρώπου μέσω των ιατρικών τεχνολογιών, την καταπολέμηση των ασθενειών και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, είναι ένα σημαντικό επίτευγμα της σύγχρονης εποχής. Όμως όταν η αύξηση του προσδόκιμου ζωής συνδυάζεται με την υπογεννητικότητα ο πληθυσμός οδηγείται σε γήρανση, όπως συμβαίνει στις χώρες της Ευρώπης.

Το ποσοστό των ηλικιωμένων (άνω των 65 ετών) για το 1998 είχε διαμορφωθεί στο 20% με τις προβλέψεις για το 2025 να το εκτινάσσουν στο 28%[66]. Πρόκειται για αύξηση του πληθυσμού των ατόμων της τρίτης ηλικίας κατά την περίοδο 2000-2020 ίση με 590,2 εκατομμύρια άτομα, αναμένεται δηλαδή ότι θα λάβει χώρα μια αύξηση της τάξης του 2,75% και μέχρι το 2050 οι εκτιμήσεις αναφέρουν ότι η αύξηση του προσδόκιμου του μέσου όρου διαβίωσης θα είναι 10 επιπλέον έτη[67]. Ακόμα πιο χαρακτηριστικά είναι τα στοιχεία που καταδεικνύουν τη σύγκλιση των μεριδίων στο σύνολο του πληθυσμού μεταξύ των ηλικιωμένων και των παιδιών. Στο χρονικό διάστημα 2000 -2050 το ποσοστό των ηλικιωμένων αναμένεται να αυξηθεί από το 10% στο 21% ενώ αντιθέτως το ποσοστό των παιδιών θα καταγράψει σημαντική μείωση από το 30% στο 21%.

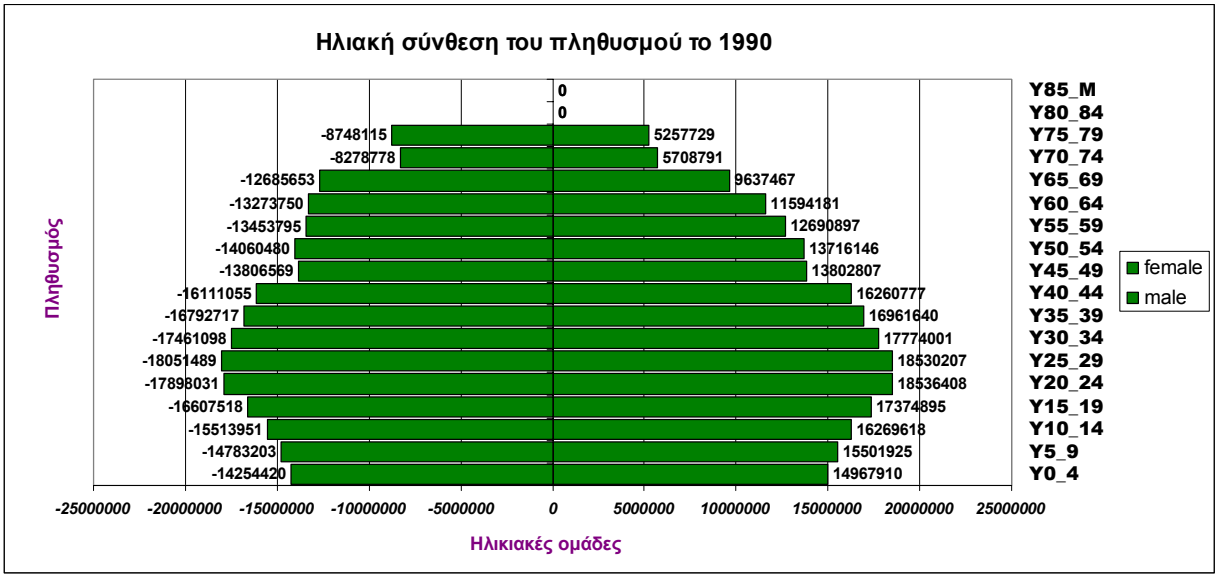
Επίσης αποτυπώνεται το γεγονός ότι επικρατεί πληθυσμιακή στασιμότητα καθώς η συνολική αύξηση του πληθυσμού της Ευρώπης για το 2003 ήταν μόλις 0,04% και η μικρή αύξηση που θα σημειωθεί μέχρι το 2025 είναι απόρροια κυρίως των μεταναστευτικών ρευμάτων. Παρόλο που το ποσοστό των ηλικιωμένων στα νέα κράτη- μέλη είναι πολύ μικρότερο από εκείνο της ΕΕ27 και παρόλο που μεταναστευτικά ρεύματα θα συνεχίσουν να εισρέουν προς τη γηραιά ήπειρο δεν θα καταφέρουν τα επόμενα χρόνια να αντισταθμίσουν την ηλικιακή γήρανση του πληθυσμού της[68].

[66] Δημουλάς Κ., Μπάγκαβος Χ., Ρωμανιάς Γ., Κριατσιώτη Β., «ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΝΕΡΓΟΥ ΓΗΡΑΝΣΗΣ Ι Εκπαιδευτικό Υλικό Εισηγητών», ΙΝΕ / ΓΣΕΕ Σεπτέμβριος 2007σελ. 16

[67] Πληθυσμιακή γήρανση, Εύρεση στις 16 Μαρτίου 2009 στην ιστοσελίδα:http://news.disabled.gr/?p=8237. Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο: http//:www.google. com.gr

[68]Δημουλάς Κ., Μπάγκαβος Χ., Ρωμανιάς Γ., Κριατσιώτη Β., «ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΝΕΡΓΟΥ ΓΗΡΑΝΣΗΣ Ι Εκπαιδευτικό Υλικό Εισηγητών», ΙΝΕ / ΓΣΕΕ Σεπτέμβριος 2007σελ. 16

Διάγραμμα ΙΙΙ. 9

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe,2008-2009

Το φαινόμενο αυτό είναι πιο έντονο στην Ευρώπη. Ο ευρωπαϊκός πληθυσμός γηράσκει με ρυθμό ταχύτερο του παγκόσμιου. ο ρυθμός μεταβολής της πληθυσμιακής πυραμίδας είναι υψηλός και η διαδικασία γήρανσης του πληθυσμού επιταχύνεται διαρκώς.

«*Η Ευρώπη μετά την Ιαπωνία είναι η περιοχή που παρουσίασε κατά το παρελθόν, και θα συνεχίσει να παρουσιάζει στο μέλλον, σχετικά μεγάλη τάση γήρανσης*» [69].

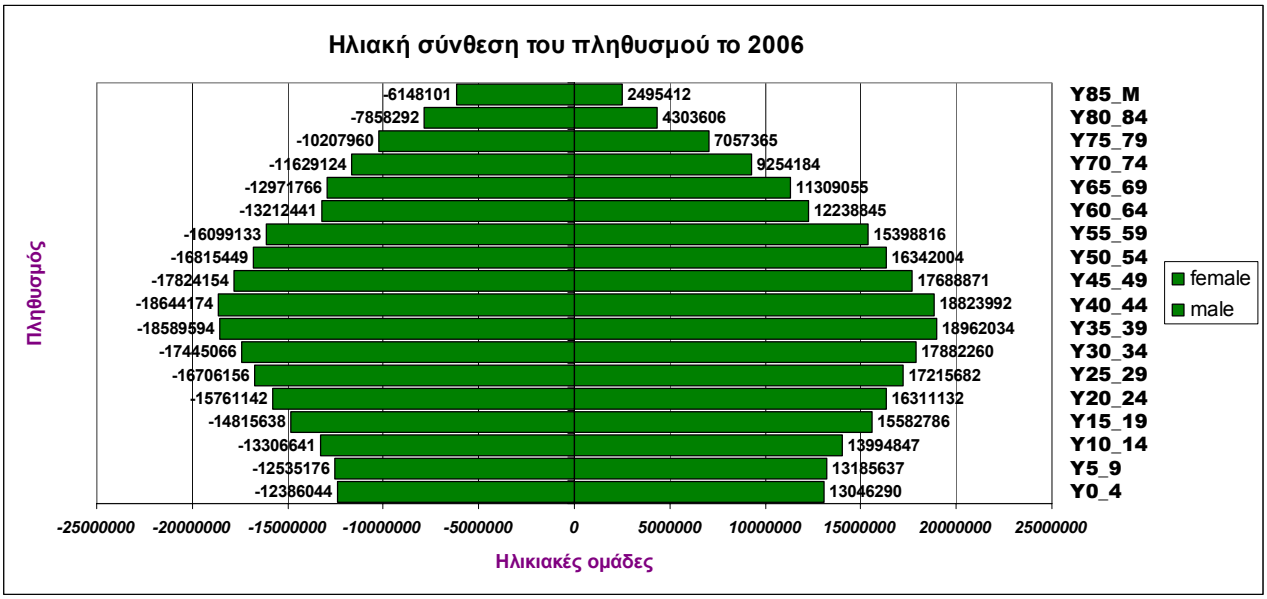
Το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού είναι εμφανές όταν δημιουργηθούν οι ηλικιακές πυραμίδες της ΕΕ27 για τις χρονιές 1990 και 2006. Ο πληθυσμός της μίας και της άλλης χρονιάς χωρίζεται σε ομάδες των 5 ετών (Βλέπε: Διαγράμμματα **ΙΙΙ.9** σελ.118 και **ΙΙΙ.10** σελ.119) δίνοντας πληροφορίες για την εξέλιξη του πληθυσμού.

Το 1990 ο περισσότερος πληθυσμός ήταν μεταξύ 20 και 29 ετών. Σε υψηλά ποσοστά ήταν επίσης οι ηλικίες από 15 έως 19 ετών και από 30 έως 44 ετών. Οι γεννήσεις ήταν σχετικά λιγότερες σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες ενώ αντίστοιχα ο μικρότερος πληθυσμός ήταν σε ηλικία από 70 έως 79. Για ηλικίες μεγαλύτερες των 79 ετών δεν υπάρχουν στοιχεία. Στο διάγραμμα του 2006 ο περισσότερος πληθυσμός είναι σε ηλικία από 35 έως 44 χρονών το οποίο είναι αναμενόμενο καθώς έχουν μεσολαβήσει 17 χρόνια από τις προηγούμενες μετρήσεις. Το πιο σημαντικό είναι ότι σε σχέση με το 1990 οι γεννήσεις είναι λιγότερες, περίπου κατά τρία εκατομμύρια και για τα δύο φύλα, ενώ τα άτομα ηλικιών άνω των 55 ετών έχουν

[69]Πληθυσμιακή γήρανση, Εύρεση στις 16 Μαρτίου 2009 στην ιστοσελίδα:http://news.disabled.gr/?p=8237. Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο: http//:www.google. com.gr

αυξηθεί σημαντικά. Αξιοσημείωτο είναι επίσης και το ποσοστό των ατόμων άνω των 80 ετών. Και για τις δύο χρονιές όμως οι ηλικιακές πυραμίδες αποτυπώνουν ώριμους πληθυσμούς, απλώς ο πληθυσμός του 2006 είναι πιο ώριμος από αυτόν του 1990 αφού οι ηλικιακές κλάσεις με τον μεγαλύτερο πληθυσμό μετακινούνται προς τα πάνω και χωρίς να ανανεώνονται. Το γεγονός αυτό δείχνει αφενός την επίτευξη της μακροβιότητας και αφετέρου κάνει περισσότερο αισθητή τη πληθυσμιακή γήρανση.

Διάγραμμα ΙΙΙ. 10

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe,2008-2009

ΙΙΙ 2.1. ε Οι επιπτώσεις

Το φαινόμενο της πληθυσμιακής γήρανσης έχει περισσότερα αρνητικά παρά θετικά αποτελέσματα. Η προσδοκία της ανθρωπότητας για μακροβιότητα οδηγεί και στην αύξηση της μέσης ηλικίας των πληθυσμών του οικονομικά ανεπτυγμένου κόσμου. Η πίεση που ασκεί ένας διαρκώς γηράσκων πληθυσμός στο οικονομικό και κοινωνικό πλέγμα, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί μεταπολεμικά, είναι μεγάλη.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο δείκτης πληθυσμιακής εξάρτησης, δηλαδή ο λόγος των ατόμων ηλικίας 0-14 και άνω των 65 ετών προς τα άτομα ηλικίας 15-65. Ο λόγος αυτός απεικονίζει το ποσοστό των ατόμων που για αντικειμενικούς λόγους δεν αναμένεται να

αποτελούν μέρος του εργατικού δυναμικού προς τα άτομα που σε μεγάλο βαθμό τα συντηρούν. Ο εν λόγω δείκτης το 2005 ήταν ίσος με 49% ανώ το 2030 αναμένεται ότι θα είναι 66% [70].

Οι τάσεις έχουν άμεσες επιπτώσεις στον παραγωγικό ιστό της παγκόσμιας οικονομίας με αποτέλεσμα να έχει αναδυθεί στην επιφάνεια μια σειρά ζητημάτων που αναφέρονται κυρίως στην διαχείριση του εργατικού δυναμικού, την κοινωνική πρόνοια και τις επιπτώσεις σε βασικά μακροοικονομικά μεγέθη.

Η αλλαγή στη σύνθεση του πληθυσμού έχει κατά βάση αρνητική επίπτωση στην απασχόληση. Οι ασφαλιστικοί φορείς δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στην συρρίκνωση των οικονομικών τους καθώς υπάρχει μικρότερος όγκος εισφορών αφού το εργατικό δυναμικό είναι όλο και λιγότερο ενώ οι συνταξιούχοι είναι περισσότεροι και με μεγαλύτερο προσδόκιμο ζωής που συνδυάζεται με την ταυτόχρονη ύπαρξη πρόωρων συνταξιοδοτήσεων. Ο ενεργός πληθυσμός μειώνεται και αυξάνεται ο μη ενεργός που εξαρτάται από τον προηγούμενο.

Επίσης η γήρανση του πληθυσμού ακολουθείται από άμεσες επιπτώσεις στη ζήτηση για ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη. Με την αύξηση της ηλικίας αυξάνονται οι δαπάνες για νοσηλεία και φαρμακευτική αγωγή και απαιτούνται καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Ακόμα, οι ηλικιωμένοι αντιμετωπίζουν κοινωνικό και εργασιακό αποκλεισμό. Υπάρχει η πεποίθηση ότι λόγω ηλικίας είναι λιγότερο εκπαιδεύσιμοι και φορείς ξεπερασμένων αντιλήψεων αλλά ταυτόχρονα λόγω των χρόνων προϋπηρεσίας τους απολαμβάνουν υψηλούς μισθούς[71].

Η πληθυσμιακή γήρανση του πληθυσμού αποτελεί μία από τις σημαντικότερες κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις του 21ου αιώνα. Την επικέντρωση του ενδιαφέροντος στο γήρας δικαιολογεί αναμφίβολα η προβλεπόμενη ταχύτατη δημογραφική εξέλιξη. Πρόσθετο πρόβλημα είναι οι άνω των 85 ετών, οι υπερήλικοι γέροντες. Οι επιπτώσεις των εξελίξεων στον χώρο της υγείας γίνονται πλέον ορατές καθώς αρχίζουν να οξύνονται τα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα που θέτει η φυσιολογική γήρανση του πληθυσμού αλλά και τα διάφορα ψυχικά νοσήματα στους ηλικιωμένους. Άλλα θέματα που έχει να αντιμετωπίσει μια γηράσκουσα κοινωνία είναι η συνταξιοδότηση, οι αποταμιεύσεις και ο πλούτος, η δομή της οικογένειας και

[70]Ιεραπετρίτης Δ., «Δημογραφία του Αιγαίου», Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, Ημερομηνία Έκδοσης 27/6/2005, σελ. 2

[71] Αναπτυξιακή Σύμπραξη «ΕΜΠΕΙΡΙΑ», «Καινοτόμες προσεγγίσεις εφαρμογών Κοινωνικού Διαλόγου. Η περίπτωση της διαχείρισης της ενεργού γήρανσης», Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL-ΕΕΔΕ, Μάιος 2007, σελ. 5-19

το χάσμα των γενεών, η υγεία και η ανικανότητα. Αυτού του είδους τις δοκιμασίες θα καλείται να αντιμετωπίσει κάθε κοινωνία στο κοντινό μέλλον λόγω της συνεχόμενης γήρανσης[72].

[72] Καραβάτος Α., Μπόζικας Β., «Όταν οι σχιζοφρενείς γερνούν», Αρχ Ελλ Ιατρ, 17(6), Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2000, σελ.556-560

ΠΑ

Δείκτε

Πίνακας Β Δείκτης Ανθρώπινης ανάπτυξης ...υ 2008

Θέση Κατάταξης	*Χώρα*
5	Ιρλανδία
6	Ολλανδία
7	Σουηδία
9	Λουξεμβούργο
11	Γαλλία
12	Φινλανδία
13	Δανία
14	Αυστρία
16	Ισπανία
17	Βέλγιο
18	Ελλάδα
19	Ιταλία
21	Ηνωμένο Βασίλειο
23	Γερμανία
26	Σλοβενία
30	Κύπρος
33	Πορτογαλία
35	Τσεχία
36	Μάλτα
38	Ουγγαρία
39	Πολωνία
41	Σλοβακία
42	Εσθονία
43	Λιθουανία
44	Λετονία
55	Βουλγαρία
61	Ρουμανία

******Πηγή*: Human Development Index, Εύρεση την 01 Σεπτεμβρίου στην ιστοσελίδα: http://hdr.undp.org/en/statistics/.

ΙΙΙ 2.2 Βρεφική Θνησιμότητα

ΙΙΙ 2.2.α Αίτια βρεφικής θνησιμότητας

Ο όρος βρεφική θνησιμότητα αναφέρεται στον θάνατο παιδιών κάτω του

ενός έτους. Ο δείκτης βρεφικής θνησιμότητας, είναι ένας εύκολος δείκτης για την μελέτη των συνθηκών θνησιμότητας και ορίζεται ως ο λόγος των βρεφικών θανάτων που σημειώθηκαν στη διάρκεια ενός ημερολογιακού έτους προς τον αριθμό των γεννήσεων ζώντων του έτους αυτού επί 1000[73].

Ο δείκτης βρεφικής θνησιμότητας χωρίζεται σε δύο μικρότερες βασικές κατηγορίες: την νεογνική και την μετανεογνική θνησιμότητα, ανάλογα με την ημερομηνία θανάτου. Ο δείκτης νεογνικής θνησιμότητας[74] ορίζεται ως ο λόγος των θανάτων βρεφών από την γέννηση μέχρι την 28η μέρα της ζωής τους κατά την διάρκεια ενός ημερολογιακού έτους προς τις γεννήσεις ζώντων του έτους αυτού, επί 1000. Ο δείκτης μετανεογνικής θνησιμότητας αφορά στους θανάτους των βρεφών που σημειώθηκαν από την 28η έως την 365η μέρα της ζωής τους κατά την διάρκεια ενός ημερολογιακού έτους προς τις γεννήσεις ζώντων του έτους αυτού, επί 1000. Ο όρος της βρεφικής θνησιμότητας είναι παρόμοιος αλλά όχι ο ίδιος με τον δείκτη παιδικής θνησιμότητας που ορίζεται ως ο λόγος των θανάτων παιδιών προς τον αριθμό των ζώντων. Ο δείκτης αυτός είναι αναμενόμενα υψηλότερος από τον προηγούμενο.

«Το μεγαλύτερο ποσοστό περιγεννητικών και νεογνικών θανάτων οφείλεται στις επιπλοκές της κύησης και του τοκετού, οι οποίες αποτελούν, επιπλέον, την κύρια αιτία μετανεογνικής θνησιμότητας στις αναπτυγμένες χώρες. Αντίθετα, στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι συχνότερες αιτίες μετανεογνικής θνησιμότητας είναι οι λοιμώξεις και οι διατροφικές ανεπάρκειες[75]» (Βλέπε: Πίνακα **29** σελ.126).

Οι κυριότεροι λόγοι νεογνικών θανάτων οφείλονται κυρίως σε ενδογενείς λόγους όπως οι γενετικές ανωμαλίες, οι επιπλοκές κατά την γέννα, η κυητική ανωριμότητα και άλλα φυσιολογικά προβλήματα. Όσον αφορά στη μετανεογνική θνησιμότητα η πλειοψηφία των θανάτων οφείλεται σε εξωγενείς παράγοντες. Τέτοιοι είναι τραύματα που προέρχονται από το οικείο περιβάλλον, διάφορες μολυσματικές ασθένειες όπως και η ανεπαρκής διατροφή. Στις ανεπτυγμένες χώρες η αύξηση του ιατρικού και κοινωνικού επιπέδου έχει επιτρέψει τον έλεγχο τον μολυσματικών ασθενειών τόσο ώστε η βρεφική θνησιμότητα να οφείλεται μόνο σε ενδογενείς παράγοντες.

---

[73] Παπαδάκης Μ. , Τσίμπος Κ., *Δημογραφική Ανάλυση Αρχές- Μέθοδοι- Υποδείγματα*, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2004, σελ.91 , Ταπεινός Γ., *Στοιχεία Δημογραφίας*, Αθήνα 1993, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 201

[74] Ο δείκτης νεογνικής θνησιμότητας μπορεί να χωριστεί και σε δύο μικρότερες υποκατηγορίες, στον δείκτη πρώιμης νεογνικής θνησιμότητας και στον δείκτη όψιμης νεογνικής θνησιμότητας.

[75] Δρόσου- Αγακίδου Β., «Διαχρονικές τάσεις και αιτίες περιγεννητικής, νεογνικής και βρεφικής θνησιμότητας», Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής 2005, 22(5):459–466, σελ.459

Πίνακας 29 Αιτίες θανάτου κατά ηλικία (% του συνόλου των αιτιών) σε διαφορετικές χώρες του κόσμου (ΠΟΥ).

	Ελλάδα	Χώρες Ευρωπαϊκής Ένωσης*	Άλλες αναπτυγμένες χώρες**	Άλλες ευρωπαϊκές χώρες#	Αναπτυσσόμενες χώρες##
Βρεφική ηλικία					
Λοιμώξεις	3,07	2,18	2,75	3,68	18,41
Διατροφικές ανεπάρκειες	0,00	0,00	0,03	0,96	2,71
Συγγενείς ανωμαλίες	36,67	31,31	27,80	25,97	15,30
Περιγεννητικές αιτίες	49,27	44,00	41,38	38,51	39,85
Διάφορες αιτίες§	6,14	10,11	12,36	5,65	4,80
Μετανεογνική ηλικία					
Λοιμώξεις	4,47	4,40	5,57	7,13	26,61
Διατροφικές ανεπάρκειες	0,00	0,01	0,06	2,10	7,44
Συγγενείς ανωμαλίες	69,83	37,02	24,99	26,68	9,91
Περιγεννητικές αιτίες	0,00	10,88	6,11	9,25	6,39
Διάφορες αιτίες§	11,17	24,92	31,50	9,80	12,70
Νεογνική ηλικία					
Λοιμώξεις	2,50	0,65	0,90	0,92	2,25
Διατροφικές ανεπάρκειες	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13
Συγγενείς ανωμαλίες	24,55	29,40	29,75	27,47	17,10
Περιγεννητικές αιτίες	69,32	61,06	61,15	62,29	68,64
Διάφορες αιτίες§	1,14	1,79	1,36	1,43	1,58

* Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο, ** ΗΠΑ, Ιαπωνία, Καναδάς

Αλβανία, Βουλγαρία, Λιθουανία, ## Νικαράγουα, Περού, Νότια Αφρική, § Σύνδρομο αιφνίδιου βρεφικού θανάτου, ατυχήματα, αταξινόμητες αιτίες

**Πηγή:* Δρόσου- Αγακίδου Β., «Διαχρονικές τάσεις και αιτίες περιγεννητικής, νεογνικής και βρεφικής θνησιμότητας», Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής 2005, 22(5):459–466

Το θέμα του HIV και το πόσο σχετίζεται με την βρεφική θνησιμότητα είναι ένας αμφιλεγόμενος παράγοντας. Πολλές χώρες έχουν υιοθετήσει πολιτικές που συστήνουν στις μητέρες να μην κυοφορούν όταν είναι θετικές στον ιό του HIV καθώς υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να μεταφερθεί στο παιδί. Στις αναπτυσσόμενες χώρες έχουν αναφερθεί αρκετά κρούσματα βρεφικής θνησιμότητας που οφείλονται στον ιό. Ένας ακόμα παράγοντας που οδηγεί στη βρεφική θνησιμότητα είναι η χρήση βίας που μπορεί να δημιουργήσει μοιραία τραύματα. Το θέμα της βίας ενάντια στα παιδιά δεν είναι πρόβλημα μόνο των αναπτυσσόμενων χωρών ή των χωρών του Τρίτου κόσμου, αποτελεί δυστυχώς πλήγμα και για τις ανεπτυγμένες χώρες.

Στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες πάντως και κυρίως στις χώρες της Ευρώπης, οι περισσότεροι βρεφικοί θάνατοι αφορούν κυρίως την νεογνική περίοδο όπου τα αίτια θανάτου είναι προκαθορισμένες από την γέννηση[76].

ΙΙΙ 2.2.β Η κατάσταση της βρεφικής θνησιμότητας στην Ευρώπη το διάστημα 1990-2006

[76] Παπαδάκης Μ. , Τσίμπος Κ., *Δημογραφική Ανάλυση Αρχές- Μέθοδοι- Υποδείγματα*, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2004, σελ.92, Encyclopedia of Children and Childhood in History and Society, Εύρεση στις 06 Σεπτεμβρίου 2009 στην ιστοσελίδα: http://www.faqs.org/childhood/In-Ke/Infant-Mortality.html. Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο: http//:www.google. com.gr και Encyclopedia of Death and Dying, Εύρεση στις 06 Σεπτεμβρίου 2009 στην ιστοσελίδα: http://www.deathreference.com/Me-Nu/Mortality-Infant.html. Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο: http//:www.google. com.gr

Η βρεφική θνησιμότητα, όπως και το προσδόκιμο ζωής, είναι ένας δείκτης που συνδέεται με την ποιότητα ζωής μιας χώρας και μειώνεται όσο βελτιώνονται οι κοινωνικοί, ιατρικοί και οικονομικοί παράμετροι της χώρας αυτής.

Όπως είναι ευρέως γνωστό, η αρχή της βιομηχανοποίησης του κόσμου στις αρχές του 20ου αιώνα έφερε θετικά αποτελέσματα βρεφική θνησιμότητα οδηγώντας σταδιακά στη μείωση της. Οι λόγοι λοιπόν που οδήγησαν στη μείωση της βρεφικής θνησιμότητας ήταν οι ίδιοι που οδήγησαν και στην αύξηση του προσδόκιμου ζωής. Πριν το 1930, η μείωση της γεννητικότητας και η καλύτερη διατροφή και διαβίωση που συνοδεύτηκαν από την αύξηση της ποιότητας ζωής έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην μείωση της βρεφικής θνησιμότητας. Σε αυτό συνέβαλαν ωστόσο οι περιβαλλοντικές βελτιώσεις , η κατασκευή υγιεινότερων συστημάτων ύδρευσης και λυμάτων καθώς και η εφαρμογή αποτελεσματικής διαχείρισης απορριμμάτων κυρίως στις αστικές περιοχές. Σημαντική ήταν επίσης η πρόοδος της δημόσιας υγείας και της φαρμακοβιομηχανίας, η προσπάθεια ελέγχου των μεταδιδόμενων λοιμώξεων, η υγιεινή των βρεφών και η σωστή ενημέρωση του κόσμου γύρω από το θέμα. Όντως, στις τρεις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα , τα βιομηχανοποιημένα κράτη, ήταν οι περιοχές μεγάλων δημόσιων εκστρατειών που οδήγησαν εντέλει στην εντυπωσιακή μείωση της θνησιμότητας[77].

«Όσον αφορά σε παγκόσμια κατάσταση, στις παλαιές κοινωνίες και σε μερικές χώρες του Τρίτου Κόσμου, το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας φτάνει μέχρι και τα 300‰. Στα πιο προηγμένα από τα ανεπτυγμένα κράτη το ποσοστό αυτό είναι κατώτερο από του 10‰, όπως φαίνεται και παρακάτω. Το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας, γενικά συνδέεται στενά με το προσδόκιμο ζωής κυρίως όταν η θνησιμότητα είναι υψηλή. Όταν το προσδόκιμο ζωής δεν ξεπερνά το 30 χρόνια, το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας υπερβαίνει το 200‰.[78]».

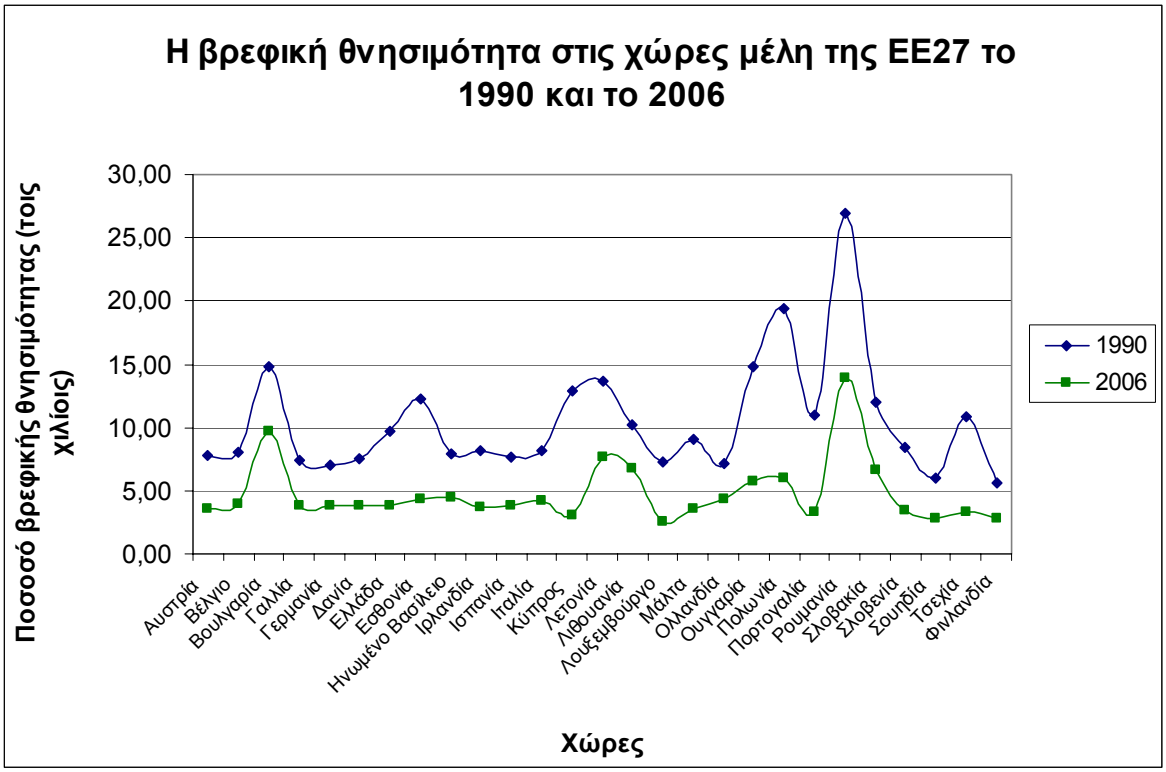
Από την άλλη, ο βιομηχανοποιημένος κόσμος και κατά επέκταση η Ευρώπη, συνεχίζει να μειώνει την βρεφική της θνησιμότητας. Στο Διάγραμμα **ΙΙΙ.11** (Βλέπε: σελ.128) φαίνεται η πορεία της βρεφικής θνησιμότητας στις χώρες της ΕΕ27 στο διάστημα 1990-2006. Οι πιο μεγάλες τιμές εντοπίζονται στην Βουλγαρία, την Ρουμανία, την Ουγγαρία και την Πολωνία ενώ μεγάλες τιμές επίσης εμφανίζουν ακόμα η Λετονία, η Κύπρος, η Εσθονία, η Σλοβακία, η

[77] Encyclopedia of Children and Childhood in History and Society, Εύρεση στις 06 Σεπτεμβρίου 2009 στην ιστοσελίδα: http://www.faqs.org/childhood/In-Ke/Infant-Mortality.html. Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο: http//:www.google. com.gr

[78] Ταπεινός Γ., *Στοιχεία Δημογραφίας*, Αθήνα 1993, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 201

Πορτογαλία, η Λιθουανία και η Τσεχία (τιμές >10). Αντίθετα τις μικρότερες τιμές συγκεντρώνουν η Φινλανδία, η Σουηδία και η Γερμανία.

Διάγραμμα ΙΙΙ. 11

Σημείωση: Το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας εκφράζεται επί τοις χιλίοις.
**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe,2008-2009

Ο αριθμητικός μέσος για το 1990 είναι 10,43‰ και είναι σχετικά υψηλός για την ΕΕ27 που απαρτίζεται κυρίως από αναπτυγμένες χώρες (Βλέπε: Πίνακας **30** σελ.129). Αυτό συμβαίνει γιατί παρόλο που η πλειοψηφία των χωρών εμφανίζει ποσοστό κάτω του 10‰, υπάρχουν πολλές χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, χώρες σε οικονομική μετάβαση, που το ποσοστό που εμφανίζουν αγγίζει ακόμα και το 26,90‰. Η ανισοκατανομή των τιμών του δείγματος γύρω από τον αριθμητικό μέσο φαίνεται και στις τιμές της διακύμανσης και της τυπικής απόκλισης και είναι 20,34 και 4,51 αντίστοιχα. Όλα τα παραπάνω μέτρα διασποράς συνοψίζονται στον συντελεστή μεταβλητότητας που δείχνει και την ομοιογένεια του δείγματος η οποία είναι 17%.

Αντίθετα, το 2006 το δείγμα είναι πιο ομοιογενές. Ο συντελεστής μεταβλητότητας έχει μειωθεί στο 9%, περίπου 10 μονάδες χαμηλότερα από ότι ήταν το 1990. Και τα υπόλοιπα μέτρα διασποράς αναμενόμενα παρουσιάζουν διαφορετικές τιμές σε σχέση με το 1990. Η διακύμανση από 20,34 μειώθηκε στο 5,81 και η τυπική απόκλιση από 4,51 στο 2,41. Οι τιμές πλέον τείνουν

να πλησιάζουν την μέση τιμή η οποία από 10,43‰ μειώθηκε στο 4,77‰. Το εύρος των τιμών κυμαίνεται από 13,90‰ έως και 2,50‰.

Πίνακας 30	Στατιστικά συμπεράσματα	
	1990	**2006**
Αριθμητικός μέσος	10,43	4,77
Διακύμανση	20,34	5,81
Τυπική απόκλιση	4,51	2,41
Δείκτης μεταβλητότητας (CV)	0,17 ή 17%	0,09 ή 9%

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe,2008-2009

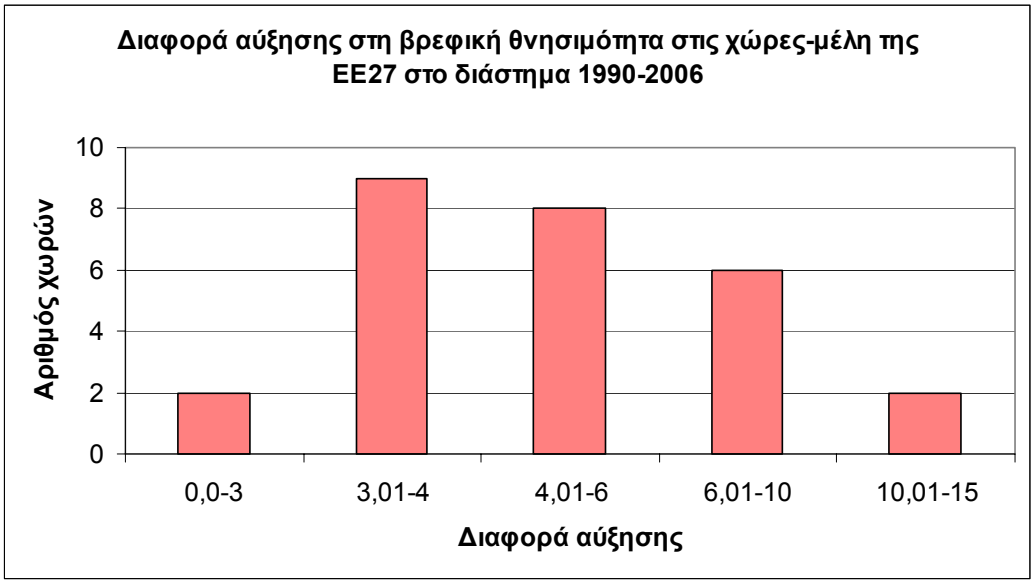
Η πρόοδος και η βελτίωση της ποιότητας ζωής τα τελευταία δεκαεφτά χρόνια είχε μεγάλο αντίκτυπο στη μείωση της βρεφικής θνησιμότητας σε ολόκληρη την Ευρώπη και κυρίως στην ΕΕ27. Την μεγαλύτερη μείωση σημείωσαν οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης που την προηγούμενη χρονιά (το 1990) είχαν εμφανίσει τις υψηλότερες τιμές, δηλαδή η Ρουμανία, η Πολωνία., η Ουγγαρία, η Εσθονία, η Πορτογαλία, η Τσεχία, η Λετονία όπως και η Κύπρος (Βλέπε: Πίνακας **31** σελ.130). Οι περισσότερες όμως από αυτές, παρόλη την μεγάλη μείωση που εμφάνισαν, συνεχίζουν να διατηρούν τις πρώτες θέσεις στο ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας. Μόνο η Τσεχία, η Πορτογαλία και οι Κύπρος κατάφεραν να μειώσουν τόσο τον δείκτη ώστε οι τιμές της βρεφικής θνησιμότητας να είναι χαμηλότερα από την μέση τιμή.

Πίνακας 31	
Διαφορά μείωσης βρεφικής θνησιμότητας στις χώρες-μέλη της ΕΕ27 στο διάστημα 1990-2006	
Πολωνία	**13,4**
Ρουμανία	**13**
Κύπρος	**9,8**
Ουγγαρία	**9,1**
Εσθονία	**7,9**
Πορτογαλία	**7,7**
Τσεχία	**7,5**
Λετονία	**6,1**
Ελλάδα	**5,9**
Μάλτα	**5,5**
Σλοβακία	**5,4**
Βουλγαρία	**5,1**
Σλοβενία	**5**
Λουξεμβούργο	**4,8**
Ιρλανδία	**4,5**
Αυστρία	**4,2**
Βέλγιο	**4**
Ιταλία	**4**
Ισπανία	**3,8**
Δανία	**3,7**
Γαλλία	**3,6**
Ηνωμένο Βασίλειο	**3,4**
Λιθουανία	**3,4**
Γερμανία	**3,2**
Σουηδία	**3,2**
Φινλανδία	**2,8**

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe,2008-2009

Αξιοσημείωτη μείωση στην βρεφική θνησιμότητα δεν σημείωσαν μόνο χώρες της Ανατολικής Ευρώπης αλλά και χώρες της Δυτικής και της Βόρειας όπως η Ιρλανδία, το Βέλγιο, η Αυστρία και η Ιταλία. Εννέα χώρες παρουσίασαν μείωση από 3,01 έως 4 και οχτώ από 4,01 έως 6 (Βλέπε: Διάγραμμα **ΙΙΙ.12** σελ.131). Η μείωση της τάξης των 3,01-4 μονάδων εντοπίστηκε σε χώρες της Δυτικής και Βόρειας Ευρώπης ενώ η μείωση των 4,01-6 μονάδων αφορούσε κυρίως χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης. Τις χαμηλότερες τιμές συνεχίζουν να εμφανίζουν η Φινλανδία και η Σουηδία ενώ προστίθεται και το Λουξεμβούργο.

Διάγραμμα ΙΙΙ. 12

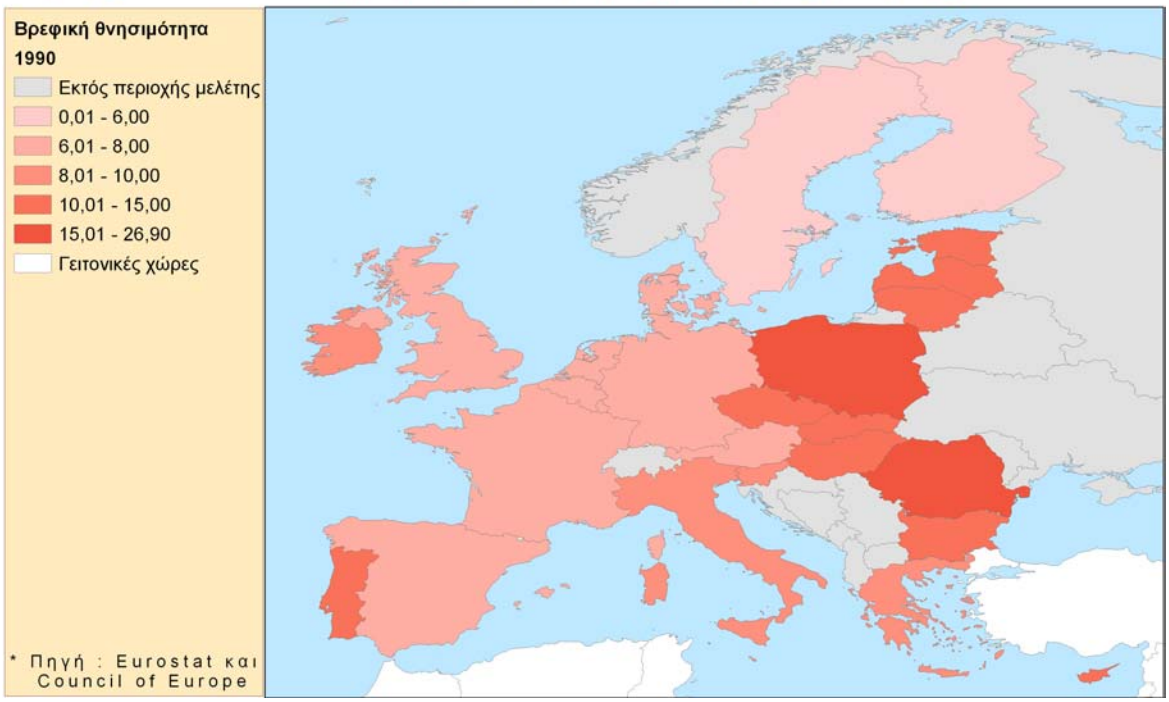

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe,2008-2009

ΙΙΙ 2.2.γ Διαχρονική εξέλιξη και Γεωγραφική Ανάλυση

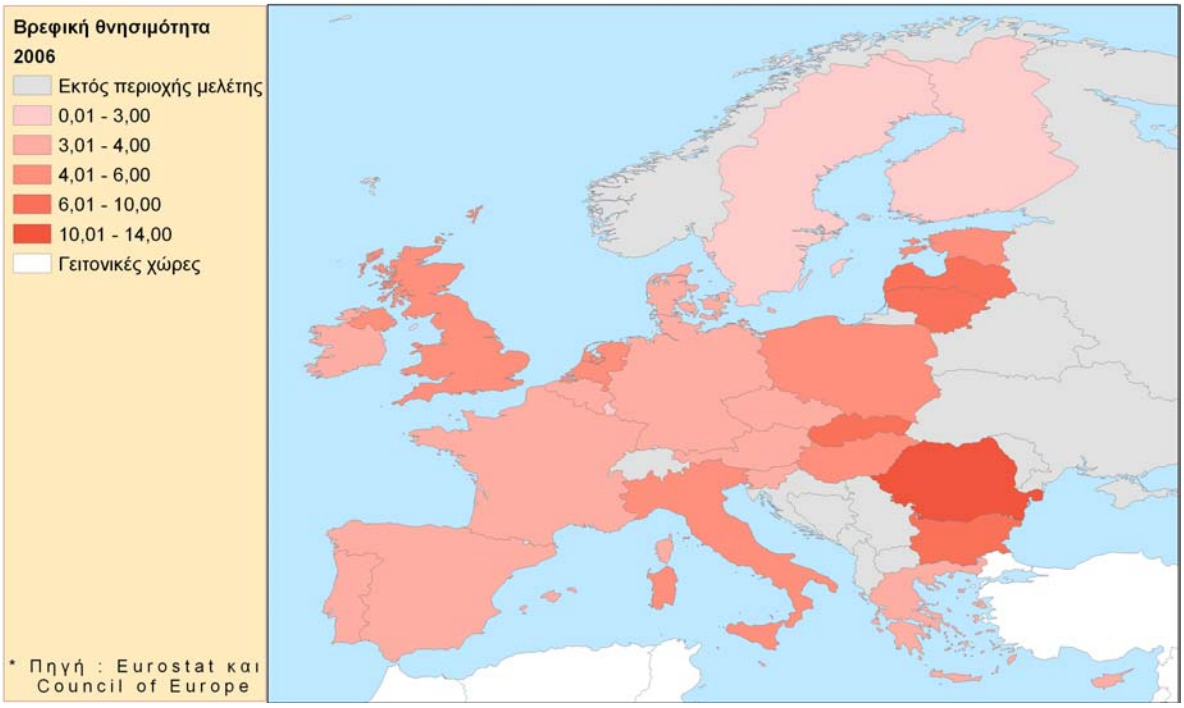
Απεικονίζοντας τα ποσοστά βρεφικής θνησιμότητας σε ένα χάρτη είναι ευκολότερο να γίνει ομαδοποίηση των χωρών. Το 1990 (Βλέπε: Χάρτης **19** σελ.132) οι κλάσεις είναι 5 και το εύρος των τιμών είναι από 5,60‰ έως 26,90‰. Στην μικρότερη κλάση, από 0‰ έως 6‰ ανήκουν δύο Σκανδιναβικές χώρες (Βόρεια Ευρώπη) η Σουηδία και η Φινλανδία. Η αμέσως μεγαλύτερη κλάση κυμαίνεται από 6,01‰ έως 8‰ και περιλαμβάνει χώρες της Κεντρικής, της Νότιας και της Κεντρικής Ευρώπης και πιο συγκεκριμένα την Ισπανία, το Βέλγιο, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Αυστρία, την Δανία, το Λουξεμβούργο, την Ολλανδία και την Γερμανία. Η επόμενη κλάση περιλαμβάνει κυρίως χώρες της Νότιας Ευρώπης, Ελλάδα, Ιταλία και Μάλτα, καθώς και μία χώρα της Βόρειας Ευρώπης, την Ιρλανδία και μία χώρα της Κεντρικής την Σλοβενία και κυμαίνεται από 8,01‰ έως 10‰. Οι επόμενες δύο κλάσεις, που αντιπροσωπεύουν και τα μεγαλύτερα ποσοστά βρεφικής θνησιμότητας, περιλαμβάνουν κυρίως της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης. Έτσι, ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας από 10,01‰ έως 15‰ έχει η Βουλγαρία, η Ουγγαρία, η Λετονία, η Εσθονία, η Σλοβακία, η Τσεχία, η Λιθουανία όπως επίσης και δύο χώρες της Νότιας Ευρώπης η Πορτογαλία και η Κύπρος. Τέλος, το μεγαλύτερο ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας εμφανίζουν η Ρουμανία και η Πολωνία το οποίο ξεπερνάει το 150,1‰.

Χάρτης 19 Το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 1990

Το 2006 παρόλη την εμφανή μείωση της βρεφικής θνησιμότητας σε ολόκληρη την ΕΕ27 οι ομαδοποιήσεις των χωρών δεν διαφέρουν κατά πολύ (Βλέπε: Χάρτη **20** σελ.133). Οι κλάσεις συνεχίζουν να είναι 5 και το εύρος των τιμών από 2,50‰ έως 13,90‰. Η μικρότερη κλάση κυμαίνεται από 0‰ έως 3‰ και περιλαμβάνει την Σουηδία , την Φινλανδία -όπως το 1990- αλλά και το Λουξεμβούργο. Η επόμενη κλάση περιλαμβάνει χώρες από όλη την ΕΕ27 εκτός από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Συγκεκριμένα περιλαμβάνει την Κύπρος, την Τσεχία, την Πορτογαλία, την Σλοβενία, την Αυστρία, τη Μάλτα, την Ιρλανδία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ισπανία, τη Δανία, την Ελλάδα και το Βέλγιο. Το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας το οποίο αντιπροσωπεύει η κλάση είναι από 3,01‰ έως 4‰. Η αμέσως επόμενη κλάση, που κυμαίνεται από 4,01‰ έως 6‰, περιλαμβάνει την Ιταλία, την Ολλανδία, την Εσθονία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ουγγαρία και την Πολωνία ενώ η προτελευταία, με εύρος τιμών από 6,01‰ έως 10‰, περιλαμβάνει τη Σλοβακία, τη Λιθουανία, τη Λετονία και τη Βουλγαρία. Η κλάση αυτή. Η τελευταία κλάση που εμφανίζει τιμές μεγαλύτερες του 10‰ περιλαμβάνει μόνο τη Ρουμανία. Πάντως, όπως και το 1990 έτσι και το 2006 η δύο τελευταίες κλάσεις περιλαμβάνουν κυρίως χώρες της Ανατολικής Ευρώπης αν και το 2006 ο διαχωρισμός μεταξύ Βορειοδυτικής-Νότιας Ευρώπης με την Ανατολική-Κεντρική Ευρώπη γίνεται σαφέστερος.

Χάρτης 20 Το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας στις χώρες- μέλη της ΕΕ27 το 2006

Με βάση τα παραπάνω αποτελέσματα και οι τιμές που έχουν τόσο ο δείκτης βρεφικής θνησιμότητας όσο και τα μέτρα διασποράς για το 1990 και το 2006 συμπεραίνουμε ότι σχηματίζεται ένα δίπολο μεταξύ Ανατολικής και Δυτικής[79] Ευρώπης. Οι υψηλότερες τιμές βρεφικής θνησιμότητας εμφανίζονται στην Ανατολική Ευρώπη ενώ οι χαμηλότερες στην Δυτική Ευρώπη. Χαρακτηριστικό είναι επίσης ότι με το πέρασμα των χρόνων και η ΕΕ27 προσπαθεί να «επιβάλλει» μια ομοιογένεια για τα ποσοστά βρεφικής θνησιμότητας σε όλες τις χώρες που την απαρτίζουν. Αυτό συμβαίνει γιατί η ΕΕ έχει θέσει κάποιους στόχους τους οποίους οι χώρες πρέπει να πληρούν ώστε να είναι μέλη της. Αυτό επιτυγχάνεται με την προσφορά κονδυλίων και κοινοτικών πλαισίων στήριξης τόσο στις αναπτυγμένες χώρες όσο και στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης που ανήκαν στην ΕΣΣΔ (πχ. Ρουμανία). Τέτοια κονδύλια ήταν πιθανόν το έναυσμα και το μέσο για την μείωση της βρεφικής θνησιμότητας στην Ανατολική Ευρώπη.

ΙΙΙ 2.2.δ Δίπολο Δυτικής- Ανατολικής Ευρώπης

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η Ανατολική και η Δυτική Ευρώπη παρουσιάζουν έντονη διαφορά στο ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας. Παρακάτω γίνεται μια προσπάθεια αναζήτησης των λόγων της διαφοράς αυτής.

[79] Στην προκειμένη περίπτωση ο όρος Δυτική Ευρώπη έχει μια πιο οικονομική περιλαμβάνει τις ανεπτυγμένες χώρες της ΕΕ27, δηλαδή περιλαμβάνει χώρες της Δυτικής, της Βόρειας και κάποιες της Κεντρικής Ευρώπης. Η Ανατολική Ευρώπη αφορά τις χώρες σε οικονομική μετάβαση: Ρουμανία, Πολωνία, Βουλγαρία, Ουγγαρία, Λετονία, Εσθονία, Λιθουανία Τσεχία και Σλοβακία οι οποίες ανήκαν στο πρώην ανατολικό μπλοκ.

Η όλο και συνεχιζόμενη μείωση του ποσοστού βρεφικής θνησιμότητας στην Δυτική Ευρώπη είναι πλέον γεγονός. Σύμφωνα με μια μελέτη που έγινε σε 17 ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου το 1996 σχετικά με την συμβολή του κράτους και της ιατρικής στην μείωση της βρεφικής θνησιμότητας ο Grubaugh S και ο Santerre R. υποστηρίζουν ότι «*η Εθνική Υπηρεσία Υγείας είναι πιο αποτελεσματική για τη μείωση της βρεφικής θνησιμότητας στην Δυτική Ευρώπη από ότι ο κρατικός μηχανισμός.*» (Grubaugh S., Santerre R, *«American Journal of Public Health*», December 1996, Vol.86, No12.)

Στο τελευταίο τρίτο του 20ού αιώνα, η μείωση της βρεφικής θνησιμότητας δεν ήταν τόσο μεγάλη όσο τα προηγούμενα δύο τρίτα. Εντούτοις, η μείωση της θνησιμότητας των νεογνών μειώθηκε τόσο γρήγορα πέφτοντας πάνω από το 50% σε μερικά αναπτυγμένα κράτη. Βέβαια, ήταν ένα παγκόσμιο και επίπονο εγχείρημα το να μειωθεί η νεογνική θνησιμότητα και να γίνουν ευρέως διαθέσιμα τα ποίκιλλα κοινωνικοιατρικά προγράμματα και οι ειδικές τεχνικές και τεχνολογίες που θα οδηγούσαν στην αύξηση του ποσοστού επιβίωσης των νεογνών, των οποίων οι θάνατοι αποτελούσαν τον κύριο όγκο της βρεφικής θνησιμότητας στα αναπτυγμένα κράτη.

Η προσπάθεια εκείνη οδήγησε στην τελειοποίηση των διαγνωστικών τεχνικών και των φαρμάκων εκείνων που αποδείχθηκαν αποτελεσματικά στη ρύθμιση της εγκυμοσύνης, και στην ανάπτυξη βελτιωμένων τεχνικών και τεχνολογιών χειρουργικής, θεραπευτικής, και εντατικής παρακολούθησης που σκοπό έχουν να διορθώσουν τις σύμφυτες παραμορφώσεις και να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους που προέρχονται από το χαμηλό βάρος των βρεφών καθώς και τις πρόωρες γεννήσεις. Οδήγησε επίσης σε σημαντικές βελτιώσεις και στην ποιότητα και στη διαθεσιμότητα της σωστής βρεφικής διατροφής.

Συνέπεια όλων των παραπάνω είναι τα μωρά που γεννιούνται πλέον στα αναπτυγμένα κράτη να απολαμβάνουν μια πιθανότητα επιβίωσης του πρώτου χρόνου ζωής τους αφάνταστα μεγαλύτερη σε σχέση με εκείνη που ίσχυε μέχρι τώρα στην παγκόσμια ιστορία[80].

Σύμφωνα με μελέτες που έγιναν στις χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης έγινε γνωστό ότι 9 στις 10 χώρες, στις οποίες η έρευνα έγινε για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, ο δείκτης βρεφικής θνησιμότητας που πηγάζει από την έρευνα είναι πολύ μεγαλύτερος από ότι οι επίσημοι δείκτες για την ίδια χρονική περίοδο. Αυτό συμβαίνει γιατί οι

[80] Encyclopedia of Children and Childhood in History and Society, Εύρεση στις 06 Σεπτεμβρίου 2009 στην ιστοσελίδα: http://www.faqs.org/childhood/In-Ke/Infant-Mortality.html. Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο: http//:www.google. com.gr

δηλώσεις των θανάτων των βρεφών είναι ανεπαρκής. Το γεγονός της μη εγκυρότητας των βρεφικών θανάτων μπορεί να συμβαίνει για τρεις λόγους: 1) γιατί δεν επιθυμούν να δηλωθεί, 2) γιατί δεν επιδιώκουν να δηλωθεί και 3) γιατί αν ένα παιδί έχει γεννηθεί νεκρό δεν είναι σίγουρο αν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει πεθάνει κατά τη γέννηση.

Σε εκείνες τις χώρες μάλιστα όπου ο σοβιετικός καθορισμός της βρεφικής θνησιμότητας έχει διατηρηθεί κατά ένα μεγάλο μέρος, ο πραγματικός δείκτης βρεφικής θνησιμότητας είναι πιθανό να είναι τουλάχιστον 5 φορές υψηλότερος από το επίσημο ποσοστό. Όσο συνεχίζεται η μη-εγγραφή και η μη-δήλωση των γεννήσεων που έχουν καταλήξει στο θάνατο, το πραγματικό ποσοστό θα συνεχίζει να είναι υψηλό και δύσκολο να υπολογιστεί.

Επίσης επειδή η γονιμότητα στις χώρες αυτές έχει αρχίσει τα τελευταία χρόνια να μειώνεται και αυτή μαζί με εκείνη των αναπτυγμένων χωρών της Δυτικής Ευρώπης, ο αριθμός των βρεφών που γεννιούνται ανά συγκεκριμένο αριθμό γυναικών (1000 γυναίκες) ,από όπου υπολογίζεται και ο δείκτης βρεφικής θνησιμότητας, είναι επίσης χαμηλός. Κατά συνέπεια τα διαστήματα μεταβλητότητας και εμπιστοσύνης της δειγματοληψίας είναι μεγάλα [81].

Σύμφωνα με τις πρόσφατες τάσεις βρεφικής θνησιμότητας, η Ανατολική Ευρώπη και κυρίως οι χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, φαίνεται να έχουν σημειώσει πρόοδο. Συγκεκριμένα, οι περισσότερες Ανατολικο-ευρωπαϊκές χώρες είχαν συνεχείς μειώσεις στη βρεφική θνησιμότητα κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας, ενώ ένας μεγάλος αριθμός από τις υπόλοιπες πρώην Σοβιετικές χώρες διατηρεί μια σταθερή τάση. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι οι χώρες αυτές έμαθαν να χειρίζονται καλύτερα την οικονομία της αγοράς και εξοπλίζονται καλύτερα για να χειριστούν τους κλονισμούς που πιθανόν να υπάρξουν.

Ίσως οι παράγοντες που συνδέονται με την μείωση της βρεφικής θνησιμότητας στην Ανατολική Ευρώπη να συμπεριλαμβάνουν την ιατρική βοήθεια που παραλαμβάνεται από τις διάφορες διεθνείς πηγές.[82].

Σε σχέση με το παρελθόν, λοιπόν, παρόλο που ακόμα υπάρχουν αρκετοί κίνδυνοι για την αύξηση της βρεφικής θνησιμότητας, έχουν βρεθεί καινούρια μέσα αντιμετώπισης της. Αυτά τα μέσα παρέχονται και στις χώρες οικονομικής μετάβασης της ΕΕ27. Το θέμα είναι λοιπόν πως θα

[81] Aleshina N., Redmond G., *«How high is infant mortality in Central Europe and Eastern Europeand the CIS?»* ,UNICEF Innocenti Research Centre, Florence, Italy, "November 2003, pages 3-31
[82] Kingkade W., Sawyer C., «Infant mortality in Eastern Europe and the Former Soviet Union before and after the break up», Population Division, US Bureau of the Census, Washington, DC 20233, 2001

τα χρησιμοποιήσει η κάθε χώρα. Εφόσον κάποιες χώρες ζουν ακόμα στα όρια της φτώχειας όπως η Ρουμανία και η Βουλγαρία, και διοικούνται από κυβερνήσεις οι οποίες δεν μπορούν ή δεν διαθέτουν αρκετές πηγές και μέσα για την επιβίωση των βρεφών, η μετάβαση της βρεφικής ηλικίας από μια περίοδο που χαρακτηρίζεται από ελάχιστη προσπάθεια μείωσης της βρεφικής θνησιμότητας σε μια περίοδο στην οποία η επιβίωση είναι σχεδόν σίγουρη, θα παραμείνει ελλιπής[83]. Αυτός είναι ένας ακόμα λόγος που η βρεφική θνησιμότητα είναι ακόμα υψηλή στην Ανατολική Ευρώπη.

Συμπερασματικά, προκειμένου να γίνουν κάποια παραπάνω βήματα για την μείωση της βρεφικής θνησιμότητας στην Ανατολική Ευρώπη θα πρέπει να ληφθούν κάποια περαιτέρω μέτρα:

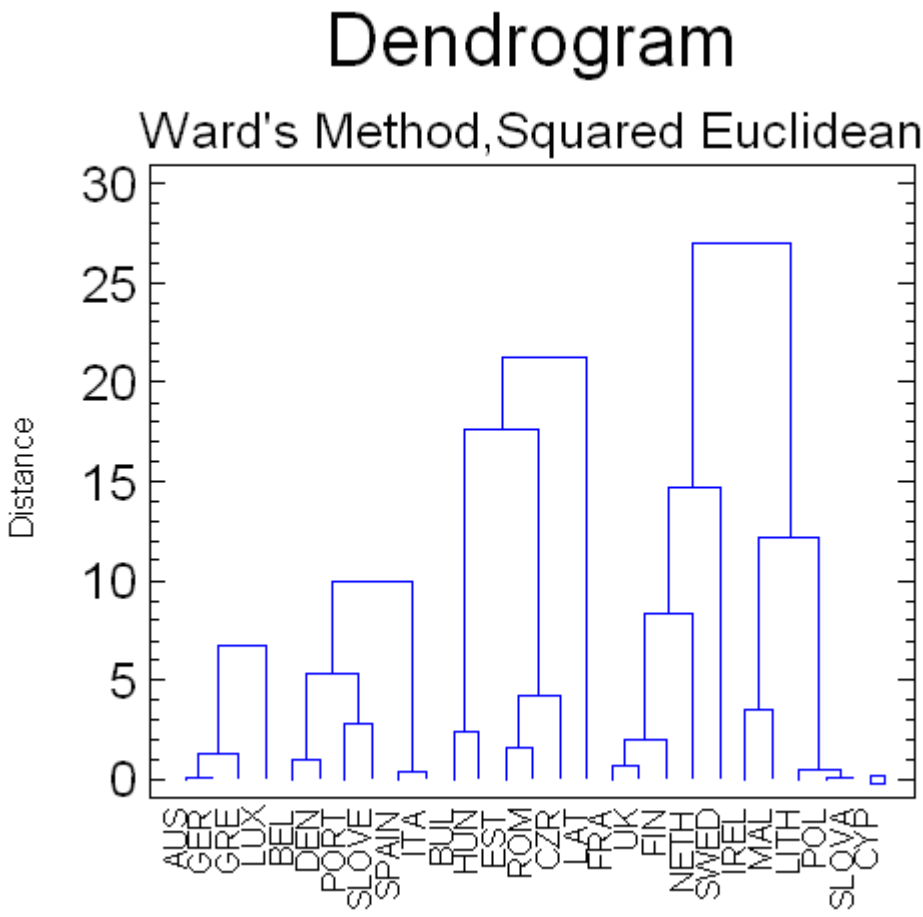
1. Πρώτον, όπως έχει υποστηριχτεί σε μια πρόσφατη ανάλυση της UNICEF, θα πρέπει να γίνουν βήματα ώστε να μειωθεί η παράλειψη των βρεφικών θανάτων και να βελτιωθούν οι τρόποι καταγραφής τους (UNICEF, 2003).
2. Και δεύτερον, θα πρέπει να πραγματοποιηθούν νέες έρευνες σε όλες αυτές τις χώρες ώστε οι επίσημοι δείκτες να μην είναι υπό αμφισβήτηση.

[83] Encyclopedia of Children and Childhood in History and Society, Εύρεση στις 06 Σεπτεμβρίου 2009 στην ιστοσελίδα: http://www.faqs.org/childhood/In-Ke/Infant-Mortality.html. Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο: http//:www.google. com.gr

IV. Τελικές ομαδοποιήσεις

Όλοι οι δείκτες που μελετήθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια παίζουν σημαντικό ρόλο προκειμένου να εντοπιστούν οι δημογραφικές μεταβολές που συντελέστηκαν στο διάστημα 1990- 2006 στις χώρες- μέλη της ΕΕ27. Κάθε δείκτης εμφάνισε διαφορετικά αποτελέσματα και δημιούργησε διαφορετικές ομάδες χωρών τόσο για το 1990 όσο και για το 2006. Για την τελική ομαδοποίηση των χωρών ωστόσο, δεν ελήφθησαν υπόψη όλοι οι δείκτες. Αυτό συνέβη γιατί δεν έχουν όλοι την ίδια βαρύτητα στις δημογραφικές μεταβολές. Έτσι χρησιμοποιήθηκαν οι τέσσερις πιο σημαντικοί: ο TFR, το προσδόκιμο ζωής και για τα δύο φύλλα, η φυσική κίνηση και η μετανάστευση.

Διάγραμμα IV 1: Δενδρόγραμμα για το 1990

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe,2008-2009

Η διαδικασία ονομάζεται clustering και η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε Ward's. Τα αποτελέσματα δεν είναι αντιπροσωπευτικά καθώς μία άλλη μέθοδος θα έδινε διαφορετικά

αποτελέσματα. Η μέθοδος όμως Ward's προτιμήθηκε καθώς είναι η πιο ενδεδειγμένη για τους δείκτες που λαμβάνουμε υπόψη και οδηγεί σε τέτοιου είδους ομαδοποίηση.

Το clustering λειτουργεί ως εξής: δημιούργησε 5 clusters σύμφωνα με τις 27 παρατηρήσεις που του δόθηκαν (Βλέπε: Διάγραμμα **IV 1** σελ.137 και Διάγραμμα **IV.2** σελ.140). Τα clusters είναι ομάδες παρατηρήσεων με παρόμοια χαρακτηριστικά. Για να διαμορφωθούν τα clusters, η διαδικασία άρχισε με την κάθε παρατήρηση κάθε χωριστής ομάδας. Συνδύασε έπειτα τις δύο παρατηρήσεις που ήταν πιο στενά συνδεδεμένες και διαμόρφωσε μια νέα ομάδα. Ξανακάνοντας την ίδια διαδικασία μεταξύ των ομάδων, συνδύασε τις δύο ομάδες που ήταν πιο κοντά. Αυτή η διαδικασία επαναλήφθηκε τόσες φορές έως ότου να παραμείνουν μόνο 5 ομάδες.

Πίνακας 32	
Ομάδα	**Ποσοστά για το 1990**
1	14,81%
2	22,22%
3	22,22%
4	37,04%
5	3,70%

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe,2008-2009

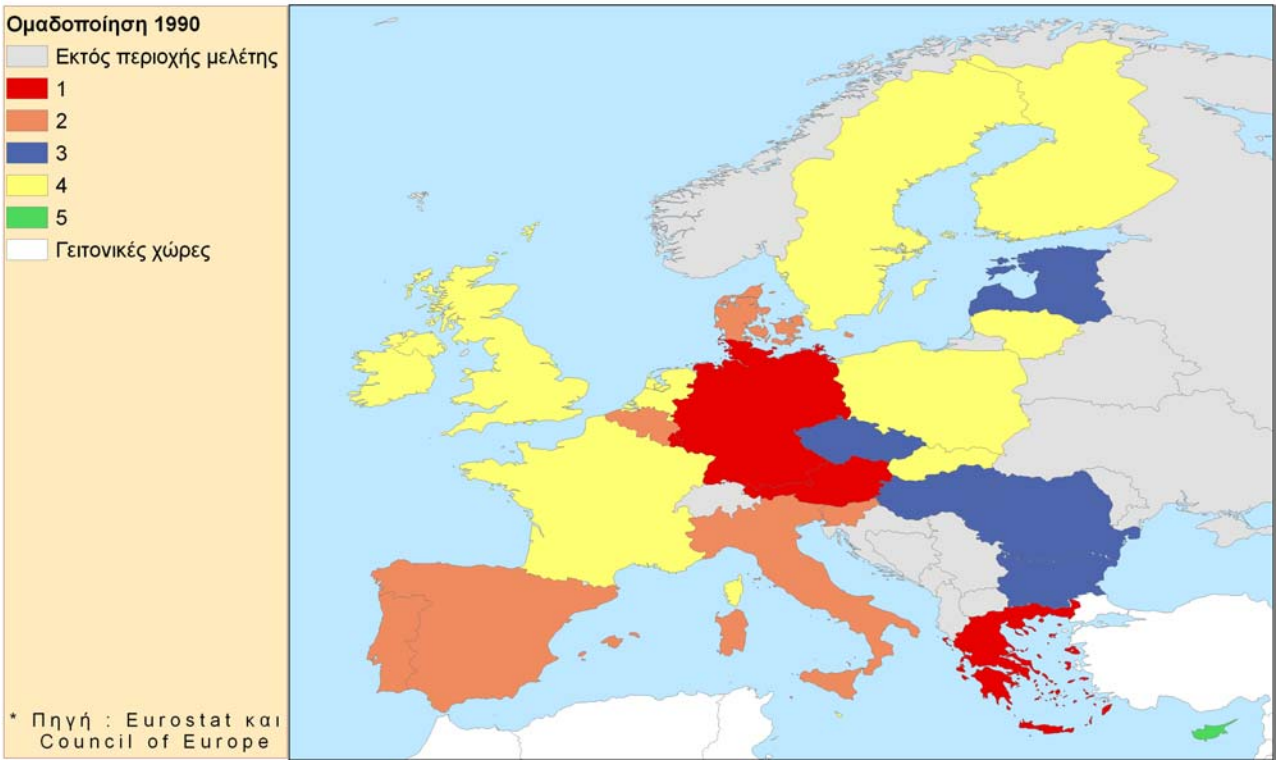
Πίνακας 33	Ομαδοποίηση χωρών- μελών της ΕΕ27 για το 1990			
Ομάδα	**Προσδόκιμο ζωής (Life expectancy)**	**Μετανάστευση (Migration)**	**Φυσική κίνηση (Natural Growth rate)**	**Αριθμός παιδιών/ γυναίκα (TFR)**
1	76,00	0,818	0,118	1,48
2	75,55	-0,007	0,133	1,50
3	69,37	-0,261	0,062	1,91
4	73,73	0,081	0,451	1,95
5	74,10	1,540	0,990	2,42

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe,2008-2009

Το 1990, η ομάδα 1 περιλαμβάνει το 14,81% των χωρών, με μέσο προσδόκιμο ζωής τα 76 έτη, ποσοστό μετανάστευσης γύρω στο 0,818%, φυσική κίνηση κοντά στο 0,118 και αριθμό παιδιών περίπου στο 1,48 (Βλέπε: Πίνακα **32** σελ.138 και Πίνακα **33** σελ.138). Οι χώρες που περιλαμβάνει η ομάδα 1 είναι η Γερμανία, η Αυστρία, το Λουξεμβούργο και η Ελλάδα (Βλέπε: Χάρτη **21** σελ.139). Η ομάδα 2 και η ομάδα 3 περιλαμβάνουν το ίδιο ποσοστό χωρών (22,22%) αλλά έχουν διαφορετικά κριτήρια. Στην ομάδα 2 ανήκουν οι χώρες με μέσο όρο προσδόκιμου ζωής τα 75,55 έτη, μέσο όρο μετανάστευσης -0,007% , δηλαδή χώρες με ρεύματα εκροής, μέσο

όρο φυσικής κίνησης 0,133% και μέσο αριθμό παιδιών 1,50. Οι χώρες αυτές είναι η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Ιταλία, το Βέλγιο, την Σλοβενία και η Δανία. Στην ομάδα 3 ανήκουν η Εσθονία, η Λετονία, η Τσεχία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία και η Βουλγαρία με μέσο προσδόκιμο ζωής τα 69,37 έτη, μέσο όρο μετανάστευσης -0,261%,(πάλι με ρεύματα εκροής μεταναστών) μέσο όρο φυσικής κίνησης 0,062% και μέσο αριθμό παιδιών 1,91. Η ομάδα 4 αφορά στο 37,04% των χωρών με μέσο όρο τα 73,73 έτη στο προσδόκιμο ζωής, ποσοστό 0,081% στη μετανάστευση, ποσοστό 0,451% στη φυσική κίνηση και 1,95 στον αριθμό παιδιών και περιλαμβάνει την Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ολλανδία, τη Σουηδία, τη Λιθουανία, τη Φινλανδία, την Πολωνία, την Σλοβακία, τη Γαλλία και την Μάλτα. Η ομάδα 5 περιλαμβάνει μόνο μία χώρα, την Κύπρο, που παρουσιάζει μεταναστευτική κίνηση 1,540%, φυσική κίνηση 0,990%, προσδόκιμο ζωής 74,10 έτη και αριθμό παιδιών 2,42.

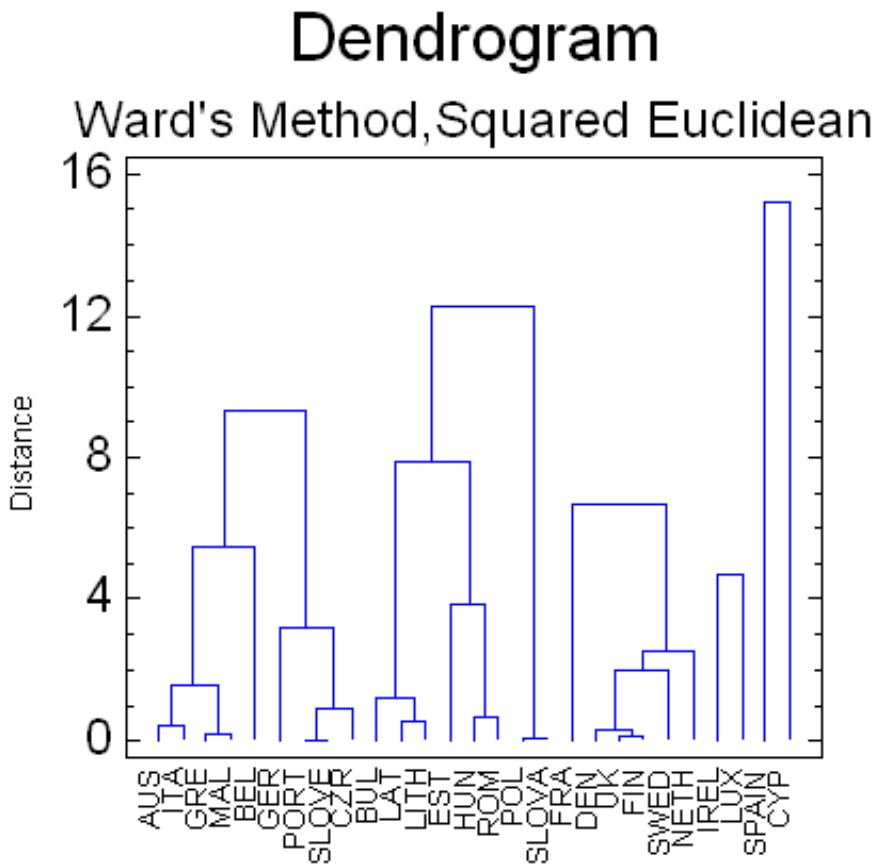
Χάρτης 21 Η ομαδοποίηση των χωρών- μελών της ΕΕ27 για το 1990 σύμφωνα με τη μέθοδο Ward's.

Το 2006 οι διαφορές είναι μικρές αλλά σημαντικές. Στην ομάδα 1 ανήκουν η Γερμανία, το Βέλγιο, η Αυστρία, η Τσεχία, η Σλοβενία, η Ιταλία, η Ελλάδα, η Μάλτα και η Πορτογαλία και αφορούν στο 33,33% των χωρών (Βλέπε: Χάρτη **22** σελ.142 και Πίνακα **34** σελ.141). Οι χώρες αυτές έχουν μέσο προσδόκιμο ζωής τα 79,28 χρόνια, μέσο όρο φυσικής κίνησης 0,047%, μέσο όρο μεταναστευτικής κίνησης 0,0383%, και μέσο αριθμό παιδιών 1,38 (Βλέπε: Πίνακα **35** σελ.141). Η ομάδα 2 περιλαμβάνει το 29,63% των χωρών και οι οποίες έχουν μέσο προσδόκιμο

ζωής τα 72,95 χρόνια, την μικρότερη ηλικία στο προσδόκιμο ζωής, αρνητική μεταναστευτική κίνηση (-0,029%), που παρουσιάζουν φυσική μείωση (γύρω στο -0,0254%) και αριθμό παιδιών γύρω στο 1,34. Οι χώρες είναι η Εσθονία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Σλοβακία, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Βουλγαρία και η Ουγγαρία. Η ομάδα 3 αφορά στις χώρες με μέσους όρους τα 79,83 έτη στο προσδόκιμο ζωής, 0,097% στην μετανάστευση, 0,27 στη φυσική κίνηση και 1,84 στον αριθμό παιδιών που είναι και η μεγαλύτερη τιμή. Το ποσοστό των χωρών αυτών είναι το 22,22% του δείγματος και είναι η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ολλανδία, η Σουηδία, η Φινλανδία και η Δανία. Η ομάδα 4 και η ομάδα 5 έχουν ίδιο αριθμό χωρών. Η ομάδα 4 περιλαμβάνει την Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο και η ομάδα 5 την Ισπανία και την Κύπρο. Η πρώτη ομάδα έχει 79,55 έτη μέση πιθανή

Διάγραμμα IV. 2 Δενδρόγραμμα για το 2006

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe,2008-2009

διάρκεια ζωής, 1,440% μέσο ποσοστό μεταναστευτικής κίνησης, 0,785% μέσο ποσοστό φυσικής κίνησης, και 1,78 μέσο αριθμό παιδιών ενώ η δεύτερη ομάδα έχει τα μεγαλύτερα ρεύματα εισροής (1,625%), το μεγαλύτερο προσδόκιμο ζωής (80,85 έτη ζωής), τη μεγαλύτερη αρνητική φυσική κίνηση (-0,130%) και μεσαία τιμή στον αριθμό παιδιών (1,43).

Πίνακας 34	
Ομάδα	**Ποσοστά για το 1990**
1	33,33%
2	29,63%
3	22,22%
4	7,41%
5	7,41%

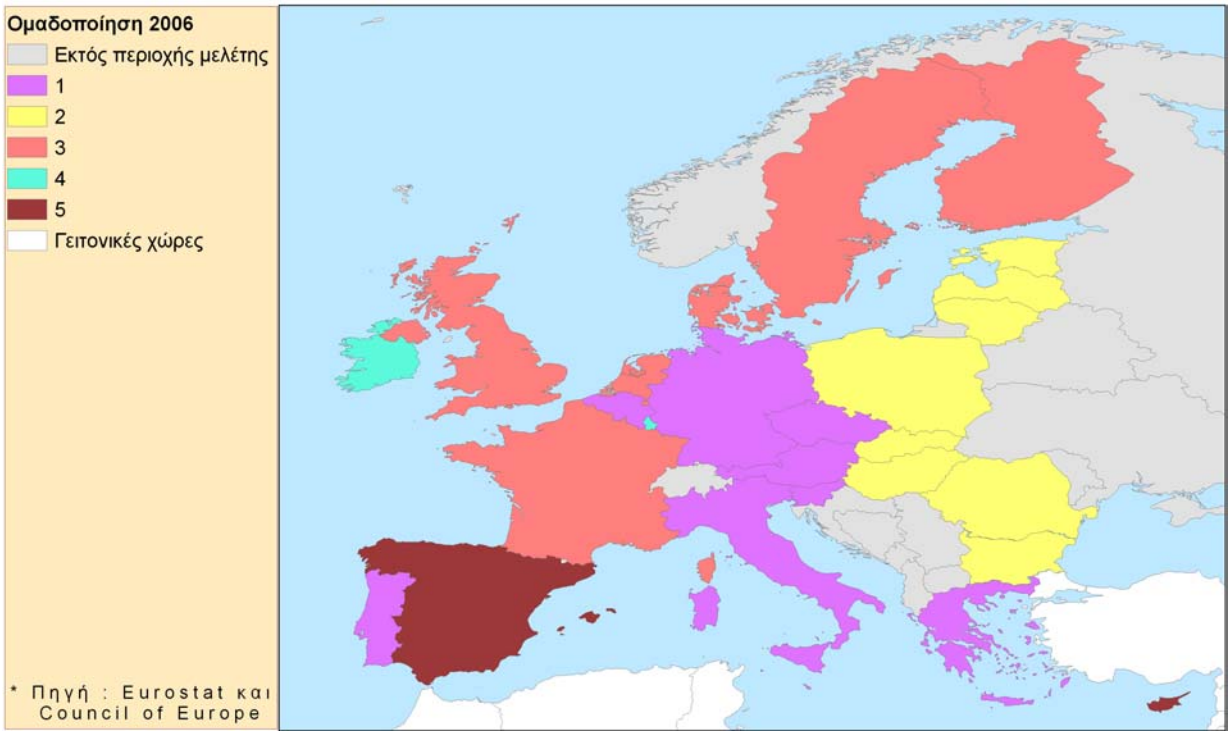
**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe,2008-2009

Πίνακας 35	**Ομαδοποίηση χωρών- μελών της ΕΕ27 για το 2006**			
Ομάδα	**Προσδόκιμο ζωής (Life expectancy)**	**Μετανάστευση (Migration)**	**Φυσική κίνηση (Natural Growth rate)**	**Αριθμός παιδιών/ γυναίκα (TFR)**
1	79,28	0,383	0,047	1,38
2	72,95	-0,029	-0,254	1,34
3	79,83	0,097	0,270	1,84
4	79,55	1,440	0,785	1,78
5	80,85	1,625	-0,130	1,43

**Πηγή δεδομένων*: Eurostat και Council of Europe,2008-2009

Όπως φαίνεται από την ανάλυση παραπάνω οι τροποποιήσεις ανάμεσα στην αρχική και τελική χρονιά για τα κράτη- μέλη της ΕΕ27 είναι λίγες αλλά καθοριστικές. Ήδη από το 1990 χώρες που έχουν ένα κοινό γεωγραφικό χώρο αναφοράς, όπως πχ Μεσόγειος θάλασσα και Ιβηρική χερσόνησος, έχουν αρχίσει να παρουσιάζουν διαφορετικές τιμές στους δείκτες όμως το 2006 τα γεγονότα τις κατατάσσουν να ανήκουν γεωγραφικώς άλλες ομάδες. Το 2006 δηλαδή 4 Μεσογειακές χώρες, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Πορτογαλία και η Μάλτα δεν αποτελούν πλέον μια ξεχωριστή κατηγορία χωρών με κοινά οικονομικά, κοινωνικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά μαζί με την Ισπανία και την Κύπρο αλλά κατατάσσονται πλέον στην ίδια ομάδα με τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης (Γερμανία, Αυστρία κτλ). Ταυτόχρονα, κοινά χαρακτηριστικά παρουσιάζει η Βόρεια Ευρώπη, και συγκεκριμένα η Σουηδία και η Φινλανδία, με την Δυτική Ευρώπη. Η πιο εμφανής διαφορά όμως μεταξύ των δύο χρονολογιών είναι η δημιουργία του δίπολου Δυτικής και Ανατολικής Ευρώπης όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενο κεφάλαιο. Η Ανατολική Ευρώπη αφορά σε όλες τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης εκτός από την Τσεχία ενώ η Δυτική, με μια ευρεία έννοια, περιλαμβάνει και τα ανεπτυγμένα Σκανδιναβικά κράτη. Η Κύπρος και η Ισπανία αποτελούν από μόνες τους ξεχωριστή ομάδα.

Χάρτης 22 Η ομαδοποίηση των χωρών- μελών της ΕΕ27 για το 2006 σύμφωνα με τη μέθοδο Ward's.

V. Συμπεράσματα

Μετά από την ανάλυση που έχει προηγηθεί μπορεί κανείς πλέον να καταλήξει σε κάποια συμπεράσματα. Οι δημογραφικές αλλαγές και η επίδραση τους στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι είναι μια πραγματικότητα..

Σε κάθε δείκτη τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγουμε συνθέτουν ένα πάζλ το οποίο περιγράφει την σημερινή κατάσταση της Ευρώπης. Ανάμεσα λοιπόν στις δύο χρονιές οι ομαδοποιήσεις των χωρών- μελών είναι διαφορετικές. Στην πλειοψηφία των δεικτών, το 1990 οι χώρες με κοινά γεωγραφικά χαρακτηριστικά παρουσίαζαν και παρόμοιες τιμές για κάθε δείκτη. Το 2006 κοντινές τιμές εμφάνιζαν χώρες που δεν συνόρευαν μεταξύ τους και δεν είχαν καμία κοινή γεωγραφική συσχέτιση. Αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η δημογραφία πλέον δεν σχετίζεται τόσο με την γεωγραφία των χωρών όπως παλαιότερα αλλά βασίζεται περισσότερο στην οικονομική κατάσταση των χωρών.

Τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγουμε αναλύοντας κάθε δείκτη είναι τα εξής:

- Φυσική αύξηση εμφανίζουν οι χώρες της Δυτικής, Βόρειας και Νότιας Ευρώπης ενώ φυσική μείωση εμφανίζουν οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.
- Στις περισσότερες χώρες η πληθυσμιακή εξέλιξη συμπίπτει με την φυσική τους κίνηση με την μόνη εξαίρεση ότι ο παράγοντας της μετανάστευσης αλλοιώνει κάπως το ύψος των τιμών. Οι χώρες που επηρεάζονται περισσότερο από την μετανάστευση είναι η Γερμανία και η Σλοβενία.
- Όσον αφορά στην ηλικιακή δομή, ο πληθυσμός των ηλικιωμένων (άνω των 65 ετών) αυξήθηκε ενώ λίγες είναι οι χώρες που παρουσιάζουν μεγάλη τιμή στον νεανικό πληθυσμό (0-14 ετών). Σήμερα τον νεανικότερο πληθυσμό έχει η Βόρεια Ευρώπη -αφού συμπεριλαμβάνει την Ιρλανδία που είναι η χώρα με τον μεγαλύτερο νεανικό πληθυσμό – και τον πιο γερασμένο έχει η Νότια Ευρώπη.
- Η ηλικιακή διάμεσος βαίνει συνεχώς αυξανόμενη για όλες τις χώρες και σύμφωνα με δημοσιεύματα θα συνεχίσει να αυξάνεται τα επόμενα 50 χρόνια. Επίσης το 2006, χώρες με κοινά γεωγραφικά χαρακτηριστικά παρουσιάζουν παρόμοιες τιμές στην ηλικιακή διάμεσο.
- Οι περισσότερες χώρες εμφανίζουν και για το 1990 και το για το 2006 αναλογία πληθυσμού περίπου 51,5 γυναίκες προς 48,5 άνδρες. Πολλές όμως ήταν εκείνες στις οποίες η αναλογία των φύλων μεταβλήθηκε από την μια χρονιά στην άλλη. Η μικρότερη αναλογία φύλων εμφανίζεται στην Ανατολική Ευρώπη.

- Η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού καθώς και η μέση ηλικία απόκτησης παιδιού στο διάστημα αυτών των δεκαεφτά ετών έχουν αυξηθεί περίπου 2 με 3 χρόνια. Οι χώρες της Δυτικής και Βόρειας Ευρώπης αποκτούν παιδί σε μεγαλύτερη ηλικία από αυτές της Ανατολικής.
- Ο αριθμός παιδιών μειώθηκε τόσο πολύ ώστε καμία χώρα δεν πληροί πλέον το όριο αναπλήρωσης των γενεών. Παρόλο που οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης αποκτούν παιδιά σε μικρότερη ηλικία από τις δυτικές και τις βόρειες, οι οικονομικοί παράγοντες οδηγούν στην απόκτηση μεγαλύτερου αριθμού παιδιών στη Δυτική Ευρώπη.
- Επίσης όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού τόσο μικρότερη είναι η διαφορά ηλικίας ανάμεσα στα παιδιά που αποκτά ένα ζευγάρι.
- Η χαμηλή τιμή στον δείκτη TFR οφείλεται κυρίως σε οικονομικούς παράγοντες και στον λόγο ότι η σημερινή γενιά προτιμά να παραμένει εκτός γάμου.
- Το προσδόκιμο ζωής αυξήθηκε επίσης σε ολόκληρη την Ευρώπη λόγω των καλύτερων συνθηκών διαβίωσης. Το προσδόκιμο ζωής των γυναικών είναι αναμενόμενα μεγαλύτερο από εκείνο των ανδρών.
- Για τους ίδιους λόγους μειώθηκε και η βρεφική θνησιμότητα. Σε κάποιες χώρες μάλιστα της Ανατολικής Ευρώπης όπως πχ στη Ρουμανία μειώθηκε περίπου στο μισό.

Όλα τα προαναφερθέντα οδηγούν σε ένα σημαντικό συμπέρασμα: ολόκληρος ο πληθυσμός της Ευρώπης γηράσκει. Η αρνητική φυσική κίνηση πολλών χωρών, η αύξηση της ηλικιακής διαμέσου για όλες τις χώρες και η αύξηση του προσδόκιμου ζωής χωρίς την απαραίτητη ανανέωση του πληθυσμού μέσω της απόκτησης ενός πληθυσμού παιδιών που να διατηρεί την αναλογία του πληθυσμού σταθερή τοποθετούν την Ευρώπη στην θέση της πιο γερασμένης ίσως ηπείρου στον κόσμο.

Επίσης παρατηρούμε ότι οι αλλαγές στον δείκτη μιας χώρας δεν επηρεάζουν μόνο την χώρα αυτή ή τις γειτονικές της αλλά επηρεάζουν ολόκληρη την Ευρώπη. Τα ότι επηρεάζουν όμως όλες τις χώρες δεν σημαίνουν ότι της επηρεάζουν το ίδιο. Η αντιδράσεις ανάμεσα στην Ανατολική[84] και Δυτική-Βόρεια[85] Ευρώπη είναι διαφορετικές. Έτσι δημιουργείται, όπως έχει αναφερθεί και σε άλλο κεφάλαιο, ένα δίπολο στην Ευρώπη. Οι βασικές διαφορές επίκεινται:

- Στο ότι η Δυτική Ευρώπη αποτελείται από ανεπτυγμένες χώρες ενώ η Ανατολική Ευρώπη αποτελείται από κράτη σε οικονομική μετάβαση.

[84] Η Ανατολική Ευρώπη εδώ αναφέρεται στις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ.
[85] Για συντομία η Δυτική- Βόρεια Ευρώπη θα αναφέρεται πλέον ως Δυτική Ευρώπη.

- Στην διαφορά της μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού και στη μέση ηλικία απόκτησης παιδιού
- Στον αριθμό των παιδιών
- Στη φυσική κίνηση
- Στη μετανάστευση: ρεύματα εκροής από την Ανατολική προς τη Δυτική Ευρώπη
- Στα προσδόκιμα ζωής
- Στην διαφορά στο προσδόκιμο ζωής μεταξύ ανδρών και γυναικών
- Πιο γερασμένος πληθυσμός στη Ανατολική Ευρώπη και νεανικότερος πληθυσμός στην Δυτική Ευρώπη
- Διαφορετικό στάδιο δημογραφικής μετάβασης: οι Δυτικές χώρες βιώνουν μία Δεύτερη Δημογραφική μετάβαση ενώ για τις χώρες της Ανατολικής υποστηρίζεται ότι βιώνουν ακόμα το τρίτο στάδιο της Πρώτης Δημογραφικής μετάβασης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βασική πηγή δεδομένων: Eurostat και Council of Europe, 2008-2009

2. Aleshina N., Redmond G., «How high is infant mortality in Central Europe and Eastern Europeand the CIS?» ,UNICEF Innocenti Research Centre, Florence, Italy, "November 2003

3. Chawla M., Betcherman G και Banerji A, «From Red to Gray - The "Third Transition" of Aging Populations in Eastern Europe and the Former Soviet Union»

4. Chawla M., Betcherman G και Banerji A., «The Demographic Transition in Eastern Europe and the Former Soviet Union»

5. Council of Europe Publishing, «Recent demographic developments in Europe, F-67075 Strasbourg Cedex, December 2002

6. D. J. van de Kaa, Herrenalb B., «Second Demographic Transition: concepts, dimensions, new evidence»

7. Fahey T. και Spıder Z., «Fertility and family issues in an enlarged Europe», Economic and SocialResearch Institute, Dublin, and Demographic Research Institute, Budapest

8. Grubaugh S., Santerre R, «American Journal of Public Health», December 1996, Vol.86, No12.

9. Kingkade W., Sawyer C., «Infant mortality in Eastern Europe and the Former Soviet Union before and after the break up», Population Division, US Bureau of the Census, Washington, DC 20233, 2001

10. Lesthaeghe R., «Second Demographic Transition», Vrije Universiteit Brussel (VUB), (Συμπλ 1):6-18

11. Pearce D., Bovagnet F., «The demographic situation in the European Union», National Statistics

12. Richard Bernstein (2003). "Aging Europe Finds Its Pension Is Running Out" . The New York Times. Retrieved 2007-12-15

13. Robine J M.,Ritchie K., « Healthy life expectancy: evaluation of global indicator of change in population health», BMJ.1991 February 23; 302(6774): 457–460.
14. Αδαμόπουλος Λ, Δαμιανού Χ, Σβέρκος Α, Μαθηματικά και Στοιχεία Στατιστικής, Γ' Ενιαίου Λυκείου, ΥΠΕΠΘ, Αθήνα 2001

15. Αναπτυξιακή Σύμπραξη «ΕΜΠΕΙΡΙΑ», «Καινοτόμες προσεγγίσεις εφαρμογών Κοινωνικού Διαλόγου. Η περίπτωση της διαχείρισης της ενεργού γήρανσης», Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL-ΕΕΔΕ, Μάιος 2007

16. Δημουλάς Κ., Μπάγκαβος Χ., Ρωμανιάς Γ., Κριατσιώτη Β., «ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΝΕΡΓΟΥ ΓΗΡΑΝΣΗΣ Ι Εκπαιδευτικό Υλικό Εισηγητών», ΙΝΕ / ΓΣΕΕ Σεπτέμβριος 2007

17. Δρόσου- Αγακίδου Β., «Διαχρονικές τάσεις και αιτίες περιγεννητικής, νεογνικής και βρεφικής θνησιμότητας», Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής 2005, 22(5):459–466

18. Ιεραπετρίτης Δ., «Δημογραφία του Αιγαίου», Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, Ημερομηνία Έκδοσης 27/6/2005

19. Καραβάτος Α., Μπόζικας Β., «Όταν οι σχιζοφρενείς γερνούν», Αρχ Ελλ Ιατρ, 17(6), Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2000

20. Κοτζαμάνης Β., «Γεννητικότητα- Γονιμότητα», (Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων)

21. Κοτζαμάνης Β., «Δημογραφική μετάβαση», (Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων)

22. Λώλης Δ., «Οι διαστάσεις του δημογραφικού προβλήματος»

23. Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής 2007, 24

24. Παπαδάκης Μ. , Τσίμπος Κ., Δημογραφική Ανάλυση Αρχές- Μέθοδοι- Υποδείγματα, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2004

25. Παπαδημητρίου Γ, Περιγραφική Στατιστική, Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 2001

26. Σαπουντζάκη Π., Σκορδίλη Σ., Περιφερειακή ανάπτυξη και πολιτική Ι, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Ακ Έτος 2002- 03

27. Ταπεινός Γ., Στοιχεία Δημογραφίας [μτφ. Βουλέλης Ν.], Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1993

28. Τούντας Γ., Τριανταφύλου Δ., Φρισήρας Σ., «Δείκτες Υγείας στην Ευρώπη», Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής 2000, 17 (Συμπλ 1):89-100

29. Τραγάκη Α, Σημειώσεις για το μάθημα 'Οικονομία και πολιτική του πληθυσμού'

30. Τραγάκη Α. «Πληθυσμιακές Προβολές: εκτιμήσεις και προβληματισμοί», (Σημειώσεις για το μάθημα 'Οικονομία και Πολιτική του Πληθυσμού')

31. Τραγάκη Α., «Δημογραφική μετάβαση», Σημειώσεις για το μάθημα 'Οικονομία και Πολιτική του πληθυσμού'

32. Τραγάκη Α., «Το Δημογραφικό Προφίλ της Ευρωπαϊκής Ένωσης», (Σημειώσεις για το μάθημα 'Οικονομία και Πολιτική του Πληθυσμού')

33. Υφαντόπουλος Γ Ν. , «Μέτρηση της ποιότητας ζωής και το ευρωπαϊκό υγειονομικό μοντέλο»,Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- http://www.apn.gr/uncategorized/
- http://www.deathreference.com/Me-Nu/Mortality-Infant.html.
- http://www.demography-lab.prd.uth.gr/DDAoG/edu/case/1/pop-ax3.htm
- http://news.disabled.gr/
- http://www.eufic.org/article/en/page/RARCHIVE/expid/review-diet-lifestyle-life-expectancy/
- http://www.faqs.org/childhood/In-Ke/Infant-Mortality.html
- http://hdr.undp.org/en/statistics/
- http://www.medicalnewstoday.com/articles/46767.php
- http://statistics.scientist.gr/231.pdf
- http://www.unipi.gr/faculty/kpolitis/desstat/mathima2.pdf
- http://en.wikipedia.org/wiki/Total_Fertility_Rate

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΥΣΤΡΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πλυθυσμός:																	
Γυναίκες	3989903	4014682	4052348	4089274	4107857	4112289	4116117	4120947	4122811	4126432	4133855	4139842	4157993	4172931	4190297	4220228	4246571
Άνδρες	3654915	3696200	3746551	3793245	3820889	3831200	3836950	3844019	3848305	3856029	3868331	3881104	3907153	3929244	3949825	3986296	4019354
Σύνολο	7644818	7710882	7798899	7882519	7928746	7943489	7953067	7964966	7971116	7982461	8002186	8020946	8065146	8102175	8140122	8206524	8265925
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	52,19	52,07	51,96	51,88	51,81	51,77	51,76	51,74	51,72	51,69	51,66	51,61	51,56	51,50	51,48	51,43	51,37
Άνδρες	47,81	47,93	48,04	48,12	48,19	48,23	48,24	48,26	48,28	48,31	48,34	48,39	48,44	48,50	48,52	48,57	48,63
Ηλικιακή διάμεσος	35,61	35,63	35,67	35,81	36,05	36,37	36,71	37,08	37,45	37,81	38,19	38,57	38,93	39,25	39,59	39,93	40,30
Αναλογία φύλων	91,60	92,07	92,45	92,76	93,01	93,16	93,22	93,28	93,34	93,45	93,58	93,75	93,97	94,16	94,26	94,46	94,65
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	79,00	79,10	79,30	79,50	79,80	80,10	80,20	80,70	81,00	81,00	81,20	81,70	81,70	81,50	82,10	82,30	82,80
Άνδρες	72,30	72,30	72,60	72,80	73,20	73,40	73,70	74,10	74,50	74,90	75,20	75,70	75,80	75,90	76,40	76,70	77,20
Σύνολο	75,80	75,90	76,10	76,30	76,70	76,90	77,10	77,50	77,90	78,10	78,30	78,80	78,90	78,80	79,40	79,60	80,10
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	24,95	24,94	25,03	25,13	25,40	25,64	25,89	25,99	26,14	26,30	26,38	26,53	26,74	26,93	27,03	27,21	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	27,20	27,20	27,24	27,30	27,48	27,65	27,80	27,93	28,00	28,13	28,20	28,38	28,56	28,75	28,83	29,02	29,17
Θάνατοι	82952	83428	83162	82517	80684	81171	80790	79432	78339	78200	76780	74767	76131	77209	74292	75189	74295
Βρεφική θνησιμότητα	325	321	339	317	307	389	399	363	334	316	331	278	338	307	313	289	:
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (τοις χιλίοις)	7,80	7,50	7,50	6,50	6,30	5,40	5,10	4,70	4,90	4,40	4,80	4,80	4,10	4,50	4,50	4,20	3,60
Γεννήσεις	90454	94629	95302	95227	92415	88669	88809	84045	81233	78138	78268	75458	78399	76944	78968	78190	77914
Φυσική αύξηση	7502	11201	12140	12710	11731	7498	8019	4613	2894	-62	1488	691	2268	-265	4676	3001	3619
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,10	0,15	0,16	0,16	0,15	0,09	0,10	0,06	0,04	0,00	0,02	0,01	0,03	0,00	0,06	0,04	0,04
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,46	1,51	1,50	1,50	1,47	1,42	1,45	1,39	1,37	1,34	1,36	1,33	1,39	1,38	1,42	1,41	1,40
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	8,12

ΒΕΛΓΙΟ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	5087683	5106290	5122765	5144847	5160407	5175903	5184262	5198446	5209592	5220034	5233071	5245395	5267437	5288959	5309245	5334527	5367561
Άνδρες	4860099	4880685	4899232	4923472	4940224	4954671	4958785	4971780	4982672	4993718	5006014	5018019	5042288	5066885	5087176	5111325	5143821
Σύνολο	9947782	9986975	10021997	10068319	10100631	10130574	10143047	10170226	10192264	10213752	10239085	10263414	10309725	10355844	10396421	10445852	10511382
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	51,14	51,13	51,12	51,10	51,09	51,09	51,11	51,11	51,11	51,11	51,11	51,11	51,09	51,07	51,07	51,07	51,06
Άνδρες	48,86	48,87	48,88	48,90	48,91	48,91	48,89	48,89	48,89	48,89	48,89	48,89	48,91	48,93	48,93	48,93	48,94
Ηλικιακή διάμεσος	36,30	36,51	36,73	36,96	37,21	37,49	37,78	38,05	38,33	38,62	38,91	39,17	39,42	39,68	39,97	40,21	40,41
Αναλογία φύλων	95,53	95,58	95,64	95,70	95,73	95,73	95,65	95,64	95,64	95,66	95,66	95,67	95,73	95,80	95,82	95,82	95,83
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	79,50	79,70	79,90	79,90	80,20	80,40	80,70	80,70	80,70	81,00	81,00	81,20	81,20	81,10	81,80	81,90	82,30
Άνδρες	72,70	72,90	73,00	73,00	73,40	73,50	73,90	74,20	74,40	74,40	74,60	75,00	75,10	75,30	76,00	76,20	76,60
Σύνολο	76,20	76,30	76,50	76,50	76,80	77,00	77,30	77,50	77,60	77,70	77,90	78,10	78,20	78,30	78,90	79,10	79,50
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	26,36	26,49	26,67	26,86	27,11	27,33	27,42	27,57	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	27,86	27,94	28,07	28,18	28,33	28,44	28,52	28,63	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Θάνατοι	104130	104149	104200	108170	104894	105933	105322	104190	104534	:	104903	103447	105642	107628	101929	102963	101587
Βρεφική θνησιμότητα	682	648	651	597	507	580	:	547	:	515	:	:	:	:	:	:	:
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	8,00	8,30	8,20	8,00	7,60	6,00	5,00	5,40	5,20	4,90	4,80	4,50	4,40	4,10	3,80	3,70	4,00
Γεννήσεις	123776	125924	124774	120848	116513	115542	116442	116213	114247	114170	114883	114172	111225	112149	115618	117799	121382
Φυσική αύξηση	19646	21775	20574	12678	11619	9609	11120	12023	9713	:	9980	10725	5583	4521	13689	14836	19795
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,20	0,22	0,21	0,13	0,12	0,09	0,11	0,12	0,10	:	0,10	0,10	0,05	0,04	0,13	0,14	0,19
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,62	1,66	1,65	1,61	1,56	1,56	1,59	1,60	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	5,67

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	4443535	4399271	4366016	4315730	4308125	4297452	4281347	4263435	4238235	4216300	4199715	4182045	4049932	4029679	4010433	3993439	3975423
Άνδρες	4323773	4269998	4229449	4169133	4151638	4129966	4103368	4077501	4044965	4014071	3991161	3967423	3841163	3816162	3790840	3767610	3743327
Σύνολο	8767308	8669269	8595465	8484863	8459763	8427418	8384715	8340936	8283200	8230371	8190876	8149468	7891095	7845841	7801273	7761049	7718750
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	50,68	50,75	50,79	50,86	50,92	50,99	51,06	51,11	51,17	51,23	51,27	51,32	51,32	51,36	51,41	51,45	51,50
Άνδρες	49,32	49,25	49,21	49,14	49,08	49,01	48,94	48,89	48,83	48,77	48,73	48,68	48,68	48,64	48,59	48,55	48,50
Ηλικιακή διάμεσος	36,63	36,98	37,34	37,64	37,86	38,10	38,34	38,57	38,79	39,01	39,21	39,72	40,24	40,44	40,62	40,77	40,88
Αναλογία φύλων	97,30	97,06	96,87	96,60	96,37	96,10	95,84	95,64	95,44	95,20	95,03	94,87	94,85	94,70	94,52	94,34	94,16
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	74,70	74,40	74,80	75,10	74,80	74,90	74,50	73,80	74,60	75,00	75,00	75,40	75,50	75,90	75,80	76,20	76,30
Άνδρες	68,00	68,00	67,80	67,60	67,30	67,40	67,40	67,00	67,40	68,20	68,40	68,60	68,80	68,90	68,90	69,00	69,20
Σύνολο	71,20	71,10	71,20	71,20	70,90	71,00	70,80	70,30	70,90	71,60	71,60	71,90	72,10	72,30	72,30	72,50	72,70
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	22,15	:	:	:	:	22,41	22,58	22,82	22,92	23,00	23,52	23,72	23,89	24,20	24,40	24,72	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	23,93	:	:	23,82	24,00	24,15	24,34	24,48	24,54	24,69	25,00	25,11	25,29	25,54	25,70	26,01	24,57
Θάνατοι	:	:	:	:	:	114670	117056	121861	118190	111786	115087	112368	112617	111927	110110	113374	113438
Βρεφική θνησιμότητα	641	612	654	587	492	458	555	484	:	540	555	500	539	549	547	565	517
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	14,80	16,90	15,90	15,50	16,30	14,80	15,60	17,50	14,40	14,60	13,30	14,40	13,30	12,30	11,60	10,40	9,70
Γεννήσεις	105180	95910	89134	84400	79442	71967	72188	64125	65361	72291	73679	68180	66499	67359	69886	71075	73978
Φυσική αύξηση	:	:	:	:	:	-42703	-44868	-57736	-52829	-39495	-41408	-44188	-46118	-44568	-40224	-42299	-39460
Ρυθμός φυσικής αύξησης	-0,04					-0,51	-0,54	-0,69	-0,64	-0,48	-0,51	-0,54	-0,58	-0,57	-0,52	-0,55	-0,51
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,81	1,66	1,55	1,46	1,36	1,23	1,23	1,09	1,11	1,23	1,26	1,20	1,21	1,23	1,29	1,31	1,37
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	-11,96

ΓΑΛΛΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	:	29922325	30077312	30227980	30352301	30473942	30592988	30705968	30822400	30944296	31138270	31355288	31577576	31797142	32007864	32206733	32390087
Άνδρες	:	28391114	28527539	28657949	28752019	28841197	28929309	29020418	29112484	29214237	29399707	29608487	29821768	30034637	30243953	30430863	30608686
Σύνολο	56577000	58313439	58604851	58885929	59104320	59315139	59522297	59726386	59934884	60158533	60537977	60963775	61399344	61831779	62251817	62637596	62998773
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	:	51,31	51,32	51,33	51,35	51,38	51,40	51,41	51,43	51,44	51,44	51,43	51,43	51,43	51,42	51,42	51,41
Άνδρες	:	48,69	48,68	48,67	48,65	48,62	48,60	48,59	48,57	48,56	48,56	48,57	48,57	48,57	48,58	48,58	48,59
Ηλικιακή διάμεσος	:	34,83	35,11	35,40	35,72	36,03	36,33	36,62	36,91	37,19	37,44	37,68	37,91	38,13	38,38	38,63	38,86
Αναλογία φύλων	:	94,88	94,85	94,81	94,73	94,64	94,56	94,51	94,45	94,41	94,42	94,43	94,44	94,46	94,49	94,49	94,50
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	:	:	:	:	:	:	:	:	82,60	82,70	83,00	83,00	83,00	82,70	83,80	83,70	84,40
Άνδρες	:	:	:	:	:	:	:	:	74,80	75,00	75,30	75,50	75,70	75,80	76,70	76,70	77,30
Σύνολο	72,8	:	:	:	:	:	:	:	78,70	78,90	79,20	79,20	79,40	79,30	80,30	80,30	80,90
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	:	:	:	:	:	:	:	:	27,67	27,77	27,83	27,95	28,12	28,32	28,39	28,51	28,61
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	:	:	:	:	:	:	:	:	29,26	29,29	29,32	29,34	29,42	29,50	29,55	29,65	29,72
Θάνατοι	:	:	:	:	:	540434	544692	539390	543525	547377	540717	541184	545353	560077	519589	538207	527036
Βρεφική θνησιμότητα	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	7,40	:	:	:	:	4,90	5,00	4,90	4,80	4,40	4,50	4,60	4,20	4,20	4,00	3,80	3,80
Γεννήσεις	:	:	:	:	741499	759694	764682	758114	768581	776548	808249	804052	793606	793893	800240	807787	830288
Φυσική αύξηση	:	:	:	:	:	219260	219990	218724	225056	229171	267532	262868	248253	233816	280651	269580	303252
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,42					0,37	0,37	0,37	0,38	0,38	0,44	0,43	0,40	0,38	0,45	0,43	0,48
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,78	:	:	:	:	1,71	:	:	1,78	1,81	1,89	1,90	1,88	1,89	1,92	1,94	2,00
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	11,35

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πλυθυσμός:																	
Γυναίκες	41003093	41253250	41435461	41674551	41819609	41893638	41992676	42057327	42065068	42032869	42072699	42103004	42166633	42191801	42175657	42147222	42098034
Άνδρες	38109738	38499977	38839103	39300081	39518484	39644965	39824823	39954835	39992311	40004142	40090776	40156536	40274676	40344879	40356014	40353627	40339961
Σύνολο	79112831	79753227	80274564	80974632	81338093	81538603	81817499	82012162	82057379	82037011	82163475	82259540	82440309	82536680	82531671	82500849	82437995
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	51,83	51,73	51,62	51,47	51,41	51,38	51,32	51,28	51,26	51,24	51,21	51,18	51,15	51,12	51,10	51,09	51,07
Άνδρες	48,17	48,27	48,38	48,53	48,59	48,62	48,68	48,72	48,74	48,76	48,79	48,82	48,85	48,88	48,90	48,91	48,93
Ηλικιακή διάμεσος	37,62	37,71	37,81	37,94	38,17	38,43	38,69	38,97	39,30	39,63	39,98	40,39	40,80	41,22	41,66	42,10	42,55
Αναλογία φύλων	-92,94	-93,33	93,73	94,30	94,50	94,63	94,84	95,00	95,07	95,17	95,29	95,38	95,52	95,62	95,69	95,74	95,82
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	78,50	78,80	79,30	79,40	79,70	79,90	80,10	80,50	80,80	81,00	81,20	81,40	81,30	81,30	81,90	82,00	82,40
Άνδρες	72,00	72,20	72,70	72,80	73,10	73,30	73,60	74,10	74,50	74,80	75,10	75,60	75,70	75,80	76,50	76,70	77,20
Σύνολο	75,40	75,70	76,20	76,20	76,60	76,70	77,00	77,40	77,80	78,00	78,30	78,60	78,60	78,60	79,30	79,40	79,90
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	0,00	26,75	26,91	27,08	27,26	27,46	27,57	27,74	27,86	28,02	28,18	28,34	28,57	28,76	:	29,14	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	27,62	27,77	27,92	28,05	28,17	28,30	28,36	28,51	28,57	28,65	28,74	28,81	28,97	29,13	29,31	29,45	29,56
Θάνατοι	921445	911245	885443	897270	884661	884588	882843	860389	852382	846330	838797	828541	841686	853946	818271	830227	821627
Βρεφική θνησιμότητα	3202	2741	2660	2467	3113	3405	3573	3510	:	3118	3084	2881	:	2699	2728	2487	2420
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	7,00	6,90	6,20	5,80	5,60	5,30	5,00	4,90	4,70	4,50	4,40	4,30	4,20	4,20	4,10	3,90	3,80
Γεννήσεις	905675	830019	809114	798447	769603	765221	796013	812173	785034	770744	766999	734475	719250	706721	705622	685795	672724
Φυσική αύξηση	-15770	-81226	-76329	-98823	-115058	-119367	-86830	-48216	-67348	-75586	-71798	-94066	-122436	-147225	-112649	-144432	-148903
Ρυθμός φυσικής αύξησης	-0,02	-0,10	-0,10	-0,12	-0,14	-0,15	-0,11	-0,06	-0,08	-0,09	-0,09	-0,11	-0,15	-0,18	-0,14	-0,18	-0,18
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,45	1,33	1,30	1,28	1,24	1,25	1,32	1,37	1,36	1,36	1,38	1,35	1,34	1,34	1,36	1,34	1,32
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	4,2

ΔΑΝΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πλυθυσμός:																	
Γυναίκες	2604812	2610078	2617672	2626020	2633200	2642394	2658805	2670184	2679191	2688156	2695898	2704893	2714208	2721084	2727505	2734113	2741613
Άνδρες	2530597	2536391	2544454	2554594	2563442	2573324	2592222	2604937	2615669	2625421	2634122	2644319	2654146	2662423	2670135	2677292	2685846
Σύνολο	5135409	5146469	5162126	5180614	5196642	5215718	5251027	5275121	5294860	5313577	5330020	5349212	5368354	5383507	5397640	5411405	5427459
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	50,72	50,72	50,71	50,69	50,67	50,66	50,63	50,62	50,60	50,59	50,58	50,57	50,56	50,54	50,53	50,53	50,51
Άνδρες	49,28	49,28	49,29	49,31	49,33	49,34	49,37	49,38	49,40	49,41	49,42	49,43	49,44	49,46	49,47	49,47	49,49
Ηλικιακή διάμεσος	35,68	35,84	36,03	36,24	36,47	36,67	36,87	37,11	37,37	37,61	37,84	38,05	38,22	38,38	38,54	38,71	38,87
Αναλογία φύλων	97,15	97,18	97,20	97,28	97,35	97,39	97,50	97,56	97,63	97,67	97,71	97,76	97,79	97,84	97,90	97,92	97,97
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	77,80	78,10	78,00	77,80	78,20	77,90	78,30	78,60	79,00	79,00	79,20	79,30	79,40	79,80	80,20	80,50	80,70
Άνδρες	72,00	72,50	72,60	72,60	72,80	72,70	73,10	73,60	74,00	74,20	74,50	74,70	74,80	75,00	75,40	76,00	76,10
Σύνολο	74,90	75,30	75,30	75,20	75,50	75,30	75,70	76,10	76,50	76,60	76,90	77,00	77,10	77,40	77,80	78,30	78,40
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	:	:	26,89	27,09	27,20	27,36	27,47	26,97	27,04	27,13	27,26	27,33	28,08	28,23	28,39	28,42	0,00
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	28,45	28,62	28,76	28,92	29,07	29,20	29,26	28,89	28,99	29,09	29,18	29,21	29,92	30,04	30,14	30,23	30,29
Θάνατοι	60926	59581	60821	62809	61099	63127	61043	59898	58442	59156	57986	58338	58610	57574	55806	54962	55477
Βρεφική θνησιμότητα	298	296	339	308	309	318	324	340	317	294	248	277	224	239	316	313	:
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	7,50	7,30	6,60	5,40	5,50	5,10	5,60	5,20	4,70	0,00	5,30	4,90	4,40	4,40	4,40	4,40	3,80
Γεννήσεις	63433	64358	67726	67369	69666	69771	67638	67648	66174	66220	67084	65458	64149	64682	64609	64282	64984
Φυσική κίνηση	2507	4777	6905	4560	8567	6644	6595	7750	7732	7064	9098	7120	5539	7108	8803	9320	9507
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,05	0,09	0,13	0,09	0,16	0,13	0,13	0,15	0,15	0,13	0,17	0,13	0,10	0,13	0,16	0,17	0,18
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,67	1,68	1,76	1,75	1,81	1,80	1,75	1,76	1,73	1,75	1,78	1,76	1,72	1,76	1,78	1,80	1,83
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	5,69

ΕΛΛΑΔΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	5138914	5175719	5230396	5273488	5313685	5351881	5388777	5422922	5454567	5481570	5503843	5519060	5538691	5557795	5576249	5596119	5617014
Άνδρες	4981978	5017192	5089276	5146571	5197311	5243193	5284919	5321727	5353791	5379832	5399914	5412146	5430017	5448582	5464401	5486632	5508165
Σύνολο	10120892	10192911	10319672	10420059	10510996	10595074	10673696	10744649	10808358	10861402	10903757	10931206	10968708	11006377	11040650	11082751	11125179
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	50,78	50,78	50,68	50,61	50,55	50,51	50,49	50,47	50,47	50,47	50,48	50,49	50,50	50,50	50,51	50,49	50,49
Άνδρες	49,22	49,22	49,32	49,39	49,45	49,49	49,51	49,53	49,53	49,53	49,52	49,51	49,50	49,50	49,49	49,51	49,51
Ηλικιακή διάμεσος	36,11	36,31	36,50	36,69	36,87	37,05	37,25	37,49	37,74	37,99	38,27	38,64	39,06	39,42	39,74	40,09	40,48
Αναλογία φύλων	96,95	96,94	97,30	97,59	97,81	97,97	98,07	98,13	98,15	98,14	98,11	98,06	98,04	98,03	97,99	98,04	98,06
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	79,50	79,50	79,40	79,80	80,00	80,10	80,20	80,40	80,30	80,50	80,60	81,00	81,10	81,20	81,30	81,60	81,90
Άνδρες	74,70	74,70	74,60	75,00	75,10	75,00	75,10	75,40	75,40	75,50	75,50	75,90	76,20	76,50	76,60	76,80	77,20
Σύνολο	77,10	77,10	77,00	77,40	77,50	77,50	77,60	77,90	77,90	77,90	78,00	78,50	78,70	78,80	78,90	79,20	79,50
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	0,00	0,00	25,95	26,23	26,36	26,62	26,80	26,99	27,17	27,32	28,03	27,64	27,87	28,00	28,24	28,50	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	27,15	27,36	27,53	27,82	27,99	28,16	28,35	28,56	28,72	28,88	29,57	29,21	29,34	29,45	29,64	29,86	29,87
Θάνατοι	94152	95498	98231	97419	97807	100158	100740	99738	102668	103304	105219	102559	103915	105529	104942	105091	105476
Βρεφική θνησιμότητα	735	706	629	679	599	645	599	628	597	514	452	483	441	416	477	421	316
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	9,70	9,00	8,40	8,50	7,90	8,10	7,20	6,40	6,70	6,20	5,90	5,10	5,10	4,00	4,10	3,80	3,70
Γεννήσεις	102251	102620	104081	101799	103763	101495	100718	102038	100894	100643	103267	102282	103569	104420	105655	107545	112042
Φυσική αύξηση	8099	7122	5850	4380	5956	1337	-22	2300	-1774	-2661	-1952	-277	-346	-1109	713	2454	6566
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,08	0,07	0,06	0,04	0,06	0,01	0,00	0,02	-0,02	-0,02	-0,02	0,00	0,00	-0,01	0,01	0,02	0,06
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,40	1,38	1,39	1,34	1,35	1,31	1,28	1,28	1,26	1,24	1,26	1,25	1,27	1,28	1,30	1,33	1,39
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	9,92

ΕΣΘΟΝΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	836061	834200	828123	807998	790952	776811	765837	756506	750075	742978	739362	736510	733651	731084	728619	726910	725385
Άνδρες	734538	733549	726755	703305	686000	671264	659355	649490	642999	636259	632709	630449	627591	624961	622450	620600	619299
Σύνολο	1570599	1567749	1554878	1511303	1476952	1448075	1425192	1405996	1393074	1379237	1372071	1366959	1361242	1356045	1351069	1347510	1344684
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	53,23	53,21	53,26	53,46	53,55	53,64	53,74	53,81	53,84	53,87	53,89	53,88	53,90	53,91	53,93	53,94	53,94
Άνδρες	46,77	46,79	46,74	46,54	46,45	46,36	46,26	46,19	46,16	46,13	46,11	46,12	46,10	46,09	46,07	46,06	46,06
Ηλικιακή διάμεσος	34,35	34,63	35,06	35,56	35,98	36,35	36,70	37,02	37,31	37,59	37,86	38,10	38,34	38,56	38,76	38,94	39,08
Αναλογία φύλων	87,86	87,93	87,76	87,04	86,73	86,41	86,10	85,85	85,72	85,64	85,57	85,60	85,54	85,48	85,43	85,38	85,38
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	75,00	75,00	74,80	74,00	73,00	74,30	75,60	75,90	75,40	76,00	76,20	76,40	77,00	77,10	77,80	78,20	78,60
Άνδρες	64,70	64,50	63,50	62,40	60,80	61,50	64,30	64,30	64,10	64,90	65,50	64,90	65,30	66,10	66,40	67,30	67,40
Σύνολο	69,90	69,80	69,20	68,20	66,70	67,80	70,00	70,10	69,70	70,60	70,90	70,70	71,20	71,70	72,20	72,90	73,10
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	22,74	22,64	22,72	22,76	22,81	23,00	23,17	23,38	23,59	23,78	24,03	24,22	24,63	24,78	24,96	25,18	0,00
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	25,57	25,27	25,31	25,34	25,39	25,54	25,79	26,14	26,31	26,49	26,97	27,15	27,52	27,68	27,87	28,18	28,36
Θάνατοι	19531	19715	20126	21286	22212	20828	19020	18572	19445	18447	18403	18516	18355	18152	17685	17316	17316
Βρεφική θνησιμότητα	173	149	175	121	124	101	102	109	91	85	64	:	74	63	:	:	56
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	12,30	13,30	15,70	15,60	14,40	14,90	10,50	10,00	9,40	9,60	8,40	8,80	5,70	7,00	6,40	5,40	4,40
Γεννήσεις	22304	19413	18038	15253	14176	13509	13242	12577	12167	12425	13067	12632	13001	13036	13992	14350	14877
Φυσική αύξηση	2773	-302	-2088	-6033	-8036	-7319	-5778	-5995	-7278	-6022	-5336	-5884	-5354	-5116	-3693	-2966	-2439
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,18	-0,02	-0,13	-0,40	-0,54	-0,51	-0,41	-0,43	-0,52	-0,44	-0,39	-0,43	-0,39	-0,38	-0,27	-0,22	-0,18
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	2,05	1,80	1,71	1,49	1,42	1,38	1,37	1,32	1,28	1,32	1,39	1,34	1,37	1,37	1,47	1,50	1,55
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	-14,38

ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	29383284	29474366	29568669	29641149	29714215	29787456	29849164	29910222	29979899	30061268	30150784	30238346	30319833	30402162	30506793	30664900	30815100
Άνδρες	27773688	27863833	27942925	28008061	28073802	28156016	28245423	28329090	28414697	28518417	28634462	28761435	28897759	29035661	29193035	29395000	29578000
Σύνολο	57156972	57338199	57511594	57649210	57788017	57943472	58094587	58239312	58394596	58579685	58785246	58999781	59217592	59437723	59699828	60059900	60393100
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	51,41	51,40	51,41	51,42	51,42	51,41	51,38	51,36	51,34	51,32	51,29	51,25	51,20	51,15	51,10	51,06	51,02
Άνδρες	48,59	48,60	48,59	48,58	48,58	48,59	48,62	48,64	48,66	48,68	48,71	48,75	48,80	48,85	48,90	48,94	48,98
Ηλικιακή διάμεσος	35,78	35,87	36,00	36,16	36,34	36,52	36,72	36,95	37,18	37,42	37,67	37,92	38,16	38,37	38,56	38,74	38,93
Αναλογία φύλων	94,52	94,54	94,50	94,49	94,48	94,52	94,63	94,71	94,78	94,87	94,97	95,12	95,31	95,50	95,69	95,86	95,99
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	:	:	:	78,90	79,50	79,30	79,50	79,70	79,80	79,90	80,30	80,50	80,60	80,50	81,00	81,10	:
Άνδρες	:	:	:	73,50	74,10	74,00	74,30	74,60	74,80	75,00	75,50	75,80	76,00	76,20	76,80	77,10	:
Σύνολο	72,90	:	:	76,20	76,80	76,70	77,00	77,20	77,40	77,50	78,00	78,20	78,30	78,40	78,90	79,10	:
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	:	:	:	:	:	:	29,31	:	:	28,92	29,13	29,18	29,30	:	29,69	29,84	30,01
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	:	:	:	:	:	:	:	28,28	28,35	28,37	28,51	28,59	28,70	28,84	28,96	29,07	29,17
Θάνατοι	641799	646181	625137	657852	625897	645493	638896	629554	627626	632062	608366	602268	606216	611184	583082	582963	572224
Βρεφική θνησιμότητα	3721	3741	3385	4394	4348	:	:	:	:	3724	3594	:	:	:	3962	3869	3987
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	7,90	7,40	6,60	6,30	6,20	6,20	6,10	5,90	5,70	5,80	5,60	5,50	5,20	5,30	5,00	5,10	4,50
Γεννήσεις	798612	792506	781017	761526	750671	732049	733375	726622	717081	700192	679283	669123	668777	695549	715996	722549	748563
Φυσική αύξηση	156813	146325	155880	103674	124774	86556	94479	97068	89455	68130	70917	66855	62561	84365	132914	139586	176339
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,27	0,26	0,27	0,18	0,22	0,15	0,16	0,17	0,15	0,12	0,12	0,11	0,11	0,14	0,22	0,23	0,29
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,83	1,82	1,79	1,76	1,74	1,71	1,73	1,72	1,71	1,68	1,64	1,63	1,64	1,71	1,77	1,78	1,84
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	5,66

ΙΡΛΑΝΔΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	1763762	1770102	1782776	1793716	1801045	1810405	1822709	1840254	1859501	1878428	1900789	1927302	1961890	1994114	2024954	2062080	2107143
Άνδρες	1743208	1750875	1764716	1775651	1782109	1787212	1797356	1814701	1834081	1853773	1876974	1905671	1937986	1969551	2002778	2047093	2101876
Σύνολο	3506970	3520977	3547492	3569367	3583154	3597617	3620065	3654955	3693582	3732201	3777763	3832973	3899876	3963665	4027732	4109173	4209019
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	50,29	50,27	50,25	50,25	50,26	50,32	50,35	50,35	50,34	50,33	50,32	50,28	50,31	50,31	50,28	50,18	50,06
Άνδρες	49,71	49,73	49,75	49,75	49,74	49,68	49,65	49,65	49,66	49,67	49,68	49,72	49,69	49,69	49,72	49,82	49,94
Ηλικιακή διάμεσος	29,22	29,55	29,88	30,24	30,59	30,94	31,27	31,62	31,95	32,24	32,52	32,76	32,96	33,14	33,29	33,38	33,43
Αναλογία φύλων	98,83	98,91	98,99	98,99	98,95	98,72	98,61	98,61	98,63	98,69	98,75	98,88	98,78	98,77	98,90	99,27	99,75
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	77,70	77,90	78,30	78,10	78,60	78,30	78,70	78,70	79,10	78,90	79,20	79,90	80,50	80,80	81,40	81,70	82,10
Άνδρες	72,10	72,30	72,70	72,50	73,10	72,80	73,10	73,40	73,40	73,40	74,00	74,50	75,20	75,90	76,40	77,30	77,30
Σύνολο	74,80	75,00	75,40	75,30	75,80	75,50	75,80	76,00	76,20	76,10	76,60	77,20	77,90	78,40	78,90	79,50	79,70
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	0,00	0,00	0,00	26,96	27,12	27,34	27,31	27,45	27,45	27,53	27,66	:	:	:	:	:	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	29,87	29,88	29,96	30,05	30,12	30,24	30,19	30,33	30,32	30,32	30,45	30,50	30,66	30,82	31,00	:	30,66
Θάνατοι	31370	31305	30930	31924	30876	31645	31723	31581	31563	32608	31391	30212	29381	28823	28151	27441	27479
Βρεφική θνησιμότητα	327	301	285	291	297	330	:	368	:	311	325	:	358	:	:	:	:
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	8,20	7,60	6,50	6,10	5,70	6,40	6,00	6,10	5,90	5,90	6,20	5,70	5,10	5,10	4,80	4,00	3,70
Γεννήσεις	53044	52718	51089	49304	48255	48787	50655	52775	53969	53924	54789	57854	60521	61529	61972	61042	64237
Φυσική αύξηση	21674	21413	20159	17380	17379	17142	18932	21194	22406	21316	23398	27642	31140	32706	33821	33601	36758
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,62	0,61	0,57	0,49	0,49	0,48	0,52	0,58	0,61	0,57	0,62	0,72	0,80	0,83	0,84	0,82	0,87
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	2,11	2,08	1,99	1,89	1,83	1,84	1,88	1,93	1,93	1,89	1,88	1,93	1,96	1,95	1,93	1,86	1,90
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	20,02

ΙΣΠΑΝΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	19801722	19836541	19900635	19966061	20024828	20074539	20120808	20170774	20230823	20315766	20442941	20645758	20882625	21213355	21543353	21864746	22196988
Άνδρες	19024575	19038032	19102889	19165905	19222005	19268561	19310125	19354664	19408565	19487061	19606767	19830965	20081619	20450347	20801989	21173289	21561262
Σύνολο	38826297	38874573	39003524	39131966	39246833	39343100	39430933	39525438	39639388	39802827	40049708	40476723	40964244	41663702	42345342	43038035	43758250
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	51,00	51,03	51,02	51,02	51,02	51,02	51,03	51,03	51,04	51,04	51,04	51,01	50,98	50,92	50,88	50,80	50,73
Άνδρες	49,00	48,97	48,98	48,98	48,98	48,98	48,97	48,97	48,96	48,96	48,96	48,99	49,02	49,08	49,12	49,20	49,27
Ηλικιακή διάμεσος	33,68	34,03	34,38	34,75	35,16	35,60	36,03	36,45	36,87	37,27	37,61	37,90	38,13	38,33	38,55	38,77	38,99
Αναλογία φύλων	96,08	95,97	95,99	95,99	95,99	95,99	95,97	95,95	95,94	95,92	95,91	96,05	96,16	96,40	96,56	96,84	97,14
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	80,60	80,80	81,30	81,40	81,70	81,80	82,00	82,30	82,40	82,40	82,90	83,20	83,20	83,00	83,70	83,70	84,40
Άνδρες	73,40	73,50	73,90	74,10	74,40	74,40	74,50	75,20	75,30	75,30	75,80	76,20	76,30	76,30	76,90	77,00	77,70
Σύνολο	77,00	77,10	77,60	77,70	78,10	78,10	78,20	78,70	78,80	78,80	79,40	79,70	79,80	79,60	80,30	80,30	81,10
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	26,80	27,14	27,50	27,81	28,12	28,38	28,44	28,69	28,86	28,96	29,07	29,09	29,16	29,23	29,27	29,31	29,30
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	28,85	29,03	29,24	29,45	29,72	29,96	30,18	30,37	30,53	30,64	30,71	30,74	30,77	30,83	30,85	30,89	30,88
Θάνατοι	333142	337691	331515	339661	338242	346227	351449	349521	360511	371102	359148	360131	368618	384828	371934	387355	371478
Βρεφική θνησιμότητα	1617	1564	1602	1439	1387	1254	1422	368	1416	1463	1439	1541	1470	1494	1438	1538	1612
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	7,60	7,20	7,10	6,70	6,00	5,50	5,50	5,00	4,90	4,50	4,40	4,10	4,10	3,90	4,00	3,80	3,80
Γεννήσεις	401425	395989	396747	385786	370148	363469	362626	369035	365193	380130	397632	406380	418846	441881	454591	466371	482957
Φυσική αύξηση	68283	58298	65232	46125	31906	17242	11177	19514	4682	9028	38484	46249	50228	57053	82657	79016	111479
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,18	0,15	0,17	0,12	0,08	0,04	0,03	0,05	0,01	0,02	0,10	0,11	0,12	0,14	0,20	0,18	0,25
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,36	1,33	1,32	1,27	1,20	1,17	1,16	1,17	1,16	1,19	1,23	1,24	1,26	1,31	1,33	1,35	1,38
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	12,70

ΙΤΑΛΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	29166531	29196748	29218960	29249194	29266001	29275445	29283903	29309590	29332801	29345361	29360536	29384366	29406500	29554847	29819637	30085571	30224823
Άνδρες	27527829	27547371	27553963	27572056	27576391	27588963	27560294	27566774	27571578	27563748	27562988	27576326	27587242	27766223	28068608	28376804	28526888
Σύνολο	56694360	56744119	56772923	56821250	56842392	56844408	56844197	56876364	56904379	56909109	56923524	56960692	56993742	57321070	57888245	58462375	58751711
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	51,45	51,45	51,47	51,48	51,49	51,50	51,52	51,53	51,55	51,57	51,58	51,59	51,60	51,56	51,51	51,46	51,45
Άνδρες	48,55	48,55	48,53	48,52	48,51	48,50	48,48	48,47	48,45	48,43	48,42	48,41	48,40	48,44	48,49	48,54	48,55
Ηλικιακή διάμεσος	37,05	37,46	37,84	38,12	38,41	38,73	39,04	39,34	39,62	39,91	40,24	40,59	40,94	41,23	41,48	41,77	42,07
Αναλογία φύλων	94,38	94,35	94,30	94,27	94,23	94,17	94,11	94,05	94,00	93,93	93,88	93,85	93,81	93,95	94,13	94,32	94,38
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	80,40	80,50	80,90	81,10	81,30	81,60	81,80	82,10	82,20	82,70	82,90	83,20	83,20	82,80	83,80	:	:
Άνδρες	73,90	73,90	74,30	74,70	74,90	75,10	75,50	75,90	76,10	76,60	77,00	77,20	77,40	77,10	77,90	:	:
Σύνολο	77,20	77,20	77,60	77,90	78,20	78,40	78,80	79,10	79,20	79,70	80,00	80,30	80,40	80,00	81,00	:	:
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	:	27,04	27,31	27,45	27,69	28,00	28,27	28,69	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	28,87	29,00	29,22	29,30	29,50	29,74	28,47	30,36	:	30,25	30,32	30,43	30,55	30,73	:	30,87	:
Θάνατοι	543708	553833	546690	552365	556325	556690	554576	561207	574231	567741	560121	556892	560390	586468	545051	588897	558614
Βρεφική θνησιμότητα	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Γεννήσεις	569255	562787	567841	549484	533050	525609	528103	534461	515439	537242	543144	535282	538198	544063	562599	554022	560010
Φυσική αύξηση	25547	8954	21151	-2881	-23275	-31081	-26473	-26746	-58792	-30499	-16977	-21610	-22192	-42405	17548	-34875	1396
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,05	0,02	0,04	-0,01	-0,04	-0,05	-0,05	-0,05	-0,10	-0,05	-0,03	-0,04	-0,04	-0,07	0,03	-0,06	0,00
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	8,20	8,10	7,90	7,10	6,60	6,20	6,20	5,60	5,50	5,10	4,50	4,60	4,30	3,90	3,90	0,00	4,20
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,33	1,30	1,30	1,25	1,21	1,19	1,20	1,21	:	1,23	1,26	1,25	1,27	1,29	:	1,32	:
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	3,63

ΚΥΠΡΟΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	287064	294656	302814	310701	318440	325432	331524	337118	342190	346537	350842	354797	359361	364514	371119	379977	388579
Άνδρες	285591	292485	300255	308530	314504	319967	324809	329195	333025	336325	339655	342752	346178	350623	359248	369198	377835
Σύνολο	572655	587141	603069	619231	632944	645399	656333	666313	675215	682862	690497	697549	705539	715137	730367	749175	766414
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	50,13	50,18	50,21	50,18	50,31	50,42	50,51	50,59	50,68	50,75	50,81	50,86	50,93	50,97	50,81	50,72	50,70
Άνδρες	49,87	49,82	49,79	49,82	49,69	49,58	49,49	49,41	49,32	49,25	49,19	49,14	49,07	49,03	49,19	49,28	49,30
Ηλικιακή διάμεσος	30,71	31,07	31,42	31,69	31,90	32,12	32,36	32,61	32,87	33,14	33,41	33,89	34,40	34,71	34,93	35,12	35,37
Αναλογία φύλων	99,49	99,26	99,15	99,30	98,76	98,32	97,97	97,65	97,32	97,05	96,81	96,61	96,33	96,19	96,80	97,16	97,24
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	81,00	81,60	82,10	81,10	82,40
Άνδρες	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	76,40	77,40	76,80	76,80	78,80
Σύνολο	74,1	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	78,70	79,50	79,40	79,00	80,60
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	:	:	:	:	:	:	:	:	:	25,30	:	:	26,64	26,89	27,17	27,50	0,00
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	:	:	:	27,70	27,80	28,07	28,11	28,27	28,35	28,56	28,72	28,88	29,07	29,23	29,20	29,56	29,79
Θάνατοι	:	:	:	:	:	:	4958	:	5432	5070	5355	4827	5168	5200	5225	5425	5127
Βρεφική θνησιμότητα	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	12,90	12,20	11,10	9,90	9,80	9,70	9,40	9,10	7,00	:	5,60	4,90	4,70	4,10	3,50	4,60	3,10
Γεννήσεις	10622	10442	11372	10514	10379	9869	9638	9275	8879	8505	8447	8167	7883	8088	8309	8243	8731
Φυσική αύξηση	:	:	:	:	:	:	4680	:	3447	3435	3092	3340	2715	2888	3084	2818	3604
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,99	:	:	:	:	0,76	0,71	:	0,51	0,50	0,45	0,48	0,38	0,40	0,42	0,38	0,47
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	2,42	:	:	2,24	2,17	2,03	1,95	1,86	1,76	1,67	1,64	1,57	1,49	1,50	1,49	1,42	1,47
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	33,84

ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	1946235	1950992	1953537	1947924	1937924	1925783	1913647	1902172	1890607	1878840	1867773	1856068	1851108	1845249	1837170	1827169	1816634
Άνδρες	1747473	1750976	1752762	1746005	1733372	1717208	1701565	1685841	1671654	1657561	1644301	1630930	1624478	1617304	1608687	1598155	1586650
Σύνολο	3693708	3701968	3706299	3693929	3671296	3642991	3615212	3588013	3562261	3536401	3512074	3486998	3475586	3462553	3445857	3425324	3403284
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	52,69	52,70	52,71	52,73	52,79	52,86	52,93	53,01	53,07	53,13	53,18	53,23	53,26	53,29	53,32	53,34	53,38
Άνδρες	47,31	47,30	47,29	47,27	47,21	47,14	47,07	46,99	46,93	46,87	46,82	46,77	46,74	46,71	46,68	46,66	46,62
Ηλικιακή διάμεσος	32,68	32,88	33,09	33,35	33,67	34,02	34,41	34,82	35,21	35,57	35,93	36,30	36,68	37,05	37,44	37,83	38,17
Αναλογία φύλων	89,79	89,75	89,72	89,63	89,44	89,17	88,92	88,63	88,42	88,22	88,04	87,87	87,76	87,65	87,56	87,47	87,34
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	76,30	76,00	76,00	75,00	74,90	75,10	75,90	76,60	76,60	77,00	77,50	77,60	77,50	77,80	77,70	77,30	77,00
Άνδρες	66,50	65,20	64,90	63,20	62,60	63,30	64,60	65,50	66,00	66,30	66,80	65,90	66,20	66,40	66,30	65,30	65,30
Σύνολο	71,50	70,60	70,50	69,00	68,60	69,10	70,30	71,10	71,40	71,80	72,20	71,80	71,90	72,10	72,00	71,30	71,10
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	:	:	:	:	23,02	23,14	23,16	23,35	23,56	23,76	23,88	24,19	24,33	24,47	24,84	24,89	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	:	:	:	25,65	25,48	25,58	25,80	25,95	26,25	26,43	26,59	27,16	26,90	27,10	27,37	27,58	27,70
Θάνατοι	:	:	:	:	:	45306	42896	41143	40757	40003	38919	40399	41072	40990	41340	43799	44813
Βρεφική θνησιμότητα	305	408	434	372	295	285	236	248	240	207	221	167	193	168	150	152	137
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	10,20	14,40	16,50	15,70	14,20	12,50	10,10	10,30	9,30	8,70	8,60	7,90	7,90	6,70	7,90	6,80	6,80
Γεννήσεις	56868	56019	53617	47464	42376	41195	39066	37812	37019	36415	34149	31546	30014	30598	30419	30541	31265
Φυσική αύξηση	:	:	:	:	:	:	-3830	-3331	-3738	-3588	-4770	-8853	-11058	-10392	-10921	-13258	-13548
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,46	:	:	:	:	-0,11	-0,11	-0,09	-0,10	-0,10	-0,14	-0,25	-0,32	-0,30	-0,32	-0,39	-0,40
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	2,03	2,01	1,97	1,74	1,57	1,55	1,49	1,47	1,46	1,46	1,39	1,30	1,24	1,26	1,26	1,27	1,31
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	-7,86

ΛΕΤΟΝΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	1427609	1421705	1414390	1386941	1365402	1346259	1330734	1318111	1305306	1293810	1284827	1275401	1265652	1258423	1250867	1243516	1237306
Άνδρες	1240531	1236456	1228610	1198734	1175502	1154321	1138797	1126801	1115483	1105438	1096888	1088853	1080116	1073057	1068336	1062918	1057284
Σύνολο	2668140	2658161	2643000	2585675	2540904	2500580	2469531	2444912	2420789	2399248	2381715	2364254	2345768	2331480	2319203	2306434	2294590
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	53,51	53,48	53,51	53,64	53,74	53,84	53,89	53,91	53,92	53,93	53,95	53,95	53,95	53,98	53,94	53,92	53,92
Άνδρες	46,49	46,52	46,49	46,36	46,26	46,16	46,11	46,09	46,08	46,07	46,05	46,05	46,05	46,02	46,06	46,08	46,08
Ηλικιακή διάμεσος	34,59	34,80	35,22	35,64	35,95	36,22	36,55	36,91	37,27	37,62	37,97	38,31	38,59	38,84	39,08	39,29	39,46
Αναλογία φύλων	86,90	86,97	86,87	86,43	86,09	85,74	85,58	85,49	85,46	85,44	85,37	85,37	85,34	85,27	85,41	85,48	85,45
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	76,00	75,90	76,20	76,50	76,30
Άνδρες	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	64,70	65,60	65,90	65,40	65,40
Σύνολο	64,3	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	70,40	70,80	71,20	71,00	70,90
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	:	:	:	:	:	:	:	:	24,53	23,71	23,95	:	24,42	24,56	24,72	24,95	25,00
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	25,20	25,05	24,95	24,89	25,29	24,56	25,53	25,93	26,15	26,32	26,69	26,89	27,11	27,22	26,14	27,72	27,76
Θάνατοι	:	:	:	:	:	:	34320	33533	34200	32844	32205	32991	32498	32437	32024	32777	33098
Βρεφική θνησιμότητα	226	315	340	276	244	194	187	169	:	165	158	138	176	130	136	132	154
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	13,70	15,70	17,60	16,20	15,70	18,80	15,90	15,30	15,00	11,30	:	11,00	9,80	9,40	9,40	7,80	7,60
Γεννήσεις	37918	34633	31569	26759	24256	21595	19782	18830	18410	19396	20248	19664	20044	21006	20334	21497	22264
Φυσική αύξηση	:	:	:	:	:	:	-14538	-14703	-15790	-13448	-11957	-13327	-12454	-11431	-11690	-11280	-10834
Ρυθμός φυσικής κίνησης	0,12	:	:	:	:	-0,70	-0,59	-0,60	-0,65	-0,56	-0,50	-0,56	-0,53	-0,49	-0,50	-0,49	-0,47
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	2,01	1,86	1,75	1,53	1,41	1,27	1,18	1,14	1,12	1,19	1,24	1,21	1,23	1,29	1,24	1,31	1,35
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	-14,00

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	193948	196056	198398	200884	203640	206487	209588	212161	214687	217009	219985	222700	225226	227291	230252	233074	236986
Άνδρες	185352	188344	191202	193866	196560	199163	202012	204689	207363	210341	213615	216300	218824	221009	224708	228156	232100
Σύνολο	379300	384400	389600	394750	400200	405650	411600	416850	422050	427350	433600	439000	444050	448300	454960	461230	469086
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	51,13	51,00	50,92	50,89	50,88	50,90	50,92	50,90	50,87	50,78	50,73	50,73	50,72	50,70	50,61	50,53	50,52
Άνδρες	48,87	49,00	49,08	49,11	49,12	49,10	49,08	49,10	49,13	49,22	49,27	49,27	49,28	49,30	49,39	49,47	49,48
Ηλικιακή διάμεσος	36,42	36,47	36,51	36,56	36,65	36,74	36,85	37,01	37,18	37,33	37,27	37,28	37,54	37,76	37,96	38,17	38,37
Αναλογία φύλων	95,57	96,07	96,37	96,51	96,52	96,45	96,39	96,48	96,59	96,93	97,10	97,13	97,16	97,24	97,59	97,89	97,94
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	78,70	79,30	78,60	79,60	79,90	80,60	80,20	80,00	80,80	81,40	81,30	80,70	81,50	80,80	82,30	82,30	81,90
Άνδρες	72,40	72,00	71,90	72,20	73,20	73,00	73,30	74,00	73,70	74,40	74,60	75,10	74,60	74,80	75,90	76,70	76,80
Σύνολο	75,70	75,70	75,30	76,00	76,70	76,80	76,80	77,10	77,30	78,00	78,00	78,00	78,10	77,80	79,20	79,60	79,40
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	:	:	:	:	:	27,39	27,68	27,83	27,91	28,27	28,34	28,35	28,77	28,69	28,65	28,96	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	27,83	28,42	28,58	28,48	28,73	28,92	29,15	29,18	29,24	29,35	29,26	29,32	29,52	29,57	30,20	29,76	29,94
Θάνατοι	3773	3744	4021	3915	3800	3797	3895	3937	3901	3793	3754	3719	3744	4053	3578	3621	3766
Βρεφική θνησιμότητα	21	27	24	22	20	24	:	28	:	14	27	23	20	17	16	21	14
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	7,30	9,20	8,50	6,00	5,30	5,50	4,90	4,20	5,00	4,70	5,10	5,90	5,10	4,90	3,90	2,60	2,50
Γεννήσεις	4936	4986	5149	5353	5451	5421	5689	5503	5386	5582	5723	5459	5345	5303	5452	5371	5514
Φυσική αύξηση	1163	1242	1128	1438	1651	1624	1794	1566	1485	1789	1969	1740	1601	1250	1874	1750	1748
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,31	0,32	0,29	0,36	0,41	0,40	0,44	0,38	0,35	0,42	0,45	0,40	0,36	0,28	0,41	0,38	0,37
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,61	1,60	1,65	1,70	1,72	1,70	1,77	1,72	1,68	1,74	1,76	1,65	1,63	1,62	1,66	1,66	1,65
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990 - 2006																	23,67

ΜΑΛΤΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	178535	180128	181858	183550	185199	186613	187824	188639	189849	190829	191612	197726	199278	200460	201768	203088	204166
Άνδρες	173895	175782	177685	179427	181232	182838	183591	185319	186664	187689	188589	193689	195363	196836	198099	199580	200840
Σύνολο	352430	355910	359543	362977	366431	369451	371415	373958	376513	378518	380201	391415	394641	397296	399867	402668	405006
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	50,66	50,61	50,58	50,57	50,54	50,51	50,57	50,44	50,42	50,41	50,40	50,52	50,50	50,46	50,46	50,44	50,41
Άνδρες	49,34	49,39	49,42	49,43	49,46	49,49	49,43	49,56	49,58	49,59	49,60	49,48	49,50	49,54	49,54	49,56	49,59
Ηλικιακή διάμεσος	32,97	33,30	33,61	33,93	34,29	34,77	35,22	35,52	35,81	36,09	36,41	36,74	37,08	37,41	37,74	38,21	38,62
Αναλογία φύλων	97,40	97,59	97,71	97,75	97,86	97,98	97,75	98,24	98,32	98,35	98,42	97,96	98,04	98,19	98,18	98,27	98,37
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	:	:	:	:	79,10	79,60	79,60	80,10	80,00	79,40	80,30	81,20	81,30	80,80	81,20	81,40	81,90
Άνδρες	:	:	:	:	74,70	74,80	74,80	75,20	74,90	75,30	76,20	76,60	76,30	76,40	77,40	77,30	77,00
Σύνολο	73,70	:	:	:	77,00	77,20	77,30	77,60	77,50	77,40	78,40	78,90	78,80	78,70	79,40	79,40	79,50
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Θάνατοι	:	:	:	:	:	:	2765	:	3044	3097	2957	2935	3031	3164	2999	3130	3216
Βρεφική θνησιμότητα	32	26	21	25	37	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	8	10
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	9,10	9,60	10,80	8,20	9,10	8,90	10,50	6,40	5,10	7,00	5,90	4,30	5,90	5,70	5,90	6,00	3,60
Γεννήσεις	5368	5302	5474	5147	4826	4613	5038	4843	4670	4403	4392	3957	3918	4050	3887	3858	3885
Φυσική αύξηση	:	:	:	:	:	:	2273	:	1626	1306	1435	1022	887	886	888	728	669
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,74	:	:	:	:	0,51	0,61	:	0,43	0,35	0,38	0,26	0,22	0,22	0,22	0,18	0,17
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	2,04	:	:	:	:	1,82	:	:	:	:	1,66	:	1,46	1,46	:	1,38	1,41
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	14,92

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	7534092	7590944	7648728	7703914	7755686	7796640	7831600	7870304	7914118	7966954	8017633	8077220	8133318	8177101	8212118	8239547	8256803
Άνδρες	7358482	7419501	7480422	7535268	7585887	7627482	7662289	7696803	7740074	7793271	7846317	7909855	7971967	8015471	8045914	8065979	8077407
Σύνολο	14892574	15010445	15129150	15239182	15341553	15424122	15493889	15567107	15654192	15760225	15863950	15987075	16105285	16192572	16258032	16305526	16334210
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	50,59	50,57	50,56	50,55	50,55	50,55	50,55	50,56	50,56	50,55	50,54	50,52	50,50	50,50	50,51	50,53	50,55
Άνδρες	49,41	49,43	49,44	49,45	49,45	49,45	49,45	49,44	49,44	49,45	49,46	49,48	49,50	49,50	49,49	49,47	49,45
Ηλικιακή διάμεσος	34,53	34,78	35,04	35,32	35,62	35,95	36,27	36,59	36,89	37,18	37,46	37,71	37,98	38,29	38,65	39,04	39,43
Αναλογία φύλων	97,67	97,74	97,80	97,81	97,81	97,83	97,84	97,80	97,80	97,82	97,86	97,93	98,02	98,02	97,98	97,89	97,83
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	80,20	80,30	80,40	80,10	80,40	80,50	80,50	80,70	80,80	80,50	:	80,80	80,70	81,00	81,50	81,70	82,00
Άνδρες	73,80	74,10	74,30	74,00	74,60	74,60	74,70	75,20	75,20	75,30	:	75,80	76,00	76,30	76,90	77,20	77,70
Σύνολο	77,10	77,20	77,40	77,10	77,60	77,60	77,60	78,00	78,10	78,00	:	78,40	78,50	78,70	79,30	79,60	80,00
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	27,59	27,75	27,97	28,15	28,22	28,42	28,57	28,61	28,71	28,67	28,62	28,63	28,67	28,77	28,87	28,91	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	29,29	29,45	29,65	29,81	29,89	30,03	30,14	30,18	30,24	30,26	30,28	30,31	30,34	30,42	30,49	30,54	30,58
Θάνατοι	128824	129958	129887	137795	133471	135675	137561	135783	137482	140487	140527	140377	142355	141936	136553	136402	135372
Βρεφική θνησιμότητα	1139	1067	1114	1071	1055	947	961	985	970	944	:	:	:	928	795	760	642
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	7,10	6,50	6,30	6,30	5,60	5,50	5,70	5,00	5,20	5,20	:	5,40	5,00	4,80	4,40	4,90	4,40
Γεννήσεις	197965	198665	196734	195748	195611	190513	189521	192443	199408	200445	206619	202603	202083	200297	194007	187910	185057
Φυσική αύξηση	69141	68707	66847	57953	62140	54838	51960	56660	61926	59958	66092	62226	59728	58361	57454	51508	49685
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,46	0,46	0,44	0,38	0,41	0,36	0,34	0,36	0,40	0,38	0,42	0,39	0,37	0,36	0,35	0,32	0,30
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,62	1,61	1,59	1,57	1,57	1,53	1,53	1,56	1,63	1,65	1,72	1,71	1,73	1,75	1,73	1,71	1,70
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	9,68

ΟΥΓΓΑΡΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	5389919	5393320	5397917	5398707	5396582	5395080	5392007	5385291	5377960	5369020	5356450	5349286	5337873	5323906	5312629	5304434	5292002
Άνδρες	4984904	4979833	4975730	4966328	4953428	4941620	4929222	4915956	4901764	4884396	4865194	4851012	4836980	4818456	4804113	4793115	4784579
Σύνολο	10374823	10373153	10373647	10365035	10350010	10336700	10321229	10301247	10279724	10253416	10221644	10200298	10174853	10142362	10116742	10097549	10076581
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	51,95	51,99	52,03	52,09	52,14	52,19	52,24	52,28	52,32	52,36	52,40	52,44	52,46	52,49	52,51	52,53	52,52
Άνδρες	48,05	48,01	47,97	47,91	47,86	47,81	47,76	47,72	47,68	47,64	47,60	47,56	47,54	47,51	47,49	47,47	47,48
Ηλικιακή διάμεσος	36,43	36,69	36,88	37,04	37,25	37,50	37,75	37,97	38,16	38,33	38,51	38,67	38,77	38,88	38,99	39,07	39,02
Αναλογία φύλων	92,49	92,33	92,18	91,99	91,79	91,59	91,42	91,28	91,15	90,97	90,83	90,69	90,62	90,51	90,43	90,36	90,41
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	73,80	74,00	74,00	74,00	74,50	74,80	75,00	75,50	75,60	75,60	76,20	76,70	76,70	76,70	77,20	77,20	77,80
Άνδρες	65,20	65,10	64,70	64,70	65,00	65,40	66,30	66,70	66,50	66,70	67,60	68,20	68,30	68,40	68,70	68,70	69,20
Σύνολο	69,40	69,40	69,20	69,20	69,60	70,00	70,60	71,10	71,00	71,10	71,90	72,50	72,60	72,60	73,00	73,00	73,50
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	:	:	:	:	23,59	23,79	24,05	24,25	24,54	24,86	25,09	25,32	25,60	25,92	26,27	26,67	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	25,55	25,67	25,78	25,98	26,19	26,31	26,47	26,64	26,82	27,03	27,26	27,56	27,76	27,95	28,20	28,44	28,70
Θάνατοι	:	:	:	:	:	145431	143130	139434	140870	143210	135601	132183	132833	135823	132492	135732	131603
Βρεφική θνησιμότητα	699	575	509	425	408	393	397	480	556	471	538	550	523	530	476	506	489
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	14,80	15,60	14,10	12,50	11,50	10,70	10,90	9,90	9,70	8,40	9,20	8,10	7,20	7,30	6,60	6,20	5,70
Γεννήσεις	125677	127206	121723	117033	115598	112054	105272	100350	97301	94645	97597	97047	96804	94647	95137	97496	99871
Φυσική αύξηση	:	:	:	:	:	-33377	-37858	-39084	-43569	-48565	-38004	-35136	-36029	-41176	-37355	-38236	-31732
Ρυθμός φυσικής αύξησης	-0,19	:	:	:	:	-0,32	-0,37	-0,38	-0,42	-0,47	-0,37	-0,34	-0,35	-0,41	-0,37	-0,38	-0,31
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,87	1,87	1,77	1,68	1,64	1,57	1,46	1,37	1,32	1,28	1,32	1,31	1,30	1,27	1,28	1,31	1,34
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	-2,87

ΠΟΛΩΝΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	19497908	19577208	19647898	19710130	19758399	19802557	19823369	19842642	19858815	19868726	19870135	19716616	19717034	19711782	19704178	19703582	19703200
Άνδρες	18540495	18605952	18661328	18707978	18746308	18778040	18786030	18796699	18801164	18798257	18783424	18537339	18525163	18506749	18486430	18470253	18453855
Σύνολο	38038403	38183160	38309226	38418108	38504707	38580597	38609399	38639341	38659979	38666983	38653559	38253955	38242197	38218531	38190608	38173835	38157055
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	51,26	51,27	51,29	51,30	51,31	51,33	51,34	51,35	51,37	51,38	51,41	51,54	51,56	51,58	51,59	51,62	51,64
Άνδρες	48,74	48,73	48,71	48,70	48,69	48,67	48,66	48,65	48,63	48,62	48,59	48,46	48,44	48,42	48,41	48,38	48,36
Ηλικιακή διάμεσος	32,29	32,56	32,83	33,14	33,46	33,79	34,10	34,38	34,68	34,97	35,23	35,49	35,76	36,04	36,33	36,62	36,92
Αναλογία φύλων	95,09	95,04	94,98	94,92	94,88	94,83	94,77	94,73	94,67	94,61	94,53	94,02	93,96	93,89	93,82	93,74	93,66
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	75,30	75,10	75,60	75,90	76,10	76,40	76,60	77,00	77,40	77,50	78,00	78,40	78,80	78,80	79,20	79,30	79,70
Άνδρες	66,30	65,90	66,50	67,20	67,50	67,70	68,10	68,50	68,90	68,80	69,60	70,00	70,30	70,50	70,60	70,80	70,90
Σύνολο	70,70	70,40	71,00	71,50	71,80	72,00	72,30	72,70	73,10	73,10	73,80	74,20	74,50	74,70	74,90	75,00	75,30
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	:	:	:	:	:	23,76	23,89	24,05	24,17	24,34	24,52	24,78	25,00	25,26	25,54	25,79	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	:	:	:	:	:	26,88	27,01	27,11	27,19	27,30	27,38	27,58	27,76	27,87	28,07	28,21	28,34
Θάνατοι	:	:	:	:	:	386084	385496	380201	375354	381415	368028	363220	359486	365230	363522	368285	369686
Βρεφική θνησιμότητα	3990	3736	3455	3398	3813	:	:	:	:	2377	1641	1574	1372	1323	1342	1283	1338
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	19,40	18,20	17,50	15,40	15,10	13,60	12,20	10,20	9,50	8,90	8,10	7,70	7,50	7,00	6,80	6,40	6,00
Γεννήσεις	547720	547719	515214	494310	481285	433109	428203	412635	395619	382002	378348	368205	353765	351072	356131	364383	374244
Φυσική αύξηση	:	:	:	:	:	47025	42707	32434	20265	587	10320	4985	-5721	-14158	-7391	-3902	4558
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,41	:	:	:	:	0,12	0,11	0,08	0,05	0,00	0,03	0,01	-0,01	-0,04	-0,02	-0,01	0,01
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	2,05	:	:	:	:	1,62	1,59	1,52	1,44	1,37	1,35	1,32	1,25	1,22	1,23	1,24	1,27
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	0,31

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	5176677	5163888	5162262	5168324	5177204	5190718	5202926	5217172	5235548	5254655	5276772	5305962	5340403	5377218	5408377	5434916	5453850
Άνδρες	4819318	4806553	4803053	4806267	4813386	4826853	4840254	4855370	4874149	4894228	4918242	4950696	4988937	5030247	5066308	5094339	5115742
Σύνολο	9995995	9970441	9965315	9974591	9990590	10017571	10043180	10072542	10109697	10148883	10195014	10256658	10329340	10407465	10474685	10529255	10569592
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	51,79	51,79	51,80	51,81	51,82	51,82	51,81	51,80	51,79	51,78	51,76	51,73	51,70	51,67	51,63	51,62	51,60
Άνδρες	48,21	48,21	48,20	48,19	48,18	48,18	48,19	48,20	48,21	48,22	48,24	48,27	48,30	48,33	48,37	48,38	48,40
Ηλικιακή διάμεσος	34,19	34,66	35,01	35,36	35,69	36,06	36,41	36,76	37,11	37,46	37,83	38,16	38,43	38,69	38,99	39,32	39,64
Αναλογία φύλων	93,10	93,08	93,04	92,99	92,97	92,99	93,03	93,07	93,10	93,14	93,21	93,30	93,42	93,55	93,68	93,73	93,80
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	77,50	77,70	78,40	78,10	79,00	79,00	79,00	79,30	79,50	79,70	80,20	80,50	80,60	80,60	81,50	81,30	82,30
Άνδρες	70,60	70,50	71,00	71,00	72,00	71,70	71,60	72,20	72,40	72,60	73,20	73,50	73,80	74,20	75,00	74,90	75,50
Σύνολο	74,10	74,10	74,70	74,60	75,50	75,40	75,30	75,70	76,00	76,20	76,70	77,00	77,30	77,40	78,30	78,10	78,90
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	24,90	25,08	25,24	25,38	25,56	25,75	25,88	25,98	26,13	26,36	26,47	26,64	26,78	27,07	27,15	27,36	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	27,31	27,46	27,57	27,68	27,83	28,02	28,13	28,25	28,41	28,53	28,60	28,75	28,85	29,03	29,17	29,27	29,48
Θάνατοι	103115	104361	101161	106384	99232	103475	107259	105157	106574	107871	105364	105092	106258	108795	102010	107462	101990
Βρεφική θνησιμότητα	1008	967	835	700	642	587	594	506	454	436	444	390	388	349	294	306	323
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	11,00	10,80	9,30	8,70	8,10	7,50	6,90	6,40	6,00	5,80	5,50	5,00	5,00	4,10	3,80	3,50	3,30
Γεννήσεις	116383	116415	115018	114030	109287	107184	110363	113047	113510	116002	120008	112774	114383	112515	109298	109399	105449
Φυσική αύξηση	13268	12054	13857	7646	10055	3709	3104	7890	6936	8131	14644	7682	8125	3720	7288	1937	3459
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,13	0,12	0,14	0,08	0,10	0,04	0,03	0,08	0,07	0,08	0,14	0,07	0,08	0,04	0,07	0,02	0,03
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,56	1,56	1,53	1,51	1,44	1,41	1,44	1,47	1,47	1,50	1,55	1,45	1,47	1,44	1,40	1,40	1,35
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	5,74

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	11760564	11752489	11596272	11587514	11579217	11568996	11548426	11518907	11499014	11487412	11475444	11467093	11169297	11145059	11119417	11096818	11075073
Άνδρες	11450831	11439785	11213763	11191019	11168810	11143398	11107719	11062955	11027079	11001183	10980041	10963364	10664186	10627715	10591835	10561710	10535140
Σύνολο	23211395	23192274	22810035	22778533	22748027	22712394	22656145	22581862	22526093	22488595	22455485	22430457	21833483	21772774	21711252	21658528	21610213
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	50,67	50,67	50,84	50,87	50,90	50,94	50,97	51,01	51,05	51,08	51,10	51,12	51,16	51,19	51,21	51,24	51,25
Άνδρες	49,33	49,33	49,16	49,13	49,10	49,06	49,03	48,99	48,95	48,92	48,90	48,88	48,84	48,81	48,79	48,76	48,75
Ηλικιακή διάμεσος	32,61	32,99	33,37	33,59	33,81	34,00	34,16	34,30	34,44	34,54	34,60	34,81	35,37	36,02	36,47	36,77	36,97
Αναλογία φύλων	97,37	97,34	96,70	96,58	96,46	96,32	96,18	96,04	95,90	95,77	95,68	95,61	95,48	95,36	95,26	95,18	95,12
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	73,10	73,50	73,20	73,40	73,30	73,50	72,80	73,30	73,80	74,20	74,80	74,90	74,70	75,00	75,50	75,70	76,20
Άνδρες	66,70	66,80	66,00	65,90	65,60	65,50	65,10	65,20	66,30	67,10	67,70	67,50	67,30	67,70	68,20	68,70	69,20
Σύνολο	69,90	70,10	69,50	69,50	69,30	69,30	68,80	69,10	69,90	70,60	71,20	71,10	70,90	71,30	71,80	72,10	72,60
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	:	:	:	:	:	22,87	23,05	23,19	23,38	23,49	23,66	23,83	24,07	24,22	24,51	24,84	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	25,52	24,91	24,72	24,58	24,74	24,88	25,05	25,14	25,32	25,45	25,66	25,84	26,07	26,17	26,39	26,69	26,85
Θάνατοι	:	:	:	:	:	271672	286158	279315	269166	265194	255820	259603	269666	266575	258890	262101	258094
Βρεφική θνησιμότητα	2231	1910	1700	1582	1623	:	1428	1483	1514	1459	1393	1282	1319	1290	1314	1262	1143
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	26,90	22,70	23,30	23,30	23,90	21,20	22,30	22,00	20,50	18,60	18,60	18,40	17,30	16,70	16,80	15,00	13,90
Γεννήσεις	314746	275275	260393	249994	246736	236640	231348	236891	237297	234600	234521	220368	210529	212459	216261	221020	219483
Φυσική αύξηση	:	:	:	:	:	-35032	-54810	-42424	-31869	-30594	-21299	-39235	-59137	-54116	-42629	-41081	-38611
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,29	:	:	:	:	-0,15	-0,24	-0,19	-0,14	-0,14	-0,09	-0,17	-0,27	-0,25	-0,20	-0,19	-0,18
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,84	1,62	1,57	1,50	1,48	1,41	1,37	1,40	1,40	1,39	1,39	1,31	1,26	1,27	1,29	1,32	1,31
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	-6,90

ΣΛΟΒΑΚΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	2701168	2714798	2712647	2723925	2736408	2747306	2754078	2760498	2765645	2769690	2773531	2766271	2767030	2767855	2768929	2771332	2773308
Άνδρες	2586495	2595913	2583230	2590230	2600047	2608901	2613712	2618434	2622005	2623692	2625126	2612512	2611921	2611306	2611124	2613490	2615872
Σύνολο	5287663	5310711	5295877	5314155	5336455	5356207	5367790	5378932	5387650	5393382	5398657	5378783	5378951	5379161	5380053	5384822	5389180
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	51,08	51,12	51,22	51,26	51,28	51,29	51,31	51,32	51,33	51,35	51,37	51,43	51,44	51,46	51,47	51,47	51,46
Άνδρες	48,92	48,88	48,78	48,74	48,72	48,71	48,69	48,68	48,67	48,65	48,63	48,57	48,56	48,54	48,53	48,53	48,54
Ηλικιακή διάμεσος	31,28	31,50	31,72	31,96	32,23	32,52	32,82	33,11	33,40	33,73	34,08	34,34	34,57	34,85	35,14	35,45	35,77
Αναλογία φύλων	95,75	95,62	95,23	95,09	95,02	94,96	94,90	94,85	94,81	94,73	94,65	94,44	94,39	94,34	94,30	94,30	94,32
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	75,70	75,50	76,00	76,30	76,70	76,50	77,00	76,90	77,00	77,40	77,50	77,70	77,70	77,70	78,00	78,10	78,40
Άνδρες	66,70	66,90	67,10	67,80	68,30	68,40	68,80	68,90	68,60	69,00	69,20	69,50	69,80	69,80	70,30	70,20	70,40
Σύνολο	71,10	71,10	71,50	72,00	72,50	72,40	72,90	72,90	72,80	73,20	73,30	73,60	73,80	73,80	74,20	74,10	74,40
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	:	:	:	:	:	:	:	:	:	23,81	24,16	24,34	24,70	24,99	25,34	25,73	0,00
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	:	:	:	:	:	:	:	26,03	26,20	26,38	25,75	26,83	27,00	27,25	27,44	27,69	27,94
Θάνατοι	:	:	:	:	:	:	51236	52124	53156	52402	52724	51980	51532	52230	51852	53475	53301
Βρεφική θνησιμότητα	401	379	357	327	274	241	240	245	:	259	215	207	194	217	211	195	218
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	12,00	13,20	12,60	10,60	11,20	11,00	10,20	8,70	8,70	8,30	8,60	6,20	7,60	7,90	6,80	7,20	6,60
Γεννήσεις	79989	78569	74640	73256	66370	61427	60123	59111	57863	56223	55151	51136	50841	51713	53747	54430	53904
Φυσική αύξηση	:	:	:	:	:	:	8887	6987	4707	3821	2427	-844	-691	-517	1895	955	603
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,48	:	:	:	:	0,16	0,17	0,13	0,09	0,07	0,04	-0,02	-0,01	-0,01	0,04	0,02	0,01
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	2,09	2,05	1,93	1,87	1,67	1,52	1,47	1,43	1,37	1,33	1,29	1,20	1,18	1,20	1,24	1,25	1,24
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	1,92

ΣΛΟΒΕΝΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	1028125	1029716	1028879	1026965	1024948	1025102	1022192	1018355	1016763	1015117	1016943	1017352	1019024	1019446	1019631	1020538	1021893
Άνδρες	968252	970229	970033	967119	964460	964375	968074	968634	968160	963217	970812	972742	975002	975587	976802	977052	981465
Σύνολο	1996377	1999945	1998912	1994084	1989408	1989477	1990266	1986989	1984923	1978334	1987755	1990094	1994026	1995033	1996433	1997590	2003358
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	51,50	51,49	51,47	51,50	51,52	51,53	51,36	51,25	51,22	51,31	51,16	51,12	51,10	51,10	51,07	51,09	51,01
Άνδρες	48,50	48,51	48,53	48,50	48,48	48,47	48,64	48,75	48,78	48,69	48,84	48,88	48,90	48,90	48,93	48,91	48,99
Ηλικιακή διάμεσος	34,16	34,57	35,01	35,40	35,77	36,03	36,31	36,75	37,17	37,59	37,99	38,41	38,83	39,24	39,64	40,05	40,44
Αναλογία φύλων	94,18	94,22	94,28	94,17	94,10	94,08	94,71	95,12	95,22	94,89	95,46	95,62	95,68	95,70	95,80	95,74	96,04
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	77,80	77,50	77,60	77,60	77,80	78,50	79,00	79,10	79,20	79,50	79,90	80,40	80,50	80,30	80,80	80,90	82,00
Άνδρες	69,80	69,50	69,60	69,40	70,10	70,80	71,10	71,10	71,30	71,80	72,20	72,30	72,60	72,50	73,50	73,90	74,50
Σύνολο	73,90	73,60	73,70	73,60	74,00	74,70	75,20	75,20	75,30	75,70	76,20	76,40	76,60	76,40	77,20	77,50	78,30
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	:	:	:	:	:	24,91	25,19	25,52	25,83	26,11	26,46	26,67	27,16	27,24	27,46	27,67	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	25,86	26,12	26,15	26,55	26,77	27,04	27,27	27,53	27,81	27,97	28,19	28,46	28,78	28,93	29,19	29,36	29,62
Θάνατοι	:	:	:	:	:	:	18620	18928	19039	18885	18588	18508	18701	19451	18523	18825	18180
Βρεφική θνησιμότητα	100	106	110	95	105	84	105	89	83	66	68	85	93	94	62	76	82
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	8,40	8,20	8,90	6,80	6,50	5,50	4,70	5,20	5,20	4,50	4,90	4,20	3,80	4,00	3,70	4,10	3,40
Γεννήσεις	22368	21583	19982	19793	19463	18980	18788	18165	17856	17533	18180	17477	17501	17321	17961	18157	18932
Φυσική κίνηση	:	:	:	:	:	:	168	-763	-1183	-1352	-408	-1031	-1200	-2130	-562	-668	752
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,19	:	:	:	:	:	0,01	-0,04	-0,06	-0,07	-0,02	-0,05	-0,06	-0,11	-0,03	-0,03	0,04
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,46	1,42	1,33	1,33	1,32	1,29	1,28	1,25	1,23	1,21	1,26	1,21	1,21	1,20	1,25	1,26	1,31
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	0,35

ΣΟΥΗΔΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	4314958	4346613	4373497	4397428	4424155	4460127	4471425	4474782	4475712	4478703	4481308	4490039	4500683	4513681	4529014	4545081	4561202
Άνδρες	4212081	4244017	4270623	4294585	4320954	4356254	4366071	4369717	4371913	4375619	4380118	4392753	4408445	4427107	4446656	4466311	4486550
Σύνολο	8527039	8590630	8644120	8692013	8745109	8816381	8837496	8844499	8847625	8854322	8861426	8882792	8909128	8940788	8975670	9011392	9047752
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	50,60	50,60	50,60	50,59	50,59	50,59	50,60	50,59	50,59	50,58	50,57	50,55	50,52	50,48	50,46	50,44	50,41
Άνδρες	49,40	49,40	49,40	49,41	49,41	49,41	49,40	49,41	49,41	49,42	49,43	49,45	49,48	49,52	49,54	49,56	49,59
Ηλικιακή διάμεσος	36,78	36,74	38,36	38,38	38,39	38,46	38,64	38,84	39,04	39,23	39,40	39,54	39,67	39,81	40,00	40,24	40,42
Αναλογία φύλων	97,62	97,64	97,65	97,66	97,67	97,67	97,64	97,65	97,68	97,70	97,74	97,83	97,95	98,08	98,18	98,27	98,36
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	80,50	80,80	81,00	80,90	81,60	81,70	81,70	82,00	82,10	82,00	82,00	82,20	82,10	82,50	82,80	82,90	83,10
Άνδρες	74,80	75,00	75,40	75,50	76,10	76,20	76,60	76,80	76,90	77,10	77,40	77,60	77,70	78,00	78,40	78,50	78,80
Σύνολο	77,60	77,90	78,20	78,20	78,90	79,00	79,20	79,40	79,50	79,60	79,80	79,90	80,00	80,30	80,70	80,70	81,00
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	26,30	26,50	26,71	26,94	27,09	27,17	27,35	27,46	27,74	27,86	27,87	28,14	28,24	28,47	28,62	28,65	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	28,57	28,72	28,85	28,97	29,13	29,22	29,36	29,47	29,72	29,79	29,85	30,01	30,08	30,27	30,39	30,46	30,53
Θάνατοι	95161	95202	94710	97008	91844	93955	94133	93326	93271	94726	93461	93752	95009	92961	90532	91710	91177
Βρεφική θνησιμότητα	443	464	396	400	348	350	:	314	:	339	355	349	352	359	333	301	319
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	6,00	6,20	5,30	4,80	4,40	4,10	4,00	3,60	3,50	3,40	3,40	3,70	3,30	3,10	3,10	2,40	2,80
Γεννήσεις	123938	123737	122848	117998	112257	103422	95297	90502	89028	88173	90441	91466	95815	99157	100928	101346	105913
Φυσική αύξηση	28777	28535	28138	20990	20413	9467	1164	-2624	-4243	-6553	-3020	-2286	806	6196	10396	9636	14736
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,34	0,33	0,33	0,24	0,23	0,11	0,01	-0,03	-0,05	-0,07	-0,03	-0,03	0,01	0,07	0,12	0,11	0,16
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	2,13	2,11	2,09	1,99	1,88	1,73	1,60	1,52	1,50	1,50	1,54	1,57	1,65	1,71	1,75	1,77	1,85
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	6,11

ΤΣΕΧΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πληθυσμός:																	
Γυναίκες	5326444	5303641	5306546	5312284	5314716	5312697	5304829	5297052	5290395	5284186	5277036	5269815	5238450	5236563	5236715	5239664	5248431
Άνδρες	5035658	5000966	5006002	5013413	5019297	5020464	5016515	5012085	5008730	5005435	5001062	4996731	4967986	4966706	4974740	4980913	5002648
Σύνολο	10362102	10304607	10312548	10325697	10334013	10333161	10321344	10309137	10299125	10289621	10278098	10266546	10206436	10203269	10211455	10220577	10251079
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	51,40	51,47	51,46	51,45	51,43	51,41	51,40	51,38	51,37	51,35	51,34	51,33	51,32	51,32	51,28	51,27	51,20
Άνδρες	48,60	48,53	48,54	48,55	48,57	48,59	48,60	48,62	48,63	48,65	48,66	48,67	48,68	48,68	48,72	48,73	48,80
Ηλικιακή διάμεσος	30,22	30,47	30,67	30,86	31,02	31,20	31,43	31,70	32,00	32,31	32,60	32,85	33,06	33,28	33,55	33,82	34,03
Αναλογία φύλων	94,54	94,29	94,34	94,37	94,44	94,50	94,57	94,62	94,68	94,72	94,77	94,82	94,84	94,85	95,00	95,06	95,32
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	75,50	75,80	76,30	76,50	76,80	76,80	77,50	77,60	78,20	78,30	78,50	78,60	78,70	78,60	79,20	79,20	79,90
Άνδρες	67,60	68,20	68,60	69,30	69,60	69,70	70,40	70,50	71,20	71,50	71,70	72,10	72,10	72,00	72,60	72,90	73,50
Σύνολο	71,50	72,00	72,40	72,90	73,20	73,30	74,00	74,10	74,70	74,90	75,10	75,40	75,40	75,30	75,90	76,10	76,80
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	22,5	:	:	:	:	23,32	23,67	24,03	24,34	24,58	24,93	25,31	25,61	25,91	26,29	26,63	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	24,8	:	:	25,04	25,38	25,76	26,09	26,36	26,62	26,86	27,17	27,53	27,80	28,04	28,31	28,59	28,91
Θάνατοι	:	:	:	:	:	117913	112782	112744	109527	109768	109001	107755	108243	111288	107177	107938	104441
Βρεφική θνησιμότητα	530	496	437	445	336	300	317	273	:	303	259	263	261	272	265	287	299
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	10,80	10,40	9,90	8,50	7,90	7,70	6,00	5,90	5,20	4,60	4,10	4,00	4,10	3,90	3,70	3,40	3,30
Γεννήσεις	130564	129354	121705	121025	106579	96097	90446	90657	90535	89471	90910	90715	92786	93685	97664	102211	105831
Φυσική αύξηση	:	:	:	:	:	-21816	-22336	-22087	-18992	-20297	-18091	-17040	-15457	-17603	-9513	-5727	1390
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,01	:	:	:	:	-0,21	-0,22	-0,21	-0,18	-0,20	-0,18	-0,17	-0,15	-0,17	-0,09	-0,06	0,01
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,90	1,86	1,71	1,67	1,44	1,28	1,18	1,17	1,16	1,13	1,14	1,14	1,17	1,18	1,22	1,28	1,33
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	-1,07

ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Πλυθυσμός:																	
Γυναίκες	2561623	2572274	2585960	2597700	2607716	2617105	2625125	2631724	2638251	2643571	2648276	2651774	2657304	2661379	2666839	2674534	2683230
Άνδρες	2412760	2426204	2443042	2457282	2470196	2481649	2491701	2500596	2509098	2516075	2523026	2529341	2537597	2544916	2552893	2562077	2572350
Σύνολο	4974383	4998478	5029002	5054982	5077912	5098754	5116826	5132320	5147349	5159646	5171302	5181115	5194901	5206295	5219732	5236611	5255580
Ποσοστό πληθυσμού:																	
Γυναίκες	51,50	51,46	51,42	51,39	51,35	51,33	51,30	51,28	51,25	51,24	51,21	51,18	51,15	51,12	51,09	51,07	51,05
Άνδρες	48,50	48,54	48,58	48,61	48,65	48,67	48,70	48,72	48,75	48,76	48,79	48,82	48,85	48,88	48,91	48,93	48,95
Ηλικιακή διάμεσος	36,43	36,71	36,98	37,24	37,50	37,80	38,12	38,44	38,75	39,05	39,36	39,67	39,99	40,31	40,61	40,90	41,16
Αναλογία φύλων	94,19	94,32	94,47	94,59	94,73	94,82	94,92	95,02	95,10	95,18	95,27	95,38	95,50	95,62	95,73	95,80	95,87
Προσδόκιμο ζωής:																	
Γυναίκες	79,00	79,50	79,60	79,60	80,30	80,40	80,70	80,70	81,00	81,20	81,20	81,70	81,60	81,90	82,50	82,50	83,10
Άνδρες	71,00	71,40	71,70	72,10	72,80	72,80	73,10	73,50	73,60	73,80	74,20	74,60	74,90	75,10	75,40	75,60	75,90
Σύνολο	75,10	75,50	75,70	75,90	76,70	76,70	77,00	77,20	77,40	77,60	77,80	78,20	78,30	78,60	79,00	79,10	79,60
Μέση ηλικία απόκτησης 1ου παιδιού	26,47	26,56	26,64	26,82	26,94	27,18	27,23	27,37	27,43	27,37	27,39	27,49	27,56	26,81	27,81	27,87	:
Μέση ηλικία απόκτησης παιδιού	28,88	28,86	28,93	29,01	29,12	29,29	29,34	29,44	29,54	29,57	29,59	29,65	29,70	28,87	29,87	29,90	29,96
Θάνατοι	50058	49294	49844	50988	48000	49280	49167	49108	49262	49345	49339	48550	49418	48996	47600	47928	48065
Βρεφική θνησιμότητα	270	271	264	233	219	250	210	221	:	177	231	198	176	178	117	113	139
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (της χιλίοις)	5,60	5,90	5,20	4,40	4,70	3,90	4,00	3,90	4,20	3,60	3,80	3,20	3,00	3,10	3,30	3,00	2,80
Γεννήσεις	65549	65395	66731	64826	65231	63067	60723	59329	57108	57574	56742	56189	55555	56630	57758	57745	58840
Φυσική αύξηση	15491	16101	16887	13838	17231	13787	11556	10221	7846	8229	7403	7639	6137	7634	10158	9817	10775
Ρυθμός φυσικής αύξησης	0,31	0,32	0,34	0,27	0,34	0,27	0,23	0,20	0,15	0,16	0,14	0,15	0,12	0,15	0,19	0,19	0,21
Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	1,78	1,79	1,85	1,81	1,85	1,81	1,76	1,75	1,70	1,74	1,73	1,73	1,72	1,77	1,80	1,80	1,84
Πληθυσμιακή εξέλιξη 1990- 2006																	5,65